

Gândirea Militară Românească

Revistă de teorie și știință militară
editată de Statul Major General al Armatei României

5 septembrie
octombrie
2007

Fondată în anul 1864 sub titlul
"România Militară"
~serie nouă, anul XVIII ~

Gândirea Militară Românească

EDITOR

STATUL MAJOR GENERAL
AL
ARMATEI ROMÂNIEI

CONSILIUL EDITORIAL

PREȘEDINTE

general-locotenent
prof. univ. dr. Mihail ORZEAȚĂ

MEMBRI

academician Dan BERINDEI
Colonel A.S. Radu,
Principe de HOHENZOLLERN-VERINGEN
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general-locotenent Constantin CROITORU
contraamiral de flotilă Dorin DĂNILĂ
general-maior Mircea SAVU
general de brigadă dr. Gheorghe SAVU
general-maior Nicolae TABARCIA
general-maior dr. Petru BEJINARIU
colonel dr. Costinel PETRACHE

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef

colonel dr. Costinel PETRACHE
cpetrache@mapn.ro

Redactor-șef adjunct

Alina UNGHEANU
alinagmr@yahoo.com

Redactori

Diana Cristiana LUPU
Iulia NĂSTASIE
Adelaida-Mihaela RADU

ADRESA REDACȚIEI

București, str. Izvor, nr. 13-15, Sector 5
Telefoane: 0722/229400; 0722/380091; 410.40.40/1001731, 1001732
Tel./fax: (4021) 319.56.63
http://gmr.mapn.ro

Revista *Gândirea Militară Românească*
apare în lunile februarie, aprilie, iunie,
august, octombrie și decembrie.

ISSN 1454-0460 ~ Print
ISSN 1842-8231 ~ Online

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

ÎNALTUL DECRET REGAL NR. 3663 PRIN CARE "ROMÂNIA MILITARĂ" DEVINE REVISTA OFICIALĂ A MARELUI STAT MAJOR

Art. I. - Se înființează la Marele Stat Major, cu începere de la 1 Ianuarie 1898, revistă oficială sub denumirea de "România Militară", în care toți ofițerii din armată vor găsi studii militare, care să intereseze instrucțiunea lor.

Prin organul acestei reviste toți ofițerii, de toate armele, aflați în activitate de serviciu, își vor putea publica lucrările lor personale și cari interesează armata.

Carol - Regele României
Dat în București la 8 decembrie 1897

Premiile naționale ale revistei Gândirea Militară Românească

"General de divizie Ștefan Fălcoianu" "General de brigadă Constantin Hirjeu" "Mareșal Alexandru Averescu"

"General de corp de armată Ioan Sichițiu" "Locotenent-colonel Mircea Tomescu"

Se acordă anual celor mai valoroase contribuții
la îmbogățirea patrimoniului teoretic al științei
militare naționale

Abonamentele se fac prin oficiile poștale, factorii poștali și sucursalele Rodipet SA, revista aflându-se la poziția 5127 (Cap. XXI) din "Catalogul publicațiilor". Cititorii din străinătate se pot abona prin SC RODIPET SA P.O.BOX 33-57, fax 0040-21-222.64.07 sau 222.64.39, Piața Presei Libere nr. 1, Sector 1, București, România. Pentru cititorii din Ministerul Apărării, abonamentele se fac la Centrul Tehnic-Editorial al Armatei (U.M. 02560), bd. Ion Mihalache, nr. 124-126, Sector 1, București, telefon 224.26.34, tel./fax 224.04.05, în contul RO 34 TREZ 7015 032x xx00 0371, Trezoreria Statului, Sector 1, București. Pentru relații suplimentare vă puteți adresa redacției.

Gândirea Militară Românească

Revistă de teorie și știință militară
editată de Statul Major General al Armatei României

5 septembrie
octombrie
2007

Fondată în anul 1864 sub titlul
"România Militară"
~serie nouă, anul XVIII~

*Responsabilitatea integrală a asumării intelectuale
a articolelor trimise redacției aparține autorilor*

*Revista **Gândirea Militară Românească**
este recunoscută de către Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior
și inclusă în categoria "B+"*

Cuprins

Contents

Editorial

Soldatul
Colonel dr. Costinel PETRACHE

Editorial

7 The Soldier
Col Costinel PETRACHE, PhD

Forțele Aeriene ~ 2007 ~

Direcțiile și prioritățile actuale
ale transformării Forțelor Aeriene
General-locotenent Constantin CROITORU

1 1 Current Directions and Priorities
of the Air Force Transformation
Lt Gen Constantin CROITORU

Abordări și tendințe privind dezvoltarea
puterii aeriene
General-maior Ion ȘTEFAN

1 6 Approaches and Tendencies regarding
the Air Power Development
Maj Gen Ion ȘTEFAN

Pregătirea structurilor de aviație destinate
participării la operațiile desfășurate
pe diferite teatre de operații
General-maior Fănică CÂRNU

2 5 Training of the Aviation Packages to be
Employed in Operations in Various
Theatres of Operations
Maj Gen Fănică CÂRNU

Reorganizarea sistemului de supraveghere
a spațiului aerian
Colonel dr. Ionel CANTARAGIU
Locotenent-colonel ing.
dr. Gheorghe MAXIM

3 0 Reorganisation of the Air Space Surveillance
System
Col Ionel CANTARAGIU, PhD
Lt Col Eng Gheorghe MAXIM, PhD

Apărarea aeriană ~ misiune cu caracter
permanent încă din timp de pace
Comandor Liviu BELEUZU

3 6 Air Defence ~ Permanent Mission Even
in Peacetime
Col Liviu BELEUZU

- Utilizarea eficientă a resurselor Forțelor Aeriene **4 2** The Air Force Resources Efficient Employment
General-maior (r.) dr. Marinel NICOLAE *Maj Gen (r.) Marinel NICOLAE, PhD*
Căpitan-comandor ing. Florin PÎRLOGEA *Lt Col Eng Florin PÎRLOGEA*
- Învățământul militar în Forțele Aeriene **4 6** Military Education in the Air Force
Comandor Eugen-Mihail CASAPU *Col Eugen-Mihail CASAPU*
Locotenent-colonel Nicușor ȚACU *Lt Col Nicușor ȚACU*
- Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene "Aurel Vlaicu" ~ modernizarea infrastructurii **5 4** "Aurel Vlaicu" Air Force Application School ~ Infrastructure Modernisation
General de flotilă aeriană Liviu BURHALĂ *AF Gen Liviu BURHALĂ*
Căpitan-comandor *Lt Col Marius-Adrian NICOARĂ, PhD*
dr. Marius-Adrian NICOARĂ
- Școala Militară de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene "Traian Vuia" ~ obiectivele procesului managerial **6 5** "Traian Vuia" Air Force NCOs Military School ~ Managerial Process Objectives
Colonel Mircea BUCUR *Col Mircea BUCUR*
- Instruirea personalului din unitățile de apărare aeriană cu baza la sol **7 0** Training in Ground-Based Air Defence
Colonel ing. Teodor BLAGA *Col Eng Teodor BLAGA*
- Neopolitică • Neostrategie*
Securitate internațională
- Organizații teroriste de esență fundamentalist-islamică (I) **7 6** Fundamentalist-Islamic Terrorist Organisations (I)
General de flotilă aeriană *AF Gen Ion-Aurel STANCIU, PhD*
dr. Ion-Aurel STANCIU
- Securitate prin democratizare în Zona Mării Negre (III) **8 7** Security through Democratisation in the Black Sea Region (III)
Comandor Virgil DOSPINESCU *Capt Virgil DOSPINESCU*
Căpitan Iulian MOISE *Lt Iulian MOISE*
- Stabilizarea situației din Irak ~ între așteptare și realitate **9 4** The Stabilisation of the Situation in Iraq ~ Between Expectation and Reality
Dr. Petre DUȚU *Petre DUȚU, PhD*

<p>România, membră a UE, în lupta împotriva terorismului și a crimei organizate. De la reprezentare socială la cadru legislativ <i>CS III dr. Alexandra SARCINSCHI</i></p>	<p>Romania, an EU Member, in the Fight against Terrorism and Organised Crime. From Social Representation to Legislative Framework <i>SR III Alexandra SARCINSCHI, PhD</i></p>
--	---

*Opinii • Argumente
Certitudini • Perspective*

*Opinions • Arguments
Certitudes • Perspectives*

<p>Armele războiului informațional în epoca modernă <i>General de brigadă (r.) dr. Constantin ALEXANDRESCU Radu POPA</i></p>	<p>1 1 0 Information War Weapons in the Modern Era <i>Brig Gen (r.) Constantin ALEXANDRESCU, PhD Radu POPA</i></p>
<p>Reconstrucția postconflict. Clarificări conceptuale <i>Iuliana IONESCU</i></p>	<p>1 2 6 Post-Conflict Reconstruction. Conceptual Clarifications <i>Iuliana IONESCU</i></p>
<p>“Occupational Stress Indicator” ~ semnificații pentru mediul militar (II) <i>Comisar-șef medic Tănase FILIP</i></p>	<p>1 3 2 “Occupational Stress Indicator” ~ Meanings for the Military Environment (II) <i>Chief-Commissioner Dr. Tănase FILIP</i></p>
<p>O perspectivă creștină asupra disciplinei militare <i>Pastor Emil CONSTANTIN</i></p>	<p>1 4 2 A Christian View of the Military Discipline <i>Minister Emil CONSTANTIN</i></p>

Dialoguri GMR

GMR Dialogues

<p>Convorbiri de început de secol cu generalul de brigadă (r.) <i>dr. Gheorghe VĂDUVA</i></p>	<p>1 4 9 Conversation at the Beginning of the Century with Brig Gen (r.) <i>Gheorghe VĂDUVA, PhD</i></p>
--	---

Fundamente naționale

National Foundations

<p>Tactica folosirii forțelor navale în timpul primei conflagrații mondiale <i>Comandor Ionel Dan CIOCOIU Căpitan-comandor dr. Olimpiu Manuel GLODARENCO</i></p>	<p>1 6 2 The Tactics of Using the Naval Forces during the First World War <i>Capt Ionel Dan CIOCOIU Cmdr Olimpiu Manuel GLODARENCO, PhD</i></p>
--	---

Politica partidului unic privind apărarea națională în anii 1948-1965
Colonel dr. Costinel PETRACHE

171 The Single Party Policy regarding National Defence between 1948 and 1965
Col Costinel PETRACHE, PhD

România Militară – Restituiri: “Puterea morală – resortul vieții”

184 Military Romania – Restitutions: “Moral Power – The Drive of Life”

Univers publicistic militar **188** *Military Publications Universe*

Trecutul la timpul prezent **192** *The Past at the Present Time*

Regina-mamă Elena a României și Elisabeta Movilă: “Trecute vieți de doamne și domnițe ...”

192 Queen-Mother Helen of Romania and Elisabeta Movilă: “Past Lives of Ladies and Princesses ...”

Evenimente editoriale **196** *Editorial Events*

Soldatul *The Soldier*

Soldatul. Istoria l-a inventat fiindcă a avut nevoie de El. Fără El, **Măria Sa, Soldatul**, istoria ar fi curs plat, rectiliniu, amorf, obositor, depresiv, desuet, aproape atemporal, fără așteptări și speranțe; fără victorii și înfrângeri; fără țări mari și țări mici; fără Hiroshima și aselenizare; fără tragedii și transplantul de cord; fără providențe și eșecuri epocale; fără Napoleon și Petru cel Mare; fără utopii și zborul supersonic; fără văduve și orfani pierduți de număr; fără armistiții și tratate de pace; fără idealuri și dogme subtile; fără monumente și cimitire cu eroi necunoscuți; fără împărțirea, de la Nord la Sud, a Lumii în lumi; fără cruciade, războaie sfinte și Premiile Nobel; fără Americi și fără Columb; fără ...

Azi, mai nou, pe oricare dintre meridianele militare ale violenței armate, de la treapta dintâi a ierarhiei până la cea mai înaltă, ne place

The Soldier. History invented Him as it needed Him. Without Him, **His Highness the Soldier**, history would have taken its course in an ordinary, linear, amorphous, tiring, depressing, obsolete, quite timeless way, without expectations and hopes; without victories and defeats; without big and small countries; without Hiroshima and any moon landings; without tragedies and any heart transplants; without providence and any epoch-making failures; without Napoleon and Peter the Great; without utopias and supersonic flights; without widows and countless orphans; without armistices and peace treaties; without ideals and subtle dogmas; without monuments and graveyards to unknown heroes; without crusades, holy wars and Nobel Prizes; without Americas and Columbus; without ...

Nowadays, on any of the military meridians of armed violence, from the lowest to the highest rank

să clamăm impetuos, festiv și solemn calitatea de soldat, mai cu seamă atunci când vrem să impresionăm asistența din fața tribunei sau când vrem să părem de-aceeași nevoie cu El. Generic, da, toți cei care purtăm uniforma instituției specializate în ducerea războiului suntem soldați, dar Soldat, știm bine, este doar cel care, situat în afara carierei militare, este dedicat condiției luptătoare, atât cât se află – biologic, mental și fizic, în plenitudinea forțelor. Așa l-a consacrat istoria. Dintotdeauna, omul cel mai sărac din oricare dintre alcătuirile militare afirmate pe câmpul de luptă, cu drepturile cele mai puține, privind cum privilegiile circumstanțiale ale castei se opreau mai mereu la poarta care ducea spre El. Este singurul care, de oricare parte a baricadei ar fi fost, era convins că se jertfește pentru o cauză dreaptă. Mereu în linia întâi, niciodată în linia a doua, **Soldatul** nu a trădat, a urmat, însă, uneori, pe cei care au făcut-o. A fost, întotdeauna, expus riscurilor celor mai mari și a fost cel dintâi dintre luptători căruia, precum

of the hierarchy, we like to claim impetuously, festively and solemnly the quality of being a soldier, especially when we aim at impressing the audience in front of the platform or at pretending to have the same needs as He has. Generically, it is true that all those who wear the uniform of the institution specialized in carrying out wars are soldiers but a Soldier, we know it very well, is only the one who, even outside the military career, is dedicated to fighting as long as he is – biologically, mentally and physically, in full command of his forces. It is in this way that he has been sanctioned by history. Always the poorest man in all the military organizations on the battlefield, the one having the fewest rights and seeing how the circumstantial privileges of the cast were more often than not prevented from entering the door leading to Him. He was the only one who, no matter on what side of the barricade he may have stood, believed that he sacrificed himself for the right cause. Always serving in the front line, never stepping back, the **Soldier** did not betray, yet, at times, he had to follow those who did. He was always exposed to the highest risks and he was the first

într-o vinovăție eternă, i s-a făcut cunoștință cu moartea.

Astăzi, **Soldatul**, așa cum îl știm din spovedania netitrată a istoriei, nu mai este. Pe ici, pe colo, gradul ca atare a mai rămas. În locul său este profesionistul, omul care își vinde statal anii-putere spre a fi în cuprinsul operațional al carierei militare. Astăzi, **Soldatul** pare a fi utopia realizată, o adevărată versiune substituată a imposibilului. A transformat puterea statistică a cantității și a teritorialității în cea a suveranității vectoriale. Pare fără trecut și prezent. El vine suveran din viitor, nu are probleme de identitate, bunăoară, nici resentimente, semn că, în secolul postmodern, puterii îi repugnă autenticitatea originală și filiațiile sacrificiale. **Soldatul** de azi este, pur și simplu, o lovitură de teatru aplicată arhetipului clasic: prin performanțele sale și înfățișare operaționalizează imaginația SF și metamorfozează excentricitatea și invincibilitatea, excentricitatea imposibilului față de posibil și invincibilitatea postmodernității față de propria ei condiție.

among fighters who, as he was to be blamed for everything, faced death.

Today, the **Soldier**, as we know him out of the genuine confession of history, has disappeared. The rank as such is still present here and there. He has been replaced by the professional, the man who sells his year-power to the state to be within the operational field of the military career. Today, the **Soldier** seems to be a Utopia that has come true, a really exposed version of the impossible. He has changed the statistic power of quantity and territoriality to that of vectorial sovereignty. He seems to have neither a present nor a past. He comes from the future, having neither problems of identity nor resentments, omen that, in the postmodern era, the power loathes original authenticity and sacrificial filiations. The contemporary **Soldier** is, purely and simply, a final blow to the classic archetype; through his performances and his look, he helps SF imagination to become operational and metamorphoses eccentricity and invincibility, eccentricity of the impossible over the possible and the invincibility of postmodern era while facing its own condition.

*Atracție dramatică a șansei în fața morții și organizare simbolică a invincibilității, **Soldatul** pare mai degrabă o desfășurare rituală de concepte spectaculare decât un monument de energie imprevizibilă, rezumat procedural într-un luptător cu înfățișare atemporală. Azi, când insecuritatea amenință global starea devenitoare a condiției umane, **Soldatul** este miza determinată a securității, dar, păstrându-și adecvat menirea, rostul lui operațional a fost dezvoltat convingător spre acțiuni altele decât războiul, mai grele, uneori, decât războiul însuși. Social prin excelență, Soldatul stă mai mereu retras spațiului social căruia, de fapt, îi aparține și îi subordonează necondiționat și integral propria sa condiție. Este, poate, motivul pentru care, cel mai adesea, îi recunoaște decent sacrificiul. O decență concentrată din când în când, pretutindeni, în Monumentul Ostașului Necunoscut.*

*Dramatic attraction of chance in front of death and symbolic organization of invincibility, the **Soldier** seems to be rather a ritual development of spectacular concepts than a monument of unpredictable energy that is procedurally condensed into a fighter with a physiognomy that has no relation to time. Today, when insecurity menaces the ongoing human condition worldwide, the **Soldier** is the determined stake of security but, properly preserving his call, his operational justification has been convincingly developed towards actions other than war that are sometimes tougher than war itself. A social being par excellence, the Soldier is almost all the time kept somehow far from the social space he actually belongs to and unconditionally and wholly integrates his own condition into. It is maybe the reason why, more often than not, his sacrifice is decently acknowledged. There is that kind of decency in this recognition that is from time to time concentrated in the Monument to the Unknown Soldier worldwide.*

Colonel dr. Costinel PETRACHE

Translated by Diana Cristiana LUPU

DIRECȚIILE ȘI PRIORITĂȚILE ACTUALE ALE TRANSFORMĂRII FORȚELOR AERIENE

General-locotenent Constantin CROITORU

The article approaches the Air Force main courses of action, aimed at accomplishing the goals of the Romanian Armed Forces Transformation Strategy.

In this regard, the Air Force must have the following distinctive capabilities: air superiority, information superiority, strategic effects attack, precision engagement, rapid mobility and agile combat support.

In the second part, the author underlines the need for adequate training and education of Air Force personnel so that they can reach a high level of professional development to meet the "war of the future" requirements. This means the reevaluation of the system of selection, education, training and professional development and of the human resources management, the insurance of an equitable and stable evolution in career, the setting up of proactive options to protect the personnel's state of health, so that they can fight efficiently.

Pentru a contribui la securitatea națională a României, categoriile de forțe ale Armatei trebuie să-și asigure un avantaj consistent și susținut asupra potențialilor adversari. Prin prisma angajamentelor asumate în cadrul organizațiilor de securitate colectivă la care România este parte, acest lucru se poate traduce prin necesitatea de a asigura comandanților grupărilor de forțe întrunite cele mai eficiente soluții pentru a face posibilă desfășurarea unui spectru larg de operații întrunite, expediționare. Capabilitățile necesare îndeplinirii acestui obiectiv sunt în permanentă schimbare, solicitând sistemului militar să se adapteze și, implicit, să se transforme neconținut.

Transformarea este un proces prin care sistemul militar își menține sau își amplifică avantajele, prin schimbări în conținutul conceptelor operaționale, în domeniul organizării și/sau al tehnologiilor militare care îmbunătățesc semnificativ capabilitățile și abilitatea de a răspunde la cerințele și la evoluția mediului de securitate.

Principalele scopuri ale transformării sunt: exploatarea noilor tehnologii informaționale privind senzorii, comanda și controlul, armamentul de precizie, pentru revoluționarea luptei/operației, având în vedere ducerea operațiilor bazate pe efecte în detrimentul forței; adaptarea la noile amenințări împotriva securității României, a Alianței și la cerințele viitorului mediu de securitate; participarea la operațiile de stabilitate și la apărarea colectivă.

Pentru a-și juca rolul în procesul de transformare a Armatei, Forțele Aeriene au în vedere o serie de direcții de acțiune care să permită îndeplinirea obiectivelor acestei transformări.

Direcțiile de acțiune pentru implementarea obiectivelor *Strategiei de transformare a Armatei României* sunt modalitățile principale de realizare a capacităților Forțelor Aeriene, în conformitate cu *Planul de implementare* a acestei strategii, care vor duce la restructurarea și modernizarea acestei categorii de forțe ale Armatei.

Reflectând capacitățile cerute în viitor, specificate în *Concepția de operații a Forțelor Aeriene, structura de forțe* prezentată în anexele la *Planul de implementare va furniza capacitățile distinctive ale Forțelor Aeriene*, necesare pentru realizarea efectelor dorite în operațiile aeriene desfășurate în cadrul operațiilor întrunite sau independent, în întreaga zonă de operații militare și în întregul spațiu strategic de interes.

Prioritatea acestei structuri de forțe o reprezintă protejarea României față de un atac direct asupra sa. Pentru a atinge acest obiectiv, Forțele Aeriene trebuie să contribuie la îndeplinirea a trei obiective: *prevenirea, protejarea și răspunsul la întregul spectru de incidente sau amenințări aeriene*. *Concepția de operații a Forțelor Aeriene* trebuie să prezinte: procesele de definire și dezvoltare a forței; principalele atribute/caracteristici ale puterii aeriene la nivel conceptual – viteză, înălțime, accesibilitate, omniprezență, persistență, superioritate, agilitate, supraviețuire și putere de luptă (capacitate utilă, capacitate de lovire, precizie, discriminare) și principalele roluri/funcții ale puterii aeriene la nivel operațional – comanda și controlul aerian, operații împotriva forțelor aeriene ale inamicului, operații aeriene cu efecte strategice, operații aeriene integrate, mobilitatea rapidă, informațiile, supravegherea, achiziția țintelor și cercetarea; sistemul de bază al capacităților militare, modul de utilizare a spațiului aerian ca rezultat al extinderii rapide, în viitor, a mediului indispensabil operațiilor întrunite moderne.

Transformarea Forțelor Aeriene trebuie să-i furnizeze comandantului forței întrunite cele mai bune soluții pentru exercitarea comenzii și controlului unui spectru larg de operații agregate la nivel *joint*. În acest sens, Forțele Aeriene urmăresc o strategie agresivă de transformare, ce include: crearea de organizații/structuri flexibile și agile care colaborează continuu pentru a facilita transformarea și a instituționaliza schimbarea culturală; asigurarea pachetelor de forțe; o gândire inovatoare, care să direcționeze activitățile pentru transformare; trecerea de la planificarea și programarea centrate pe amenințare și platforme la planificarea și programarea bazate pe capacități și efecte; cunoașterea, însușirea și utilizarea conceptelor și ideilor erei informației.

Chiar dacă sistemele de arme și echipamente reprezintă un element important al componentei fizice a puterii aeriene, *elementul decisiv al acesteia îl reprezintă totuși personalul*. Doar printr-o selecție atentă, o instruire eficace și eficientă și realizarea unei stări de pregătire astfel încât marile unități, unitățile și subunitățile să fie gata de luptă la ordinul comandanților, unde și când este nevoie de ele, Forțele Aeriene pot rămâne o categorie de bază a Armatei, iar puterea aeriană – componenta cea mai importantă a puterii militare a României încă din timp de pace.

Viitorul Forțelor Aeriene depinde fundamental de *eficiența structurilor*, în măsură să-i furnizeze comandantului forței întrunite cea mai bună capacitate de luptă aeriană. Transformarea organizațională este un element fundamental al structurii de forțe a Forțelor Aeriene. În vederea participării la operațiile Alianței, această structură de forțe trebuie să aibă un caracter expediționar, pentru a asigura concentrarea capabilităților la dispoziția comandanților Forței Întrunite și pentru a fi întotdeauna gata de luptă.

Înlocuirea tehnicii și echipamentelor, a sistemelor de armamente și a munițiilor din dotarea Forțelor Aeriene, depășite moral și uzate fizic, constituie o provocare importantă pentru a ieși în întâmpinarea nevoilor cu termen limită privind integrarea deplină în Alianța Nord-Atlantică, asigurându-ne, în același timp, că viitorul personal al Forțelor Aeriene va moșteni o forță aeriană pertinentă, capabilă și susținută. Orientarea primordială pentru aceasta este asigurarea unor capacități superioare de luptă pentru "întâlnirea" cu actualele și viitoarele amenințări. Pentru a realiza gradul de control dorit asupra spațiului aerian, pentru a-i produce pierderi importante unui eventual agresor și pentru a spori capacitatea combativă a celorlalte categorii de forțe ale armatei, trebuie modernizate unele categorii de tehnică și achiziționate sisteme de arme moderne, performante și viabile, cum ar fi: sisteme C4ISR, radare pentru înălțimi mici și medii, senzori pasivi, aeronave multirol și de transport, sisteme de rachete multicanal cu raze diferite de acțiune etc. Realizarea unor forțe aeriene de dimensiuni reduse, dar cu capabilități sporite, necesită reducerea cheltuielilor de capital și operare prin achiziționarea de produse și servicii cu costuri suportabile. Aceasta trebuie să fie o provocare și pentru industria noastră aeronautică și militară.

Toate aceste direcții de acțiune trebuie să-i confere structurii de forțe a Forțelor Aeriene următoarele *capacități* distinctive: superioritatea aeriană, superioritatea informației, atacul cu efecte strategice, angajarea de precizie, mobilitatea rapidă și sprijinul agil în operație. În plus, Forțele Aeriene vor trebui să fie capabile să furnizeze expertiză specializată structurilor de operații speciale.

❖ *Superioritatea aeriană* trebuie să facă ineficace apărarea aeriană a adversarului și să limiteze riscurile aferente atacurilor aeriene ale acestuia. În acest scop, sunt necesare atât asigurarea capabilităților de anihilare a apărării aeriene a adversarului pentru a asigura libertatea de acțiune a forțelor proprii, cât și eficiența și persistența operațiilor aeriene dincolo de posibilitățile spațiale ale apărării aeriene a adversarului în condiții meteorologice neprielnice.

❖ *Superioritatea informațională* se bazează pe: integrarea sistemelor de cercetare pilotate și nepilotate, precum și a celor spațiale/cosmice; imaginea spațiului de luptă, care include și imaginea aeriană recunoscută, în timp real; alarmarea timpurie a spațiului de luptă; utilizarea eficace a informațiilor, prin asigurarea de informații și ducerea operațiilor informaționale; interzicerea utilizării de către adversar a sistemelor C4ISR.

❖ *Atacul cu efecte strategice* necesită atacul rapid și precis al centrelor de greutate ale adversarului, cu asigurarea persistenței efectelor.

❖ *Angajarea de precizie* asigură creșterea numărului de ținte lovite în cadrul unei ieșiri/avion, eliminarea riscului fratricidului și a celui legat de producerea de daune colaterale și, în ultimă instanță, obținerea de efecte semnificative atât în plan militar, cât și în plan psihologic.

❖ *Mobilitatea rapidă* permite realizarea în cadrul operațiilor aeriene/operațiilor întrunite a unui pod aerian și a unei capacități militare de mișcare eficientă și oportună în interiorul sau în aria de interes adiacentă teatrului de operații, oriunde și în orice condiții.

❖ *Sprijinul de luptă agil* permite ducerea de operații sensibile, persistente și eficiente în orice condiții.

Realizarea acestor capacități presupune luarea în considerare, în cadrul fiecărei direcții de acțiune, a următoarelor *priorități*: operaționalizarea pachetelor de forțe destinate NATO/UE, în vederea participării la operațiile de stabilitate și la apărarea colectivă, concomitent cu pregătirea pentru “următorul război”, integrarea deplină în NATO și realizarea capabilităților de lucru în cadrul unei grupări de forțe întrunite/combinat, extinse și complexe; formarea și dezvoltarea profesională a personalului din Forțele Aeriene pentru ajungerea la un nivel de competitivitate corespunzător “următorului război”/“războiul viitorului”; achiziționarea unor noi tipuri de tehnică și echipamente militare și modernizarea celor aflate în dotare, pentru a optimiza utilitatea militară a sistemelor specifice Forțelor Aeriene și pentru a face față provocărilor secolului al XXI-lea.

❖ *Operaționalizarea și afirmarea pachetelor de forțe sub comandă NATO sau destinate NATO/UE în vederea participării la operațiile de stabilitate și la apărarea colectivă, concomitent cu pregătirea pentru “următorul război”, presupun:*

- continuarea procesului de acceptare și implementare a standardelor NATO, în vederea realizării interoperabilității cu statele membre ale Alianței;
- formarea și consolidarea deprinderilor de întrebuițare a tehnicii și echipamentelor din dotare în operațiile aeriene și întrunite, în cadrul procesului complex de instruire din Forțele Aeriene;
- formarea și menținerea competențelor lingvistice pentru o bună comunicare în teatrele de operații;
- dotarea cu tehnică și echipamente compatibile/interoperabile cu cele ale partenerilor, care să asigure caracterul expediționar al forțelor și să permită ducerea operațiilor aeriene în condițiile specifice teatrelor de operații;
- realizarea sistemului național de comandă și control aerian, care să asigure producerea și fuzionarea informațiilor necesare luării unor decizii de calitate, în timp real, schimbul de informații în cadrul Forțelor Aeriene, între acestea și partenerii din Alianță, pentru înțelegerea unică a spațiului de luptă, darea misiunilor în timp oportun, controlul operațiilor aeriene în curs de desfășurare și planificarea operațiilor;
- dezvoltarea și implementarea unui plan care să dezvolte capacitățile Forțelor Aeriene în spațiul cibernetic;
- elaborarea doctrinelor, tacticilor, tehnicilor și procedurilor pentru operațiile informaționale și misiunile din spațiul cibernetic.

❖ *Integrarea deplină în NATO și realizarea capabilităților de lucru în cadrul unei forțe întrunite/combinat, extinse și complexe*, pe lângă unele elemente pe care le-am precizat, necesită în plus: realizarea unor structuri adecvate ale Forțelor Aeriene și desfășurarea instrucției în cadrul acestora, astfel încât să se asigure integrarea lor în cadrul forței întrunite, în cadrul Alianței sau al coalițiilor; intensificarea participării la diferitele categorii de activități din cadrul Alianței și intensificarea colaborării cu partenerii noștri în planificarea și dezvoltarea capabilităților și a concepțiilor de operații, pentru a asigura, în viitor, o interoperabilitate efectivă; implicarea în elaborarea noii generații de concepte operaționale, care să ducă la o augmentare a actualelor capacități.

❖ *Formarea și dezvoltarea profesională a personalului din Forțele Aeriene pentru atingerea la un nivel de competitivitate corespunzător “următorului război”/“războiul viitorului”* se referă la: întărirea valorilor esențiale ale Forțelor Aeriene, pentru a reflecta mai bine spiritul războinic, element de bază pentru comportamentul nostru de zi cu zi, într-un mediu ostil; reevaluarea sistemului de selecție, formare și dezvoltare profesională și a managementului resurselor umane, pentru corelarea acestora cu cerințele în schimbare ale misiunilor în spațiul aerian, cosmic și cibernetic, corespunzător noului mediu, tot mai fluid; asigurarea unei stabile și echitabile evoluții în carieră în fiecare domeniu de activitate din Forțele Aeriene; creșterea diversității, eficacității și utilității oportunităților și mecanismelor de educație și instruire disponibile pentru fiecare militar din Forțele Aeriene; crearea de opțiuni proactive de protecție a sănătății personalului pentru ca acesta să poată lupta, care să ducă la mecanisme dedicate sănătății, de menținere și securitate mult mai robuste.

❖ *Achiziționarea unor noi tipuri de tehnică și echipamente militare și modernizarea celor aflate în dotare pentru a optimiza utilitatea militară a sistemelor specifice Forțelor Aeriene și pentru a face față provocărilor secolului al XXI-lea* necesită: elaborarea unei strategii de recapitalizare și modernizare, în condițiile unor constrângeri financiare, bazate pe priorități și pe direcțiile de implementare a *Strategiei de transformare*; focalizarea pe tehnologiile avansate, care să asigure gradul de control asupra spațiului aerian – Forțele Aeriene vor fi întotdeauna niște forțe inovatoare, bazate pe tehnologia de ultimă oră; elaborarea unor standarde care să asigure transparența achizițiilor și a altor procese de afaceri, precum și a unor mecanisme de asigurare și audit al calității proceselor, care sunt corespunzătoare organizațiilor din sectorul public și privat; stabilirea unor elemente corecte, de încredere și oportune privind execuția ciclului financiar prin procesul de planificare, programare și bugetare, în vederea folosirii eficiente a resurselor; creșterea abilității în exercitarea managementului costurilor; dezvoltarea și instituționalizarea unui proces cuprinzător de abordare a îmbunătățirii activității de achiziții; identificarea misiunilor, sistemelor, programelor și activităților de redimensionat sau de redirecționat, ca parte a strategiei multidimensionale de recapitalizare a Forțelor Aeriene; eficientizarea infrastructurii și a altor mijloace de sprijin, concomitent cu optimizarea capabilității operaționale; reevaluarea și revitalizarea procesului de achiziție și a celor asociate pentru a reduce costurile, controlul programelor și asigurarea performanței acestora; integrarea în rutina cotidiană a unor abordări flexibile a managementul riscului pentru transferul de tehnologie, distribuirea controlată a informațiilor și asigurarea interoperabilității.

ABORDĂRI ȘI TENDINȚE PRIVIND DEZVOLTAREA PUTERII AERIENE

General-maior Ion ȘTEFAN

Incertitudinea mediului de securitate global ~ vectorul schimbării

The article enumerates the main tendencies and courses of action regarding the development of air power, bringing to our attention two points of view – the American and the British ones.

In the first part, the author highlights the ideas of dominance and global reaction capacity, as perceived by the Americans. In this respect, the author brings forth the six capabilities identified by the US Air Force during the process of the long-term force structure design.

The second part of the article describes the British concept for air force transformation. The British model has three major components: conceptual, moral and physical, and the training is the connection between them.

In the final part, the author approaches Romania's courses of action as far as the air power long-term development is concerned, taking into account the existence and the balance between the three air force components, as described by the British model.

În contextul geopolitic actual, în care riscurile, provocările și amenințările la adresa securității globale sporesc în complexitate și își pierd, în mare măsură, caracterul de predictabilitate pe termen mediu și lung, întrebuintarea adecvată și eficientă a puterii aeriene impune adaptarea mijloacelor și strategiilor de acțiune la noile realități.

Pentru a ilustra explicit felul în care incertitudinea își face simțită prezența în activitatea de evaluare a riscurilor în domeniul securității la începutul secolului XXI, secretarul Forțelor Navale ale SUA, Donald Winter, a declarat, la un simpozion de specialitate, în cursul anului 2006¹: *“Inamicii noștri din ziua de astăzi nu mai respectă niciuna dintre regulile războiului. Logica descurajării a fost înlocuită de logica atentatorului sinucigaș”*.

Dată fiind absența unui adversar declarat, atât pentru marea majoritate a statelor globului, cât și pentru alianțele și structurile internaționale de cooperare în domeniul apărării, secolul al XXI-lea a impus, pentru cei mai mulți dintre planificatorii din domeniul securității, schimbarea priorităților în mod radical. Astfel, în special la nivelul

¹ “The Price of Aggression”, articol în *Defense News*, vol. 22, nr. 3, 15.01.2007.

statelor avansate tehnologic și potente financiar, dar, într-o măsură mai mare sau mai mică, și pentru restul statelor, s-a trecut la adaptarea sistemului de planificare a apărării de la o focalizare strictă, pe cerințe privind structura forței impusă de o amenințare cunoscută, la construirea de capacități apte să răspundă unor nevoi specifice, dar suficient de versatile încât să poată fi utilizate și în alte scopuri decât cele pentru care au fost proiectate și generate.

În domeniul aerian, ca o consecință a nevoii tot mai stringente de adecvare a instrumentelor de aplicare a puterii aeriene la un spectru tot mai larg de tipuri de misiuni, a căror prioritate relativă, în raport cu situația concretă, se modifică în mod continuu și adesea fortuit, fundamentele teoretice și modalitățile concrete de aplicare a conceptului de *putere aeriană* cunoscut, și ele, schimbări pe plan internațional. Acestea sunt menite să pună în valoare noile realități geostrategice, descoperirile tehnologice novatoare și, nu în ultimul rând, urmăresc să valorifice "lecțiile învățate" în urma celor mai recente conflicte.

Având în vedere complexitatea și instabilitatea mediului de securitate, direcțiile și tendințele de evoluție ale puterii aeriene sunt divergente la nivel global, iar această divergență derivă în special din diferitele percepții existente pe plan mondial cu privire la locul și rolul puterii aeriene în cadrul angrenajului sistemului militar național.

În continuare, vor fi prezentate sumar principalele tendințe și direcții de acțiune avute în vedere de două state, care, deși aflate pe poziții fundamentale diferite, sunt totuși în avangarda eforturilor de configurare a puterii aeriene, în așa fel încât să răspundă realităților contemporane și, într-o măsură cât mai realistă, eventualelor provocări.

◆ **Viziunea americană de dezvoltare a puterii aeriene la începutul secolului XXI ~ recapitalizare și cultură a inovației**

La limita superioară, cea care vizează percepția americană asupra dezvoltării puterii aeriene, sunt puse în valoare ideile de dominare și capacitate de reacție globală. La momentul actual, unul dintre obiectivele importante ale Forțelor Aeriene ale SUA este să încheie tranziția între stadiul de "*forțe aeriene și spațiale*" și cel de "*forțe aerospațiale*". În acest sens, ilustrativ pentru ideea de *dominare globală* se cere menționat ca exemplu un citat atribuit generalului George Kenney, comandant al celei de-a 5-a Forțe Aeriene (1941-1945), citat folosit ca motto într-un document programatic – "*Air Force Vision 2020*"²: "*Puterea aeriană este la fel ca pokerul. Să nu ai cea mai bună mână din joc, ci pe cea de-a doua, nu contează. Te va costa bani să o joci și nu vei câștiga nimic !*".

Și, în concordanță cu tonul radical al acestei moșteniri vizând o cultură națională și organizațională aparte, misiunea forțelor aeriene ale SUA este formulată în documentul citat de către Michael W. Wynne, secretarul Forțelor Aeriene, în aceiași termeni categorici, astfel: "*Eu văd misiunea Forțelor Aeriene ca fiind următoarea: să ofere opțiuni suverane pentru apărarea Statelor Unite ale Americii și a intereselor sale globale – să zboare și să lupte în aer, în spațiu și în ciber spațiu*".

Pentru a face posibilă îndeplinirea misiunii declarate, Forțele Aeriene ale SUA au identificat șase capacități esențiale, care vor fi urmărite și dezvoltate cu prioritate

² "*Air Force Vision 2020*", document postat pe pagina de Internet a US Air Force: www.af.mil/shared/media/document/AFD-060228-054

în procesul de proiectare a structurii de forțe pe termen lung: *superioritatea aeriană și spațială, superioritatea informațională, capacitatea de atac global, posibilitatea executării loviturilor de precizie, capacitatea de a asigura rapid mobilitatea globală* și, nu în ultimul rând, *sprijinul adecvat și adaptiv al acțiunilor de luptă*. Aceste capacități sunt detaliate într-un document public – “*Air Force Roadmap 2006-2025*”³, care are rolul de a completa și a realiza proiecția la nivelul structurii viitoare a forțelor aeriene americane a amintitei “*Air Force Vision 2020*”.

Efectul scontat al dezvoltării susținute a acestor șase capacități esențiale este văzut ca o soluție pe termen lung, de risc moderat, pentru a facilita aplicarea eficientă a puterii aeriene în toată lărgimea spectrului operațiilor viitoare, care pot fi impuse de evoluțiile previzibile ale mediului de securitate global. Iar, ca un aspect foarte important, toate aceste capacități prioritare urmează a fi puse în sprijinul conceptului *joint*. Integrarea efortului la nivel *joint* se va realiza prin dezvoltarea fără precedent a capacităților de transport aerian strategic și tactic, de realimentare în aer, de culegere a informațiilor cu ajutorul mijloacelor spațiale și aeriene pilotate și nepilotate, prin revoluționarea modului în care este proiectat și aplicat conceptul de *sprijin aerian apropiat* pentru forțele terestre.

De asemenea, se cuvine remarcat faptul că noua structură de forțe, dispunând de capacitățile esențiale identificate în sprijinul misiunii globale asumate, va fi creată printr-o amplă și susținută activitate de “*recapitalizare*” pe termen mediu-lung a United States Air Force, în paralel cu accentul pus pe dezvoltarea umană și inovație atât tehnologică, dar și doctrinară. Cu toate că noile și foarte costisitoare sisteme de cercetare spațială și aeriană, comandă-control, lovire și transport aerian prevăzute să intre în înzestrarea Forțelor Aeriene ale SUA în următoarele două decade vor fi de natură să mențină și chiar să adâncească decalajul tehnologic față de celelalte state ale lumii, noua structură de forțe va determina totuși o reducere semnificativă a numărului de mijloace spațiale și aeriene, concomitent cu o creștere importantă a capacităților, realizată pe seama performanțelor noilor sisteme.

În acest sens, “*Air Force Vision 2020*” prevede, pentru intervalul de referință, o reducere cu 25% a numărului de aeronave de luptă, compensată de modernizările succesive planificate pentru aeronavele dedicate realizării superiorității aeriene (F-15 Eagle și F-22 Raptor, urmând ca F-16 Fighting Falcon să fie, cu unele excepții, retras progresiv din serviciul activ, până în jurul anului 2017) și de capacitățile speciale ale noilor avioane multirol F-35 care vor intra în înzestrare începând cu anii 2012-2013 (putere sporită de penetrare a apărării aeriene prin utilizarea tehnologiei stealth, decolare/aterizare scurtă/verticală, autoprotecție pasivă/activă, o gamă nouă de armament de mare precizie etc.).

Însă, efectul de multiplicare a forței potențiale a acestor aeronave nu va fi unul liniar, generat exclusiv de capacitățile superioare ale aparatelor de zbor, ci unul exponențial, datorat unei creșteri spectaculoase a capacităților de comandă-control, computere, comunicații, cercetare, supraveghere și recunoaștere – C4ISR, cu până la 70% până în anul 2025

³ “*Air Force Roadmap 2006-2025*”, document postat pe pagina de Internet a US Air Force: www.af.mil/shared/media/document/AFD-060713-002

(noile programe High Altitude Space Based Infrared Sensors – SBIRS-HIGH, Transformational Communication Satellites – T-SAT, avioanele fără pilot de mare duranță RQ-4 Global Hawk și MQ-1 Predator, Next Generation GPS III), iar aceste noi capacități vor fi augmentate și mai mult prin introducerea în exploatare a până la 30% mai multe aeronave destinate operării forțelor speciale (în special noile avioane-elicopter reversibile V-22 Osprey), respectiv a 33% mai multe elicoptere dedicate misiunilor de căutare-salvare prin luptă (o nouă generație de aeronave – CSAR-X).

Cu toate aceste măsuri de ordin material, vizând *recapitalizarea* inventarului de mijloace de comandă, control, supraveghere, atac și sprijin, în “*Air Force Roadmap 2006-2025*” se accentuează ideea că factorul determinant în construirea noilor capacități va fi crearea, în rândul personalului de pe toate nivelele ierarhice ale Forțelor Aeriene, a unei *culturi a inovației*. Iar această *cultură a inovației* urmează să fie promovată în absolut toate domeniile, pornind de la sistemul educațional, trecând prin toate etapele instruirii luptătorului și vizând, în special, aparte de domeniul tehnologic, dar în sinergie cu acesta, doctrina și strategia.

În special în domeniile doctrinei și strategiei, conceptele de “*operații bazate pe efectul scontat*” ~ *Effect-Based Operations* și “*război bazat pe rețea*” ~ *Network-Centric Warfare* își vor găsi materializarea în deceniile care vor urma, facilitate de noile echipamente și tehnologii. O nouă formă de luptă, cea în ciber spațiu, va deveni o realitate. Prin crearea unui embrion al unei forțe dedicate războiului informatic, US Air Force va căuta să domine câmpul de luptă virtual, să desfășoare acțiuni ofensive în ciber spațiu și, mai ales, “*să prevină un Pearl Harbor electronic*”⁴.

Mijloacele de atac aerian vor fi folosite într-o manieră inovatoare, beneficiind din plin de superioritatea informațională. Efectul de obținere și menținere a supremației aeriene va putea fi atins, în viitor, în special pe baza combinării sinergetice a superiorității informaționale și redundanței acționale, caracteristice războiului bazat pe rețea. Cu cicluri/bucle *OODA*⁵ (*Observe-Orient-Decide-Act*) din ce în ce mai scurte, capacitatea adversarului de analiză a situației și cea de reacție vor fi depășite în cadrul fiecărui ciclu propriu acestuia și, în aceste condiții, aplicarea de lovituri precise, de efect, paralizante, va permite obținerea rezultatelor scontate în timp scurt și cu pierderi minime.

◆ Concepția britanică de transformare a puterii aeriene ~ concepția operațională aeriană și spațială viitoare

Toate ideile prezentate în paragraful precedent, care ne oferă vârful de lance al conceptului de transformare a puterii aeriene, cu greu pot fi asimilate și adaptate la nivelul de dezvoltare tehnologică, economică și a capacităților militare al oricărui alt stat în afara SUA.

De aceea, este poate mai ușor acceptabilă definiția *puterii aeriene* așa cum apare aceasta în actuala doctrină britanică a puterii aeriene⁶ (ediția a 3-a), iar aceasta, bineînțeles, cu rezervele

⁴ “*Air Force Vision 2020*”, documentul citat.

⁵ Moștoflei C., Popa V., *Întrebuințarea puterii aeriene la începutul secolului XXI-lea. Realități, tendințe, implicații*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005.

⁶ “*British Air Power Doctrine*”, ediția a 3-a, 1999, AP 3000, document postat pe pagina de Internet: www.raf.mod.uk/downloads/ap3000.cfm

de rigoare – pentru majoritatea celorlalte state – atunci când se face referire la componenta spațială: “Puterea aeriană este abilitatea de a proiecta forța militară în aer sau în spațiu de către sau de pe o platformă sau rachetă care operează deasupra suprafeței Pământului”.

Pornind de la această definiție, în doctrina britanică este dezvoltat un model al puterii aeriene care poate fi considerat sugestiv cu privire la angrenajul compus din elementele ce pot fi asociate acestui concept. Modelul schematic ține cont de faptul că Royal Air Force identifică drept cel mai mare pericol la adresa securității Marii Britanii capacitatea de a nu se putea adapta suficient de rapid la schimbările din mediul de securitate internațional⁷ și recunoaște că o posibilă implicare într-un viitor conflict va fi, în esență, expediționară, la nivel *joint*, în cadrul unei coaliții sau alianțe care, în cazul unei operații purtate pe scară largă, va fi în mod sigur condusă de către Statele Unite.

Modelul britanic al puterii aeriene integrează trei componente majore: *componenta conceptuală*, *componenta morală* și *componenta fizică*, iar cheia de boltă care face legătura între cele trei componente este *instruirea*, după cum se poate vedea în *figura 1*.

Pentru a modela pe viitor puterea aeriană britanică, au fost stabilite⁸ trei caracteristici ale acesteia, care vor fi avute în vedere cu prioritate pentru dezvoltarea viitoarelor capabilități și concepte:

agilitatea, *adaptabilitatea* și *capacitatea*. Pornind de la premisa că resursele financiare disponibile pentru apărare vor continua să impună constrângeri pe termen lung, aceste caracteristici urmează să fie puse în valoare în cadrul *Concepției operaționale aeriene și spațiale viitoare – Future Air and Space Operational Concept ~ FASOC*⁹, un document care definește modul în care Royal Air Force va evolua până în anul 2020.

În cadrul FASOC, sunt puse în evidență șase sarcini fundamentale și permanente, care vor fi prioritare, pentru a-i conferi puterii aeriene britanice caracteristica de agilitate dorită: comanda și controlul aerian, operațiile aeriene integrate, operațiile aeriene pentru câștigarea controlului în spațiul aerian, mobilitatea globală rapidă, operațiile aeriene

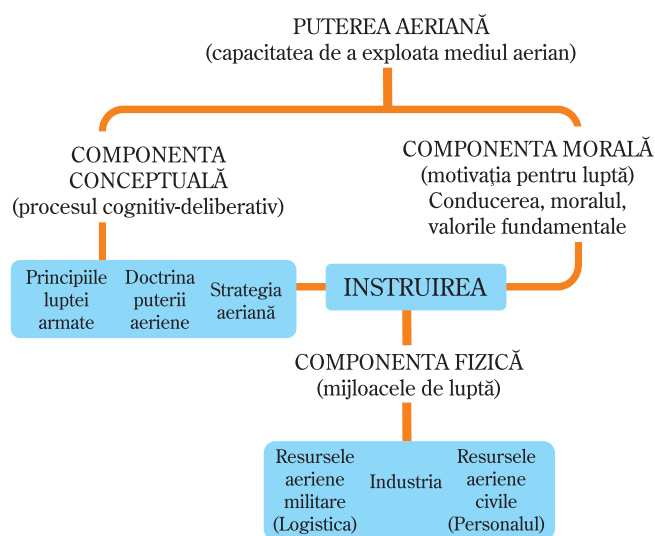

Figura 1: Modelul britanic al puterii aeriene

⁷ “The Royal Air Force Strategy 2006”, document în pagina de Internet: www.raf.mod.uk/purpose/strategic.cfm

⁸ *Ibidem*.

⁹ Moștofleu C., Popa V., *op. cit.*

cu efect strategic și informațiile, supravegherea, achiziția țintelor și recunoașterea acestora (*Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance – ISTAR*).

În cadrul dezvoltării FASOC, caracteristicile clasice ale puterii aeriene¹⁰ (înălțimea, viteza, raza de acțiune și ubicuitatea) vor fi aduse împreună sub titulatura generică de “*putere de luptă, capacitate de supraviețuire și agilitate*”. În cadrul acestei denumiri generice, puterea de luptă a aviației, în accepția britanică, va fi apreciată și dezvoltată în termeni de sarcină utilă, putere de foc/lovire, precizie și capacitate de discriminare a țintelor, iar capacitatea de supraviețuire va fi îmbunătățită urmărind indicatori ca autoprotecția, abilitatea de a lovi din afara mijloacelor de apărare aeriană și probabilitatea cât mai redusă de descoperire de către mijloacele inamice.

Poate cel mai important atribut – agilitatea, va fi abordat în cadrul programului de dezvoltare a FASOC, urmărindu-se ameliorarea performanțelor în sfera flexibilității și adaptabilității sistemelor de arme și a conceptelor, deopotrivă, dar, mai ales, îmbunătățirea interoperabilității acestora în cadrul Alianței.

Un alt aspect semnificativ în cadrul proiectării și configurării FASOC va fi continuarea dezvoltării sistemelor de lovire de mare precizie, bazate pe mijloacele de detecție și localizare spațiale și pe tehnologiile avansate din domeniul laserilor. Această dezvoltare se va extinde prin încorporarea în noile sisteme aeriene a elementelor de tehnologie stealth, a capabilităților de discriminare precisă a țintelor (până la nivelul capacității de a detecta, localiza și urmări un luptător izolat), a sarcinilor utile mărite și a unor parametri superiori de persistență operațională.

Fără a face referire în mod expres la echipamentele aflate în înzestrare la momentul actual și la cele planificate pentru a intra în inventarul Royal Air Force în următoarele decade (acestea sunt sumar prezentate în “*Strategia Royal Air Force*”, ediția 2006¹¹: avioanele multirol Eurofighter Typhoon și Joint Strike Fighter F-35 Lightning II, avionul de transport strategic Airbus A-400M, un nou tip de sateliți de supraveghere de mici dimensiuni, bomba inteligentă Brimstone și racheta de croazieră Storm Shadow etc.), conceptul FASOC trasează, în schimb, direcțiile de acțiune identificate ca având potențialul de a aduce îmbunătățiri semnificative, în următoarele două decade, modului în care este construită puterea aeriană britanică la momentul actual. Cu scopul declarat de a configura viitoarea putere aeriană astfel încât să fie capabilă de a contribui în mod decisiv la operațiile combinate, *joint*, bazate pe efectele scontate, având un caracter decisiv în raport cu scopurile urmărite, FASOC își propune, în primul rând, să identifice noi căi și oportunități de a utiliza sistemele actuale pentru a maximiza efectul întrebuințării puterii aeriene într-un mediu operațional caracterizat de fluiditate.

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ “*The Royal Air Force Strategy 2006*”, document postat pe pagina de Internet: www.raf.mod.uk/purpose/strategic.cfm

Puterea aeriană a României ~ de la un trecut respectabil către o construcție credibilă

Nu este un secret pentru nimeni că, din zorii aviației, România s-a aflat, pentru câteva decenii, în avangarda mondială a eforturilor de dezvoltare a unei puteri aeriene. Mai întâi, spiritul românesc a contribuit din plin, prin descoperiri și realizări incontestabile, la avansul tehnico-științific în domeniul aeronauticii începutului de secol XX. Apoi, intuind potențialul puterii aeriene, ale cărei caracteristici menționate au fost recunoscute încă din primele decenii ale secolului trecut, mediul politico-militar românesc a acordat o atenție deosebită dezvoltării puterii aeriene naționale, prin măsuri de ordin legislativ, economic și administrativ, unele de o ingeniozitate remarcabilă¹², care se pot constitui în adevărate “lecții învățate” pentru contemporani.

Astăzi, România a reușit ca, prin eforturi susținute și coerente, să-și realizeze două deziderate fundamentale – integrarea în NATO și cea în UE. Din această postură, puterea aeriană a României trebuie să se dezvolte în concordanță atât cu riscurile și provocările la adresa securității naționale, cât și cu obiectivele asumate sau cu cele care pot fi prevăzute pe termen mediu-lung ca urmare a apartenenței la structurile de securitate euroatlantică, respectiv europeană.

Este evident că doctrina aeriană a NATO a suferit evoluții importante în ultimii ani. Acceptarea, de către toate statele membre ale NATO, a caracterului expediționar al puterii aeriene, rolul tot mai important al exploziei tehnologice în fundamentarea conceptelor operaționale și importanța “lecțiilor învățate” din conflictele recente au fost tot atâtea aspecte novatoare în evoluția doctrinei aeriene a NATO¹³. Iar acest proces, în ceea ce privește Alianța, nu poate fi considerat încheiat, ca urmare a faptului că mediul de securitate global se află într-o continuă și profundă transformare.

Experiența arată că, în cadrul NATO, în conformitate cu principiul consensului în adoptarea oricărei hotărâri, evoluția conceptelor nu este una intrinsecă, ci se produce sub influența unei “lecții învățate” și a soluției identificate pentru aceasta de către o națiune membră a Alianței. În plus, ca un element cu caracter de permanență, adoptarea unei hotărâri care să valideze noul concept este, adesea, o procedură de durată și relativ complicată, care trebuie să pună în balanță atât punctele de vedere naționale, cât și restricțiile legate de fezabilitate, termenele de implementare și, posibil, uneori, de mecanismele de finanțare.

Ținând cont de motivația expusă, reiese cu claritate faptul că orice încercare de a identifica un trend sau o oportunitate care va fi, în cele din urmă, statuat în cadrul Alianței printr-o reglementare doctrinară, operațională sau procedurală va trebui să vizeze un exemplu de avangardă la momentul respectiv. În ceea ce privește evoluția puterii

¹² Avram V., Ștefan I., *Politica aeriană a României în primele decenii ale secolului XX*, Editura Mirton, Timișoara, 2006.

¹³ “*The paths of heaven: the evolution of airpower theory*”, cap. XII, “*The evolution on NATO Air Doctrine*”, lucrare editată de P. S. Meilinger sub auspiciile “The School of Advanced Airpower Studies”, SUA, ediția a 4-a, 2001.

aeriene, acest exemplu poate veni, cel mai probabil, din sfera statelor membre ale NATO care se află în vârful de lance al dezvoltării economice și tehnologice (SUA, Marea Britanie, Germania, Franța).

Este, de asemenea, evident că, la momentul actual, România trebuie să-și structureze opțiunile pentru dezvoltarea puterii aeriene pe termen mediu-lung, iar în acest proces trebuie să se țină cont de o particularitate: transformarea trebuie să vizeze, în egală măsură, cele trei componente ale puterii aeriene (cu referire la modelul britanic schematic al puterii aeriene prezentat aici). Privită în ansamblu, componenta morală a puterii aeriene naționale a ajuns, grație transformărilor de esență din ultimii ani, la un nivel corespunzător, relativ comparabil cu cel înregistrat în statele vechi membre ale Alianței. De asemenea, componenta conceptuală a puterii aeriene a României cunoaște, în prezent, evoluții semnificative, care tind să alinieze într-un ritm accelerat doctrinele, strategiile, principiile, standardele și procedurile operaționale la cele ale NATO și, în continuare, să le mențină în pas cu evoluția acestora în cadrul Alianței.

Problema cea mai dificilă a transformării puterii aeriene naționale ține de domeniul componentei fizice, din cauza faptului că, pe termen mediu-lung, cvasitotalitatea sistemelor aflate în înzestrare vor trebui înlocuite, atât ca urmare a necesităților de a asigura interoperabilitatea în cadrul structurilor Alianței, cât și datorită faptului că își vor atinge limita de viață. Din acest punct de vedere, efortul financiar va fi unul extrem de însemnat, iar disponibilitățile bugetare previzionate vor trebui să fie orientate către prioritățile esențiale, care sprijină în mod nemijlocit angajamentele colective de securitate asumate și nivelul de ambiție declarat.

În eforturile de consolidare a capacităților sale de răspuns la riscuri și amenințări, România va trebui să realizeze o configurație a puterii sale aeriene viitoare care să-i permită să îndeplinească atât misiunea fundamentală a Forțelor Aeriene Române, executarea serviciului de Poliție Aeriană, cât și noi tipuri de operațiuni desfășurate la distanță, la pace, criză și război. În acest sens, adaptarea flexibilă a legislației naționale referitoare la puterea aeriană la cerințele misiunilor aeriene viitoare ale NATO și ale UE, precum și ale altor organizații de securitate colectivă, desfășurate la nivel național, regional și global, poate fi un pas important.

În altă ordine de idei, dintre cele opt arii majore nominalizate în *Inițiativa de la Praga asupra Capacităților – Prague Capabilities Commitment ~ PCC*¹⁴ drept domenii de interes deosebit în ameliorarea capacităților Alianței, cinci aparțin aproape exclusiv sferei de cuprindere a puterii aeriene, și anume: *informațiile, supravegherea aeriană și achiziția țintelor; supravegherea spațiului terestru; capacitățile de atac cu armament de înaltă precizie și de neutralizare a apărării aeriene a inamicului; transportul aerian strategic și realimentarea în aer; sistemele de comandă, control și comunicații dislocabile*. Fiind nominalizate drept capacități prioritare în cadrul eforturilor de dezvoltare, în prezent, aceste arii de interes sunt avute în vedere în cadrul programelor de modernizare și achiziții ale majorităților statelor membre ale NATO, iar România nu se poate sustrage acestui proces. Prin prisma interesului național, privit în contextul angajamentelor PCC, poate fi considerată o oportunitate

¹⁴ "NATO Topics – Prague Capabilities Commitment", document postat pe pagina de Internet: www.nato.int/issues/prague_capabilities_commitment/index.html.

deosebită faptul că cele cinci domenii enumerate pot fi abordate, într-o măsură însemnată, în cadrul a numai două programe majore de achiziții de strictă actualitate, planificate să se deruleze într-un orizont de timp relativ scurt.

Astfel, programul de achiziție a aeronavei de transport mediu și scurt curier, în care cerințele de interoperabilitate specifice NATO sunt parametri cheie de performanță pentru finalizarea achiziției, va fi în măsură să contribuie în mod semnificativ, potrivit nivelului de ambiție național, la implicarea României în augmentarea capacităților Alianței de transport atât strategic, cât și tactic, în adâncimea și în proximitatea teatrelor de operații.

Însă, mai semnificativ ni se pare faptul că programul de achiziție a noului avion de luptă multirol poate, prin promovarea unor cerințe operaționale ambițioase și a unor parametri cheie de performanță economică adecvați, să ofere atuuri importante României pe linia ameliorării deficiențelor de capabilitate ale Alianței în trei arii de interes nominalizate prin *PCC* (ISTAR, AGS, PGM și SEAD), contribuind, în acest fel, printr-un efort substanțial, dar necesar și oportun, la construirea credibilității și la afirmarea puterii aeriene naționale în cadrul NATO.

Pe această linie, este evident că numai o platformă nouă, de cel puțin generația a IV-a, cu o durată de viață de cel puțin 30 de ani, cu potențial de dezvoltare ridicat pe durata ciclului de viață (potențial reflectat, în special, prin oportunitatea și fezabilitatea integrării unor noi și performante sisteme de cercetare, avionică, armament inteligent și autoprotecție) poate, din punct de vedere operațional, să acopere un spectru atât de larg de capabilități și să rămână viabilă un timp suficient de îndelungat pentru a o face și eficientă prin prisma criteriilor de natură economică (costuri de operare minime pe durata ciclului de viață, o structură de suport logistic necostisitoare, simplă și adaptivă, acorduri de offset avantajoase aferente achiziției, transfer tehnologic de ultimă generație etc.).

Ținând cont de faptul că noul avion multirol va fi coloana vertebrală a puterii aeriene a României pentru cel puțin următoarele două-trei decenii, precum și de considerentele prezentate aici, se poate afirma că procesul de achiziție, în care vor trebui puse în balanță toate argumentele care, în mod uzual, fundamentează și dirijează o decizie majoră (de natură operațională, economică, politică etc.), va fi un examen extrem de important pentru factorii de decizie naționali în privința capacității și disponibilității acestora de a acționa într-o manieră vizionară.

În consecință, achiziția și operarea unui avion de luptă multirol nou și performant, capabil să constituie o soluție optimă pe termen lung, de natură să satisfacă în egală măsură atât cerințele operaționale de ordin național, cât și cerințele de capabilitate asumate în cadrul documentelor de planificare a apărării la nivelul Alianței, vor fi elementele determinante al afirmării puterii aeriene a României în faza integrării depline în NATO și în structurile de securitate proiectate ale Uniunii Europene.

PREGĂTIREA STRUCTURILOR DE AVIAȚIE DESTINATE PARTICIPĂRII LA OPERAȚIILE DESFĂȘURATE PE DIFERITE TEATRE DE OPERAȚII

General-maior Fănică CĂRNU

The article stresses out the importance of aviation structures for collective defence. Starting with the fact that the contribution to collective defence represents one of the duties deriving from Romania's status of NATO member country, the author elaborates on the air forces training, presenting the general and stage organisation framework for this process. At the pinnacle of the training period lies the Air Force participation in numerous exercises. Forces consisting of ground attack aircraft, transport aircraft and a force protection structure will take part in these exercises.

In the second part, the author writes about NEWFIP-type exercises, whose purpose is to train the air defence structures personnel.

In the end, the NATO Air Policing mission is presented, which takes place in the Baltic countries and in which the deployable patrol belonging to the 71st Air Base participates.

Contribuția la apărarea colectivă este una dintre îndatoririle care derivă din statutul României de țară membră a NATO.

Activitățile desfășurate în cadrul Forțelor Aeriene în perioada de preaderare au făcut ca, la momentul istoric al primirii în Alianță, în anul 2004, categoria noastră de forțe să fie deja gata pentru îndeplinirea primei misiuni, respectiv apărarea spațiului aerian comun, în cadrul NATINADS. Aceasta reprezintă doar o parte din contribuția Forțelor Aeriene ale României la apărarea colectivă.

Oferta noastră de forțe este complexă și cuprinde structuri de aviație cu destinație diferită, precum: apărare aeriană, atac la sol, transport aerian, căutare-salvare prin luptă, evacuare medicală, protecția forței. Pregătirea structurilor de aviație din oferta de forțe la nivelul cerințelor impuse de standardele Alianței, pentru a fi puse la dispoziție la termenele stabilite prin angajamentele asumate, înseamnă un efort deosebit, atât sub aspect organizatoric, cât și sub aspect material, al consumului de resurse. Această pregătire se face simultan cu derularea programelor de modernizare a înzestrării, scopul final fiind realizarea interoperabilității cu structurile similare din statele aliate.

Crearea cadrului organizatoric

Elaborarea planurilor de operaționalizare s-a făcut în baza cerințelor obiectivelor forței și a ordinelor emise anual de către Statul Major General. Planurile au fost întocmite și puse în aplicare diferențiat, în funcție de particularitățile fiecărei structuri care se pune sub comanda sau la dispoziția NATO. Activitățile desfășurate pentru operaționalizare au fost corelate cu resursele disponibile conform priorităților, care au fost stabilite luându-se în considerație, în special, termenele de punere la dispoziție prevăzute în propunerile de forțe.

Un segment important al planurilor de operaționalizare a fost cel al *instruirii*. Ordinele de instrucție și precizările privind modul de pregătire și de desfășurare a exercițiilor în Forțele Aeriene au fost întocmite anual, pe baza unei analize a termenelor optime la care trebuiau încheiate etapele de operaționalizare și la care trebuiau efectuate evaluările inițiale, certificarea forțelor și prezentarea acestora pentru afirmare.

Etapele de instruire au fost corelate cu programele de înzestrare, deoarece unele dintre structurile din oferta de forțe au fost prevăzute să fie dotate cu tehnică aflată în proces de modernizare. Implicit, în ecuație a fost introdusă o nouă variabilă, care ține de timpul necesar pentru formarea instructorilor de zbor și pregătirea personalului navigant pe un anumit tip de aeronavă, pentru a fi în măsură să execute misiuni inclusiv pe timp de noapte, în condiții meteorologice grele. În acest context, resursele limitate de care dispuneau Forțele Aeriene au fost repartizate pentru a acoperi nevoile de instruire, derularea programului de modernizare a înzestrării și nevoile de susținere a misiunilor încredințate.

Crearea cadrului organizatoric pentru pregătirea structurilor de aviație destinate participării la operațiile desfășurate pe diferitele teatre de operații nu a însemnat doar instruire și modernizarea înzestrării. Pentru crearea unor forțe interoperabile s-a ținut cont de prevederile standardelor forțelor aeriene, valabile pentru pregătire și evaluare, elaborate de Comandamentul Aliat pentru Operații, și de cerințele de standardizare rezultate din Obiectivele Forței.

Realizarea fiecărui Obiectiv al Forței este strâns legată de implementarea unor standarde NATO. În acest sens, o altă componentă principală a cadrului organizatoric al pregătirii structurilor de aviație destinate participării la operațiile desfășurate pe diferitele teatre de operații a fost constituită din planurile pentru acceptarea și implementarea standardelor NATO. Statele-majore din Forțele Aeriene au depus eforturi considerabile pentru îndeplinirea unor cerințe specifice și pentru implementarea unor proceduri standard strict necesare unor forțe dislocabile. De fapt, asigurarea caracterului dislocabil al forțelor care se pun la dispoziția NATO este, în prezent, cea mai mare provocare pentru Forțele Aeriene. Trecerea de la concepția privind utilizarea structurilor de aviație, care să acționeze de pe bazele aeriene aflate pe teritoriul național, cu o logistică organizată din timp de pace, la o concepție care implică operarea în diferite teatre de operații, în cadrul unor grupări multinaționale de forțe, acționând de pe baze aeriene unde nu există un sprijin al națiunii gazdă, în toată gama de misiuni prevăzută de publicațiile Alianței, este un punct de răscruce în proiectarea structurilor de aviație și în planificarea acțiunilor acestora. Soluția adoptată

în prezent implică existența unor state de organizare virtuale, constituite din module puse la dispoziție de diferite unități din Forțele Aeriene, astfel încât constituirea și plecarea în teatru a unui pachet de forțe să nu afecteze calitatea îndeplinirii misiunilor încredințate bazelor aeriene, respectiv Poliția Aeriană în cadrul *NATINADS* și intervenția umanitară.

Planificarea și conducerea instruirii operaționale

Programele de exerciții în cadrul Forțelor Aeriene au devenit din ce în ce mai ample.

Programele anuale de exerciții au fost întocmite în baza cerințelor rezultate din ordinele Statului Major General pentru operaționalizarea forțelor destinate NATO, a obiectivelor stabilite în ordinele de instrucție și a analizei resurselor disponibile la nivelul Forțelor Aeriene.

Un rol deosebit l-au avut și continuă să fie jucat de exercițiile prevăzute în programul stabilit la nivelul NATO – *Military Training Exercise Programme ~ MTEP* și de exercițiile multinaționale sau bilaterale, stabilite în planul de relații militare internaționale. Pe parcursul acestor exerciții, personalul unităților din Forțele Aeriene își perfecționează pregătirea pentru aplicarea procedurilor standard de operare NATO, în cadrul grupărilor multinaționale de forțe.

Începând cu anul 2004, Forțele Aeriene au participat la exercițiul anual *BOLDAVENGER (NATO AIR MEET)*, folosind succesiv detașamente din fiecare bază aeriană. Astfel, personalul din aceste unități a avut posibilitatea să se pregătească pentru îndeplinirea misiunilor specifice împreună cu personalul din forțele aeriene ale celorlalte state membre ale NATO. Cunoștințele acumulate în anul 2004 de către personalul detașamentului Bazei 86 Aeriene au fost de un real folos pentru creșterea calității modului de îndeplinire a misiunii de Poliție Aeriană, misiune pe care o execută cu succes, în prezent, în cadrul *NATINADS*.

Participarea detașamentului Bazei 71 Aeriene la exercițiul din 2005 a marcat două premiere în pregătire, respectiv executarea dislocării cu aeronavele MiG 21 LanceR, în etape, la distanță mare de teritoriul național, în Norvegia, și executarea unor misiuni dincolo de Cercul Polar. Acest tip de acțiune a prefigurat actuala misiune, pe care patrula dislocabilă din Baza 71 Aeriană o îndeplinește în Țările Baltice, după ce a fost pusă la dispoziția NATO în anul 2006.

O altă categorie de exerciții NATO este cea cunoscută sub denumirea generică *NEWFIP*. Aceste exerciții se desfășoară anual sub conducerea CAOC 7 și au ca scop antrenarea personalului din structurile destinate apărării aeriene, pentru executarea misiunilor în condițiile unui mediu electromagnetic ostil. Mijloacele de bruiaj terestre și aeropurtate sunt asigurate de către NATO.

Exercițiile multinaționale sau bilaterale se desfășoară, de regulă, în țară. Acestea sunt organizate și conduse de Comandamentul Operațional Aerian Principal, iar scopurile sunt stabilite în funcție de nevoile de pregătire ale forțelor din serviciul Poliție Aeriană și ale detașamentelor care urmează să fie puse la dispoziția NATO. Din totalul de 81 de exerciții desfășurate de unitățile Forțelor Aeriene în anul 2006, 13 au fost bilaterale sau multinaționale. Acestea au avut ca scop antrenamentul piloților români în comun cu piloții din forțele aeriene

ale celorlalte state membre ale NATO, pentru aplicarea unor proceduri standard folosite pe timpul operațiilor în cadrul grupărilor multinaționale de forțe. De asemenea, “lecțiile învățate” cu ocazia acestor activități au avut un rol important în perfecționarea modului de asigurare a sprijinului națiunii gazdă pentru subunitățile din forțele aeriene ale altor state, pe timpul desfășurării acțiunilor de pe bazele aeriene din România și în identificarea cerințelor privind logistica structurilor dislocabile.

Unele dintre exercițiile bilaterale – *BLUE BRIDGE*, *COOPERATIVE SAREX* și *CROSS LANDINGS*, au avut și vor avea un rol important în pregătirea forțelor noastre aeriene împreună cu forțele aeriene ale țărilor vecine membre ale NATO, Bulgaria și Ungaria, în vederea organizării și desfășurării unor acțiuni în comun pentru apărarea aeriană a obiectivelor în zona de frontieră și pentru intervenții în situații de urgență. Acest tip de exerciții au ca finalitate atât perfecționarea antrenamentului în comun, cât și identificarea posibilităților de îmbunătățire a legislației interne a fiecărei țări.

Trebuie avut în vedere că beneficiile participării la exerciții NATO sau bilaterale nu se limitează la cunoștințele acumulate în perioada de desfășurare a activității în sine. Angajarea personalului din unitățile Forțelor Aeriene la procesul de planificare a exercițiilor și la activitățile ulterioare, care au vizat valorificarea “lecțiilor învățate”, a asigurat însușirea rapidă a procesului de planificare și modernizarea acestui gen de instruire organizată pe plan național. În prezent, activitățile de planificare și executare a exercițiilor reale, precum și procesul de valorificare a “lecțiilor învățate” se desfășoară în concordanță cu cele mai noi reglementări la nivelul NATO.

Desfășurarea misiunilor

Activitățile susținute pentru pregătirea structurilor de aviație destinate NATO au permis realizarea la timp a capacității operaționale necesare pentru desfășurarea în condiții foarte bune a misiunilor încredințate în diferite teatre de operații.

Pe lângă prezența în misiuni de transport aerian, în diferitele teatre de operații, Forțele Aeriene au primit sarcina de a participa, în anul 2005, cu un detașament de elicoptere IAR 330 SOCAT, din Baza 90 Transport Aerian, la acțiunile de menținere a păcii în cadrul operației *ALTHEA*, în Bosnia-Herțegovina, desfășurată de Uniunea Europeană. Misiunile de transport de personal și tehnică, recunoaștere aeriană, căutare-salvare și evacuare medicală au fost executate de un detașament cu un efectiv de 42 de militari și 4 elicoptere, pe parcursul a două rotații a câte 6 luni.

În anul 2006, un detașament de 39 de militari din Forțele Aeriene a asigurat conducerea activităților pe Aeroportul Internațional din Kabul, Afganistan. A fost pentru prima dată când forțele noastre au îndeplinit rolul de *Lead Nation* într-o misiune multinațională. Grupul de militari români a asigurat, timp de 4 luni, conducerea aeroportului, coordonarea operațiilor aeriene, analiza și prognoza condițiilor meteorologice, menținerea și îmbunătățirea comunicațiilor, sprijinul logistic al operațiilor de procesare pasageri și cargo de pe aeroport. Pe lângă activitățile de zbor în zona de responsabilitate, detașamentul Forțelor Aeriene a condus toate activitățile care s-au desfășurat la sol, pentru buna funcționare a acestui aeroport folosit de 30 de națiuni.

Începând cu luna august 2007, patrula dislocabilă din Baza 71 Aeriană execută serviciul de Poliție Aeriană, sub comanda NATO, în Țările Baltice. Poliția Aeriană, ca parte a apărării aeriene, are ca scop menținerea integrității spațiului aerian al NATO și protejarea națiunilor membre și a forțelor acestora împotriva atacurilor din aer. Misiunea de Poliție Aeriană în Țările Baltice, executată de forțe ale națiunilor membre ale NATO, reprezintă o soluție interimară, adoptată după accesarea în Alianță a celor trei state, care nu dețin capacitățile necesare de apărare aeriană. Pentru executarea serviciului în cea de a XIII-a rotație, detașamentul Forțelor Aeriene, cu 67 de militari și 4 MiG 21 LanceR, a fost dislocat, la sfârșitul lunii iulie, pe baza aeriană Siauliai din Lituania. Principalele responsabilități ale detașamentului sunt interceptarea, interogarea, identificarea și intervenția asupra aeronavelor care utilizează neautorizat spațiul aerian al Țărilor Baltice, mentenanța tehnicii de aviație dislocate și asigurarea funcționării centrului de operații al bazei aeriene.

Efectuarea transporturilor aeriene în folosul contingentelor naționale aflate pe teatrele de operații din Bosnia, Irak și Afganistan a fost și rămâne o misiune permanentă pentru Baza 90 Transport Aerian. Aceste misiuni de transport se execută în principal cu aeronavele C-130 și, în funcție de particularitățile teatrului de operații, și cu aeronave AN 26. În anul 2006, spre exemplu, au fost executate 74 de misiuni cu C-130 și 23 de misiuni cu AN-26, totalizând 1 542 de ore de zbor. În cadrul acestor misiuni s-au transportat 3 742 de militari și 870 de tone de materiale. Cererile pentru participarea la acest gen de misiuni sunt din ce în ce mai multe, iar analizele efectuate la nivelul Alianței au evidențiat deficite în posibilitățile de asigurare a transportului aerian. De aceea, eforturile Forțelor Aeriene pentru pregătirea personalului și modernizarea aviației de transport trebuie să contribuie la îmbunătățirea condițiilor de executare a misiunilor de către contingentele naționale, în orice teatru de operații.

REORGANIZAREA SISTEMULUI DE SUPRAVEGHERE A SPAȚIULUI AERIAN

Colonel dr. Ionel CANTARAGIU
Locotenent-colonel ing. dr. Gheorghe MAXIM

Starting from the various risks and threats to national security, the authors emphasize the need for the adoption of specific strategies to prevent and counteract them, as well as of some efficient measures with a view to reducing the vulnerabilities of military and non-military nature.

Then, they present a few aspects that are significant in the process of the air space surveillance system modernisation and reorganisation. In this respect, the authors bring to attention the procurement of modern systems for centralising, processing and disseminating the information regarding the air situation, with specific technique, thus making sure that the adequate level of redundancy, as well as the simplification and more increasing efficiency of the specific activities of logistic support are provided.

In the end, the authors stress out the importance of radio communication means, which are necessary mainly in the process that ensures the connection between the mobile elements of the device or the one with the positions that have just been taken by the use of the force and means manoeuvre.

istemul de supraveghere radar a spațiului aerian al României reprezintă principala sursă de informații atât pentru sistemul de apărare aeriană național, cât și pentru cel al Alianței, în această zonă. Noile condiții de securitate create de aderarea la NATO și, ca urmare, integrarea reală în *Sistemul de Apărare Aeriană al Alianței – NATO Integrated Air Defence System ~ NATINADS* impun analiza stării actuale a sistemului național de supraveghere radar a spațiului aerian și adaptarea acestuia corespunzător cerințelor derivate din acestea.

Mediul internațional actual este caracterizat de incertitudinea evoluțiilor de securitate pe termen mediu și lung, precum și de creșterea interdependenței dintre țări în domeniul asigurării securității naționale. Pentru România, amenințările la adresa păcii s-au diversificat, în special într-o gamă largă de riscuri de natură nonmilitară. De asemenea, prin apartenența la NATO, România își asumă riscurile și amenințările cu care se poate confrunța Alianța.

Existența tuturor acestor amenințări și pericole face necesară adoptarea unor strategii specifice de prevenire și contracarare a riscurilor și amenințărilor la adresa securității naționale și a unor măsuri adecvate pentru diminuarea vulnerabilităților de natură militară și nonmilitară, concomitent cu realizarea capacităților de răspuns corespunzătoare.

Potrivit scenariilor de desfășurare a unor conflicte militare recente, într-o eventuală agresiune aeriană asupra României, este de așteptat să fie lovite, cu prioritate, centrele și elementele sistemului de comandă-control aerian, precum și radarele care execută supravegherea spațiului aerian.

Posibilele acțiuni ale inamicului aerian vor determina, la rândul-le, o serie de opțiuni de întrebuințare a subunităților radar, pe baza unor analize temeinice, care trebuie desfășurate în scopul asigurării informațiilor necesare pentru prevenirea surprinderii în cazul unei agresiuni din aer, pentru asigurarea suveranității României în spațiul aerian propriu, precum și pentru asigurarea informațiilor necesare în vederea avertizării timpurii și alarmării forțelor și a populației

În raport cu posibilitățile adversarului, amenințările din aer pot fi clasice sau de ultimă generație, încorporând tehnologii avansate, și pot fi completate cu acțiuni specifice războiului asimetric. Principalele amenințări aeriene sunt avioanele, elicopterele, avioanele fără pilot și rachetele.

Problematica riscurilor evidențiate necesită o analiză completă a posibilităților de reacție. Aceasta trebuie să aibă în vedere concluziile desprinse din desfășurarea conflictelor militare recente, studiile de fezabilitate în domeniul apărării aeriene și, nu în ultimul rând, expertiza în domeniu oferită, prin consultanță, de către unele state membre ale NATO.

Analiza sistemului de supraveghere radar a spațiului aerian

Supravegherea radar a spațiului aerian de interes reprezintă ansamblul acțiunilor și măsurilor planificate și desfășurate de către forțe și mijloace organizate într-un sistem specializat, pentru descoperirea și identificarea atât a mijloacelor și activităților aeriene proprii, cât și a celor ale inamicului care evoluează în zona supravegheată.

Cercetarea radar a spațiului aerian reprezintă ansamblul acțiunilor și măsurilor organizate și desfășurate de către forțe și mijloace specializate pentru descoperirea, identificarea și urmărirea continuă a mijloacelor aeriene aflate în zbor, determinarea elementelor de locație și a caracteristicilor de zbor ale acestora în zona de descoperire a radarelor, precum și pentru transmiterea informațiilor despre acestea în mod oportun și în volum complet.

Scopul general al supravegherii spațiului aerian îl constituie prevenirea surprinderii în eventualitatea unei agresiuni din aer și asigurarea suveranității României în spațiul aerian propriu, precum și asigurarea informațiilor necesare pentru avertizarea timpurie și alarmarea în sistemul de apărare aeriană integrată al României și al NATO. Așadar, scopul general al cercetării radar a spațiului aerian îl reprezintă punerea la dispoziția elementelor specializate din cadrul sistemului de apărare aeriană (național sau al Alianței) a informațiilor despre situația aeriană necesare pentru pregătirea și ducerea acțiunilor aeriene.

Supravegherea spațiului aerian se organizează și se realizează într-un sistem unitar, la nivel național, de către Statul Major al Forțelor Aeriene, prin Comandamentul Operațional Aerian Principal.

Indiferent de tipul de conflict în care România ar putea fi implicată sau la care ar putea participa, supravegherea spațiului aerian reprezintă o parte importantă a acțiunilor din câmpul informațional, și anume acea parte care se referă la prevenirea surprinderii în cazul unor agresii sau acțiuni ostile din aer, precum și la cunoașterea și conducerea componentei verticale a operației. Datorită acestui fapt, *forțele și mijloacele de supraveghere radar a spațiului aerian* reprezintă o componentă de bază a Forțelor Aeriene, iar acțiunile acestora influențează în mare măsură acțiunile tuturor forțelor participante la operație, indiferent de nivel.

Amploarea spațială și informațională a *acțiunilor de supraveghere a spațiului aerian* necesită organizarea și funcționarea tuturor forțelor specializate într-un *sistem unic*. Acest fapt conferă noi valențe acestor acțiuni, prin:

- numărul și dimensiunile direcțiilor supravegheate/cercetate (supravegherea este omnidirecțională, cu posibilitatea concentrării efortului pe direcțiile impuse de situația strategică reală, concretă);
- adâncimea cercetată (în funcție de înălțimea de zbor și performanțele radarelor, țintele aeriene pot fi descoperite și în adâncimea strategică a adversarului);
- importanța informațiilor despre situația aeriană/de radiolocație (sunt singurele informații certe, obținute și transmise în timp real, despre acțiunile inamicului aerian, cu un rol foarte important în prevenirea surprinderii din aer, în organizarea și conducerea ripostei aeriene);
- numărul și nivelul utilizatorilor informațiilor despre situația aeriană/de radiolocație (practic, toate forțele participante la operație utilizează aceste informații, diferențiat, în funcție de nivel, pentru protecție, ripostă sau conducere);
- dimensiunea dispozitivului de luptă propriu sistemului de supraveghere a spațiului aerian/radiolocație (acoperă întregul teritoriu al țării);
- cantitatea de forțe și mijloace utilizate (un sistem performant, cu un asemenea areal de acțiune, necesită o dezvoltare mare din punctul de vedere al resurselor utilizate);
- caracterul de permanență al acțiunilor de supraveghere a spațiului aerian (impus de rațiunea intrinsecă a actului de supraveghere).

Din punct de vedere **acțional**, *supravegherea spațiului aerian* acoperă cea mai mare și dinamică parte a componentelor informaționale și electromagnetice ale dimensiunii verticale a operației. Creșterea rapidă a ponderii acestor componente, mai ales în cadrul operațiilor aeriene, este o caracteristică majoră a noilor tipuri de conflicte care se prefigurează.

Din punct de vedere **spațial**, *acțiunile de supraveghere a spațiului aerian* acoperă întreaga zonă de ducere a operației, atât pe teritoriul național, cât și în exterior, în adâncimea dispozitivului advers, în limita posibilităților tehnicii din înzestrare. Ducerea cu succes a operațiilor de apărare aeriană necesită informații despre acțiunile inamicului aerian anterior pătrunderii acestuia în zonele de apărare, iar pentru reușita loviturilor executate de aviație în spațiul advers este necesară, în limita posibilităților, cunoașterea situației aeriene pe traseul de zbor și din zonele obiectivelor de lovit.

Din punct de vedere **temporal**, rolul *supravegherii spațiului aerian* este dat de caracterul de permanență al acestor acțiuni desfășurate (cu intensități diferite) încă din timp de pace, continuând, la dimensiuni sporite, pe timpul pregătirii și ducerii operațiilor. Ca urmare,

toate operațiile sunt precedate și includ supravegherea spațiului aerian, indiferent de caracterul și anvergura conflictului armat.

Cerințele supravegherii spațiului aerian sunt următoarele:

- ⇒ să fie organizată într-un sistem unic, la nivel național, continuu, deschis și stabil, cu menținerea în funcțiune a mijloacelor de radiolocație necesare realizării parametrilor stabiliți;
- ⇒ să permită informarea, în timp real, asupra situației aeriene;
- ⇒ să permită, în situații de criză și de conflict/război, descoperirea, urmărirea și identificarea aeronavelor, a rachetelor de croazieră și a celor balistice, la toate înălțimile, în special la înălțimi mici și foarte mici;
- ⇒ să permită determinarea, în situații de criză și la conflict/război, a amenințărilor din spațiul aerian;
- ⇒ să asigure inteoperabilitatea și să permită schimbul de date privind situația aeriană cu sistemele similare ale NATO;
- ⇒ să asigure stabilitatea în cazul acțiunilor de război electronic;
- ⇒ să permită integrarea mijloacelor și a facilităților radar ale Forțelor Terestre, Forțelor Navale și pe cele ale Aviației Civile.

Cerințele supravegherii spațiului aerian determină principalele caracteristici ale sistemului: caracterul unitar, calitatea zonei de supraveghere/cercetare, continuitatea în timp și în spațiu, oportunitatea, precizia și completitudinea datelor furnizate.

❖ *Caracterul unitar* este realizat prin întrebuințarea forțelor și mijloacelor specifice, pe baza unei concepții unice și a unui plan unitar la nivelul întregii țări.

❖ *Calitatea zonei de supraveghere/cercetare* radar a spațiului aerian este determinată de posibilitățile tehnicii; ea influențează capacitatea informațională și capacitatea de transmitere a datelor de radiolocație pentru conducerea acțiunilor aviației și rachetelor sol-aer.

❖ *Continuitatea în timp și în spațiu* se realizează prin folosirea graduală a radarelor pe baza unor grafice de funcționare care să asigure calitatea zonei de supraveghere stabilită prin misiune pentru situații de pace, de criză sau de război.

❖ *Oportunitatea, precizia și completitudinea* datelor furnizate în timp real se obțin prin întrebuințarea unor senzori, sisteme automatizate, automate și informatizate performante pentru culegerea, prelucrarea, afișarea și transmiterea datelor despre situația aeriană, starea sistemului, comanda și controlul acestuia.

Reorganizarea sistemului de supraveghere a spațiului aerian a vizat și o uniformizare a înzestrării cu tehnică specifică, urmărindu-se ca fiecare poziție să dețină un radar de descoperire la distanțe mari, un radar de descoperire la înălțimi mici și medii și un radioaltimetru. Pentru subunitățile cu misiuni de sprijin informațional al acțiunilor aviației sau rachetelor sol-aer a mai fost prevăzut ca, pe poziția respectivă, să fie menținute în rezervă un radiotelemetru și un radioaltimetru, pregătite pentru funcționare, neîncadrate cu echipaj și care pot fi exploatate, la nevoie, de către echipajele radarelor din statul de organizare.

Radarele FPS-117 sunt radare de supraveghere de bază (rază lungă de acțiune, 3-D, cu sistem IFF integrat) și reprezintă senzorii de bază pentru sistemul de supraveghere a spațiului aerian. În perioada 2006-2007, radarele FPS-117 au fost supuse unui proces de modernizare și aduse la cele mai noi standarde oferite de către producător.

Radarele Gap-Filler (TPS-xx) reprezintă rodul colaborării între Forțele Aeriene și compania *Lockheed Martin*. Până în prezent, în această fază a programului au fost realizate două radare prototip, care au parcurs fazele de testare de dezvoltare și evaluare operațională. Radarele Gap Filler sunt radare de supraveghere pentru înălțimi mici și medii (rază medie de acțiune, 3-D, sistem IFF integrat) destinate completării informațiilor de la radarele de bază și coborării limitei inferioare a zonei de supraveghere.

Radarele analogice constituie, în prezent, mijlocul de bază din înzestrarea subunităților de radiolocație. *Radarele analogice echipate cu extractoare de date* vor asigura, până la introducerea completă în exploatare a radarelor digitale de tip Gap Filler, completarea informațiilor de la radarele specificate, precum și rezerva pentru acestea; radarele analogice vor putea fi menținute ca rezervă pe poziție până la epuizarea resursei, fără echipaj, pregătite pentru funcționare și, la nevoie, vor fi exploatate de către echipajele radarelor din stat.

Modernizarea și reorganizarea sistemului de supraveghere a spațiului aerian

Eficiența supravegherii spațiului aerian este condiționată, într-o mare măsură, de înzestrarea componentelor sistemului, corespunzător obiectivelor și misiunilor acestora, cu tehnică

specifică, respectând următoarele cerințe:

- *înzestrarea cu sisteme de senzori și cu sisteme de prelucrare a informațiilor moderne*, cu performanțe și fiabilitate ridicate;
- *optimizarea raporturilor dintre*: cerințe operaționale/oferte de sisteme specifice, înlocuirea cu sisteme noi/modernizarea celor existente, resurse financiare/costuri, performanțe/costuri;
- *realizarea interoperabilității tehnice* între sistemele de senzori și sistemele de comandă-control naționale și cele ale Alianței.

Modernizarea forțelor și mijloacelor destinate supravegherii spațiului aerian trebuie să conducă la îndeplinirea următoarelor cerințe operaționale: capacitate de a reacționa corespunzător la un atac aerian de orice nivel, capacitate ridicată de lucru în mediu electromagnetic ostil și manevrabilitate ridicată.

Modernizarea forțelor și mijloacelor trebuie să vizeze cu prioritate înzestrarea cu radare moderne, digitale, tridimensionale, conform cerințelor NATO, echipate cu sisteme de recunoaștere/identificare amic-inamic și compatibile cu sistemele NATO și EUROCONTROL.

De asemenea, trebuie avută în vedere înzestrarea cu sisteme moderne de centralizare, prelucrare și distribuire a informațiilor despre situația aeriană, tipizarea înzestrării cu tehnică specifică, asigurându-se un nivel suficient de redundanță, precum și simplificarea și eficientizarea activităților specifice de suport logistic.

Comunicațiile și informatica

Comunicațiile și informatica sunt constituite din totalitatea centrelor/mijloacelor de comunicații și informatică de la toate structurile participante, interconectate într-un sistem funcțional destinat transmiterii, prelucrării, (re)prezentării, exploatării și protecției informațiilor necesare, în condițiile războiului electronic.

Cerința esențială a suportului tehnic și informatic al acestui sistem este de a asigura circulația informațiilor, într-o formă corectă, în timp real și în volum complet, pentru a permite furnizarea tuturor informațiilor necesare planificării, organizării, conducerii și controlului acțiunilor forțelor participante la apărarea aeriană.

Pentru nevoile de comunicații între diferite elemente statice ale dispozitivului este indicată folosirea cablului optic, ce permite și transmiterea de date necesare realizării/distribuirii imaginii aeriene unice recunoscute și repartizării țintelor. Mijloacele de comunicații radio sunt necesare, în special, pentru asigurarea legăturilor între elementele mobile ale dispozitivului sau cu pozițiile nou ocupate în urma realizării manevrei de forțe și mijloace.

O atenție deosebită trebuie acordată măsurilor de securizare atât a informațiilor, cât și a comunicațiilor, deoarece primele acțiuni ale agresorului aerian vizează sistemul de comandă și control al apărării aeriene.

Sistemul informatic al subunităților de radiolocație este compus din totalitatea mijloacelor destinate extragerii, centralizării, prelucrării, afișării și transmiterii informațiilor despre situația aeriană.

Sistemul informatic permite integrarea directă sau ierarhică, digitală a datelor de la toți senzorii în funcțiune pentru crearea imaginii aeriene locale (LAP) și a imaginii aeriene recunoscute, la nivel național (RAP).

*

Analiza stării Sistemului de Supraveghere a Spațiului Aerian din România, ca parte integrantă a Sistemului de Comandă-Control Aerian Național – SCCAN, a Sistemului Integrat de Apărare Aeriană a României, dar și cea a Sistemului NATO de Supraveghere și Control al Spațiului Aerian – ASACS trebuie coroborate cu părerile specialiștilor în domeniu privind tendințele de evoluție ale fenomenului “*război informațional*” și ale celui de “*război bazat pe rețea*”, ca forma contemporană de manifestare a războiului informațional, care cuprinde întreaga gamă de conflicte armate contemporane, cu o largă deschidere în domeniile militar, economic, politic, social. Aceste aspecte sprijină ideea conform căreia o structură optimă, care să asigure o maximă eficiență a supravegherii spațiului aerian al României, impune analiza permanentă a acestor concepte, corelată cu modalitățile de desfășurare a operațiilor militare, de către ambele tabere, în conflictele prezente, dar și în cele viitoare.

APĂRAREA AERIANĂ

~ misiune cu caracter permanent încă din timp de pace ~

Comandor Liviu BELEUZU

Sistemul de Apărare Aeriană al NATO

The article underlines the structure and responsibilities of NATO air defence system, starting with the fact that a series of activities meant to prepare the integration of air defence in NATINADS have occurred since the end of 2003.

In this instance, the forces assigned by each nation to take part in this system are evinced. Even if these forces have not been deployed in theatres of operations, they must nevertheless work together for the air space security.

Then, the author presents aspects of the Air Policing mission, drawing attention to the relevance of air defence mission and to the requirements regarding the mission fulfilment in peacetime, when threats diversify.

In the end, the author notices the fact that, even if the possibility for an attack of big proportions to take place against NATO territory has decreased, the existence of a traditional danger must be nevertheless taken into account, that is to say the one represented by attack aircrafts.

Sistemul de Apărare Aeriană al NATO – NATO Integrated Air Defence System ~ NATINADS asigură apărarea aeriană a statelor europene membre ale Alianței și este alcătuit din Sistemul de Supraveghere și Control Aerian – Air Surveillance and Control System ~ ASACS și sistemele de armamente pentru apărarea aeriană.

ASACS cuprinde mijloacele de supraveghere a spațiului aerian dispuse la sol, precum și entitățile de comandă și control ale forțelor aeriene destinate NATO (CAOC – Combined Air Operation Centre, CRC – Control and Report Centre, CRP – Control and Report Post). Deși nu este parte organică a NATINADS, Forța NATO pentru Alarmarea Timpurie și Controlul Aeropurtat – NATO Early Warning and Control Force ~ NAEW&CF are un rol esențial în creșterea capacității ASACS.

Sistemele de armamente pentru apărarea aeriană sunt constituite din aeronave, rachete sol-aer și artilerie antiaeriană.

Pe timp de pace, sistemul asigură funcțiile de supraveghere aeriană și de poliție aeriană, a căror conducere este realizată de entitățile de comandă-control ale Alianței.

Supravegherea aeriană se realizează de unitățile ASACS prin cercetarea permanentă a spațiului aerian al NATO și a celui din proximitatea acestuia, în scopul obținerii, evaluării și distribuirii informațiilor referitoare la prezența și evoluția platformelor aeriene.

Aceste unități asigură, la cerere, asistență de navigație aeronavelor militare și civile, buletine meteo și date despre aeroporturi. De asemenea, conform procedurilor stabilite, în colaborare cu autoritățile de trafic aerian civil, asigură asistență în zbor aeronavelor aflate în situații de urgență.

Poliția Aeriană se execută de către forțele aeriene ale fiecărui stat, cu echipaje și aeronave dispuse pe acele baze aeriene de unde se poate asigura intervenția în orice zonă a spațiului aerian național. Numărul de aeronave este stabilit de comun acord, de către autoritățile naționale și autoritățile NATO, în funcție de situația specifică din regiune, de caracteristicile geografice ale țării și de posibilitățile aeronavelor din dotare. Echipajele și aeronavele se află în stări de pregătire superioară, pentru a asigura intervenția oportună în situații de utilizare neautorizată a spațiului aerian. Aceasta înseamnă că, pe bazele aeriene desemnate, în serviciul de Poliție Aeriană există personal, aeronave înarmate și tehnică de asigurare gata pentru executarea misiunii în 10-15 minute de la primirea ordinului, timp de 24 de ore pe zi, 7 zile pe săptămână. Numărul de echipaje este stabilit pentru a asigura atât executarea misiunii, cât și menținerea nivelului de instruire a personalului.

Forțele stabilite de fiecare națiune pentru a face parte din *NATINADS* intră "sub comanda NATO" în baza transferului de autoritate efectuat în condițiile stabilite de *MC 54/1, Concept of the NATINADS*. Aceste forțe, chiar dacă nu sunt dislocate într-un teatru de operații, participă la una dintre cele mai importante operații NATO, acționând de pe teritoriul național, în scopul asigurării securității spațiului aerian comun. Misiunile sunt complexe, deoarece, în timp de pace, nu este instituit controlul spațiului aerian, iar aeronavele civile beneficiază de toate drepturile care rezultă din Convenția Internațională a Aviației Civile. Operațiile aeriene trebuie executate fără a afecta securitatea activităților aeronautice civile și fără a aduce prejudicii proprietății terților. Aceasta implică măsuri pentru o foarte bună cunoaștere a situației și un nivel înalt de pregătire a personalului din structurile de comandă-control și de execuție.

Scopul final al acestor acțiuni în timp de pace este cunoașterea situației aeriene și exercitarea autorității, la nevoie, pentru restabilirea ordinii în spațiul aerian. Exemplul cel mai sugestiv pentru situațiile în care supravegherea și măsurile de reacție nu au fost la un nivel corespunzător este acțiunea teroristă din 11 septembrie 2001, din Statele Unite. Atunci, pentru a evita alte pierderi, timp de câteva zile, aeronavele civile au avut interdicție de decolare, până au fost inițiate și puse în aplicare măsurile adecvate de securizare a transporturilor aeriene. Practic, operatorii civili nu au mai avut acces la spațiul aerian național, pe o perioadă limitată. Pierderile economice pentru companiile civile de aviație au fost considerabile și, pentru unele dintre ele, soluția de redresare a fost reorganizarea.

În situații de criză și pe timp de război, vor fi extinse funcțiile din timp de pace. Nivelul capacității operaționale al forțelor va fi ridicat, corespunzător cerințelor impuse de situația concretă. Măsurile de ridicare a capacității operaționale au la bază planurile permanente emise din timp de pace la nivelul Comandamentului Aliat pentru Operații și la nivelul celor două comandamente regionale, pentru zona de nord și pentru zona de sud

a Europei, precum și sistemul preventiv al NATO, prezentat pe larg în manualul “*NATO Crisis Response System*”.

Forțele destinate întăririi apărării aeriene/ducerii operațiilor împotriva forțelor aeriene ale inamicului pot fi dislocate în zona de criză/război sau în apropierea acesteia. Aeronavele de tip *AWACS* vor completa, la nevoie, capacitățile sistemelor terestre de comandă-control aerian. Unitățile de apărare aeriană cu baza la sol și de aviație de vânătoare vor intra sub controlul *ASACS* și vor întări forțele aflate pe poziție din timp de pace. De asemenea, unitățile de apărare aeriană cu baza la sol pot trece la apărarea unor obiective de importanță majoră.

Misiunea de poliție aeriană

Istoric După crearea, la 1 aprilie 1913, a aviației ca armă și îndeosebi după înființarea, la 15 septembrie 1915, a Corpului Aerian, una dintre misiunile de bază a fost apărarea spațiului aerian. Încă din timpul Primului Război Mondial, fiecare grup de aviație avea în componență, pe lângă escadrilele de recunoaștere sau de bombardament, și câte o escadrilă a cărei misiune era lupta împotriva aeronavelor sau aerostatelor inamicului. Concepția de întrebuințare a forțelor destinate operațiilor aeriene de apărare a evoluat în perioada interbelică și pe timpul celui de-al Doilea Război Mondial, ca urmare a dezvoltării tehnologice și a valorificării concluziilor din acțiunile desfășurate.

În perioada de apartenență la sistemul de apărare colectivă existent în baza Tratatului de la Varșovia, serviciul de luptă pentru apărarea spațiului aerian a constituit misiunea principală în timp de pace pentru forțele aeriene. În această perioadă a fost dezvoltat un sistem de conducere centralizată, iar unitățile de aviație, de rachete și artilerie antiaeriană și cele de radiolocație au fost dotate cu tehnică specifică, în conformitate cu cerințele tratatului. După desființarea acestuia, concomitent cu măsurile pentru asigurarea apărării spațiului aerian cu forțe proprii, au fost luate și măsuri de pregătire a integrării sistemului de apărare aeriană al României în NATO, în concordanță cu noua orientare.

Până la sfârșitul anului 2003, au fost desfășurate o serie de activități pentru pregătirea integrării apărării aeriene în *NATINADS*. A fost înlocuit vechiul Decret privind modul de acțiune împotriva aeronavelor infractoare cu Legea nr. 257/2001 privind modul de acțiune împotriva aeronavelor care utilizează neautorizat spațiul aerian al României. Aceasta a pus bazele procedurii de Poliție Aeriană, care este procedura standard, în cadrul NATO, prin care se asigură integritatea spațiului aerian în timp de pace.

În anul 2004, după accesarea României în NATO și executarea transferului de autoritate asupra forțelor din serviciul de Poliție Aeriană, a început procesul de adaptare a legislației specifice pentru a permite accesul aeronavelor Alianței în spațiul aerian național și pentru a clarifica responsabilitățile în situații *RENEGADE*. Acest proces a fost finalizat în anii 2004 și 2005, prin apariția Legii 461 pentru modificarea Legii 257 și a noilor instrucțiuni de executare a serviciului de luptă, care au separat procedurile de poliție aeriană de procedurile de intervenție umanitară. Concomitent a fost intensificată pregătirea personalului pentru aplicarea procedurilor NATO utilizate pentru poliția aeriană.

Forțele din serviciul de Poliție Aeriană

Forțele și mijloacele pe care Forțele Aeriene le-au pus “sub comanda NATO”, prin transferul de autoritate, pentru executarea misiunii de poliție aeriană, sunt următoarele:

❖ *Centrul de Raportare și Control (CRC)* ~ acesta funcționează ca o componentă a Centrului de Operații Aeriene (AOC) din Comandamentul Operațional Aerian (COA), realizează imaginea despre situația aeriană și exercită controlul tactic asupra aeronavelor din serviciul de Poliție Aeriană. De asemenea, asigură schimbul de informații despre situația aeriană cu CRC-urile din țările vecine, membre ale NATO.

❖ *Radarele* ~ până la această dată, la CRC au fost conectate 5 poziții cu radare digitale și 2 poziții cu radare digitizate, pentru a produce imaginea despre situația aeriană în zona de responsabilitate, în timp real. Calitatea imaginii obținute în timp real, în sistem automatizat, va fi îmbunătățită și va fi adusă la nivelul cerințelor NATO, inclusiv la nivelul celor stabilite pentru situații de criză și pe timp de război, pe măsura intrării în dotare a radarelor de tip Gap Filler. Datele obținute de la radarele terestre vor putea fi completate, la nevoie, cu date de la aeronavele de tip AWACS.

❖ *Aeronavele de interceptare* ~ intervenția asupra aeronavelor care utilizează neautorizat spațiul aerian al României se poate face cu câte 2 aeronave de pe fiecare din cele 2 baze aeriene destinate serviciului de Poliție Aeriană. Datorită nivelului de pregătire al echipajelor destinate acestui serviciu, intervențiile pot fi executate ziua sau noaptea, în condiții meteorologice normale sau grele.

Pe lângă forțele puse “sub comanda NATO”, Forțele Aeriene ale României trebuie să mențină în stare de operativitate alte forțe, care contribuie la îndeplinirea misiunilor de Poliție Aeriană. Conducerea acestor forțe se realizează de către Comandamentul Operațional Aerian prin Centrul de Operații Aeriene. Acestea sunt:

- *Centrul Local pentru Comunicații și Informatică pentru Operații*, constituit de către unitatea de comunicații aeronautice și informatică a Statului Major al Forțelor Aeriene. Acesta este colocat cu Comandamentul Operațional Aerian și asigură suportul de comunicații pentru întregul sistem de conducere a forțelor aeriene operaționale, inclusiv pentru cele destinate misiunii de Poliție Aeriană;

- subunitatea de logistică a Comandamentului Operațional Aerian, care asigură tot ceea ce este necesar pentru desfășurarea activităților de conducere în sistem 24/7, respectiv protecția, asistența medicală, transportul, hrănirea personalului și întreținerea infrastructurii;

- centrele operaționale, sistemele tehnice de navigație aeriană și forțele de asigurare de aerodrom de la bazele aeriene destinate executării serviciului de Poliție Aeriană, care asigură menținerea în stare de operativitate, decolarea, aterizarea și refacerea capacității de luptă a aeronavelor de interceptare.

Instruirea

Pregătirea forțelor pentru executarea misiunilor de apărare aeriană se desfășoară după programe specifice, care includ instruirea în cadrul unității, adaptată la particularitățile armeei, și instruirea în cadrul exercițiilor reale, organizate de către Comandamentul Operațional Aerian. Tipul exercițiilor, obiectivele,

periodicitatea și forțele angajate se stabilesc în funcție de cerințele standardelor NATO, care trebuie respectate.

Exercițiile de tip *TANGO SCRAMBLE* și *SIERRA SCRAMBLE* au ca scop menținerea nivelului de operativitate a forțelor “sub comanda NATO”, care sunt incluse în *NATINADS*. Acestea se desfășoară săptămânal, cu fiecare bază aeriană, sub conducerea echipei de operații curente din Centrul de Operații Aeriene și asigură menținerea deprinderilor personalului navigant și ale navigatorilor de sol pentru cunoașterea situației în spațiul aerian și pentru executarea atribuțiilor care le revin în vederea decolării, interceptării, interogării și identificării aeronavelor, în baremele stabilite. Progresul realizat în acest tip de exerciții este strict monitorizat de către CAOC 7, deoarece face parte din măsurile stabilite la nivelul Alianței pentru creșterea nivelului de securitate în spațiul aerian comun.

Exercițiile de tip *NATO Electronic Warfare Force Integration Programme – NEWFIP* au ca scop antrenarea personalului pentru executarea misiunilor aeriene în condiții de bruiaj. Aceste exerciții se desfășoară anual, sub conducerea CAOC 7, cu participarea forțelor și mijloacelor NATO, specializate în executarea bruiajului electronic.

Exercițiile reale de antrenament în vederea evaluării se desfășoară anual, sub conducerea Comandamentului Operațional Aerian, pe fondul unor scenarii care să permită evaluarea nivelului de pregătire pentru îndeplinirea misiunilor de bază și a nivelului de pregătire pentru dislocare a forțelor, pentru ducerea acțiunilor de pe baze aeriene aflate în afara teritoriului național.

Ca urmare a acestui program de exerciții, CRC și forțele desemnate pentru executarea misiunilor de poliție aeriană au fost apreciate pozitiv cu ocazia activităților de evaluare tactică de tip “*Readiness Verification*”, organizate de autoritățile NATO.

De asemenea, intervențiile reale asupra unor aeronave care au utilizat spațiul nostru aerian fără autorizare corespunzătoare au fost executate conform legislației și standardelor în vigoare și au fost finalizate cu succes.

Perspectiva

Misiunea de apărare aeriană și cerințele privind executarea acesteia din timp de pace se mențin, pe măsura diversificării amenințărilor. Posibilitatea declanșării unui atac de amploare împotriva teritoriului NATO s-a redus, dar trebuie remarcat faptul că pericolul tradițional, reprezentat de aeronavele de atac pilotate, se menține. Chiar dacă numărul de aeronave de atac din înzestrarea forțelor aeriene este mai mic, iar în trecut reprezentau o amenințare, perfecționările tehnologice au compensat, în mare măsură, această scădere.

Rachetele aer-sol, rachetele de croazieră și rachetele balistice tactice constituie o amenințare din ce în ce mai mare datorită creșterii preciziei, scăderii posibilităților de detectare prin radar și diversificării încărcăturii de luptă, acestea având posibilitatea de a transporta încărcături nucleare, chimice, biologice sau radioactive. Cu toate că soluția cea mai potrivită de înlăturare a amenințării este anihilarea traficului cu materiale periculoase, iar instituțiile specializate acționează în acest sens, forțele aeriene trebuie să fie pregătite pentru localizarea și distrugerea purtătorilor, înainte sau după lansarea lor. Frecvența crescută

a acțiunilor teroriste și diversificarea mijloacelor utilizate pentru lovire justifică pregătirea pentru a contracara o gamă largă de amenințări, inclusiv a atacului aerian cu mijloace nucleare, chimice, biologice sau radioactive.

Elicopterele de atac devin principala platformă utilizată în acțiunile de sprijin aerian apropiat, în interdicția aeriană a câmpului de luptă și lupta antitanc. În condițiile în care acțiunile militare implică un grad tot mai mare de mobilitate și flexibilitate, elicopterul de atac va fi folosit în misiuni care erau specifice artileriei terestre sau tancurilor. Amenințarea va fi contracarată de forțele aeriene, cu mijloace specializate, eficiente în lupta cu acest tip de aeronavă, pe care se instalează din ce în ce mai multe echipamente destinate să-i asigure protecția în mediu ostil.

Aeronavele fără echipaj uman la bord vor îndeplini din ce în ce mai multe misiuni și la înălțimi și distanțe din ce în ce mai mari. Pe lângă misiunile de recunoaștere, aeronavele fără echipaj vor executa și misiuni de lovire la sol, folosind armamentele instalate la bord sau misiuni de sprijin de comunicații. În prezent, există preocupări pentru perfecționarea echipamentelor de bord, instalarea unor armamente de precizie și pentru reducerea dimensiunilor și a costurilor acestor aeronave.

Creșterea rolului informațiilor în planificarea și conducerea acțiunilor a dus la apariția unui nou tip de amenințare, cea la adresa securității rețelelor informatice. Acestea pot fi atacate utilizând tehnici simple și puțin costisitoare. Din acest punct de vedere, apărarea sistemelor de comandă-control ale apărării aeriene trebuie să devină, în viitor, o prioritate.

UTILIZAREA EFICIENTĂ A RESURSELOR FORTELOR AERIENE

General-maior (r.) dr. Marinel NICOLAE
Căpitan-comandor ing. Florin PÎRLOGEA

The article analyses the evolution of the Air Force budget, starting with 2004, the year Romania joined NATO.

During the first part, the authors present the Romanian Armed Forces main goals: to fulfil and respect the commitments to NATO; to achieve a credible and stable presence within the Alliance and regional initiatives; to establish the premises for a more prominent future engagement, in military actions and initiatives, given the context of the permanent changes in the security environment.

Then, the year 2006 is mentioned, when, within the operations and missions under the command of NATO, the EU and the international coalition for fighting terrorism, the Romanian Air Forces have participated in EUFOR, EUFOR/NATO/KFOR, in Kosovo, IRAQI FREEDOM and ISAF/EF in Afghanistan, in approximately 120 missions.

The authors conclude that the Air Force has implemented entirely and in due time the scheduled structural reform measures.

Pe fondul evoluției bugetului apărării (în medie cu 15% pe an), bugetul Forțelor Aeriene, în ansamblu, a cunoscut o evoluție relativ liniară, cu un trend descendent, respectiv de la o cotă de 20,1% în anul 2003 la 16,0% în anul 2007. În 2004, anul aderării României la NATO, bugetul alocat Forțelor Aeriene a fost cu 21,7% mai mare decât în anul precedent, fapt ce a permis realizarea în avans a unor etape din programul de transformare și restructurare a forțelor, implementarea oportună a unor măsuri în cadrul politicilor globale de îmbunătățire a condițiilor de viață ale personalului și crearea unor elemente de atractivitate a instituției, plata la timp a drepturilor bănești cuvenite personalului și acordarea, în totalitate, a restanțelor la contravaloarea drepturilor de echipament acumulate încă din anul 1999.

Din acest moment, prioritare au devenit îndeplinirea și respectarea angajamentelor asumate față de NATO, realizarea unei prezențe credibile și stabile, în condiții de performanță, în cadrul Alianței și al inițiativelor regionale, precum și importanța creării premiselor unei angajări viitoare mai pregnante în acțiuni și inițiative militare, în contextul modificărilor permanente ale climatului de securitate.

Aceste obiective au necesitat realizarea unei capacități multianuale, previzibile și coerente, de acoperire cu resurse a nevoilor costisitoare ale Forțelor Aeriene, definirea și atingerea unor nivele țintă de finanțare a acțiunilor

esențiale și crearea cadrului de implementare a unor strategii de dezvoltare a forțelor și elementelor de infrastructură.

Astfel, anul 2004 a fost momentul de început pentru stabilirea unui plafon minim standard în vederea utilizării tehnicii din dotare și menținerea unei tendințe liniare de acoperire cu resurse a acestuia, corelat cu strategia de scoatere din exploatare și cu necesitățile determinate de planurile de pregătire a personalului și misiunilor din responsabilitatea Forțelor Aeriene. A fost definit și realizat un nivel minim de finanțare a cheltuielilor de operare și mentenanță a tehnicii la o cotă de 20% din bugetul alocat, dublu în valoare financiară față de alocarea din anul 2003, concomitent cu declanșarea unor proiecte ambițioase de modernizare și refacere a infrastructurii specifice, având la bază un volum de resurse financiare de trei ori mai mare decât în anul precedent.

Toate aceste măsuri au fost continuate în strânsă corelație cu programul de restructurare, prin analiza permanentă a posibilităților concrete și a oportunităților create în urma finalizării etapelor de reorganizare (diminuarea ponderii cheltuielilor de personal în ansamblul bugetului) și orientarea resurselor astfel disponibilizate către obiective prioritare și acțiuni esențiale (înzestrarea cu tehnică specifică și modernizarea infrastructurii). Printr-o acțiune tenace în domeniul sensibil privind reforma structurală, s-a reușit finalizarea, încă din anul 2005, a primei etape și inițierea, cu un an mai devreme, în premieră la nivelul armatei, a etapei actuale, de integrare operațională deplină în Alianța Nord-Atlantică și în Uniunea Europeană.

Astfel, printr-un management eficient al resurselor, s-au creat premisele unei *dezvoltări durabile prin realizarea unei repartiții echilibrate a bugetului pe naturi de cheltuieli și deplasarea centrului de greutate din zona costurilor aferente personalului către programele de înzestrare și modernizare a infrastructurii.*

În același cadru se înscriu și măsurile de reformă a formațiunilor de sprijin logistic prin concentrare și realizarea unor structuri suplimentare și mobile, respectiv desființarea structurilor pentru mentenanța de tip "I".

Externalizarea serviciilor de hrănire și mentenanță a început încă din anul 2005, iar anul 2006 a adus implementarea și evaluarea impactului măsurii, atât din punct de vedere operațional, cât și bugetar. Astfel, s-a evidențiat că, sub aspect financiar, decizia a fost eficientă, prin eliminarea costurilor aferente susținerii "full time" a unor structuri încadrate cu personal și tehnică și acceptarea variantei de asigurare "on call" prin agenți economici.

În ciuda unor dificultăți inerente începutului, cauzate, în principal, de capacitatea industriei de profil de a menține ritmul înalt solicitat pentru regenerarea resursei tehnice, printr-un consum suplimentar de resurse umane și financiare a fost realizat și menținut un nivel ridicat al disponibilității mijloacelor din dotarea Forțelor Aeriene, ca premisă esențială pentru asigurarea capacității optime de îndeplinire a misiunilor. Bugetul alocat în această perioadă și implementarea decisivă a măsurilor de restructurare au permis urmărirea consecventă și coerentă a liniilor directoare stabilite, prin menținerea unei cote înalte de alocare a resurselor pentru asigurarea, în parametri optimi de exploatare, a tehnicii și pentru finanțarea programelor de înzestrare pentru anii 2006 și 2007. De asemenea, obiectivul prioritar privind modernizarea și refacerea infrastructurii specifice a beneficiat de o dinamică efectivă a alocării resurselor.

Calitatea României de membră a NATO a implicat, la nivelul Forțelor Aeriene, încă din primele momente, o serie de măsuri și misiuni specifice cu aplicare imediată, însemnând trecerea sub autoritatea structurilor militare regionale ale Alianței a unor pachete de forțe cu nivel ridicat al capacității de luptă și executarea sub comanda acestora a unor misiuni în cadrul apărării colective. Acțiunea a reprezentat o premieră la nivelul armatei, iar profesionalismul demonstrat prin respectarea angajamentelor asumate și managementul eficient al situației aeriene în zona de responsabilitate a determinat creșterea încrederii în forțele proprii și consolidarea relațiilor de parteneriat cu țările vecine și cu statele membre ale NATO. Forțele Aeriene exploatează în acest moment un capital de imagine favorabil în mijlocul aliaților prin acoperirea responsabilă a misiunilor din ce în ce mai complexe și realizarea unui potențial de excelență pe anumite domenii (supraveghere aeriană, poliție aeriană, transport aerian tactic și strategic, MEDEVAC etc.). O dovadă în acest sens o constituie misiunea, devenită acum permanentă, de asigurare a capacității de transport aerian strategic în folosul trupelor proprii și aliate.

De asemenea, trebuie menționat faptul că, în anul 2005, la solicitarea UE, Forțele Aeriene au pus la dispoziția EUFOR, pentru două cicluri de 6 luni, un detașament de elicoptere de transport IAR-330 PUMA cu personalul aeronavigant și de deservire aferent, executând misiuni în zona de acțiune totalizând aproximativ 1 200 de ore de zbor.

În acest context, exemplar pentru perioada 2003-2006 este anul 2006, când, în cadrul operațiilor și misiunilor desfășurate sub comandă NATO, UE și în cadrul coaliției internaționale de combatere a terorismului, Forțele Aeriene Române au participat la misiunile EUFOR, EUFOR/NATO/KFOR, în Kosovo, IRAQI FREEDOM și ISAF/EF – Forța Internațională de Asistență pentru Securitate în Afganistan, în aproximativ 120 de misiuni. Personalul Forțelor Aeriene și-a probat profesionalismul în Afganistan, când România a fost *națiune conducătoare* a Aeroportului Internațional Kabul (KAIA), în perioada 1 aprilie-1 august 2006, la solicitarea NATO/SHAPE. Aceasta s-a dovedit a fi o misiune complexă a Forțelor Aeriene Române în anul 2006, singura misiune a NATO, de până în prezent, condusă de România. Detașamentul român a fost constituit din 39 de militari, dintre care 22 (inclusiv comandantul KAIA) din Forțele Aeriene.

De asemenea, Forțele Aeriene Române au desfășurat ample lucrări de modernizare a infrastructurii aerodromurilor militare în cadrul programului “*Ghidul*”, la Câmpia Turzii, Boboc și Fetești. La Câmpia Turzii a fost inaugurat și pus în funcțiune unul dintre cele mai moderne puncte de conducere a zborului. Sistemele de navigație de apropiere și aterizare de precizie sunt compatibile cu echipamentele similare de la bordul avioanelor MiG-21 LanceR și vor putea fi folosite și pentru următorul avion multirol. Tot în anul 2006 au fost inițiate programul de modernizare a radarelor tridimensionale FPS-117 și achiziția avioanelor de transport scurt-mediu curier.

Un capitol important în dezvoltarea Forțelor Aeriene îl constituie înzestrarea și modernizarea tehnicii specifice. Astfel, în anul 2007 sunt în curs de inițiere contractele de achiziție pentru: sisteme de apărare sol-aer integrate SHORAD/VSHORAD, avioane de transport personal de conducere și stat-major, platforme de identificare amic-inamic IFF mod 5, sistemul de management operațional pentru bază aeriană, platforme de transport multifuncționale și autoturisme de teren blindate și neblindate (tip ușor).

După abordarea succintă a aspectelor prezentate, se impune o revenire în sfera alocațiilor bugetare. În acest context trebuie accentuat faptul că Forțele Aeriene au implementat în totalitate și fără întârzieri măsurile de reformă structurală programate, au luat măsuri de orientare a resurselor astfel disponibilizate către domeniile prioritare și au acționat în sensul concentrării efortului bugetar pentru finalizarea unor activități esențiale.

Astfel, liniile de finanțare prevăzute în conținutul documentelor de planificare multianuală, corelate cu măsurile interne amintite și prioritățile stabilite, oferă un cadru favorabil unei dezvoltări durabile și consistente. Prevederile *Strategiei de transformare a Armatei României* și a *Concepției de înzestrare cu sisteme și echipamente majore*, fundamentate pe principiile realizării unor structuri de forțe interoperabile și dezvoltării coordonate a programelor de înzestrare, stabilesc pentru Forțele Aeriene, în anii următori, obiective ambițioase care presupun alocarea unui volum considerabil de resurse.

Perioada de planificare 2008-2013, ce face obiectul *Directivei de planificare a Apărării 08*, confruntă Forțele Aeriene cu o situație ce o afectează fundamental: ieșirea completă din exploatare a avioanelor de luptă și a sistemelor de rachete sol-aer cu bătaie medie. Această stare impune inițierea celor două programe strategice de înzestrare cu noul avion multirol și sistemul de rachete sol-aer cu bătaie mare – HSAM, asigurarea unei linii de finanțare coerente, inclusiv prin afirmarea unui angajament național și aplicarea procedurilor specifice, care să permită volumul necesar de resurse și ritmul recomandat pentru înlocuirea rapidă a acestor categorii de tehnică și restabilirea capacității de acțiune a Forțelor Aeriene.

Totodată, această perioadă trebuie să se adreseze și să ofere soluția oportună pentru înlocuirea mijloacelor și sistemelor de cercetare și război electronic, în concordanță cu sistemele similare dezvoltate la celelalte categorii de forțe și pentru completarea capacității naționale de reacție la acest tip de amenințări cu cea specifică Forțelor Aeriene.

În acest interval se acordă prioritate pentru finanțarea programelor majore cu termen de finalizare în perioada de planificare, derulate pentru modernizarea elicopterelor de transport IAR-330 M, achiziția aeronavelor-școală pentru asigurarea continuității instruirii personalului navigant, modernizarea infrastructurii de aerodrom pentru bazele aeriene, finalizarea Sistemului de Comandă-Control Aerian Național – SCCAN, modernizarea capacității de supraveghere a spațiului aerian și completarea acesteia cu mijloace de cercetare pentru înălțimi mici și mijlocii.

Concomitent, este urmărită finanțarea cu prioritate a programelor de înzestrare cu aeronave de transport scurt-mediu curier și pentru transport personal de conducere și stat-major, destinate înlocuirii avioanelor de tip ANTONOV, aflate la capătul ciclului de viață. De asemenea, este susținută realizarea unor capacități eficiente de apărare antiaeriană prin derularea programului pentru achiziția sistemelor integrate de armă SHORAD și finalizarea modernizării sistemelor de rachete sol-aer cu bătaie medie HAWK XXI. Nu în ultimul rând, trebuie evidențiate și achizițiile de echipamente pentru îndeplinirea cerințelor *Obiectivelor Forței* și pentru participarea la misiuni în afara teritoriului național, în contextul respectării angajamentelor asumate de România față de NATO și UE.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL MILITAR ÎN FORȚELE AERIENE

Comandor Eugen-Mihail CASAPU
Locotenent-colonel Nicușor ȚACU

The article discourses a few aspects regarding the process of the Air Forces reorganisation. Therefore, starting with the school year 2005-2006, a new organisational and functional framework entered into force, at the same time with the implementation of the new law regarding university studies.

As far as the university training modules are concerned, the Air Force have drawn inspiration from some European or NATO member countries training models.

In the second part, the main objectives of the institutionalised training in the Air Force are mentioned. In this respect, the Air Force Staff's main concern is to achieve full agreement between the domain of university degree, one's the content per se of the university education and the model of the Air Force Academy graduate, as well as the needs that are specific to the Air Force operational structures.

pe filiera directă; totodată, școala participă și la formarea maiștrilor militari și a subofițerilor pe filiera indirectă;

• învățământul de specializare și perfecționare în armă, desfășurat în Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene pentru specializarea în armă și pregătirea pentru prima funcție a ofițerilor formați pe filiera directă în cadrul Academiei Forțelor Aeriene, formarea ofițerilor,

Formarea, specializarea și perfecționarea pregătirii ofițerilor, a maiștrilor militari și subofițerilor în activitate pentru cele trei

arme de bază din Forțele Aeriene – aviație, artilerie și rachete sol-aer, radiolocație, se realizează, potrivit reglementărilor în vigoare, prin diferite forme de învățământ corespunzătoare fiecărei categorii de personal, în cadrul instituțiilor de învățământ subordonate Statului Major al Forțelor Aeriene/centrelor de limbi străine, care sunt parte integrantă a sistemului de învățământ național, în concordanță cu modelele prefigurate, astfel:

- *învățământul universitar de lungă durată, desfășurat în Academia Forțelor Aeriene “Henri Coandă” – Brașov, în domeniul universitar de licență “Științe militare și Informații”, specializarea “Managementul organizației” (3 ani – 180 de credite de studiu transferabile), pentru formarea ofițerilor pe filiera directă în armele aviație (naviganți, nenaviganți), artilerie și rachete sol-aer, radiolocație, precum și pentru continuarea studiilor absolvenților fostelor școli militare;*

- *învățământul postliceal, desfășurat în Școala Militară de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene, în armele și specialitățile de profil din Forțele Aeriene, pentru formarea maiștrilor militari și a subofițerilor*

a maștrilor militari și subofițerilor pe filiera indirectă, dezvoltarea pregătirii profesionale a ofițerilor, maștrilor militari și subofițerilor prin cursuri de carieră și nivel;

- *învățarea limbilor străine în centrele de profil ale Forțelor Aeriene (Centrul principal de la Brașov, centrele secundare de la Boboc și Chitila și Centrul Regional de Resurse și Învățare – Boboc).*

Procesul de restructurare a Forțelor Aeriene a cuprins și instituțiile militare de învățământ, fiecare nivel educațional suferind modificări substanțiale în plan organizatoric și funcțional, astfel:

- > restructurarea Academiei Forțelor Aeriene și intrarea în vigoare, începând cu anul de învățământ 2005-2006, odată cu aplicarea noii legi a studiilor universitare, a unui nou cadru organizatoric și funcțional (stat de organizare), adaptat noilor cerințe din învățământul universitar național și european, corelat cu necesitatea și perspectiva transformării învățământului de formare a ofițerilor din Forțele Aeriene, prin orientarea acestuia spre domenii tehnico-ingenerești;

- > mutarea Școlii Militare de Maștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene, începând cu anul de învățământ 2004-2005, de la Mediaș în locația Boboc și integrarea, din punct administrativ și logistic, în Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene, cu respectarea autonomiei organizării și desfășurării învățământului postliceal de formare a maștrilor militari și subofițerilor, facilitând crearea unei puternice platforme de învățământ pentru formarea și dezvoltarea profesională a maștrilor militari și subofițerilor din Forțele Aeriene, în locația Boboc;

- > integrarea învățământului de specializare și perfecționare în armă, prin realizarea unei singure școli de aplicație pentru Forțele Aeriene în locația Boboc, începând cu anul de învățământ 2003-2004, prin comasarea fostelor școli de aplicație ale armelor – aviație, artilerie și rachete sol-aer, radiolocație;

- > inițierea de măsuri pentru modificarea planurilor de învățământ și a programelor analitice din cele trei instituții de învățământ ale Forțelor Aeriene, în acord cu nevoile specifice de pregătire a resursei umane din Forțele Aeriene și corelate cu un nou model al absolventului fiecărei instituții de învățământ, elaborat în concordanță cu cerințele Uniunii Europene, ale NATO și ale Organizației Internaționale a Aviației Civile;

- > preluarea unor modele de instruire europene și din armatele țărilor membre ale NATO, atât în ceea ce privește modulele de pregătire universitară, cât și pe cele de pregătire militară generală și de specialitate, urmărindu-se introducerea unor conținuturi de învățat noi, concomitent cu utilizarea unor metode de predare-evaluare moderne. Toate instituțiile de învățământ din Forțele Aeriene derulează, începând cu anul 2003, un program de instruire a elevilor/studentilor/cursanților în domeniul leadershipului, acțiune care s-a bucurat de sprijinul partenerului britanic în organizarea și desfășurarea acestui modul, pregătirea de instructori în centre specializate și asigurarea de materiale bibliografice;

*Comandor
Eugen-Mihail CASAPU*

> implementarea unor măsuri vizând compatibilizarea învățământului de specializare și perfecționare din Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene cu cel al partenerilor de Alianță, care au vizat, în special, organizarea modulară a cursurilor de carieră și nivel, reevaluarea în întregime și adaptarea la noile cerințe ale integrării în Alianță a ariei curriculare, proiectarea și desfășurarea învățământului după dictonul *"Instruiește-te așa cum vei lupta !"*, răspunzând în integralitatea lor nevoii reale de pregătire din Forțele Aeriene;

> formarea unitară a ofițerilor, maiștrilor militari și subofițerilor de artilerie și rachete sol-aer în instituțiile de învățământ din Forțele Aeriene, indiferent de structura/categoria de forțe în care va fi repartizat pentru ocuparea primei funcții de ofițer;

> implementarea modulelor de pregătire tip *"on job training"*, desfășurate în structurile operaționale din Forțele Aeriene;

> utilizarea, în procesul de învățământ din instituțiile militare de învățământ, a personalului militar care a absolvit diferite forme de pregătire în străinătate sau a participat la diferite misiuni internaționale;

> restructurarea centrelor de învățare a limbilor străine, corespunzător nevoilor de pregătire în domeniul competenței lingvistice a resursei umane din Forțele Aeriene, concomitent cu înființarea Centrului de Resurse și Învățare – Boboc și experimentarea standardului european *CEF (Common European Framework)*.

Continuarea procesului de transformare a Forțelor Aeriene reprezintă o necesitate firească, ce decurge din noile orientări strategice și de transformare ale Alianței. Acestea permit lărgirea gamei de obiective și procese ce includ structurarea și pregătirea forțelor pentru participarea la apărarea colectivă și îmbunătățirea capacităților necesare participării la operațiile aeriene colective și la cele de stabilitate.

Transformarea Forțelor Aeriene are ca obiectiv general realizarea unei structuri moderne, complet profesionalizate, cu un grad sporit de mobilitate, eficiență, flexibilă, dislocabilă, sustenabilă, având capacitatea de a acționa întrunit și a fi angajată într-un larg spectru de misiuni.

Etapă integrării depline în NATO și în Uniunea Europeană va reprezenta îndeplinirea obiectivelor pe termen mediu ale procesului de transformare, etapă în care obiectivele educaționale, organizarea sistemului și structura programelor de învățământ militar vor asigura personalului posibilitatea formării competențelor și capacităților atât pentru exercitarea profesiei militare, cât și pentru integrarea în viața socială civilă.

În acest context, Consiliul European de la Lisabona, din martie 2000, a recunoscut rolul deosebit de important al educației, ca parte integrantă a politicilor sociale și economice, menționând faptul că *dezvoltarea unui sistem de educație și formare profesională de calitate reprezintă obiectivul strategic al anului 2010, în devenirea Uniunii Europene ca cea mai dinamică economie bazată pe cunoaștere din întreaga lume, în special*

*Locotenent-colonel
Nicușor ȚACU*

în ceea ce privește promovarea incluziunii sociale, a coeziunii, mobilității, capacității de angajare și a competitivității.

Sistemele de educație și formare profesională sunt în mijlocul schimbărilor și tranziției către economia și societatea bazată pe cunoaștere și, de aceea, se impune adaptarea lor continuă. În acest sens, mesajele cheie ale Memorandumului Comisiei Europene privind învățarea pe tot parcursul vieții sunt: “noi competențe de bază pentru toți”, “realizarea unor investiții superioare în resurse umane”, “incurajarea inovației în predare și învățare”, “valorizarea învățării”, “regândirea orientării și consilierii”, “apropierea învățării de domiciliu”.

Prin Declarația de la Copenhaga, de la sfârșitul lunii noiembrie 2002, au fost stabilite prioritățile referitoare la dezvoltarea sistemelor de educație și de formare profesională, inițială și continuă, materializate în: dimensiunea europeană, transparență, informare și consiliere, recunoașterea competențelor și calificărilor, asigurarea calității în formare.

Pornind de la aceste deziderate, învățământul militar din Forțele Aeriene, parte integrantă a învățământului național, și-a adaptat structura și conținutul atât la cerințele și standardele naționale și europene, cât și la cele specific militare din NATO. În acest context, am pornit de la ideea că patruleterul – educație, organizație furnizoare de educație, programe de studii, beneficiarii direcți ai educației, specifice învățământului, trebuie să genereze atractivitate, competitivitate, performanță și finalități proactive, în conformitate cu nevoile reale de instruire ale Forțelor Aeriene și cu așteptările aliaților din Alianța Nord-Atlantică.

Astfel, obiectivul fundamental al instruirii instituționalizate în Forțele Aeriene îl reprezintă formarea și dezvoltarea profesională a ofițerilor, maiștrilor militari și subofițerilor, conform nevoilor reale de pregătire a acestei categorii de forțe ale armatei, alinierea procesului educațional la standardele, procedurile și tehnologiile de instruire și evaluare din țările membre ale Uniunii Europene și ale armatelor partenere de Alianță, devansarea, prin aria curriculară, a transformărilor și schimbărilor care se produc la nivelul structurilor operaționale din Forțele Aeriene și atragerea resursei umane din alte țări și structuri naționale de apărare pentru formare în instituțiile de învățământ ale Forțelor Aeriene, începând cu anul școlar 2007-2008.

Alinierea conținutului învățământului din Forțele Aeriene la cerințele și standardele Uniunii Europene și ale NATO se derulează pe mai multe planuri, pentru fiecare nivel educațional în parte, având în vedere o serie de documente cadru, precum Magna Carta a universităților din Europa (Bologna, 1988), Declarația comună a miniștrilor europeni din cadrul Spațiului european de învățământ superior de la Bologna, 19 iunie 1999, Declarația summitului de la Praga privind implementarea Declarației de la Bologna și Declarația summitului de la Berlin privind învățământul superior, 18/19 septembrie 2003, acționându-se cu rezultate deosebite pe mai multe componente:

- ⇒ *remodelarea structurilor manageriale, care a avut la bază analizarea punctelor forte și slabe înregistrate în conceperea și funcționarea subsistemului organizatoric și care a permis adoptarea unor soluții de remodelare organizatorică;*

- ⇒ *identificarea domeniilor de acțiune* și a partenerilor sociali, a beneficiarilor, potențialilor candidați, a comunității educaționale și de instruire națională și europeană;
- ⇒ *stabilirea finalităților în educație*, prin elaborarea modelului absolventului, astfel încât să răspundă celor mai exigente cerințe și nevoi ale beneficiarilor (Statul Major al Forțelor Aeriene, Statul Major al Forțelor Navale, Statul Major al Forțelor Terestre, societăți civile naționale și europene);
- ⇒ *modernizarea procesului de educație*, prin reconfigurarea curriculumului educațional, a planurilor și programelor de învățământ, a planurilor de pregătire psihoprofesională a cadrelor didactice;
- ⇒ *creșterea calității în educație și formare*, prin aplicarea prevederilor OUG 75/2005, privind asigurarea calității educației;
- ⇒ *recunoașterea diplomelor și a calificărilor profesionale* acordate, la nivel național și european, pe baza alocării de credite transferabile pentru disciplinele parcurse și competențele obținute, cu posibilitatea utilizării acestora pe baza unui sistem de acumulare și transfer;
- ⇒ *ridicarea nivelului cunoștințelor, aptitudinilor și competențelor* studenților și elevilor în vederea eliminării, într-un procent cât mai mare, a decalajelor educaționale dintre aceștia;
- ⇒ dezvoltarea și punerea în aplicare a unei *culturi a evaluării standardizate*, compatibilă cu cerințele învățământului european.

În învățământul universitar de formare a ofițerilor au fost inițiate măsuri pentru aplicarea, începând cu anul universitar 2005-2006, a prevederilor Legii nr. 288/2004 privind organizarea studiilor universitare, lege care reglementează implementarea normelor europene în învățământul superior din România, în spiritul Declarației de la Bologna, din iunie 1999.

În acest sens, planurile de învățământ și programele analitice, celelalte documente de organizare și desfășurare a învățământului din Academia Forțelor Aeriene, altfel spus, curriculumul educațional, au fost elaborate în acord cu nevoile specifice de pregătire a ofițerilor din Forțele Aeriene, dar cu respectarea reglementărilor naționale în domeniu și corelate cu cerințele Uniunii Europene și ale NATO, precum și cu cele ale Organizației Internaționale a Aviației Civile, pentru compatibilizarea întregului învățământ cu conținutul, metodele și procedurile de instruire existente în armatele țărilor aliate.

Totodată, în Academia Forțelor Aeriene au fost aplicate măsurile prevăzute în OUG nr. 75/2005, privind asigurarea calității educației, prin înființarea Comisiei pentru evaluarea și asigurarea calității educației, elaborarea unui manual al calității educației în instituție, comisia având un rol major în aplicarea procedurilor de evaluare și în menținerea unor standarde de performanță ridicate în învățământul universitar din Forțele Aeriene, conform reglementărilor naționale și europene în domeniu.

Evaluarea externă a Academiei Forțelor Aeriene, prin organizarea și desfășurarea inspecției ministrului Apărării din luna martie a.c., s-a făcut în baza HG nr. 1418/2006

pentru aprobarea Metodologiei de evaluare externă a standardelor, a standardelor de referință și a listei indicatorilor de performanță ai Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), concluzia fiind aceea că instituția de învățământ superior a Forțelor Aeriene îndeplinește criteriile de acreditare stabilite de către ARACIS.

Totodată, învățământul din Academia Forțelor Aeriene promovează valorile europene, studenții parcurgând discipline, cum ar fi: *Istoria modernă și contemporană, Politica, economia și cultura Uniunii Europene, Limba engleză*, în cadrul cărora aceștia își însușesc valorile democrației europene, își formează o concepție modernă privind colaborarea și interculturalitatea în plan european, dar și importanța aplicării documentelor adoptate la nivel comunitar.

În acest sens, o prioritate a Statului Major al Forțelor Aeriene o reprezintă realizarea unei concordanțe depline între domeniul de licență, conținutul propriu-zis al învățământului universitar și modelul absolventului Academiei Forțelor Aeriene, prin realizarea unei instruirii corelate cu standardele euroatlantice, dar și cu nevoile specifice structurilor operaționale din Forțele Aeriene.

Instruirea instituționalizată în țări membre ale Uniunii Europene/NATO este una dintre opțiunile de formare și dezvoltare profesională a ofițerilor din Forțele Aeriene prin parcurgerea integrală a ciclului I de studii universitare și/sau a etapelor/modulelor de specializare în armă și pregătire pentru prima funcție.

Obiectivul principal al formării ofițerilor în instituții de învățământ de profil din străinătate îl reprezintă instruirea acestora la nivelul standardelor Uniunii Europene și ale NATO, pe aeronave și echipamente militare moderne, însușirea procedurilor și tehnicilor de luptă comune, inclusiv formarea unui sistem de gândire și a unei mentalități compatibile cu cele ale partenerilor de Alianță.

În același timp, studiem problema declanșării procedurilor legale pentru organizarea și derularea studiilor de masterat în domeniul managementului spațiului aerian în Academia Forțelor Aeriene, acțiune care va asigura o mai bună specializare a ofițerilor din Forțele Aeriene în domenii de interes pentru categoria noastră de forțe.

Relativ la cercetarea științifică, suntem de părere că Academia Forțelor Aeriene, prin potențialul uman și material de care dispune, este în măsură să abordeze proiecte de cercetare atât la nivel național, cât și european. În acest sens, am propus înființarea unui organism, la nivelul Ministerului Apărării, care să coordoneze activitatea științifică din cadrul diferitelor structuri și instituții de învățământ superior din Armată.

De asemenea, există propunerea intensificării colaborării între instituțiile civile și militare de învățământ superior, prin crearea, la nivelul Ministerului Educației și Cercetării, a unei baze de date cu cadrele didactice, civile și militare, pe domenii de specializare, și care să fie incluse în diferite colective/programe de cercetare lansate atât de către Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, cât și de către Ministerul Apărării.

În învățământul postliceal de formare a maiștrilor militari și subofițerilor s-au preluat o serie de modele de instruire din armatele țărilor membre ale NATO, atât în ceea ce privește modulul de pregătire militară generală, cât și cel de specialitate, urmărindu-se introducerea unor conținuturi de învățare noi, concomitent cu utilizarea unor metode de predare-evaluare moderne.

Școala Militară de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene derulează, începând cu anul 2003, un program de instruire a elevilor în domeniul leadershipului, cu sprijinul Armatei Marii Britanii, acțiune care a cuprins asistență din partea partenerului britanic în organizarea și desfășurarea acestui modul, pregătirea de instructori în centre specializate și asigurarea de materiale bibliografice.

În învățământul de specializare și perfecționare a ofițerilor, maiștrilor militari și subofițerilor au fost implementate, de asemenea, o serie de măsuri vizând compatibilizarea învățământului din Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene cu cel al armatelor parteneri din Uniunea Europeană și din NATO, astfel: organizarea modulară a cursurilor de carieră și nivel; preluarea și introducerea în procesul de învățământ a unor modele educaționale din armatele țărilor membre ale NATO, cele mai relevante fiind modulele leadership de nivel intermediar la cursurile de carieră pentru maiștri militari și subofițeri și cursurile de pregătire a controlorilor de trafic aerian; reevaluarea în întregime și adaptarea la noile cerințe ale integrării în Uniunea Europeană și în Alianță a ariei curriculare; proiectarea și desfășurarea cursurilor de carieră și de nivel după dictonul *"Instruiește-te așa cum vei lupta !"*, răspunzând în integralitatea lor nevoii reale de pregătire din Forțele Aeriene.

Ca priorități pentru perioada următoare, avem în vedere:

- finalizarea *Concepției privind formarea și dezvoltarea profesională a resursei umane din Forțele Aeriene* (imediat după aprobarea Concepției transformării învățământului militar din Armată);
- dimensionarea activităților de pregătire a personalului și stabilirea conținutului învățământului în strânsă corelare cu evoluția structurilor specifice din Forțele Aeriene, în perspectiva anilor 2007-2012;
- corelarea planurilor de învățământ cu cerințele educaționale naționale și europene în domeniu, concomitent cu implementarea standardelor de specialitate conform nevoilor de formare și dezvoltare profesională a personalului militar profesionalizat din Forțele Aeriene;
- compatibilizarea învățământului din Forțele Aeriene cu modelele educaționale ale Uniunii Europene și din armatele partenerilor de Alianță, alinierea acestuia la acordurile de standardizare NATO și la tehnologiile de instruire și evaluare europene;
- continuarea aplicării măsurilor privind asigurarea calității educației în toate instituțiile de învățământ din Forțele Aeriene, conform prevederilor Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 75/2005;
- continuarea implementării în toate unitățile operaționale din Forțele Aeriene a modului *"on job training"*, prin organizarea și desfășurarea de module scurte de instruire postpregătire instituționalizată;
- elaborarea planului de pregătire prin cursuri de carieră și nivel din Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene, în funcție de prioritățile actuale de instruire din Forțele Aeriene;
- reevaluarea cadrului organizatorico-funcțional actual al instituțiilor militare de învățământ și elaborarea de propuneri pentru redimensionarea acestuia în funcție

de nevoile actuale de instruire din Forțele Aeriene, în scopul optimizării managementului educațional și al eliminării disfuncțiilor apărute;

- identificarea și aplicarea în procesul de învățământ a “lecțiilor învățate”, precum și a unor metode moderne de predare-învățare-evaluare, în care informatizarea, problematizarea, modelarea și simularea să reprezinte repere importante ale activităților didactice;
- inițierea unor proiecte de implementare a noilor concepte ADL (Advanced Distributed Learning) și e-learning în procesul de învățământ din fiecare instituție de învățământ;
- dezvoltarea logisticii didactice și a bazei bibliografice a învățământului, în special prin implicarea cadrelor didactice în elaborarea de noi elemente de suport didactic: manuale, cursuri, aplicații; soft-uri educaționale etc.;
- revederea și îmbunătățirea programelor de învățare și perfecționare în domeniul limbilor străine, prin introducerea standardelor europene în domeniu (Common European Framework), astfel încât, la absolvirea tuturor formelor de pregătire cu acest profil, să poată fi îndeplinite cerințele nivelurilor de competență stabilite prin planul de implementare EG-0356;
- ridicarea nivelului profesional și științific al cadrelor didactice, atât prin participarea la forme instituționalizate de instruire, cât și prin pregătirea individuală, concomitent cu intensificarea activităților de documentare în structurile operaționalizate din Forțele Aeriene;
- dezvoltarea relațiilor de colaborare cu instituțiile militare și civile de învățământ din țară și din străinătate, concomitent cu inițierea unor activități de promovare a programelor proprii de instruire.

Se poate aprecia, astfel, că cele trei instituții de învățământ și cele trei centre de învățare a limbilor străine din organica Forțelor Aeriene sunt profund ancorate la exigențele învățământului euroatlantic, reforma organizațională a acestora fiind, în linii mari, realizată, urmând ca, în perioada următoare, eforturile să fie concentrate pe problemele de conținut ale învățământului, ale alinierii, în integralitatea sa, la standardele naționale și euroatlantice.

ȘCOALA DE APLICAȚIE PENTRU FORȚELE AERIENE "AUREL VLAICU"

~ modernizarea infrastructurii ~

General de flotilă aeriană Liviu BURHALĂ
Căpitan-comandor dr. Marius-Adrian NICOARĂ

The article draws attention to the importance of the development, training and professional improvement of the pilots from the Air Force Staff in accordance with the military standards of the military education management. The objective of training in this school is represented by the flight training, necessary in order to defend Romania's sovereignty in the national air space and to participate in missions under NATO, UN or OSCE mandate.

The authors describe the features of the new aeronautical communication system implemented on the Application School airfield, which is meant to ensure radio connections for the military air traffic command and control, in peacetime, in crisis situations and at war.

The aeronautical communication system implemented at Boboc has also ensured the connection necessary in order to meet the operational requirements regarding air traffic command, coordination and control, in the assigned area of responsibility.

Chiar de la înființare, Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene "Aurel Vlaicu" a fost chemată să susțină eforturile

de profesionalizare a Forțelor Aeriene Române, de însușire a metodelor și procedeele de acțiune și a standardelor Alianței Nord-Atlantice, de realizare a compatibilității cu forțele aeriene ale armatelor moderne, prin reproiectarea concepției privind formarea și dezvoltarea pregătirii profesionale a personalului militar, ținând cont de diversitatea și amploarea misiunilor forțelor aeriene, ca dimensiuni noi ale acțiunii militare în condițiile războiului modern, supertehnologizat și computerizat, sau a celui asimetric.

Formarea, pregătirea și perfecționarea tânărului personal navigant din Statul Major al Forțelor Aeriene se planifică, se organizează și se desfășoară conform standardelor militare ale managementului educațional militar, pe baza principiilor, conceptelor și obiectivelor ce revin Forțelor Aeriene. Obiectivul pregătirii îl constituie realizarea fundamentului instruirii în zbor, necesar apărării suveranității României în spațiul aerian național și participării la misiuni din cadrul NATO, sub mandatul ONU sau al OSCE.

Modernizarea infrastructurii Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene este concepută în vederea adaptării criteriilor de calitate la exigențele prezentului,

pentru a face posibil ca pregătirea tinerilor luptători aerieni să corespundă tuturor cerințelor partenerilor din Alianța Nord-Atlantică, înnoind metodic deprinderii zborului și tehnica de pilotaj a aeronavelor-școală, cu un pronunțat aspect de noutate izvorât din lucrul în comun cu piloții din forțele aeriene aliate. Această modernizare este elementul pe care se sprijină construcția noii filozofii de pregătire a viitorilor piloți ai Forțelor Aeriene Române, baza procesului didactic practic-aplicativ de formare și pregătire preoperațională a aviatorilor din Statul Major al Forțelor Aeriene.

Prin *infrastructură de aviație* se înțelege ansamblul instalațiilor de la sol necesare pentru decolarea, aterizarea, adăpostirea și întreținerea avioanelor. Infrastructura cuprinde: pista, căile de rulaj, hangarele, balizele, instalațiile radiogoniometrice etc. Aceasta este interoperabilă cu sistemele aflate la bordul aeronavelor-școală modernizate.

Creșterea, în ultimii 20 de ani, a volumului și intensității traficului aerian militar și civil, dar, mai ales, previziunile conform cărora se estimează dublarea acestuia, precum și perfecționarea echipamentelor de navigație, de apropiere finală și aterizare, au dus la modificarea sistemelor terestre de navigație aeriană. Asigurarea de la sol a informațiilor de navigație aeriană necesare pilotului pentru desfășurarea în condiții de securitate maximă a zborurilor aeronavelor militare în misiunile de luptă, instrucție și exerciții, atât ziua, cât și noaptea, în orice condiții meteorologice, în raionul de zbor, precum și în procedurile de apropiere și aterizare se realizează cu ajutorul sistemelor terestre de navigație aeriană. În acest context, a fost declanșat procesul de modernizare a aerodromului Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene, a infrastructurii terestre și de navigație aeriană, care va deveni compatibilă cu cele euroatlantice și cu avionica de la bordul avionului IAR-99 ȘOIM.

Modernizarea infrastructurii aerodromului Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene "Aurel Vlaicu", a sistemelor de comunicații aeronautice, radionavigație aeriană și aterizare, a impus modificări majore și în ceea ce privește modul de organizare, planificare și desfășurare a activităților de exploatare și întreținere a aeronavelor-școală moderne, precum și a echipamentelor auxiliare din structura sistemelor respective. Înzestrarea aerodromului Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene "Aurel Vlaicu" cu echipamente moderne, compatibile cu cele ale țărilor membre ale NATO, precum și realizarea unui sistem integrat de comunicații aeronautice, de radionavigație și aterizare, reprezintă direcții și acțiuni necesare în scopul satisfacerii cerințelor de comandă și control al aeronavelor la pace, în situații de criză sau la război.

Procesul de armonizare a legislației cu procedurile de comandă control civil-militare, realizat prin programul *EUROCONTROL "Local Convergence and Implementation Plan ~ LCIP – România"* și ordinele comune M-138 din 14.11.2002, referitor la aprobarea modernizării sistemului *Air Traffic Management – ATM* și M-77 din 18.06.2003, referitor la aprobarea programului național de dezvoltare a colaborării civil-militare "România 2000", a pus bazele cerințelor operaționale de modernizare a infrastructurii aerodromului Boboc.

*General de flotilă aeriană
Liviu BURHALĂ*

*Căpitan-comandor
dr. Marius-Adrian NICOARĂ*

Reabilitarea și dezvoltarea infrastructurii la obiectivele Școlii de Aplicație pentru Aviație “Aurel Vlaicu” a fost întocmită având ca bază “Programul de pregătire operativă a teritoriului pentru apărare în perioada 2001-2004”, aprobat de Consiliul Suprem de Apărare a Țării prin Hotărârea nr. 0031/12.04.2000. Scopul a fost asigurarea condițiilor regulamentare pentru instruirea în zbor a studenților Academiei Forțelor Aeriene “Henri Coandă”, dispunerea și manevrarea în zbor și la sol a aeronavelor militare aflate în dotarea actuală a Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu”, precum și a celor care vor intra în înzestrarea acesteia. S-a avut în vedere, de asemenea, asigurarea condițiilor de desfășurare în deplină securitate, conform standardelor NATO, a activităților specifice derulate de Forțele Aeriene și alte structuri ale Ministerului Apărării (parașutări) sau ale Ministerului Internelor și Reformei Administrative și crearea condițiilor necesare pentru ca, pe aerodrom, să poată ateriza în deplină siguranță aeronave militare și civile ce aparțin statului român, precum și altor state, în special ale partenerilor din NATO. S-a urmărit atât necesitatea dispersării aeronavelor în situații de criză, cât și aceea ca obiectivul să poată fi folosit ca aerodrom de ajutor. Este posibil, ca urmare a acestei modernizări, ca exercițiile planificate să se desfășoare în școală să se execute atât de către forțele și mijloacele din organică, precum și cu alte unități aparținând Forțelor Aeriene sau altor state.

Soluțiile constructive pentru obiectivele menționate au fost alese în conformitate cu normativele în vigoare în România și în NATO, pe baza experienței acumulate în cadrul unor proiecte similare, desfășurate pentru: reabilitarea pistei de decolare-aterizare, a căii de rulaj și a bretelelor, a platformei pentru staționarea-pornirea aeronavelor și a platformei betonate pentru staționarea elicopterelor; construirea parajeturilor din beton și a platformei de staționare a mijloacelor tehnice de aerodrom; repararea rigolelor de scurgere a apelor; consolidarea drumului de acces la radiofarul apropiat.

Noul sistem de comunicații aeronautice implementat pe aerodromul Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu” este destinat asigurării legăturilor radio pentru comanda și controlul traficului aerian militar, la pace, în situații de criză și la război. Sistemul are în compunere autostații/stații radio amplasate la organele de trafic aerian și la bordul aeronavelor, fiind organizat într-o concepție unitară pentru toate categoriile de aviație. Sistemul de comunicații aeronautice de pe aerodromul Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu” este realizat și structurat în funcție de necesitățile de comandă-control, având implicații asupra capabilității acestuia de a asigura legături continue, stabile și protejate împotriva măsurilor și acțiunilor electronice. Sistemul nou implementat are rolul de a îmbunătăți calitatea și siguranța legăturilor radio de comandă și control al aviației. De aceea, pe aerodromul Boboc comunicațiile sunt în voce, analogice și digitale, în frecvență fixă și cu salt de frecvență, ceea ce crește calitatea și stabilitatea legăturilor radio, precum și performanțele tehnice ale stațiilor radio, reducând influențele perturbațiilor atmosferice

și industriale asupra comunicațiilor radio. Este extrem de important ca studenții piloți să beneficieze de informații permanente, clare și precise pe timpul executării orelor de zbor, mai ales în simplă comandă. În acest sens s-a realizat un sistem integrat de comunicații radio la sol și la bordul aeronavelor, ce crește numărul de canale de lucru, în cadrul funcționării simultane a stațiilor radio instalate în același loc sau la distanțe mici. Trebuie să reținem și faptul că nu apar perturbații reciproce între stații, se asigură confidențialitatea și integritatea informațiilor, prin secretizarea comunicațiilor (COMSEC), se asigură protecția informațiilor împotriva dezinformării, goniometrării și bruiajului, prin utilizarea tehnicilor de salt de frecvență (TRANSEC). Este important de subliniat și faptul că noua infrastructură din școală crește coeficientul de limitare a posibilităților de interceptare și a nivelului de putere efectiv radiată, asigurând compatibilitate de lucru cu echipamentele similare din aviația țărilor membre ale NATO și din aviația civilă.

Sistemul de comunicații aeronautice implementat la Boboc asigură legăturile pentru satisfacerea cerințelor operaționale privind comanda, coordonarea și controlul traficului aerian, în zona sa de responsabilitate, în propriul raion de zbor. Pentru rezolvarea cerințelor operaționale ale aerodromului Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene "Aurel Vlaicu" s-a impus asigurarea acoperirii radio, astfel încât fiecare serviciu militar de trafic aerian să poată executa comunicații vocale cu orice aeronavă militară aflată în spațiul aerian. Cu atât mai mult, aeronavele militare din Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene "Aurel Vlaicu" trebuie să fie permanent în contact radio cu un organ militar de comandă-control al traficului aerian.

Sistemele terestre de navigație aeriană implementate în Școala de Aplicație sunt destinate pentru asigurarea de la sol a informațiilor de navigație aeriană, pentru navigația pe rută, apropierea de precizie și cea de nonprecizie, precum și pentru aterizare, în vederea executării de către piloții studenți, în condiții de securitate a zborurilor cu aeronavele-școală, a misiunilor de instrucție și exerciții, ziua și noaptea, în orice condiții meteorologice.

De asemenea, creșterea calității sistemului a fost gândită să asigure la bordul aeronavelor IAR-99 ȘOIM informații instrumentale, optice și prin voce, pentru executarea coordonării, eșalonării, axării, identificării, recunoașterii, precum și a procedurilor de apropiere finală și aterizare privind relevmentul magnetic, în procedurile de navigație privind distanța oblică și gismantul aeronavei față de echipamentul de la sol. Sunt furnizate și informații instrumentale de navigație în procedurile de apropiere finală și aterizare, ziua și noaptea, în orice condiții meteorologice, referitoare la poziția orizontală și verticală a aeronavei față de axul pistei de decolare-aterizare, precum și informații despre panta optimă de aterizare. Informații cu totul aparte se transmit prin comenzi vocale, pentru controlul aeronavelor, precum și pentru coordonarea, eșalonarea și axarea corectă pe direcția și panta de aterizare, dar și informații instrumentale privind recunoașterea și identificarea aeronavelor în diferite moduri de lucru ale NATO, informații optice în procedurile de apropiere, aterizare și rulare pe pista de decolare-aterizare și pe căile de acces pe timp de noapte și ziua, în condiții meteorologice grele, precum și pentru identificarea aerodromului. Sistemul asigură comunicații prin voce și date pe frecvență fixă, salt de frecvență și secretizarea convorbirilor radio între organele militare de trafic aerian și pilot, înregistrarea, arhivarea, prelucrarea

și redarea informațiilor vocale și de date referitoare la executarea zborului, conducerea zborului prin comenzi vocale, precum și monitorizarea traficului aerian, telecomanda și controlul funcționării echipamentelor din compunerea sistemului, interoperabilitatea cu sistemele similare ale NATO și ale International Civil Aviation Organization (ICAO), condiții maxime de securitate a zborului pentru toate tipurile de aeronave din dotarea Forțelor Aeriene Române pe una sau două direcții de decolare-aterizare.

Așadar, sistemele terestre de navigație aeriană implementate în Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu” sunt moderne, fiabile, deschise, interoperabile și asigură satisfacerea cerințelor maxime de securitate a zborurilor pentru toate categoriile de aeronave din dotarea Forțelor Aeriene Române și a țărilor membre ale NATO, ziua și noaptea, în orice condiții meteorologice. Acest sistem are în compunere echipamente de comandă-control în procedurile de apropiere și aterizare de precizie: *Sistemul Ground Controlled Approach GCA-2000*, format din radarul primar de supraveghere PSR, radarul de aterizare de precizie PAR, echipamentul de identificare amic-inamic IFF, echipamentul pentru aterizare instrumentală (*Instrument Landing System – ILS*), echipamente de dirijare în procedurile de apropiere și aterizare, nonprecizie, radiofar nedirecțional – *NDB*, echipamente vizuale de apropiere și aterizare, instalație electrică de balizaj de aerodrom/elidrom fixă și mobilă (IEB), instalație pentru identificarea optică a aerodromului, mijloace de înregistrare multicanal voce/date pentru monitorizarea și stocarea comunicărilor în vederea analizării zborurilor.

Monitorizarea și telecomanda principalelor funcții și parametri pentru IEB, ILS, NDB, SRE și PAR se fac de la turn (TWR). La pistă sunt amplasate echipamentele sistemelor terestre de navigație aeriană în direcția de aterizare, pe axul pistei de decolare-aterizare, la capătul terminal al pistei. Radiobaliza interioară, radiobaliza intermediară și radiobaliza exterioară sunt amplasate, de asemenea, la pistă.

Metodele de navigație aeriană au evoluat rapid, trecându-se, în decurs de jumătate de secol, de la metoda “simplistă” a navigației observate la metode de radionavigație aeriană cu ajutorul mijloacelor radiotehnice, inclusiv prin sateliți geostaționari. Metodele și mijloacele de navigație aeriană din prima generație (navigația observată, navigația astronomică, navigația după repere cunoscute) au fost înlocuite pe aerodromul Boboc cu metode și mijloace de navigație aeriană din a doua și chiar din a treia generație.

Navigația pe culoare radio folosește mai multe metode, cea mai uzuală apelând la radiofari nondirecționale (NDB) amplasate la anumite distanțe și, de regulă, în punctele de schimbare a direcției, făcându-se radionavigație la mare distanță cu radarul și sistemele de navigație autonome, în momentul de față modernizarea acestei activități pe aerodromul Școlii de Aplicație aducând în atenție metode și mijloace de navigație din generația a treia. Această evoluție este generată de dezvoltările tehnologice și de perfecționările cerute în managementul traficului aerian. Obiectivul principal în acest domeniu este de a reduce separarea aeronavelor, pentru a permite utilizarea mai eficientă și flexibilă a spațiului aerian. În perfecționarea concepției pe această linie se are în vedere și folosirea facilităților oferite de sateliți, mai ales în ceea ce privește zborul pe rută, dar și în procedurile de apropiere și aterizare de precizie și nonprecizie.

Radiogoniometrul terestru are o largă întrebuințare, pentru orientarea și controlul zborului tinerilor piloți, pe distanțe scurte. Radiomarkererele sunt emițătoare de mică putere, amplasate la sol, și au receptoare la bord, care îi ajută pe studenții piloți în localizarea mai precisă a unor puncte obligate. Au fost implementate radarul primar, cel secundar și un sistem goniometric modern, indispensabile controlului traficului aerian, utilizat și în navigație. La bordul avionului, în cadrul sistemului, este utilizată stația de radiocomunicație.

Radiofarurile nedirecționale NDB sunt mijloacele principale de la sol care, împreună cu radio-compassul de la bord, formează sistemul de navigație al radiogoniometriei de bord pentru distanțe scurte, medii și, uneori, pentru distanțe lungi. Ele sunt amplasate în zonele de aerodrom astfel încât să permită accesul ușor la căile aeriene care converg spre aerodrom, dar, în același timp, și convenabil față de mijloacele pentru efectuarea procedurii de apropiere în vederea aterizării.

Sistemul ILS îi permite cursantului pilot ca, în orice condiții meteorologice, să mențină direcția precisă de apropiere la aterizare, corespunzătoare planului vertical ce trece prin axul pistei, să coboare sub un unghi predeterminat, păstrând direcția de apropiere la aterizare (adică o pantă, astfel încât să ajungă la punctul optim de contact cu pista) și să determine 2-3 distanțe față de pragul pistei. Este alcătuit dintr-un complex de mijloace radiotehnice amplasate atât la sol, cât și la bordul avionului. Aterizarea avioanelor-școală pe vizibilitate redusă, dar în deplină securitate a fost o problemă la care s-a căutat un răspuns de foarte multă vreme, în prezent, sistemul ILS reprezentând principalul sistem de efectuare a procedurilor de apropiere la aterizare. De aceea, a fost implementat și în Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene "Aurel Vlaicu", considerându-se că este un sistem performant de categoria a III-a. Acest sistem permite efectuarea procedurii de apropiere, furnizând informații de ghidare până la și de-a lungul suprafeței pistei de aterizare.

Mijloacele vizuale de sol au drept scop asigurarea, împreună cu mijloacele radiotehnice, a efectuării procedurii de apropiere, a aterizării și a rulajului pe suprafețele de manevră. De asemenea, unele dintre acestea au drept scop prevenirea pilotului în formare asupra existenței unor obstacole fixe sau mobile din zona aerodromului (prin luminile de obstacolare) și de a-i furniza tot timpul unele informații speciale necesare zborului.

În funcție de timpul când sunt utilizate mijloacele vizuale, a fost proiectată pentru tinerii piloți implementarea unor mijloace vizuale de zi, a mijloacelor luminoase folosite noaptea și în condiții meteorologice grele. În cadrul mijloacelor vizuale de zi, la Boboc au fost implementate noile tipuri de marcaje, indicatoare și panouri de semnalizare, iar în categoria mijloacelor luminoase s-au instalat balizajul luminos fix/mobil, noi balize și dispozitive de semnalizare, păstrându-se însă și faruri luminoase cu sclipiri. Marcajele reprezintă semne sau inscripții amplasate pe suprafața de manevră a aerodromului (pistă, căi de rulaj, platforme) și în imediata lui apropiere (piloni, coșuri etc.). Totalitatea marcajelor pistei, a căilor de rulare, a platformei și a obstacolelor alcătuiesc așa-numitul balizaj de zi.

Configurația balizajului pistei Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene "Aurel Vlaicu" este stabilită conform standardelor, la fel ca și culorile folosite. Intensitatea luminoasă este variabilă, în trepte. Dispozitivul luminos de apropiere (approach lighting) reprezintă un șir de lumini organizate în afara pistei, destinat efectuării corecțiilor necesare în azimut

și pantă, precum și a manevrei de redresare. Dispozitivul luminos de apropiere este un element obligatoriu al sistemului de balizaj fix de pe aerodrom, care îi obișnuiește, încă din primele ore de zbor, pe tinerii piloți cu realitatea activității lor de bază. Un alt element esențial al sistemului de balizaj fix îl reprezintă luminile de prag, care indică marginea pistei. Similar luminilor de prag, un alt element important sunt luminile de semnalizare a capătului pistei. Dacă luminile de prag sunt de culoare verde, acestea din urmă sunt de culoare roșie.

Sistemul vizual de indicare a pantei (Precision Approach Path Indicator – PAPI) este elementul care îi permite pilotului să coboare pe o pantă stabilă. Cum pista de la Boboc dispune și de un indicator electronic de pantă (ILS), atunci unghiul de pantă al unităților luminoase trebuie să fie cât mai apropiat de unghiul de pantă al indicatorului electronic. De asemenea, pe aerodromul Școlii de Aplicație sunt iluminate și căile de rulaj.

Este menținut și sistemul mobil de balizaj (airfield portable lighting), care este folosit dacă instalația de balizaj fix a fost deteriorată. De asemenea, a fost păstrat farul luminos cu scilpiri pentru identificare, destinat spre a fi utilizat pe timp de noapte și zi, în condiții meteorologice grele, și care poate fi ușor de identificat din zbor, prin mijloace vizuale.

GCA-2GQG este un sistem de radar folosit la comanda și controlul avioanelor în procedura de apropiere după instrumente. Sistemul de dirijare la aterizare GCA-2000, instalat pe aerodromul Boboc, este destinat pentru descoperirea, urmărirea și conducerea aeronavelor în zona de responsabilitate a subunității, eșalonarea și aducerea lor la aterizare. Sistemul GCA-2000 este un sistem radar solid-state, care asigură supravegherea și dirijarea aeronavelor în procedura de aterizare, în orice condiții meteorologice. Sistemul funcționează împreună cu un echipament SSR/IFF, a cărui antenă este montată pe sistemul de antenă al radarului.

Prin implementarea sistemului GCA-2000 s-a obținut o aliniere la standardele ICAO, s-a îmbunătățit securitatea zborului, s-a mărit perioada de exploatare prin micșorarea timpului de mentenanță și s-a micșorat timpul de trecere în stare operativă. Creșterea securității zborului se datorează, în primul rând, ratei de actualizare a informației, precum și furnizării de informații sintetice (vor fi afișate numai informațiile necesare controlorului de trafic aerian). Aceste informații sunt completate de informațiile furnizate de radarul secundar (*Secondary Surveillance Radar – SSR*), care lucrează conjugat cu transponderele aeronavelor. De asemenea, sistemul poate declanșa alerte (*Conflict Alert – CA*, *Mode C Intruder – MCI*, *Minimum Safe Altitude Warning – MSAW*) pentru deconflictarea situației aeriene.

Putem conchide că introducerea sistemului de dirijare la aterizare GCA-2000, cu afișarea digitală a imaginii radar tridimensionale și posibilitățile de optimizare a informațiilor afișate pe consolele de dirijare și modernizarea instalațiilor de radionavigație, a creat condițiile necesare creșterii siguranței zborului și, totodată, a dus la îmbunătățirea calității actului de instruire a tinerilor piloți militari, aflați în formare.

Astfel, de la navigația la vedere sau cea instrumentală asistată de vechea aparatură analogică, în noile condiții, piloții beneficiază de informații precise și la timp referitoare la poziția proprie (informație afișată pe ecranul multifuncțional de pe aeronava IAR-99 ȘOIM), indicații de pantă și direcție la aterizare, prognoza meteo precisă, comenzi ferme și precise din partea agențiilor de dirijare, creând o situație de confort în cabină și, implicit,

dând posibilitatea tânărului pilot să se concentreze pe elementele de navigație și manevrabilitate ale avionului.

Concentrarea comunicațiilor la sol și în aer ușurează munca de coordonare și control a zborurilor militare în zona de responsabilitate, asigurând o legătură radio foarte bună și stabilă între organele de dirijare și aeronavele aflate în zbor.

Avionica modernă ce echipează aeronavele IAR-99 ȘOIM dă posibilitatea instruirii, în condiții complexe, prin crearea unor scenarii, iar la terminarea instruirii, trecerea pe avionul de luptă se face rapid, pilotul urmând să-și concentreze atenția pe învățarea “platformei” și a modului de comportare din punct de vedere aerodinamic.

Modernizarea infrastructurii a fost gândită pentru creșterea calității instruirii în zbor a tinerilor piloți. Noua filozofie aplicată în metodica instruirii în zbor a dus la regândirea întregii activități după scopul acesteia, timpul și condițiile meteorologice în care se execută, gradul de utilizare a informațiilor furnizate de echipamentele de la bordul aeronavelor sau de la sol pentru determinarea poziției sau a traiectului aeronavei în spațiu, numărul aeronavelor, relieful survolat și prevederile standardelor de instrucție.

Instrucția în zbor în Școala de Aplicație este principala formă de instrucție a personalului aeronavigant și se execută diferențiat, în funcție de nivelul de pregătire al personalului. Pentru zborul de formare și pregătire preoperațională, în Școala de Aplicație se execută *zbor de instrucție* (zborul de instrucție de bază, instrucție avansată, instrucție tactică de bază), iar pentru menținerea calificării instructorilor, se execută *zbor de instrucție tactică avansată și de instrucție operațională*.

În cadrul zborului de instrucție din Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu”, zborul se execută în dublă și simplă comandă și poate fi *zbor de control, de examinare, de antrenament, individual și în formație, la vedere sau instrumental*. În noua filozofie, etapele instrucției în zbor executate în Școala de Aplicație, ținând cont de programele de instrucție în zbor și de tipul de aeronavă, cuprind: *instrucția în zbor pentru selecție; instrucția în zbor inițială cu aeronavă-școală faza a II-a/faza a III-a (modernizată); instrucția pentru misiune cu aeronavă-școală faza a III-a (modernizată); instrucția pentru formarea instructorilor de zbor*. Acestea sunt fundamentate calitativ de noua infrastructură a aerodromului Boboc.

Instrucția în zbor pentru selecție presupune: *zbor de aclimatizare/testare aptitudini; zbor manevrier; zbor de lungă durată; zbor acrobatic și în formație pe avion-școală faza I*. Instrucția în zbor pentru selecție are ca scop evaluarea limitelor fiziologice și a aptitudinilor pentru zbor ale studenților. La încheierea acestei activități, studentul este admis să continue pregătirea în vederea obținerii calificării de pilot sau este îndrumat către altă specialitate militară. De asemenea, această activitate reprezintă o primă etapă de selecție a studenților pentru avioane de luptă, avioane de transport sau elicoptere. Această formă de instrucție se execută pe avion-școală faza I, după primul an de studii universitare.

Instrucția în zbor inițială cu aeronavă-școală faza a II-a/faza a III-a (modernizată) sau aeronavă de transport și elicopter are ca scop formarea deprinderilor necesare pentru exploatarea în siguranță a aeronavei și cuprinde *instrucția de bază și instrucția avansată*.

Această formă de instrucție se execută pe aeronave-școală faza a II-a sau la trecerea la o altă categorie de aviație, astfel:

- *de bază* (proceduri de decolare-aterizare și comunicații, prin zbor după reguli la vedere – *Visual Flight Rules – VFR*), zbor acrobatic/manevrier, reguli de zbor după instrumente (*Instrumental Flight Rules – IFR*)/zbor fără vizibilitate (*ZFV*), zbor în formație;
- *avansată* (VFR; IFR/ZFV; zbor de noapte; zbor la mică înălțime; zbor în formație).

Noua filozofie asupra instrucției în zbor inițiale se bazează pe actuala infrastructură a aerodromului Boboc și se încheie cu un zbor de evaluare. Studentul/pilotul care obține minimum calificativul “*Bine*” primește “*Brevetul de pilot*” și este considerat *minim calificat pentru aeronavă* (Basic Aircraft Qualification – BAQ). Dacă studentul/pilotul obține un calificativ inferior, acesta poate executa un alt zbor de evaluare după terminarea unui program suplimentar stabilit de comandantul escadrilei, dar care nu va depăși numărul maxim de ieșiri prevăzut pentru tipul de zbor la care s-a efectuat evaluarea.

Instrucția pentru misiune cu aeronava-școală faza a III-a (modernizată), principala chemată să crească în mod calitativ instruirea tinerilor piloți, se face pentru instrucția tactică de bază, avându-se în vedere: navigația aeriană; formația la mică înălțime; elementele de bază specifice categoriei de aviație; utilizarea sistemului de armament de bord; elementele de bază ale procedurilor de atac aerian; zbor sub dirijarea controlorilor aerieni înaintați (*Forward Air Controller – FAC*).

Instrucția în zbor pentru misiune are ca scop formarea deprinderilor minime necesare executării misiunilor specifice categoriei de aviație/aeronave respective și cuprinde *instrucția tactică de bază și instrucția tactică avansată*. Instrucția tactică de bază se execută pe aeronava-școală sau după obținerea nivelului de calificare BAQ pe aeronava de luptă/sprijin. Instrucția tactică avansată se execută pe aeronave-școală faza a III-a (modernizate) și aeronave de luptă/sprijin, după finalizarea instrucției tactice de bază. Pilotul care obține calificativul minim “*Bine*” la fiecare zbor de evaluare corespunzător misiunilor de zbor specifice este considerat *minim calificat pentru misiune* (*Basic Mission Capable – BMC*). La pregătirea unui pilot-elev până la atingerea nivelului BMC pot participa până la trei instructori de zbor.

Instrucția pentru formarea instructorilor de zbor se desfășoară în conformitate cu prevederile manualelor/programelor de instrucție în zbor specifice fiecărui tip de aeronavă/categorie de aviație.

S-au identificat noi parametri de executare a misiunilor, precum:

- operarea de pe Baza Aeriană Boboc la bareme meteorologice, în concordanță cu posibilitățile sistemului ILS generația a III-a, mărindu-se timpul efectiv posibil de executare a instruirii în zbor;
- executarea misiunilor de întrebuințare în luptă la mică înălțime sub supraveghere de radiolocație la distanțe mari și în condiții de teren variat;
- posibilitatea instruirii după normele de apropiere și aterizare ICAO, cu introducerea în planurile de instruire în zbor a procedurilor specifice;

- executarea de exerciții de zbor multinaționale (NATO) de pe aerodromul Boboc, cu aeronavele dispunând de dotări similare;
- creșterea exigențelor normelor de apreciere a tehnicii de pilotaj, cu efect direct asupra calității și securității zborului;
- creșterea nivelului de securitate a zborurilor în formație, în condiții meteo grele (*Instrumental Meteorological Conditions – IMC*), prin corelarea supravegherii radar cu sistemul corespunzător de la bordul IAR-99 ȘOIM;
- creșterea nivelului de instruire în zbor în condiții IMC a studenților și ofițerilor aflați în diverse module de pregătire din cadrul Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu”;
- asigurarea posibilităților de instruire practică a operatorilor ATC aflați în pregătire la cursurile organizate de Școala de Aplicație;
- asigurarea operării în siguranță a aeronavelor în formație și reducerea defectării aeronavelor cauzate de vibrații sau ingestia de corpuri străine din cauza calității pistei de decolare-aterizare.

Posibilitățile multiple de instruire în zbor oferite de complexitatea sistemelor de la bordul aeronavei IAR-99 ȘOIM, conjugate cu operarea de pe noul aerodrom al Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu”, asigură utilizarea la capacitatea maximă a aeronavei, creșterea securității zborului și atingerea nivelului de instruire a personalului aeronautic conform standardelor de operare ale NATO.

Modernizarea infrastructurii de aerodrom a Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu” a eliminat inconvenientul principal, constituit de faptul că aceasta nu era compatibilă în totalitate cu cea existentă în aviația civilă și aviația militară NATO. Acum, aceasta respectă standardele NATO și normele ICAO, funcționând în atributele serviciului de navigație aeriană ale organismelor internaționale.

Dotarea cu sisteme moderne de navigație aeriană (ILS) și de navigație de precizie (INS, GPS, ADC), integrate în sistemul hibrid de navigație HNS de la bordul avionului IAR-99 ȘOIM, conjugate cu sistemele moderne de la sol, creează cadrul necesar instruirii în zbor la standardele de performanță ale NATO, precum și diversificarea misiunilor de zbor posibil a fi executate de pe aerodromul școlii.

Succesul zborului depinde de nivelul de înzestrare tehnică al avionului, de nivelul de utilare a aerodromului cu mijloace pentru asigurarea zborului, precum și de pregătirea echipajului. Tendința actuală în tehnica pilotajului pentru aeronavele modernizate, printre care și aeronava IAR-99 ȘOIM, este ca majoritatea manevrelor, datorate, în principal, complexității acestora și a vitezelor mari de zbor, să fie controlate cu ajutorul aparaturii de bord, conjugată în mare parte cu cea de la sol. Avionica modernizată a aeronavei IAR-99 ȘOIM îmbunătățește tehnica instruirii în zbor, în principal, prin faptul că, pe lângă folosirea aparaturii de bord clasice, atât instructorul de zbor, cât și pilotul aflat în formare sau perfecționare, dispun de o aparatură modernă (atât în cabina din față, cât și în cabina din spate) ce permite furnizarea și integrarea tuturor parametrilor de zbor, în vederea eliminării erorilor și a măririi performanțelor, precum și afișarea acestora, asigurând, astfel, securitatea zborului prin reducerea muncii pilotului (display-uri multifuncționale, zborul

cu “*capul afară*” prin folosirea Head-Up Display-ului, avertizări audio) și asigurarea unui grad înalt de siguranță și independență a tuturor sistemelor.

Folosirea avionicii aeronavei IAR-99 ȘOIM, conjugată cu modernizarea pistei de decolare-aterizare a aerodromului Boboc, conform cerințelor actuale, prin dotarea cu sisteme de control al traficului aerian, permit o instruire în tehnica pilotajului la un nivel ridicat, prin oferirea posibilității atât a personalului navigant, cât și a organelor ATC de a îndeplini o gamă largă de misiuni.

Aerodromul Școlii de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu”, aflat într-un consistent și ireversibil proces de transformare și modernizare, abordează provocările începutului de mileniu cu competența și responsabilitatea specifice unei instituții moderne, situată pe un loc onorant în încrederea publică și în aprecierea țărilor membre ale NATO, ca efecte ale recunoscutei pregătiri pentru zbor a tuturor aviatorilor miliari și a îndeplinirii menirii sale de învățământ practic-aplicativ.

Prin modernizarea infrastructurii, Școala de Aplicație pentru Forțele Aeriene “Aurel Vlaicu” își asumă rolul de laborator practic-aplicativ al Forțelor Aeriene Române. De aceea, pentru a urmări finalitățile și eficiența modernizării infrastructurii, participă ca beneficiari și unitățile operative.

Noua filozofie conceptuală și organizatorică de formare, perfecționare și specializare a personalului aeronautic înseamnă a concepe forme noi de învățământ. Noutățile din forțele aeriene moderne arată cât este de important astăzi să ne însușim cât mai multe cunoștințe. Viitorul se naște sub ochii noștri, dar se vorbește prea mult de faptul că viitorul trebuie prevăzut. Este preferabil să spunem că viitorul trebuie pregătit, construit chiar.

Trebuie să transmitem tinerilor piloți cunoștințe verificate, rețete care au reușit, obiceiuri și deprinderi care s-au dovedit utile. În universul tehnic al forțelor aeriene nu există acțiune eficientă care să nu ceară cooperarea aviatorilor din toate specialitățile. Nu este vorba numai despre niște deprinderi, trebuie, în plus, să descoperim structuri care să realizeze un echilibru între libertate și coordonare, fără de care lucrul în echipă își pierde întreaga forță.

Aviația română are nevoie de mulți oameni inteligenți, instruiți și bine antrenați, iar în domeniul forțelor aeriene mondiale este astăzi o mare cursă, în care cunoștințele se uzează și se demodează mai repede decât tehnica. De aceea, credem că modernizarea eficientă a învățământului practic-aplicativ din Forțele Aeriene Române poate asigura premisele unor reușite.

ȘCOALA MILITARĂ DE MAIȘTRI ȘI SUBOFIȚERI A FORȚELOR AERIENE “TRAIAN VUIA”

~ obiectivele procesului managerial ~

Colonel Mircea BUCUR

The article reviews the history of the “Traian Vuia” Air Force NCOs School, since 1920.

In the first part, the main steps of the evolution of the “Traian Vuia” Military School are mentioned, a School that is unique, through its profile, at national level and in the Romanian education system. King Michael I, Dr. Ion Moraru – Nobel Peace Prize Laureate, important Generals of the Romanian Armed Forces studied here.

In the second part, the essential goals of the managerial process in this school are stressed out: to focus the entire activity on mission and team; to rigorously apply the curricula through thoroughly organising the entire activity; to achieve school progress through substantiating decisions, operatively dealing with malfunctions, modernising the training-education methods, using an attractive and consistent motivational system; to update evaluation standards and to consistently use them in order to assess the achieved training level.

Motto:

“Ce importantă are cine a făcut acest lucru; important este că el există. Eu nu am căutat niciodată gloria, fiindcă știu că gloria pierde adesea pe om. Eu nu lucrez pentru gloria mea personală, ci lucrez pentru gloria geniului uman”.

Traian Vuia

Dezvoltarea aeronauticii militare românești în timpul Primului Război Mondial, creșterea numărului și complexitatea aparatelor de zbor care au intrat în dotarea aviației militare după război impuneau formarea unui personal tehnic specializat, capabil să execute întreținerea și repararea tehnicii de aviație¹.

Lipsa unor școli adecvate și specializate, folosirea unor formule de compromis în asigurarea unităților cu specialiști tehnici de aviație prin formarea mecanicilor de avion din militari în termen cu specialități apropiate, faptul că școlile de arte și meserii existente nu puteau asigura pregătirea meseriașilor în conformitate cu cerințele specifice aeronauticii, toate acestea au determinat Direcția Aeronautică, în anul 1920, să înainteze Ministerului de Război referatul nr. 5771 din 12 martie,

¹ *Istoria Aviației Române*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 167.

prin care solicita înființarea unei școli care să pregătească personal tehnic necesar pentru întreținerea și repararea avioanelor.

Astfel, la data de 18 octombrie 1920, pe baza documentelor înaintate, Regele Ferdinand a semnat Înaltul Decret nr. 4167², prin care s-a hotărât înființarea “Școlii de Meseriași Militari ai Aeronauticii” – prima școală destinată formării tehnicienilor de aviație. Școala și-a început activitatea în anul 1920 pe aerodromul București-Pipera.

- 1921 – efectivele școlii se mută la Mediaș, într-o fostă cazarmă de husari de pe timpul Mariei Tereza;
- 1924 – se schimbă denumirea în “Școala Tehnică a Aeronauticii”;
- septembrie 1927 – școala se mută într-o cazarmă nouă, situată pe un teren donat de către autoritățile locale medieșene;
- 1939 – ia ființă “Școala Militară de Ofițeri Activi de Artilerie contra Aeronavelor”, în compunerea căreia exista o școală de subofițeri;
- 1954 – “Școlii Militare Tehnice de Aviație” i se atribuie numele pionierului aviației românești și mondiale – “Traian Vuia”;
- 1960 – ia ființă, la Brașov, “Școala Militară de Maiștri și Subofițeri de Artilerie Antiaeriană și Radiolocație”;
- 1 octombrie 2001 – cele două școli de tradiție ale Forțelor Aeriene se comasează în Școala Militară de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene “Traian Vuia”.

La 4 octombrie 2004, Școala Militară de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene “Traian Vuia” a fost dislocată în garnizoana Boboc-Buzău, unde funcționează într-o nouă concepție și într-o nouă structură, în subordinea Statului Major al Forțelor Aeriene, al cărui caracter integrator al celor trei arme din compunerea acestuia – aviația, radiolocația și rachetele sol-aer și artileria antiaeriană – a determinat în mod obiectiv ca formarea viitorilor specialiști, maiștri militari și subofițeri, care deserveșc tehnica de luptă din dotare, să se realizeze într-o concepție unitară și într-o singură instituție militară de învățământ.

În decursul timpului, această școală a dăinuit în fața nenumăratelor încercări și vicisitudini istorice, a impresionat prin eforturile comandanților, ale generațiilor de instructori și profesori militari, ale celor 81 de promoții de tehnicieni militari (peste 8 500 de ofițeri, maiștri și subofițeri tehnici absolvenți) și a reușit să se afirme ca o prestigioasă instituție de învățământ, unică prin profilul ei în spațiul național și în învățământul românesc.

Toate aceste eforturi au fost răsplătite de-a lungul anilor cu:

- absolvenți eminenti și personalități marcante ale României, dintre care cu mândrie îi enumerăm pe: *Mihai I* – Rege al României, înscris în școală în data de 26 iulie 1931³, și *dr. Ion Moraru*, laureat al premiului Nobel pentru pace;
- personalități militare care au absolvit, condus și asigurat dezvoltarea continuă și recunoașterea internațională a acestei școli: *general ing. Victor Șoima*, *general Constantin Zărnescu* – fost comandant al Aviației Militare, *general ing. Mihail Fenici*, *general ing. Mihail Popescu*, *general dr. ing. Demostene Ionescu* și, nu în ultimul rând, cu emoție amintim numele celor doi elevi eroi ai școlii – *elev plutonier adjutant aviator Zaharia Dinică* și *elev caporal aviator Decebal Popescu*, ale căror “acte de eroism înălțător”^m au rămas adânc întipărite în memoria cadrelor didactice și a elevilor școlii.

² Direcția Aeronautică, Dosar 235, pp. 639-642.

³ Extras din Registrul Jurnal pentru istoricul școlii, pp. 23-24, Arhiva Centrală a Armatei.

Integrarea în învățământul militar

Integrat sistemului de învățământ românesc, învățământul militar s-a aflat într-un permanent proces de transformare, condiționat de un complex de factori specifici fiecărei perioade istorice. Și, cum profundele transformări social-economice ce au urmat revoluției din 1989 nu s-au încheiat, stabilitatea învățământului militar nu este rezolvată nici pe departe! Totuși, avem obligația ca obiectivele reformei învățământului militar să fie urmărite cu perseverență, iar adoptarea și materializarea acestora reprezintă o datorie de onoare și de respect a factorilor de decizie față de moștenirea și valorile transmise peste ani de înaintașii noștri.

Din acest motiv, evoluția instituției noastre din ultimii ani ne-a dat speranța că suntem pe drumul cel bun, iar acest lucru a fost posibil doar prin profesionalismul colectivului de cadre didactice al școlii și printr-un management adecvat obiectivelor realiste, cu resursele puse la dispoziție, în conformitate cu evoluțiile din sistemul militar.

Permanent s-a avut în vedere ancorarea activităților desfășurate de instituția noastră de învățământ pentru armonizarea învățământului militar cu cel național și cu cel european, în condițiile unei economii de piață care încă își caută identitatea, cu influențe imediate și decisive asupra activității școlii.

Având în vedere oferta educațională prezentată de Școala Militară de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene "Traian Vuia", aceasta este o instituție de învățământ de nivel postliceal, cu specializări tehnice de aviație, unică în paleta educațională a învățământului românesc. Această poziție este recunoscută de Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului și confirmată de către Autoritatea Aeronautică Civilă Română (AACR), care ne-a solicitat susținerea de cursuri de pregătire de bază în domeniul tehnic de aviație și acordarea certificatelor de recunoaștere de nivel european în acest domeniu.

În aceste condiții, conducerea Școlii Militare de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene "Traian Vuia" a urmărit permanent îndeplinirea, în primul rând, a *obiectivului general* asumat de formare a viitorilor maiștri militari și subofițeri, concretizată în disponibilizarea tuturor resurselor umane, materiale și financiare pe direcțiile de acțiune proiectate, concomitent cu armonizarea curriculumului educațional cu cel european, *cu posibilitatea* formării de maiștri militari, subofițeri sau personal tehnic civil în specialități de aviație pe filieră directă, pe o perioadă doi ani, sau pe filieră indirectă, în sistem modular, la zi, pe o perioadă scurtă sau numai la unele module solicitate de beneficiari, în funcție de nivelul de pregătire al cursanților și de echivalări, conform foilor matricole deținute.

Evoluțiile recente de la nivelul învățământului național și internațional au scos în evidență necesitatea construirii unui sistem de management bazat pe asigurarea calității. Simpla creștere cantitativă, "extensivă" a ofertei educaționale nu mai poate satisface nevoile unei societăți a cunoașterii. Oamenii cer tot mai insistent calitatea, indiferent dacă este vorba de produse sau servicii, inclusiv pentru serviciile publice, educația fiind un domeniu care o solicită imperativ.

⁴ Arhiva Ministerului Forțelor Armate, Fond decorații, dosar 4 bis, fila 224-225.

Pornind de la aceste premise, am dorit ca procesul nostru managerial să asigure îndeplinirea următoarelor *obiective*:

- ⇒ *centrarea întregii activități pe misiune și echipă;*
- ⇒ *aplicarea riguroasă a proiecției curriculare aprobate prin organizarea temeinică a întregii activități;*
- ⇒ *realizarea progresului școlar prin fundamentarea deciziilor, remedierea operativă a disfuncțiilor, modernizarea metodelor instructiv-educative, folosirea unui sistem motivațional atrăgător și consecvent;*
- ⇒ *actualizarea standardelor pentru evaluare și folosirea lor consecventă pentru a cunoaște nivelul de pregătire atins.*

Pentru îndeplinirea obiectivelor asumate, accentul a fost pus pe următoarele *componente*: *remodelarea structurilor manageriale; identificarea domeniilor de acțiune și a partenerilor sociali, a beneficiarilor, a potențialilor candidați, a standardelor educaționale și de instruire militară, naționale și europene; stabilirea finalităților de educație* (a modelului absolventului); *modernizarea procesului de educație; creșterea calității în educație și formare*, prin numirea Comisiei de asigurare a calității învățământului la nivelul instituției noastre, care să urmărească realizarea condițiilor conform *Strategiei de la Lisabona; recunoașterea calificărilor profesionale acordate la nivel național și european, pe baza alocării de credite pentru competențele obținute, cu posibilitatea utilizării acestora pe baza unui sistem de acumulare și transfer, în scopul dezvoltării profesionale a absolvenților; ridicarea nivelului cunoștințelor, aptitudinilor și competențelor elevilor; dezvoltarea și punerea în aplicare a unei "culturi a evaluării" standardizate, compatibilă cerințelor învățământului european.*

Rezultatele obținute și analizele desfășurate în raport cu aceste activități au constituit un indicator important, în funcție de care conducerea Școlii Militare de Maiștri și Subofițeri a Forțelor Aeriene "Traian Vuia" a luat măsurile necesare de susținere a strategiilor manageriale dovedite a fi viabile sau de ajustare a celor care nu au avut rezultatul scontat.

Desigur, pe parcursul desfășurării procesului educațional, am întâmpinat și dificultăți, majoritatea dintre ele fiind de natură obiectivă, structurală, în mare parte independente de instituția noastră, care presupun modificări la nivel conceptual și sistemic, dificultăți legate de: drepturile și statutul personalului didactic militar, factori ce mențin încă la un nivel extrem de scăzut atractivitatea către o astfel de profesie și care justifică încadrarea deficitară a numeroase funcții de instructori militari din instituția noastră (aproximativ 25%) și, mai mult, părăsirea acesteia; inexistența unor norme specifice de consum de piese și rechizite pentru școlile de maiștri, cunoscut fiind faptul că specificul acestora îl reprezintă lucrările de laborator (peste 50% din procesul de învățământ); neaplicarea, în sistemul militar de învățământ postliceal, a prevederilor Legii învățământului potrivit cărora instituțiile de învățământ de stat pot beneficia de venituri din bugetele proprii de venituri și cheltuieli, din prestări de servicii educaționale executate diferiților beneficiari, precum și planificarea bugetară strictă pe articole și limitarea drastică a competențelor de achiziție, fapt ce determină o modernizare tot mai lentă a bazei didactice de învățământ, în condițiile unei explozii tehnice și informaționale.

Având convingerea că majoritatea problemelor enumerate vor fi rezolvate cât mai repede, urmărim cu interes și acționăm cu perseverență pentru armonizarea învățământului militar și civil cu cel european, cu accent pe următoarele aspecte:

- adaptarea permanentă a programelor de învățământ și modernizarea procesului educativ;
- obținerea recunoașterii europene a competențelor obținute de absolvenții instituției noastre în baza noilor prevederi ale Cadrelui European al Calificărilor, după adoptarea acestuia, la sfârșitul anului 2007;
- acreditarea școlii de către Autoritatea Aeronautică Civilă Română, începând cu anul 2008, pentru desfășurarea cursurilor și acordarea certificatelor de recunoaștere (certIFICATE recunoscute la nivel european) pentru cursul de pregătire de bază în domeniul tehnic de aviație;
- transparența politicii educaționale promovate de instituția noastră;
- accesul permanent al elevilor la cele mai recente informații din domeniul aviatic, precum și la viitoarea tehnică nou introdusă în dotarea Forțelor Aeriene;
- studierea, analiza și înaintarea unor propuneri privind revizuirea și eficientizarea sistemului de finanțare și autofinanțare al instituțiilor de învățământ pentru dezvoltarea logisticii didactice și modernizarea actului de predare;
- o mai strânsă colaborare între instituțiile de învățământ similare din țările membre ale Uniunii Europene, inclusiv prin schimburi de profesori și elevi (Cehia, Ungaria – pe domeniul aviatic);
- intensificarea schimburilor de experiență, mai ales la nivelul tinerilor;
- focalizarea pe un act de predare modern, într-o limbă de circulație internațională;
- crearea unui forum al profesorilor și instructorilor militari din statele europene (dar și din cele membre ale NATO) pe probleme specifice instituțiilor de învățământ militare și civile cu profil tehnic.

Ce avem de făcut? Care este obligația noastră? Cu certitudine, trebuie să continuăm drumul început în 18 octombrie 1920, să oferim, în viitor, Forțelor Aeriene specialiști la cel puțin aceeași *valoare* cu care înaintașii noștri i-au asigurat și care au îndeplinit misiunile aviației, radiolocației, rachetelor sol-aer și artileriei antiaeriene timp de 87 de ani, în condiții dintre cele mai bune. Trebuie, în continuare, să ne impunem, cu onestitate, profesionalism și perseverență, imaginea moștenită, ca argument al *valorii* pe care o invocăm de atâtea ori și pe care, cu certitudine, trebuie să o confirmăm într-o competiție care devine din ce în ce mai acerbă.

INSTRUIREA PERSONALULUI DIN UNITĂȚILE DE APĂRARE AERIANĂ CU BAZA LA SOL

Colonel ing. Teodor BLAGA

The article presents the components and the importance of training, seen as a complex process that the basic fields in the armed forces relate to – human resources, intelligence, operations, logistics, planning, structures and procurement, communications and informatics, education and doctrine. Each of these fields is, at the same time, a process in which both management and execution are accomplished by people, seen as individuals, but especially as structures.

In this respect, the author describes the components of training – learning, education, exercises and training through practice, as being subsystems that integrate themselves at managerial and executive, functional and structural levels.

Then, the main factors that have determined major transformations in the armed forces, in general, and in training, in particular, are revealed, as follows: national security strategies, defence directives, transformation strategies, defence concepts, procurement strategies, as well as the strategies that determine the structures dynamics, with their intrinsically connected components – procurement and personnel.

sunt realizate de către oameni, văzuți ca indivizi, dar, mai ales, ca structuri. În acest sens, putem considera ca fiind fundamentală *instruirea*, în care individul și structurile

Deși instruirea în și pentru *apărarea aeriană cu baza la sol* are anumite specificități, un procent ridicat din problematica sa este comun cu al celorlalte arme specifice Forțelor Aeriene – aviația și radiolocația. Acesta este unul dintre motivele pentru care majorității considerațiilor exprimate în acest demers le-am conferit un caracter de generalitate și, mai mult decât atât, unul teoretic, conceptual.

Fiind considerații personale, ele vor avea o factură deschisă, constituindu-se într-o variantă posibilă de a descrie unele aspecte ale domeniului instruirii, cu intenția de a evidenția unele priorități și mai puțin de a oferi soluții punctuale.

Dacă intenționăm să analizăm, din perspectiva integrării, domeniile de bază din armată – resursele umane, informațiile, operațiile, logistica, planificarea, structurile și înzestrarea, comunicațiile și informatica, instrucția și doctrina, vom vedea că numitorul lor comun este *instruirea*, văzută ca un proces complex, la care fiecare dintre ele se raportează ca generator de cerințe, ca beneficiar și/sau ca manager și/sau ca element de sprijin. Fiecare dintre aceste domenii este, în același timp, un proces în care managementul și execuția

sunt obiect și subiect în același timp, domnește peste toate domeniile și procesele din armată. Dacă este așa, atunci, cu siguranță, instruirea este un proces pe cât de complex, pe atât de dificil. Dificultatea este dată azi, înainte de toate, de amploarea și adâncimea transformărilor la care a fost supus sistemul militar în ultimele două decenii și care vor mai continua o bună bucată de vreme.

Componentele de proces ale instruirii – *învățământul, instrucția, exercițiile și instruirea prin practicare*, trebuie să fie văzute ca subsisteme care se integrează la nivel managerial și executiv, funcțional și structural, definind și alcătuind domeniul complex al instruirii. Complexitatea rezidă nu doar în interacțiunea subsistemelor prin interfețe specifice, ci și în apartenența unora dintre componente la mai multe subsisteme.

Dacă abordăm *instruirea ca un sistem*, atunci propun să vedem care sunt intrările, ieșirile și componentele acestuia și cum sunt corelate toate acestea pentru a răspunde, în primul rând, nevoilor din comandamentele și unitățile operaționale.

➤ *Intrările* propriu-zise în sistemul de instruire sunt reprezentate, pe de o parte, de candidații pentru formarea ca ofițeri, subofițeri, maiștri militari sau soldați voluntari, pe de altă parte, de ofițerii, subofițerii, maiștrii militari și gradații voluntari, candidați pentru cursurile de dezvoltare, și, nu în ultimul rând, de către comandamentele, subunitățile, unitățile și marile unități, candidate la operaționalizare sau menținerea operaționalizării.

➤ *Ieșirile* din sistem sunt reprezentate, pe de o parte, de ofițerii, subofițerii, maiștrii militari și soldații voluntari, pregătiți pentru prima funcție, pe de altă parte, de ofițerii, subofițerii, maiștrii militari și gradații voluntari pregătiți să exercite funcții de execuție sau de conducere în cadrul subunităților, formațiunilor, unităților, marilor unități și comandamentelor, și, dintr-o altă perspectivă, de către comandamentele, subunitățile, unitățile și marile unități operaționalizate, dislocabile sau teritoriale, operaționale sau de generare-regenerare.

➤ *Componentele* sistemului sunt, pe de o parte, structuri de instruire propriu-zise, instituții de învățământ și subunități/unități de instrucție ori structuri de tipul unități operaționale sau de generare-regenerare, pe de altă parte, sunt de natură funcțională, învățământ, instrucție, exerciții, instruire prin practicare, iar din alt punct de vedere, componente de nivel instruire individuală, respectiv colectivă, fie ea de comandament sau a forțelor.

Sistemul de instruire, în ansamblul său, este rezultatul unor factori generatori de cerințe pentru conținutul procesului, respectiv de componente ale sistemului, factori ce decurg unul din altul, precum strategiile de securitate națională, directivele de apărare, strategiile de transformare, concepțiile de apărare, strategiile de înzestrare și care determină dinamica structurilor, cu componentele lor legate intrinsec – înzestrarea și personalul.

Toți acești factori au determinat transformări majore asupra armatei, în general, dar și asupra instruirii, în particular.

Învățământul, componentă de bază a instruirii, aflată în amonte în cadrul procesului, dacă este să vorbim de cel de formare, și pe tot parcursul ei, dacă ne referim la cel de dezvoltare profesională, are ca obiect toate categoriile de personal militar, ofițeri, maiștri militari și subofițeri, iar mai nou, așa spune, soldați și gradați voluntari. Fiind componenta instruirii

ce beneficiază de structuri, bază materială și resursă umană dedicate (specializate), a fost și cel mai disputat domeniu, fiind supus unor transformări conceptuale, structurale și funcționale ample și continue. Deviza sub care s-au efectuat transformările a fost, de fiecare dată, *optimizare*, rezultatul fiind *reducerea* în ansamblu, nu neapărat și în componente, dar nu se și poate spune că s-a reușit optimizarea, ca raport cost/performanță. Cele mai mari transformări le-a suferit învățământul destinat ofițerilor și, în cadrul acestuia, cel de formare. Nu au fost însă transformări neglijabile nici în învățământul de dezvoltare profesională al ofițerilor, nici și în cel de formare și dezvoltare profesională a maștrilor militari și subofițerilor.

Ne punem totuși întrebarea în ce măsură fiecare transformare a fost rezultatul unui proces științific de proiectare, simulare, experimentare, corectare și validare. Dacă este să judecăm numai după viteza unor transformări raportată la durata normală a proceselor componente, putem trage concluzia că, cel puțin uneori, s-a acționat, mai degrabă plecându-se de la inspirația și experiența limitate ale unor persoane decât pe baza unor studii de fezabilitate cu amplitudinea și profunzimea cerute de aceste transformări.

Transformările au vizat configurația instituțiilor de învățământ, în cadrul cărora cuvântul de ordine a fost *unificarea* până la nivelul categoriei de forțe armate, respectiv conținutul învățământului, în cadrul căruia pregătirea pentru licențierea în *managementul organizației* a luat locul pregătirii ca ofițer în armă, respectiv pentru prima funcție de ofițer. Sigur că aici trebuie găsit un optim între interesele individului și cele ale instituției, între atractivitatea domeniului militar și ofertele domeniilor civile. În acest sens, apreciez că ar trebui să existe un optim și o continuitate între programele de învățământ din academiile de categorii de forțe armate și cele ale cursurilor de bază.

Transformări se impun și în continuare, cel puțin în conținutul programelor, date fiind diferențele care mai persistă între produsele învățământului și așteptările unităților. Perfecționările în acest sens trebuie să fie rezultatul efortului convergent al instituțiilor de învățământ ca prestatoare de servicii și ale unităților ca beneficiari ai serviciilor. Unitățile beneficiare trebuie să participe efectiv la elaborarea și actualizarea *modelelor absolventului* și, în același timp, să valideze sau să invalideze calitatea absolventului ca produs al instituției de învățământ. Pe de altă parte, instituția de învățământ trebuie să recepteze reacția beneficiarului și s-o folosească la corectarea și perfecționarea procesului de învățământ.

Asigurarea calității personalului ce conduce și desfășoară actul de învățare, în special în rândul instructorilor militari, devine o problemă din ce în ce mai dificilă. Se poate spune că, până în prezent, acest deziderat s-a atins mai degrabă, prin mișcarea în sistem a celor aflați în interiorul lui la începutul tranziției și prin cooptarea celor proveniți din structuri desființate decât prin promovarea pe un flux specific, în care să se întâlnească interesele instituțiilor cu aptitudinile și aspirațiile indivizilor. Starea de fapt a fost generată și este menținută de lipsa de atractivitate a statutului de instructor militar, în raport cu statutul altor categorii de militari.

Privind celelalte componente funcționale ale sistemului de instruire, aș aduce în discuție problema delimitării lor. *Care sunt criteriile, factorii care definesc "hotarele" dintre aceste componente ? Unde se termină învățământul și unde începe instrucția ? Unde se termină*

instrucția și unde încep exercițiile ? Unde se termină instrucția și exercițiile și unde începe instruirea prin practicare ? Sunt întrebări care nu-și găsesc răspunsuri complete nici în strategii, doctrine, concepții și dispoziții, dar nici în fișele structurilor din comandamente și statele-majore. Așa se face că, privind anumite domenii ale instruirii, există paralelisme, iar privind altele, nu există acoperire.

Trecerea la armata bazată numai pe *soldați și gradați voluntari*, fie ei activi sau în rezervă, poate să genereze dezbateri serioase privind instruirea de formare și, apoi, de dezvoltare a acestora, în sensul stabilirii în ce măsură aceasta este *învățământ* sau *instrucție*. La această oră, atât *programul de instrucție* pentru formarea soldaților voluntari, cât și *cursul avansat* pentru gradați au, în special prin conținut și prin documentele de planificare și conducere, mai degrabă caracteristicile învățământului decât ale instrucției clasice. Unele dintre activitățile cuprinse în *programul de instrucție*, respectiv în *cursul avansat*, sunt desfășurate de instructori din catedrele școlilor de aplicație. Consider că l-am putea numi proces de învățământ și pentru faptul că rezultatul acestuia trebuie să fie învățarea unei "meserii" în vederea exercitării unei funcții dintr-o specialitate anume. Una dintre problemele actuale privind soldații voluntari este aceea a motivării lor pentru a mări aria de selecție. De ce să nu motivăm și prin certificatele care se acordă la absolvirea programelor de instruire, mai ales pentru acele specialități și funcții care se regăsesc și în viața civilă (telefonist, telegrafist, electromecanic etc.) și care le pot conferi ulterior posibilitatea angajării la diferiți agenți economici pe baza pregătirii dobândite în armată ?!

Dacă între *învățământ* și *instrucție* se poate face o anume distincție prin instituțiile și persoanele care instruiesc, în sensul că învățământul se face instituționalizat, în școli, de către persoane specializate (profesori, instructori etc.), iar instrucția în subunități, unități, comandamente, în principiu, de către comandanți și șefi, între *exerciții* și *instrucție* se impune să se facă distincție, întrucât exercițiile sunt în esență activități de instrucție specifice al căror scop este dobândirea și perfecționarea deprinderilor și mai puțin a cunoștințelor. Fac aceste remarci, deoarece consider că, tratând teoretic în mod distinct instrucția și exercițiile, se ajunge, mai ales la nivelul statelor-majore și al comandamentelor, la despărțirea structurilor care planifică, organizează, conduc și controlează exercițiile de cele care planifică, organizează, conduc și controlează instrucția. Faptul că exercițiile, în general, cele cu trupe și trageri reale, în particular, sunt costisitoare și presupun un proces de optimizare a planificării la eșaloane superioare justifică tratarea lor ca un capitol distinct al planificării, dar nu ca un domeniu distinct de instrucție.

Chiar de la o primă analiză a conținutului instrucției este relativ lesne de constatat că instrucția colectivă este materializată în proporție ridicată în exerciții de diferite tipuri. De aceea, îmi exprim opinia că tratarea unitară a instrucției și a exercițiilor din punctul de vedere al tuturor funcțiilor managementului – planificare, organizare, conducere și control – este soluția optimă posibilă.

Privind cea de-a patra componentă funcțională a instruirii, *instruirea prin practicare*, consider că ar trebui să se treacă din stadiul enunțării acesteia la stadiile următoare, începând cu definirea și delimitarea clară, apoi, cu gestionarea ei ca un domeniu distinct, cu reguli specifice de manageriere și desfășurare. Consider că a stabili în ce măsură funcțiile de bază

ale managementului – planificarea, organizarea, conducerea și controlul pot și trebuie să se răsfrângă ca atare asupra domeniului *instruirii prin practicare* este o necesitate a eficientizării activității, în general, a instruirii, în particular. Între afirmații precum “*indeplinirea curentă a atribuțiilor din fișele posturilor sau ale structurilor înseamnă instruire prin practicare*” și “*indeplinirea misiunilor în teatru înseamnă adevărata instruire prin practicare*” este o distanță atât de mare, încât se justifică o aplecare mult mai adâncă asupra domeniului, care să facă delimitări conceptuale suficient de clare, încât să folosească celor însărcinați cu planificarea, organizarea, conducerea, controlul și evidența instruirii.

Apărarea aeriană cu baza la sol din cadrul Forțelor Aeriene a fost, după anii '90, obiectul unor procese de transformare dintre cele mai dure, atât din punct de vedere cantitativ, cât și din cel al configurației structurilor specifice, fie ele de luptă, de învățământ și instrucție, de suport logistic sau comandamente. În aceste condiții, nu se putea ca procesul instruirii personalului și structurilor specifice să nu sufere procese de transformare la fel de substanțiale.

Privind nemijlocit spre învățământul de formare și dezvoltare a ofițerilor, subofițerilor și maiștrilor militari de apărare aeriană cu baza la sol, este relevant faptul că acesta se confruntă și, mai ales, se va confrunta în viitorul apropiat cu o serie de provocări generate în special de dinamica accentuată a structurilor și a înzestrării.

Este suficient să amintim că, în termen de 7-10 ani, toată tehnica de artilerie și rachete sol-aer aflată în prezent în serviciu va fi înlocuită cu tehnică nouă, respectiv cu sisteme integrate SHORAD-VSHORAD și cu sisteme de rachete sol-aer cu bătaie medie (MSAM) și mare (HSAM).

Diferențele structurale și tehnologice între sistemele actuale și cele viitoare conduc la diferențe și între modelele actuale ale absolvenților învățământului de formare și dezvoltare a ofițerilor, subofițerilor și maiștrilor militari. În ceea ce-i privește pe ofițeri, aceștia pierd componenta de tehnician, care actualmente este încă bine reprezentată în fișele posturilor. Dacă acum primele funcții ale ofițerilor sunt, în proporție ridicată, de operatori-tehnicieni, în viitor, acestea vor fi de operator-manager de sisteme de armă.

O altă provocare va fi dată de numărul relativ mic de sisteme de armă din fiecare categorie, ceea ce presupune un necesar redus de personal specializat, în condițiile unei diversități și dinamici crescute. În aceste condiții, asigurarea unor sisteme de armă școală este greu de justificat din punctul de vedere al eficienței, prin urmare trebuie găsite soluții pentru învățământul de formare și dezvoltare de specialitate, cursuri de bază, cursuri de nivel etc.

Se pot analiza *trei variante de abordare* a acestei probleme. Astfel, *prima* ar consta în păstrarea cursurilor de nivel (specializare) în școlile de aplicații și dezvoltarea unor module substanțiale de *on the job training* în unități operaționale, pentru fiecare curs. *A doua variantă* ar presupune *decuparea*, de pe lângă școlile de aplicații, a componentelor specifice de armă și crearea unor centre de instruire de specialitate pe lângă cele mai reprezentative unități operaționale de armă, care au în înzestrare sistemele specifice de bază (cel puțin, cele mai reprezentative) și în care comandantul centrului de instruire să fie și locțiitor al comandantului unității pentru acest domeniu, eventual și inspector de armă. În această variantă, școlile de aplicații ar păstra sarcina de desfășurare a cursurilor de carieră, care nu presupun utilizarea nemijlocită a sistemelor de armă la cursuri.

Oricare dintre cele două variante presupune însă includerea în programele de achiziții a unor componente de instruire/antrenament substanțiale, încă din faza elaborării *documentelor cu cerințele operaționale*, continuând cu dezvoltarea lor în specificațiile tehnice și materializarea acestora în prevederi contractuale distincte și detaliate. Pachetul de servicii de instruire/antrenament trebuie să cuprindă cursuri de instruire individuală a instructorilor, a personalului de operare și mentenanță pentru pregătirea pe prima funcție, dar și module/cursuri de instruire colectivă, finalizate cu exerciții tactice cu trageri de luptă, cel puțin pentru prima structură dotată cu tehnica nouă. Pachetul de produse pentru instruire/antrenament trebuie să conțină, printre altele: facilitate specifică de instruire, incluzând suportți de cursuri, simulatoare ale echipamentelor majore pentru instruirea tehnicienilor și operatorilor, simulatoare de sistem, fixe sau dislocabile, pentru instruirea individuală și colectivă avansată a operatorilor și echipelor de luptă, interfețe pentru integrarea sistemului/componentelor în simulatoarele existente, infrastructura necesară instalării primului sistem în poziție școală, rachete școală și de exercițiu, precum și aplicații software de instruire pe sistemele de luptă etc. În acest fel, la încetarea obligațiilor furnizorului sistemului de armă privind instrucția, vom dispune de personalul specializat și de baza materială necesare instruirii cu forțe proprii a celor ce urmează să încadreze sistemele.

A treia variantă ar consta în alegerea soluției de a realiza instruirea de specialitate a personalului apelând la facilități de instruire ale unor țări partenere sau ale Alianței, cu diminuarea corespunzătoare a pachetului de servicii și produse pentru instruire/antrenament incluse în programul de achiziție.

Atunci când este vorba de sisteme complexe și costisitoare, precum cele de aviație sau de apărare aeriană cu baza la sol – *Ground Based Air Defence ~ GBAD*, soluțiile optime de realizare a instruirii personalului constau în combinații ale celor trei, în sensul că, la limită, se pot regăsi toate, fiecare pentru anumite categorii de personal și cursuri.

Indiferent de soluție, atunci când se ajunge la elaborarea specificațiilor tehnice pentru programul de achiziție, trebuie să fie luată decizia privind această problemă. Numai în acest fel pachetul de produse și servicii privind instruirea/antrenamentul poate fi definit unitar, complet și coerent și se va integra ca atare în ansamblul instruirii pe întreg ciclul de viață al sistemului de armă în cauză.

ORGANIZAȚII TERORISTE DE ESENȚĂ FUNDAMENTALIST-ISLAMICĂ (I)

General de flotilă aeriană dr. Ion-Aurel STANCIU

The article emphasises a few of the characteristics of the most important terrorist organisations and groups that have a fundamentalist-Islamic nature. In this respect, the author stresses out some aspects regarding the name of these entities, their structure, responsibilities and ideologies.

The following organisations are described: Abu Nidal, Abu Sayyaf, Hamas, the Muslim Brotherhood, the Popular Front for the Liberation of Palestine, the Democratic Front for the Liberation of Palestine and Hezbollah.

The author draws attention to the danger represented by Islamic fundamentalism, which, taking a negative path, has estranged itself from the traditional Islamic religion, which teaches its followers "there is no God except Allah".

In addition, the author presents us the other face of this organisation, for instance, the charity work of Hamas, which allows it to integrate in the Palestinian society and to enlarge its area of action, according to the established purposes.

A bordarea diferită a conceptului de "terorism" și neajungerea la o definiție a acestuia unanim acceptată până în prezent nu au putut determina o acțiune conjugată și eficientă antiteroristă. Evoluția situației internaționale din ultima perioadă evidențiază o recrudescență a terorismului, dovedită atât de extinderea ariei geografice de manifestare, cât și de diversificarea obiectivelor promovate, a metodelor și mijloacelor folosite, precum și a gamei țintelor vizate de entități care inițiază, planifică, organizează, susțin ori înfăptuiesc acte teroriste.

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 au scos în evidență faptul că neoterorismul și crima organizată au atins un nivel de pericolozitate extremă, pe fondul vulnerabilităților instituțiilor de securitate și ale țărilor democratice față de noile tipuri de amenințări. În aceste condiții, eforturile pentru contracararea lor necesită acordarea atenției corespunzătoare, identificarea cauzelor, a metodelor și a procedurilor de acțiune ale acelor organizații sau grupări care perturbă echilibrul mediului de securitate intern și internațional. Evenimentele din 11 septembrie au avut rolul de inițiator, dar și de catalizator al unor măsuri și acțiuni deosebite, la scară mondială, pentru combaterea terorismului internațional. Conform *Concepției militare a NATO de apărare* împotriva terorismului, principala sursă de amenințare în sfera terorismului o constituie extremismul religios islamic și separatismul pe baze religioase și ideologice.

În ceea ce privește organizațiile teroriste de esență fundamentalist-islamică, este mai mult sau mai puțin cunoscut faptul că atât dogma islamică, cea care îi încunoștințează pe credincioși că adevărul coranic se păstrează de către divinitate, în cer, și doar o copie se află la dispoziția oamenilor, copie fie dictată lui Mahommed de către îngerul Djabrail, fie transmisă profetului de însuși Allah, printr-un mesager, cât și legea fundamentală a religiei islamice – *“Nu este Dumnezeu afară de Allah și Mahomed este profetul său”*, sunt în mod voit prezentate deformat și răstălmăcite de fundamentalistii islamiști în eforturile lor de a atrage noi prozeliți.

Trebuie înțeles foarte clar faptul că nu religia islamică este un pericol. Acesta vine din partea fundamentalismului islamic, care a derapat de la religia islamică tradițională.

În cele ce urmează, vom prezenta câteva date referitoare la entitățile care pot fi incluse în categoria organizațiilor teroriste de esență fundamentalist-islamică.

◆ ORGANIZAȚIA ABU NIDAL

Denumirea organizației provine de la titulatura oficială, dar inversată, a organizației HARAKAT AL-TAHRIR AL-FILASTINIY – Mișcarea de Eliberare Națională Palestiniană, cea mai mare organizație din cadrul Organizației de Eliberare a Palestinei. Este cunoscută și sub alte denumiri, precum: Brigăzile Revoluționare Arabe; Consiliul Revoluționar Arab; “Septembrie Negru”; Consiliul Revoluționar Fatah sau Organizația Revoluționară a Musulmanilor Socialiști. Organizația Abu Nidal – ANO a fost fondată în anul 1974, ca o consecință a desprinderii lui Abu Nidal din organizația Fatah, și condusă, până în luna august 2002, de către Sabri Al-Bana (Abu Nidal). Scindarea produsă la crearea noii organizații a fost rezultatul influenței jucate de regimul irakian, care îl sprijinise pe Abu Nidal să lanseze operațiuni teroriste independente pentru a servi intereselor irakiene. Încă de la creare, organizația s-a considerat ca fiind adevărata organizație Fatah, acuzându-i pe liderii organizației de trădare. Din ea fac parte: dizidenții din AL-ASSIFA, organizația de comando – FATAH (1974); militarii Tineretului Național Arab (1974); orfanii lui “Septembrie Negru” (1974-1975); dezertorii brigăzii KASIDIYEN al armatei de eliberare a Palestinei dispusă în Irak (1976); elemente ale COSE – FPLP (1978).

Ideologia organizației a fost exprimată în 1986, într-un număr special al buletinului său, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la crearea organizației FATAH, în care se menționa: • Palestina este parte integrantă a teritoriului care formează Marea Siriei; • obiectivul final este distrugerea “entității sioniste”, un obiectiv indispensabil legat de lupta armată (războiul popular) împotriva regimurilor arabe reacționare; • toți palestinienii adepți ai negocierilor cu dușmanul (imperialismului și sionismului) vor fi eliminați.

Abu Nidal (Fatah – CR) a fost considerată cea mai activă și mai periculoasă organizație teroristă palestiniană, care a făcut numeroase victime în anii ’80.

ANO a desfășurat atacuri teroriste în 20 de țări, provocând decesul sau rănirea a cel puțin 900 de persoane. De la începutul anilor ’80, Fatah – CR a început să atace și ținte israeliene

¹ În Arădăvoaice Gheorghe, Iliescu Dumitru, Nițu Laurențiu Dan, *Terorism, antiterorism, contraterorism*, Editura Antet, București, 1997.

și occidentale. În categoria acestora sunt incluse atacurile simultane de pe aeroporturile din Roma și Viena, din 1985 (au fost ucise 12 persoane, dintre care 5 cetățeni americani), cel de la sinagoga Neve Shalom din Istanbul, deturnarea avionului Pan Am 73 din Karachi, în 1986, și atacul navei grecești, din 1988. Și-a încetat practic atacurile teroriste în anii '90, deși se consideră că păstrează încă potențial de pericolozitate, din cauza noilor sale relații cu Iranul.

În Irak, gruparea Abu Nidal a dispus de birouri și de o bază militară în afara Bagdadului. Tabăra era un proiect investițional uriaș, cu suprafețe cultivate și o crescătorie de păsări. Aici avea loc pregătirea militară, erau depozitate armele și se desfășurau procesele și execuțiile. Tabăra reprezenta un adevărat "stat în stat", guvernat după legi proprii.

În anii când ANO a controlat toată activitatea OEP la Bagdad și a fost intermediară între comunitatea palestiniană din Irak (30 000 de persoane) și guvernul acestei țări, a acumulat o avere considerabilă, care a crescut continuu prin donații, prime etc. ale celor care comandau atentatele. Uneori, aceste sume se ridicau la milioane de dolari și proveneau din unele țări din Golf (Qatar, RAU, Kuwait) sau de la bogătașii palestinieni din Irak. Este considerată una dintre cele mai viabile organizații teroriste din punct de vedere economic. Astfel, se consideră că o treime a veniturilor sale provin din statele care o patronează, 1/3 din operațiuni de șantaj și 1/3 din activități economice proprii. Se estimează că, în afara sumelor de bani primite de la statele sponsori, obține venituri din estorcări de bani și din propria rețea de afaceri și organizații de acoperire. Pentru buna gestionare a fondurilor, ABU NIDAL a investit lichidități în întreprinderi capitaliste, din profiturile cărora se folosea pentru întreținerea organizației sale.

ANO avea legături cu toate serviciile secrete ale țărilor arabe radicale și deținea unul dintre cele mai mari fonduri de pașapoarte din lume: de la varianta real-real; real-fals; fals-fals. S-au găsit pașapoarte din Algeria, Egipt, Irak, Iordania, Maroc, Mauritania, Siria, Tunisia.

ANO a primit un sprijin considerabil, inclusiv facilități de găzduire, antrenament, suport logistic și financiar din Irak, Libia și Siria (până în 1987).

◆ GRUPUL ABU SAYYAF

Cunoscut și ca AL HAKKAT AL ISLAMIYYA, acesta este cel mai mic, dar cel mai radical grup separatist islamic ce operează în sudul statului Filipine. Grupul ABU SAYYAF – ASG s-a desprins, în 1991, din Frontul Moro de Eliberare Națională, sub conducerea lui Abdurajik Janjalani (acesta a fost ucis în ciocnirea cu poliția filipineză la 18 decembrie 1998). Unii membri ai grupului terorist au studiat sau activat în Orientul Mijlociu și au dezvoltat legături cu musulmanii arabi. ASG desfășoară acțiuni și antrenamente în Afganistan. Presa îl acreditează pe Khadafy Janjalani, fratele liderului decedat, drept liderul actual al grupului.

ASG execută atacuri cu bombe, asasinat, răpiri, estorcări de fonduri pentru a susține întemeierea unui stat islamic independent la vest de Mindao și în arhipelagul Sulu, zone aflate la sud de Filipine și intens populate de musulmani. Atacul din orașul Ipil, din Mindanao, în aprilie 1995 a constituit prima acțiune la scară mare a acestui grup. Mai este bănuț de câteva atacuri cu bombe și răpiri la scară redusă în 1998. În anul 2000 a efectuat mai mult de 30 de răpiri. În mai 2001, ASG a răpit trei cetățeni americani și 17 filipinezi dintr-o stațiune turistică din Palawan, Filipine.

În februarie 2004, facțiunea Khadafy Janjalani a bombardat locația Super Ferry din golful Manila, producând uciderea a 132 de persoane. În martie același an, autoritățile filipineze au arestat membrii unei celule ASG care, în cadrul atacurilor cu bombe, aveau ca ținte, printre altele, și ambasada SUA la Manila. ASG a revendicat și atacurile cu bombe din Manila, din anul 2005, de Ziua Îndrăgostiților.

În august 2006, forțele armate filipineze au desfășurat “Operațiunea Ultimatum”, o susținută campanie de distrugere a forțelor ASG dispuse în Insula Jolo din arhipelagul Sulu, având ca rezultat uciderea liderului ASG, Khadafy Janjalani.

ASG operează în sudul Filipinelor, în provinciile arhipelagului Sulu – Basilian, Sulu și Tawi-Tawi. Ocazional acționează în Manila, extinzându-și activitatea și în Malaezia. Activitatea ASG este susținută, probabil, de extremiștii islamici din Orientul Mijlociu și din sudul Asiei. De asemenea, ASG primește fonduri de la cele două grupuri teroriste regionale – Jamaah Islamiya (cu bazele în Indonezia) și Extremiștii Islamici din Orientul Mijlociu.

◆ HAMAS

Mișcarea de rezistență islamică – HAMAS (cuvânt cu înțelesul de *curaj și bravură*) este o organizație islamică extremistă, care a devenit activă la începutul Intifadei, operând mai întâi în Fâșia Gaza, dar și în Cisiordania. HAMAS a jucat un rol important în acte subversive violente și operațiuni teroriste extreme, atât împotriva Israelului, cât și împotriva arabilor. În perioada inițială, a fost condusă de persoane identificate ca aparținând organizației Frații Musulmani din Teritorii.

HAMAS reprezintă acronimul arab de la “*Mișcarea de Rezistență Islamică*” (Harakat Al-Muqawamah Al-Islamiyya). În cadrul HAMAS se poate sesiza influența organizatorică și ideologică a organizației Frații Musulmani (Muslim Brotherhood – MB), înființată în 1920, în Egipt, și care și-a consolidat activitatea în anii ’60-’70 în lumea arabă – în special în Iordania și în Egipt.

Încă de la înființare, începând cu Intifada și violențele de stradă, HAMAS utilizează o armată militaro-teroristă, compusă din două grupuri:

- *Al-Majahadoun Al-Falestinioun* (Luptătorii Sfinți ai Palestinei) – aparat militar utilizat pentru atacurile teroriste, cu precădere împotriva țărilor israeliene. Înainte de începerea Intifadei, era angajat în prepararea infrastructurii pentru activitățile organizației.
- *Jehaz Aman* (Secțiunea Securitate) – strânge informații asupra celor suspectați de colaborare cu Israelul, în intenția de a-i pedepsi prin tortură și ucidere. În acest scop, s-au format unități speciale în cadrul grupului Majd, în cea mai violentă armată operațională din interiorul Secțiunii de Securitate.

În perioada Intifadei, aceste grupări au luat diverse forme, ultima fiind detașamentele de șoc *Izz Al-Din Al-Qassam*.

În decursul Intifadei, aparatul militar al HAMAS s-a schimbat radical, din cauza măsurilor de prevenire și a poziției adoptate de forțele israeliene, ca urmare a operațiilor teroriste de amploare declanșate de unitățile operative ale HAMAS. Ultima formă pe care a luat-o aparatul militar sunt brigăzile Izz Al-Din Al-Qassam, responsabile de majoritatea atacurilor

teroriste de după 1 ianuarie 1992. În cadrul acestora sunt înrolați zeci de suspecți dați în urmărire în Fâșia Gaza. Unii dintre ei au început să opereze și în Occident, recrutând palestinieni pentru a-i folosi la declanșarea unor atacuri în interiorul Israelului. Câțiva membri ai detașamentelor au fost arestați sau uciși, iar alții s-au refugiat în Egipt. În teritorii acționează, în continuare, câteva zeci de unități operative ale HAMAS, majoritatea aparținând detașamentelor Izz Al-Din Al-Qassam.

La început, HAMAS a fost activă cu precădere în domeniul acțiunilor subversive și al rezistenței (demonstrații de stradă, greve comerciale). În perioada anterioară Intifadei, membrii HAMAS (Al-Mujama A-Islami) acționau împotriva palestinienilor cunoscuți ca elemente criminale, cu scopul de a purifica societatea musulmană și a o pregăti pentru Jihadul împotriva Israelului. După declanșarea Intifadei, s-a trecut la asasinarea palestinienilor (comițându-se, doar de către unitățile HAMAS operative, 43 de atacuri soldate cu uciderea a 46 de palestinieni) și s-au planificat atacurile teroriste împotriva țintelor israeliene. Inițial s-au utilizat încărcături explozibile, bombe artizanale, s-a recurs la incendieri și cauzarea de daune prin multiple mijloace nesofisticate. În timpul Intifadei, HAMAS a exploatat momentul pentru dezvoltarea activității în Cisiordania, în scopul de a deveni organizația fundamentalist-islamică dominantă. Își definește obiectivul prioritar ca fiind Jihadul (Războiul Sfânt) pentru eliberarea Palestinei și înființarea unui stat islamic palestinian “de la Marea Mediterană până la râul Iordan”. A câștigat încrederea palestinienilor prin participarea la violențe de stradă și asasinate, întărindu-și, astfel, potențialul și rolul în cadrul Intifadei. Din cauza activității subversive și teroriste, HAMAS a fost scos în afara legii în septembrie 1989.

După războiul din Golf, HAMAS a devenit organizația cu cea mai mare activitate teroristă în teritorii și în interiorul Israelului. Astăzi, este a doua grupare importantă după Fatah, câteodată fiind privită și ca o amenințare la adresa hegemoniei naționalismului laic. În prezent, este cel mai puternic grup care se opune procesului de pace. Creșterea activității sale teroriste, prin intermediul teroriștilor sinucigași, asupra țintelor civile din Israel (februarie-martie 1996) a încetinit.

Mijlocul prin care HAMAS și-a crescut influența a fost moscheea. Aceasta a fost și primul obstacol în calea declanșării războiului civil. În același timp, liderii HAMAS au lucrat și la înființarea mai multor structuri proprii organizației. În tradiția Fraților Musulmani, șeicul Yassin a înființat HAMAS ca pe o mișcare secretă. El a încercat să separe diferitele structuri și zonele de activiști și să folosească numai mesaje codate în comunicațiile interne.

HAMAS-ul palestinian este perceput, în general, drept o mișcare teroristă, cunoscută mai ales pentru acțiunile sale de tip kamikaze. În ultimii ani, acestea, potrivit analiștilor, par să fi scăzut în intensitate din mai multe motive: o necesitate mai mică de a răspunde acțiunilor israeliene, o anume sinergie cu autoritățile palestinieni, faptul că Israelul recurge la analiza ADN pentru a identifica familiile autorilor atentatelor.

Dincolo de aceste motive există însă și rațiuni de ordin politic. HAMAS este departe de a fi o mișcare irațională, dimpotrivă, organizarea și modul de acțiune dovedesc că are un caracter extrem de sofisticat: organizația are activități sociale și caritabile care îi permit integrarea în societatea palestiniană și lărgirea sferei de acțiune potrivit scopurilor urmărite,

posedă propriile publicații și are o viziune politică aparte, pe termen lung, de ani și chiar decenii (spre exemplu, scenariul imploziei Israelului în 20 de ani).

Câștigarea alegerilor din anul 2005 și desemnarea premierului Hamieh (șeful HAMAS) au dus la complicarea situației, atât în interiorul ANP (conflicte cu militanții FATAH), cât și în relația cu statul Israel, care nu recunoaște guvernul HAMAS și care refuză să negocieze cu acesta, conform principiului “cu teroriștii nu se negociază”.

HAMAS are multe sute de membri înrolați în aripa sa armată, Brigăzile al-Qassam, înglobând aproximativ 6 000 de luptători și zeci de mii de susținători și simpatizanți. Prezența HAMAS se manifestă în fiecare mare oraș din Teritoriile Autonome palestinieniene și își concentrează atacurile sale antiisraeliene asupra unor ținte din acele teritorii și din Israel.

◆ FRAȚII MUSULMANI

Este strâns legată ideologic de gruparea integristă HAMAS, ambele având orientări extremiste pe linia fundamentalismului islamic. Spre deosebire de HAMAS, care acționează aproape exclusiv în Teritoriile Autonome, organizația de tip transnațional *Frații Musulmani* vizează promovarea doctrinei fundamentalist-islamice extremiste în plan mondial. Frăția este formată din mai multe organizații musulmane, în special grupuri Hezbollah răspândite în lumea arabă. Mii de membri și susținători ai grupării au fost uciși în lupte cu armata siriană în 1982.

Activitățile desfășurate în străinătate, excepție făcând statele arabe, sunt oarecum similare, diferența constând în structurile de acoperire. Organizația este interesată de crearea unor structuri de acoperire sub care să-și desfășoare activitatea în țările în care aceasta are interese (prezența unui număr relativ mare de musulmani); urmărește atragerea de noi membri, indiferent de naționalitatea sau cetățenia acestora. Potențialul de pericol la adresa siguranței naționale este, în mod teoretic, însemnat, acesta putându-se diminua sau accentua, în funcție de evoluția situației (determinată de mutații de ordin social, politic sau economic) din țările sau zonele în care organizația are interese majore – Iordania, Siria, Yemen, Sudan, Teritoriile Autonome sau alte state cu populație majoritar musulmană din continentul asiatic. Astfel, există posibilitatea ca membrii grupării să acționeze cu preponderență asupra reprezentanților oficiali ai țărilor menționate.

Relevantă este preocuparea centralelor coordonatoare ale organizației de a finanța, cu fonduri importante, proiectele derulate în zona Europei de Est.

Trebuie menționat faptul că organizația *Frații Musulmani* acționează pe baza unor planuri pe termen lung, care vizează crearea unor puncte de sprijin puternice, ce pot fi folosite în perspectivă.

◆ FRONTUL POPULAR DE ELIBERARE A PALESTINEI

– Comandamentul General

Gruparea a luat ființă în anul 1968, sub conducerea lui Ahmad Jibril, ca urmare a unor conflicte de interese între acesta și George Habache, șeful din acea perioadă al Comandamentului General (FPEP – GC). Ahmad Jibril s-a dovedit a fi un continuator al orientării prosiriene a politicii promovate de organizație, neacceptând nicio deviere de la această linie.

Gruparea este una dintre organizațiile palestinieni cunoscute pentru intoleranța manifestată față de orice acord politic cu Israelul, precum și pentru faptul că agreează terorismul internațional ca mijloc de zădărniciere a oricărui tratat politic de pace în Orientul Mijlociu. Această organizație s-a desprins de OEP în 1984, are sediul la Damasc și s-a plasat în mod constant de partea Siriei. Obiectivul declarat al mișcării îl constituie distrugerea Israelului, organizația coordonându-și acțiunile în Liban cu formațiunea șiită integristă Hezbollah. Opușă acordurilor de autonomie din 1993/Oslo, FPEP - GC beneficiază de o libertate totală de mișcare în Liban, dispunând de baze în localitatea Naame, la 20 km sud de Beirut. Șeful organizației FPEP - GC, Ahmed Jibril, a deținut gradul de căpitan în armata siriană, a urmat cursurile școlii militare britanice de la Sandhurst, înainte de a crea, în 1959, o mică organizație – Frontul pentru Eliberarea Palestinei/FEP. După eșecul fuziunii cu organizația Fatah a liderului Yasser Arafat, care a refuzat să-i încredințeze comanda aripii militare a organizației, Jibril a participat la crearea Frontului Popular Pentru Eliberarea Palestinei/FPEP a lui George Habache, în 1967.

Fiind un adept al acțiunilor violente, părăsește FPEP și fondează, în 1968, Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei – Comandamentul General/FPEP - GC.

Începând din 1973, se alătură frontului forțelor palestinieni opuse oricărui acord de pace cu Israelul. FPEP - GC, care dispune de combatanți bine echipați și antrenați, s-a afirmat prin mai multe operațiuni spectaculoase. După ruptura produsă în 1983 în relațiile dintre președintele sirian Hafez El-Assad și liderul palestinian Yasser Arafat, FPEP - GC se manifestă de partea Siriei. Mult timp susținut de Libia, FPEP - GC răpește și asasinează mai mulți resortisanți britanici la Beirut, ca represalii la raidurile americane asupra orașului Tripoli/aprilie 1986.

Gruparea dispune de tabere de antrenament în Siria și în Liban. Conducerea grupării FPEP - GC se află la Damasc (Siria), principalele atacuri teroriste împotriva Israelului fiind dirijate din taberele organizației din Liban, în zona frontierei cu sudul Libanului. În luna mai 2002, într-un atentat comis în Beirut, prin explozia unei mașini-capcană, a fost ucis Jihad Jibril, fiul lui Ahmad Jibril.

Organizația FPEP - GC a revendicat recent transportul interceptat de armata israeliană, care reprezenta o mare cantitate de armament destinat Intifadei. Ea constituie aripa ultraradicală a mișcării palestinieni controlată de Damasc.

◆ FRONTUL DEMOCRAT PENTRU ELIBERAREA PALESTINEI

A fost creat în februarie 1969, sub denumirea inițială de Frontul Popular Democrat pentru Eliberarea Palestinei – FDPEP, de către Nayef Hawatmeh și adjunctul său, Yasser Abed Rabbo (în prezent, ieșit din FDPEP, fost ministru al informațiilor în cadrul guvernului autonom palestinian). Crearea FDPEP a avut loc în urma unei îndelungi evoluții pe care a cunoscut-o *Mișcarea Naționalistă Arabă* (MNA) după 1960. În acest interval apare, în cadrul MNA, o aripă de stânga, care se radicalizează progresiv spre a ajunge la marxism. Astfel, la 21 februarie 1969, se constituie FDPEP, ca organizație de sine stătătoare a rezistenței palestinieni și care se disociază de aripa tradițională constituită în FPEP sub conducerea lui George Habash.

Linia politică a FDPEP îl situează spre extrema stângă. Această organizație, care se proclamă marxist-leninistă, imputa înfrângerile succesive suferite de arabi în confruntările cu Israelul “naturii de clasă feudale burgheze și mic-burgheze” care caracterizează regimurile arabe și conducătorii palestinieni tradiționali. FDPEP consideră că lupta împotriva unui adversar superior din punct de vedere tehnic și economico-militar necesită din partea arabilor mobilizarea populației înarmate, în cadrul unui război popular de lungă durată.

Regrupând, la început, un număr limitat de militanți, FDPEP a reușit ulterior să devină un pol de atracție pentru stânga arabă. Pozițiile sale politice au determinat atragerea, în rândul Frontului, a unui număr mare de militanți arabi, în majoritate intelectuali, care aparținuseră înainte mișcării naționaliste arabe sau partidelor comuniste arabe. Desprins din Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei, consideră că țelurile sale pot fi atinse doar pe cale revoluționară. La începutul anilor '80 s-a plasat între Arafat și grupurile radicale. Are deosebiri de vederi față de gruparea lui Arafat în ceea ce privește politica. În anii '70 a întreprins atacuri de mică amploare cu bombe și atacuri armate în teritoriile ocupate, împotriva unor obiective israeliene.

Organizația acționează pe teritoriul statelor Siria, Liban, Orientul Mijlociu, Israel, Teritoriile Autonome.

◆ **HEZBOLLAH**

Hezbollah (Partidul lui Dumnezeu – Jihadul islamic, Organizația revoluționară a dreptății, Organizația oprimaților de pe pământ, Jihadul islamic pentru eliberarea Palestinei) este o organizație care aderă la ideologia lui Khomeini și care reprezintă o “umbrelă” pentru diferitele grupări radicale șiiite. Organizația s-a înființat în 1982, în urma încheierii războiului “Pace pentru Galileea” și a instalării păcii în Liban, precum și ca urmare a creșterii prezenței iraniene și a influenței acesteia în zonă. Organizația Hezbollah s-a înființat ca un organism al fundamentalistilor șiiți condus de clerici care vedeau în adoptarea doctrinei iraniene o soluție a lipsurilor politice din Liban. Aceasta prevedea și folosirea terorii ca mijloc de realizare a obiectivelor politice (răsturnarea regimului creștin; instaurarea, în Liban, a unei republici islamice; supunerea “Falangelor libaneze” guvernului legal; eliminarea din Liban a “practicilor imperialismului occidental”; lupta împotriva Israelului; desfășurarea de alegeri populare).

Ca mișcare politică, Hezbollahul a existat în Liban încă de la începutul anilor '70, însă sub o formă ilegală și neorganizată, când un grup de tineri și personalități religioase care s-au reunit având aceleași idei religioase și politice au început să exercite o anumită influență în rândul unor categorii sociale ale populației libaneze și într-o anumită parte a clerului musulman.

Începutul războiului civil din Liban, în 1975, cu diviziunile sale confesionale, a avut ca efect consolidarea legăturilor între membrii acestui grup. Dar, influența cea mai mare în evoluția și dezvoltarea acestei grupări a avut-o victoria revoluției islamice în Iran, în 1979, care a fost determinantă în evoluția ulterioară a acestui partid, în trecerea lui din ilegalitate la acțiuni deschise.

Dezvoltarea capacităților militare și de securitate ale acestui partid a avut loc ca urmare a efectului conjugat a doi factori: pe de o parte, sprijinul material iranian, în conformitate cu strategia iraniană care promova exportul revoluției islamice și înființarea unor republici islamice acolo unde acest lucru este posibil, pe de altă parte, sprijinul politic sirian, conform strategiei siriene de acțiune pentru eșecul negocierilor directe israeliano-libaneze.

Organizația Hezbollah desfășoară o vastă campanie în scopul realizării unui front comun cu alte grupuri teroriste, printre care HAMAS și Jihadul Islamic. Gruparea are în vedere amplificarea acțiunilor teroriste împotriva Israelului, dar și asupra obiectivelor acestuia din străinătate. De asemenea, organizația urmărește intensificarea activităților proprii în plan financiar, propagandistic, informativ și contrainformativ, atât pe teritoriul libanez, cât și în alte state ale lumii, unde și-a constituit puncte de sprijin.

Organizația are o structură de pregătire în Liban, precum și în exteriorul acestuia. Activitatea de pregătire are ca obiectiv crearea unor forțe umane de încredere pentru structura militară și pentru activitatea teroristă. Liderul spiritual al mișcării în Liban este șeicul Muhammed Hussein Fadlallah, care acționează ca șef al Mujtahid – mediator al Legii Islamice în cadrul comunității šiite din Liban. Cu trecerea timpului, Hezbollahul a devenit al doilea grup reprezentat la nivel local și condus de funcționari regionali.

La nivel central, organizația Hezbollah are ca priorități susținerea, prin orice forme, a operațiunilor militare îndreptate împotriva Israelului, precum și îmbunătățirea propriei imagini publice, pe coordonate politice. Principalul susținător financiar și logistic al Hezbollahului este Iranul. Alte surse de finanțare ale organizației provin, în mare parte, din activitățile comerciale, legale și ilegale, folosite ca acoperire de către membrii filialelor mișcării din diverse state ale lumii.

Dintre toate forțele paramilitare libaneze, Hezbollahul este singura care nu a fost în mod real forțată până în prezent să-și predea armamentul și să-și dizolve organismul militar constituit în perioada războiului civil. Ca urmare, se apreciază că Hezbollahul dispune de o forță militară activă de circa 3 500 de militari organizați pe batalioane, ca unitate independentă de bază. Dotarea acestora este, în principal, cu armament de infanterie ușor, dispunând însă de transportoare blindate, tunuri fără recul, aruncătoare de calibru 82 și 120 mm, piese de artilerie și instalații de rachete reactive nedorizate, rachete antitanc dirijate și tunuri antiaeriene de calibru mic.

În caz de necesitate, Hezbollahul poate mobiliza efective de până la 15 000 de militari, dar dotarea acestora este mai mult decât insuficientă. Instruirea efectivelor active a fost executată în perioada războiului civil, principalele centre de instrucție fiind în valea Bekaa, mai ales în zona Ba'albeck, unde au fost aduși instructori inclusiv din Coreea de Nord, printre metodele de instrucție practicate fiind și aceea a depersonalizării totale a luptătorului prin presiuni psihologice, transformându-l într-o unealtă docilă, total supusă ordinilor superioare.

Structura militară a Hezbollahului este sprijinită de un sistem informațional bine pus la punct în zonele pe care le controlează și care asigură cunoașterea unor date necesare planificării și executării unor acțiuni de către aceste forțe.

Efectivele militare și cele de securitate ale Hezbollahului sunt organizate pe principiul unei independențe largi de acțiune în zonele de responsabilitate, ținând seama de indicațiile generale politice ale partidului și fiind în măsură să se adapteze, în timp scurt, la orice fel de misiune, pentru care dispun atât de o importantă bază logistică asigurată din timp, cât și de o mare posibilitate de manevră și decizie în zonele de responsabilitate în care acționează.

Hezbollah rămâne grupul terorist care dispune de cele mai mari capacități tehnice din lume. Logistica militară a organizației, utilizată în confruntările armate din zona Orientului Mijlociu, este procurată, în principal, din Iran, Rusia, Irak și Bosnia-Herțegovina.

Pe parcursul dezvoltării infrastructurii organizatorice, Hezbollah, cu ajutorul Iranului și al Siriei, a început să-și extindă rețeaua militară în Ba'albeck. Milițiile sale s-au răspândit în vecinătatea șită din sudul și vestul Beirutului și în sudul Libanului. Această rețea reprezintă principala bază a activităților Hezbollah și a grupărilor șite radicale. Mii de activiști ai Hezbollah, precum și membrii grupării sunt localizați în valea Bekaa, Beirut și sudul Libanului. Aceste zone oferă, de asemenea, o bază de recrutare a noilor activiști și luptători din rândul populației șite locale.

În urma retragerii forțelor israeliene din Liban, în 1985, Hezbollahul și-a consolidat poziția prin înființarea unor depozite de armament, recrutarea de activiști și luptători și prin acordarea de ajutoare umanitare rezidenților din sudul Libanului (donații în bani, echipament și medicamente). Scopul ajutorului îl constituia câștigarea susținerii populației locale pentru activitățile desfășurate în sud.

O dovadă a ideologiei radicale promovate de grup o reprezintă folosirea terorii ca mijloc de realizare a obiectivelor proprii. Hezbollahul face referire la Israel ("Micul Satan") și îl caracterizează ca fiind "străin în regiune și o amenințare la adresa Islamului și a musulmanilor". Organizația justifică folosirea terorii împotriva acestor inamici ca "o armă în mâinile celor slabi și subjuogați împotriva unui agresor puternic". În efortul de a acționa și realiza liniile directoare ideologice, liderii grupării au constituit un plan de acțiune și au executat atacuri teroriste împotriva forțelor israeliene și ale celor libaneze, invocând extremismul religios împotriva Israelului și promovarea ideologiei iraniene. Hezbollahul a extins aria de conflict pe teritoriul israelian și nu s-a limitat la lupta din sudul Libanului.

Odată cu semnarea înțelegerii de la Ta'if (1989) și cu începutul înțelegerii cu Siria, în Liban, Hezbollahul a fost forțat să se conformeze dictatelor siriene. Interesul Siriei de a se continua atacurile teroriste în sudul Libanului a permis organizației să-și mențină statutul pe teritoriul acestei țări și să fie singura forță militară importantă care să nu fie încă dezarmată.

Sirienii au prevenit prejudicierea capacității militare a Hezbollahului de către guvernarea libaneză, sub pretextul opunerii sale în fața ocupației israeliene. În același timp, sirienii și-au întărit dictatele referitoare la organizație, în perioada în care erau interesați de calmarea situației în sudul Libanului.

Folosind nume sub acoperire, cum ar fi "Jihadul Islamic", "Organizația Revoluționară pentru Justiție" și "Rezistența Islamică", având acordul liderilor religioși, Hezbollahul a executat o serie de atacuri importante împotriva unor ținte israeliene, americane și aparținând

Forței Multinaționale din sudul Libanului. Mai târziu, atacurile au crescut în intensitate și au demonstrat o mai bună calificare, în special înainte de deschiderea Procesului de pace.

Anul 2006 a fost marcat de escaladarea conflictului dintre luptătorii Hezbollah și armata Israelului. Astfel, pe 12 iulie a.c., luptătorii Hezbollah au pătruns în Israel prin sudul Libanului, au răpit doi soldați israelieni și au ucis alți opt. Următoarele 34 de zile, teritoriile din nordul Israelului (Haifa, Naharyia și Tiberias) au fost ținta rachetelor luptătorilor Hezbollah (s-au tras peste 4 000 de rachete "Katyusha", iar o navă israeliană a fost lovită cu rachetă antinavă).

Hezbollahul acționează, după cum menționam, în suburbiile Beirutului, valea Beka și sudul Libanului. Organizația are constituite celule în Europa, Africa, America de Sud, America de Nord și Asia. Hezbollahul primește ajutor politic, diplomatic și administrativ, precum și arme și explozivi din partea Iranului, iar din partea Siriei, sprijin diplomatic, politic și logistic.

◆ HEZBOLLAHUL TURCESC

Este o grupare teroristă separatist-islamistă (kurd-Sunnit), fiind localizată în sud-estul Turciei, în regiunea Diyarbakir. Membrii grupării au ucis peste 70 de oameni de afaceri turci și kurzi.

Gruparea a apărut ca răspuns la atrocitățile săvârșite de PKK împotriva musulmanilor din sud-estul Turciei, acolo unde Hezbollahul turcesc dorește crearea unui stat islamic independent. Începând din 1990, a ucis militanți PKK, a executat atacuri cu bombe, la scară redusă, împotriva magazinelor care comercializau alcool, a bordelurilor și a altor stabilimente considerate a fi antiislamice.

Dintre liderii grupării, cel mai cunoscut a fost Huseyin Velioglu, ucis în 2000. Ca mod de operare, gruparea folosește tortura, asasinatete, incendierile de imobile.

În partea a doua materialului vom continua prezentarea organizațiilor teroriste de natură fundamentalist-islamică, printre acestea numărându-se Jihadul Islamic Palestinian, al-Jihad, al-Qaeda, Fatah al-Islam și Mișcarea Islamică din Uzbekistan.

SECURITATE PRIN DEMOCRATIZARE ÎN ZONA MĂRII NEGRE (III)

Comandor Virgil DOSPINESCU
Căpitan Iulian MOISE

The article highlights the features and responsibilities of NATO, the EU, the USA, OSCE, CIS, and GUAM within the democratisation process in the Black Sea region. In the first part, the need for the reconfiguration of NATO's role and place in the international security architecture is emphasised, from the perspective of the Istanbul Summit, where the Alliance officially acknowledged the importance of the Black Sea for the Euro-Atlantic security.

Then, the significant part played by the USA in designing and implementing some complex security and stability networks is pointed out, given the context of the Black Sea being perceived as an objective of strategic importance. In its turn, the EU promotes two essential concepts: democratic security and security through development, both supported through the "strategy of common projects".

In the last part, a few aspects regarding the evolutions of CIS and GUAM related to the Black Sea region are presented. The authors conclude that the establishment of interdisciplinary working groups is required in order to theoretically clarify the new concepts used in the Black Sea's security analysis.

Angajamentul organizațiilor internaționale în democratizarea Mării Negre

NATO, UE și OSCE își au originea în epoca sistemului bipolar specific războiului rece. În prezent, ele își caută relevanța într-un sistem multipolar.

❖ NATO

Recunoscând că *proiectarea stabilității* a devenit un imperativ al asigurării securității euroatlantice, comunitatea aliată traversează un amplu proces de reconfigurare a rolului și locului NATO în arhitectura de securitate internațională. După 11 septembrie 2001 a fost inițiată o transformare istorică a Alianței Nord-Atlantice, care a încheiat parteneriate cu națiuni nemembre ale NATO. Dinamica relațiilor subsumate politicii de cooperare, dialog și parteneriat a Alianței a marcat o premieră în istoria acestei organizații, numărul statelor membre devenind mai mare decât cel al partenerilor.

Cu ocazia summitului din iulie 2004, de la Istanbul, NATO a recunoscut oficial importanța Mării Negre pentru securitatea euroatlantică. Programul PfP își deplasează atenția către Caucaz și Asia Centrală, confirmând, astfel, necesitatea închiderii arcului de securitate și stabilitate.

NATO demonstrează, prin extindere, contrar părerii lui S. Huntington, că linia de fractură religioasă Vest-Est nu este granița definitorie a Europei, ci una dintre multiplele linii de fractură existente în Europa¹.

În ultimii ani, NATO a demarat un proces de revizuire a programului “*Parteneriat pentru Pace*”, iar la summitul de la Praga, din 2002, a lansat un nou program, intitulat “*Planul de Acțiune pentru Parteneriatul Individual*” – PAPI, având ca rol stabilirea priorităților, armonizarea și organizarea tuturor aspectelor relației dintre Alianță și partenerii săi. Tot la Praga, NATO a propus și *Planul de Acțiune pentru Parteneriat* – PAP, un instrument ce poate fi aplicat în cazul problemelor specifice fiecărei regiuni. Pe termen mediu și lung, *Parteneriatul pentru Pace* sau *Parteneriatul Individual* nu sunt însă suficiente pentru asigurarea securității în regiune, fiind necesară abordarea rezolvării practice, concrete, a problemelor de securitate. NATO trebuie să devină un actor fundamental în regiune, mai ales în condițiile unei relative temporizări a extinderii UE în regiune².

Trebuie precizat faptul că NATO nu este doar un proiect militar, ci, mai ales, unul politic. Valorile democratice trebuie apărute și exportate politic în primul rând și în acest fapt rezidă complementaritatea între aderarea la UE și la NATO, cel puțin într-o primă instanță.

Funcția primordială pe care NATO o poate juca este cea de *raționalizare* a unei societăți (criza de funcționare a instituțiilor, deficitul democratic, selecția elitelor etc.).

În concluzie, și pe termen lung NATO va rămâne cel mai durabil aranjament de securitate regională.

❖ SUA

Încă din 1999, SUA au jucat un rol important în proiectarea și implementarea unei “*rețele complexe de securitate și stabilitate*” dincolo de vechea “cortină de fier”, fixată pe raporturi NATO, NATO-PfP, UE, OSCE etc. Pe de o parte, Washingtonul are acum controlul politico-militar regional și impulsionează programele de integrare a statelor din spațiu în NATO și în UE, iar pe de altă parte, se preocupă îndeaproape de consolidarea cooperării regionale, democratizarea societății, combaterea corupției și a crimei organizate.

Pentru SUA, regiunea Mării Negre a devenit obiectiv de importanță strategică mai ales după atentatele din septembrie 2001, pe fondul dorinței companiilor petroliere de a se implica în exploatarea noilor resurse descoperite în regiune și a strategiilor legate de reducerea dependenței de petrolul din Golful Persic. În plus, se conturează tendința de cristalizare a unei așa-numite “zone de influență” a SUA în tamponul tradițional dintre Rusia și UE (Germania, Franța).

În momentul de față, prezența SUA are sprijinul Bulgariei și României, dar relațiile cu Rusia, Turcia și Ucraina nu sunt dintre cele mai bune. Rețeaua amalgamată de interese și alianțe și recenta apropiere a Rusiei și Turciei (cu implicații antiamericane) ar putea împiedica activitățile americane în zonă. În unele cazuri (cum ar fi conflictul ruso-georgian), este dificil pentru SUA și aliații săi să sprijine una dintre părți fără să o supere pe cealaltă. Ca urmare,

¹ Wallace William, *Current State and Future Prospects*.

² Emerson Michael, *European Neighbourhood Policy – Strategy of Placebo*, CEPS Working Paper, No. 215, noiembrie 2004.

singura modalitate pentru SUA de a-și menține și întări poziția în Marea Neagră este dezvoltarea cooperării într-un spectru larg de probleme de interes comun³.

Astfel, în cadrul Forumului Mării Negre (desfășurat în iunie 2006 la București), adjunctul consilierului american pe probleme de securitate națională a anunțat că SUA intenționează să participe la un parteneriat public-privat, intitulat “*Încrederea la Marea Neagră*” (cu participarea German Marshall Fund, a României și a altori donatori). Acesta va finanța programele din regiune în scopul întăririi cooperării transfrontaliere, participării societății civile, guvernării democratice și pentru aplicarea legii.

❖ UE

Uniunea Europeană a devenit, fără echivoc, și pivotul evoluțiilor și transformărilor din regiunile de vecinătate a Mării Negre. Uniunea Europeană dispune de o “*soft power*” care include promisiunea integrării, dialogul politic, asistența pentru reforme și dezvoltare, misiunea PESA, instrumentele sectoriale.

Extinderea UE înseamnă export de stabilitate – “*E mult mai bine de a exporta stabilitate decât de a importa instabilitate. [...] O Europă mai extinsă ajută Uniunea Europeană să facă față provocărilor globalizării economice*” (Comisarul european pentru extindere, Olli Rehn).

Trebuie menționate, în acest context, două concepte fundamentale promovate de către UE: • *securitatea democratică*, potrivit căruia dezvoltarea democrației, la nivel național și internațional, exclude războiul dintre statele care o adoptă ca sistem de organizare și • *securitatea prin dezvoltare*, potrivit căruia stabilitatea și securitatea statelor cresc direct proporțional cu ridicarea nivelului lor de dezvoltare economică.

Ambele concepte se înscriu în doctrina priorității acordate “*soft security*”, se bazează pe efortul identificării “*solidarității de interes*” și sunt propulsate prin “*strategia proiectelor comune*”.

În cadrul reuniunii *Consiliului UE pentru Relații cu Europa de Est și Asia Centrală – COEST* din decembrie 2005, s-au trasat patru repere în constituirea unei politici regionale a UE în zonă, astfel:

- ⇒ inventarierea, de către UE, a inițiativelor și instrumentelor proprii, ca prerogativă a definirii unei strategii proprii în regiune;
- ⇒ regionalizarea instrumentelor bilaterale (inclusiv, de exemplu, în planurile de acțiune ale *Politicii Europene de Vecinătate – European Neighbourhood Policy ~ ENP* a unei secțiuni regionale);
- ⇒ menținerea unui dialog permanent pe tema Mării Negre, care să fie inclus în agenda UE;
- ⇒ angrenarea unei multilateralități funcționale în regiune, susținută prin sprijinul organizațiilor regionale și al Forumului Mării Negre (concept lansat de către România).

Există, firește, și anumite rezerve față de extindere, cum ar fi problemele legate de șomaj sau globalizare. De asemenea, eșecul referendumurilor din Franța și Olanda pentru Constituția Europeană s-a constituit, pentru unii comentatori europeni, într-un veritabil

³ Cohen Ariel and Conway Irwin, *US Strategy in the Black Sea Region*, decembrie 2006.

“cutremur”, ale cărui replici se vor simți cel mai acut în Marea Neagră⁴. Acest gripaj survenit la nivelul Europei Occidentale are efecte pe termen scurt și mediu.

Șocul este cu atât mai mare, cu cât, între timp, apăruseră noi inițiative regionale, dintre care cele mai semnificative sunt: “Axa Baltica-Marea Neagră”, “Clubul prietenilor Georgiei” (la care au aderat patru noi membri ai UE – Estonia, Lituania, Letonia și Polonia, alături de România și Bulgaria), renașterea GUAM sau Forumul Mării Negre.

Totuși, ENP nu poate fi ignorată. Aceasta se referă la relațiile UE cu țările din Europa de Est (Rusia, Ucraina, Belarus și Republica Moldova), din Caucazul de Sud (Armenia, Azerbaidjan și Georgia) și din regiunea Mediteranei, țări care nu sunt considerate ca eligibile pentru a deveni membre ale UE, chiar dacă ele aparțin tot familiei culturale europene sau au legături intime și tradiționale cu aceasta. Principalele instrumente ale acestei politici sunt: *cooperarea și integrarea economică, ajutorul pentru dezvoltare, asistența în procesul de democratizare și construcție a statului de drept, dialogul, consultarea și concertarea politică*, precum și *parteneriatul general sau în diverse domenii*. ENP reprezintă un mod de abordare total diferit de strategia NATO sau a celorlalți actori majori cu interese în zona Mării Negre.

Este propusă și schimbarea denumirii “*Politica de Vecinătate*” cu “*Politica de Integrare Europeană*”, care ar corespunde mai bine intereselor și așteptărilor statelor sau guvernelor vizate.

ENP nu oferă însă o concepție coerentă asupra integrării Rusiei. De altfel, admiterea unor țări est-europene a declanșat o vie dezbatere asupra relațiilor UE cu Ucraina și Rusia. Polonia și Lituania, care au sprijinit “*revoluția portocalie*” din Ucraina, exercită de pe acum presiuni în favoarea aderării acestei țări, iar România este de așteptat să facă lobby pentru Moldova.

În final, se poate aprecia că se impune nevoia unei updatări a politicilor europene, iar semnalarea faptului că zona nu a fost abandonată este cu atât mai necesară.

❖ OSCE

Folosirea mijloacelor diplomației preventive a determinat, până în acest moment, menținerea conflictelor înghețate mai degrabă decât soluționarea lor. OSCE este lipsită de instrumentele unei organizații de apărare, iar prezența misiunilor OSCE în zona conflictelor înghețate a condus la scăderea încrederii în capacitatea acestei instituții de a realiza politici de securitate eficiente. Cauza principală a slăbiciunii OSCE rezidă în aceea că este o instituție bazată pe unanimitatea deciziilor. Organizarea internă a OSCE prezintă încă numeroase ambiguități și slăbiciuni. Trecerea de la statutul de state “participante” la “state membre” ar putea însă crește relevanța internațională a OSCE.

Pe de altă parte, apartenența aceluiași state la Consiliul Europei și la OSCE ar putea ridica problema legitimității existenței a două instituții cu misiuni în mare parte similare.

OSCE se bucură de credibilitate în sudul Caucazului, dar nu are puterea și mijloacele necesare pentru soluționarea marilor probleme ale regiunii, ci joacă rolul de observator. Domeniile în care OSCE își găsește viabilitatea sunt: monitorizarea activităților electorale și a celor din domeniul drepturilor omului (a minorităților în special), trecerea de la nivelul democrației electorale la democrația funcțională și statul de drept, întărirea dialogului politic,

⁴ Emerson Michael, *The Black Sea as Epicentre of the Aftershocks of the EU's Earthquake*, CEPS Policy Brief, No. 79, iulie 2005.

prevenirea rapidă a conflictelor, controlul armamentului și reconstrucția instituțiilor democratice. Este necesar însă ca OSCE să devină mai mult decât un observator al diferendelor și conflictelor din regiune, centrându-și atenția în special asupra dimensiunilor politice, economice și militare ale securității.

Organizația nu va putea deveni o instituție cu adevărat relevantă atât timp cât niciun conflict nu a fost soluționat prin intermediul ei (vezi cazul conflictelor înghețate din Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-Karabakh, Transnistria). Rămâne de văzut dacă rolul OSCE de instituție care menține statu-quo-ul, prin formatele de negocieri multilaterale, în conflictele înghețate este suficient pentru a o păstra în funcțiune.

❖ CSI

Comunitatea Statelor Independente nu mai are aceeași soliditate inițială. Ucraina și Republica Moldova privesc tot mai insistent spre Europa, Georgia anunțându-și chiar posibilitatea retragerii din organizație. Există încă funcționale un număr mare de acorduri la nivelul Armatei, Ministerului Apărării, Ministerului de Interne și Serviciilor de Informații din CSI la care Ucraina și Republica Moldova sunt parte și care sunt incompatibile cu statutul de membru al NATO.

❖ GUAM

În cadrul summitului din 23 mai 2006, de la Kiev, GUAM (Georgia, Ucraina, Azerbaidjan, Moldova) a fost redenumită ca *Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică ~ ODED-GUAM*. Obiectivele acesteia sunt multiple, prioritățile fiind date de securitatea energetică pe axa Caspică-Caucaz-Marea Neagră și comerțul liber dintre statele membre, precum și de promovarea democrației.

*

Marea Neagră este, în primul rând, un *spațiu de sinteză*, în care relațiile au o tradiție istorică și, în consecință, astăzi, riveranii – aliați, parteneri, alte state – pot extinde exercițiul cooperării în și pentru securitate.

Noțiunea de *zonă* sau *regiune a Mării Negre* este utilizată într-un sens mai flexibil. Definierea regiunii Mării Negre este complexă, iar interpretările sunt adesea diferite. Regiunea este percepută fie ca o entitate geopolitică rezultată în urma proceselor istorice – o comunitate cu identitate comună, fie, mai degrabă, ca o subregiune decât ca o entitate de sine stătătoare, în care predomină relațiile bilaterale sau multilaterale. *“Regiunea Extinsă a Mării Negre”* și *“Identitatea Regională Marea Neagră – Caucazul de Sud”* reprezintă concepte-cheie ale noii viziuni geopolitice și geostrategice asupra Mării Negre.

Ca urmare, se impune crearea unor grupuri de lucru interdisciplinare destinate definitivării clarificării teoretice a noilor concepte cu care se operează în analiza de securitate a zonei Mării Negre.

Conflictele de natură etnică și religioasă, care macină această zonă și a căror rezolvare nu se întrezărește, impietează însă asupra conturării unei identități regionale. Focarelor de conflict regionale li s-au adăugat crizele economice, care au condus la declinul generalizat al producției și sărăcirea populației. Hiperinflația, devalorizarea monedelor naționale, imensele deficite bugetare au afectat, în egală măsură, toate statele regiunii Mării Negre (cu excepția Greciei, unde influențele au fost mai puțin vizibile). Slăbiciunile economice

au condus la fragilitatea autorităților guvernamentale, ceea ce a permis dezvoltarea afacerilor ilicite, traficul de droguri, persoane și armament fiind o problemă reală în regiunea Mării Negre.

Demilitarizarea, decriminalizarea și democratizarea (*proiectul 3D*) sunt principii fundamentale ce pot duce la soluționarea conflictelor înghețate. Este necesară însă plecarea mai mult de la democratizarea administrației locale, de la valorizarea comunităților locale care pot sta la baza creării societății civile pentru a obține exprimarea liberă și calificată a opțiunilor acestei populații. Vorbim, astfel, de o reevaluare a percepției privind comunitățile naționale, care va face trecerea de la etnicitate și religie – ca trăsături de identitate ale valorilor cetățeanului – la libertăți și drepturi egale. Prin urmare, chestiunea identității devine un item crucial pe agenda de securitate.

Factorii destabilizatori enumerați aici se manifestă rareori în mod individual, de cele mai multe ori conflictele fiind declanșate de un set de cauze, fără o legătură aparentă între ele.

Provocările sunt însă mai dificil de depășit din cauza proximității unor importanți actori politici. Fără îndoială că principalii jucători sunt Federația Rusă și SUA, două puteri regionale, Ucraina și Turcia, care au cele mai mari interese în această regiune, deși, de multe ori, divergente. Pentru Rusia, Marea Neagră reprezintă o poartă de acces spre Mediterana și Uniunea Europeană și o zonă de influență tradițională în care încearcă acum să-și reimpună controlul.

Rusia și Turcia împărtășesc interese economice și de securitate și, mult mai important, un sentiment antiamerican și antioccidental, ceea ce le poate determina să-și mențină distanța politică față de Occident. Ambele state oscilează între sentimente de insecuritate în legătură cu influența lor din ce în ce mai slabă în politicile globale și un sens de indispensabilitate strategică în Eurasia. Rusia și Turcia sunt puteri statu-quo prin politica externă, care se opun schimbării în regiunea Mării Neagre, în special deoarece în trecutul lor recent orice schimbare a condus la pierderea de teritoriu sau de influență.

Competiția dintre actorii regionali primează asupra comportamentului cooperativ și este grevată de factori istorici, distorsiuni de percepție culturală și de marea miză economică a controlului căilor de acces ale energiei pe ruta Est-Vest.

În prezent, nu există o agendă europeană comună și nu este conștientizată urgența unor măsuri în soluționarea problemelor comune ale arealului, actorii regionali acționând în formule individuale sau exclusive, cooperarea în zonă fiind limitată. Uniunea Europeană are dificultăți în a finanța procesul de extindere către Balcanii de Vest și de aceea este improbabil ca UE să finanțeze zona Mării Negre. *Dilema europeanizării* din zona Mării Negre este că cele mai puternice țări din regiune nu sunt cele mai europenizate, în timp ce statele mai europenizate (România și Bulgaria) au puține resurse chiar și pentru a-și susține propria europenizare. La aceasta se adaugă *Dilema de securitate* – securitatea regională semnifică o multiplicare a contactelor, deschiderea unor noi puncte de trecere la frontieră, facilitarea schimburilor comerciale și a comerțului dintre țări; logica de securitate a UE presupune însă securizarea frontierelor și controlul strict al circulației persoanelor (vezi experiența statelor din Balcani).

Există sentimentul că politica este “prinsă” geografic și conceptual între Parteneriatul Strategic UE-Rusia și Politica de Vecinătate Europeană, încercând să găsească un segment de nișă. Este puțin plauzibilă sugestia că anumite forumuri regionale ar putea prelua funcțiile de mediatori ale OSCE, ONU și ale altor puteri importante. Sinergia Mării Negre ar trebui

limitată la acele sectoare care au într-adevăr un caracter regional: mediu, transport, energie, securitate internă și promovarea democrației.

Pe de altă parte, în ecuația de reconfigurare a politicii de parteneriat a NATO, flexibilizarea cadrului de dialog și cooperare și promovarea unei asistențe “personalizate” pentru partenerii din regiunea Mării Negre Extinse, inclusiv zona caucaziană, vor trebui să constituie puncte de reper fundamentale. Adaptarea obiectivelor pe dimensiunea partenerială presupune ca, pe lângă intensificarea dialogului politic, susținerea proceselor de reformă militară și interoperabilitatea forțelor, demersurile aliate să fie reorientate către extinderea și intensificarea cooperării cu partenerii și în domenii precum securizarea frontierelor, managementul crizelor, combaterea terorismului și neproliferare, schimbul de informații.

Totuși, trebuie evitată o atitudine care să trezească sensibilitățile unor regimuri mai puțin democratice și construirea unui mediu de securitate în care democrați și nondemocrați să poată discuta pe picior de egalitate exclusiv probleme de securitate.

Realitățile politice și geopolitice din teren sunt și nu sunt premisele cele mai favorabile pentru conturarea și implementarea unei strategii în această zonă, întreprindere intrată deja în orizontul de așteptare cel puțin al unor țări limitrofe Mării Negre. Indiferent care au fost intențiile inițiale, interpretările nu au fost aproape niciodată similare sau convergente, de aici și sincopel sau disfuncționalitățile de parcurs.

Securitatea și stabilitatea regională reprezintă o stare rezultată din sinergia mai multor factori, cuplată la modele de securitate diverse: cooperativă (OSCE), democratică (Consiliul Europei), militară (NATO), politică, diplomatică, economică, juridică și de poliție, coexistând în efortul de afirmare a unui model global de securitate pentru secolul XXI. Stabilitatea regională și dezvoltarea durabilă se poziționează într-un raport de strânsă intercondiționare.

În prezent, discrepanțele pregnante dintre țările riverane împiedică transformarea regiunii într-un spațiu de securitate colectivă, asemănător celui atlantic, sau, cel puțin, într-unul de securitate cooperativă după modelul baltic sau mediteranean. Din când în când reapar consecințele moștenirii istorice a liniilor de divizare din zona Mării Negre, atunci când competiția pentru resurse, dependența energetică și redislocarea forțelor militare devin o chestiune de retorică divergentă.

Cheia stabilității în regiune o reprezintă extinderea dialogului regional, care va favoriza dezvoltarea economică și îi va permite regiunii să se deplaseze de la periferie către centrul noului spațiu european. Complexitatea dezvoltărilor regionale subliniază necesitatea unui proces constant și multilateral de consolidare a democrației, stabilității, securității și prosperității bazată pe economia de piață, în regiunea Mării Negre.

Diferite organizații regionale și internaționale se preocupă de problemele economice, democratice și de securitate din această regiune. Cu toate acestea, nu există un cadru cuprinzător de dialog și interacțiune între actorii implicați în regiune, în vederea realizării unei sinergii a eforturilor. Interesele divergente, afilierile, uneori contradictorii, fac ca această regiune – cu puține tradiții de colaborare, istoric vorbind – să fie greu de plasat sub o singură cupolă instituțională eficientă. Regiunea Mării Negre va beneficia de pe urma unei instituționalizări mai scăzute, orientată pe rezultat și o “reabordare” mai flexibilă între țările participante, dând naștere sensului de obiectiv comun. Regiunii Mării Negre i se deschid perspective deosebite pentru viitorul pe termen mediu și lung.

STABILIZAREA SITUAȚIEI DIN IRAK

~ între așteptare și realitate ~

CS gr. II dr. Petre DUȚU

The author describes the current situation in Iraq, highlighting the complexity of the economic, political, social, religious, military and security issues the country confronts with.

In the first part, the author presents a few aspects regarding the daily attempts against the Coalition military men and the authorities, the armed forces and the Iraqi police, the settlement of the Kurdish issue, the population's mistrust of the elected authorities, the presence of foreign military, seen as enemies by the Iraqis.

Then, the author makes a few references regarding a possible stabilisation of the situation in Iraq. In this respect, the author brings to our attention the EU's support for the December 2005 elections and the professional development of a significant number of employees belonging to the penal justice domain.

The author concludes by noticing that an important role belongs to the UN, which must act firmly to provide Iraq with the necessary and sufficient conditions for the reconstruction of a free, sovereign and independent country.

Succintă caracterizare a situației actuale din Irak

Situația politică, militară, socială, economică actuală din Irak poate fi apreciată ca fiind **complexă și complicată**.

Complexitatea situației actuale din Irak constă în faptul că țara este: • resimțită după războiul cu *Coalitia militară internațională de luptă împotriva terorismului*; • cuprinsă de un *adevărat război civil între insurgenți și structurile militare ale Coalitiei și autoritățile irakiene*, liber alese; • *distrusă de atentatele cotidiene* împotriva militarilor din Coalitie și a autorităților, a forțelor armate și poliției irakiene; • *divizată între cele două grupuri religioase – șiiții și sunniții*. În plus, există *problema kurdă*, care așteaptă să fie soluționată adecvat.

Atributul **complicat** al situației rezidă în următoarele fapte: ↘ *absența unității țării din punct de vedere politic, social și economic*. Se pare că existența unui consens național și cea a unei coeziuni sociale minime, în ceea ce privește prezentul și viitorul țării și al locuitorilor ei, ar fi condiții absolut necesare realizării unității de voință și de acțiune ale tuturor irakienilor; ↘ *neîncrederea populației în autoritățile alese, probată de sprijinul pe care mulți irakieni îl dau insurgenților*; *prezența militarilor străini*, care sunt percepuți de irakieni ca inamici. De obicei, militarii străini care sunt pe teritoriul altei țări sunt considerați de către populația autohtonă ca ocupanți și se știe că întotdeauna a existat cutuma luptei

împotriva inamicului. În acest sens, Howard Zinn, profesor emerit la Universitatea din Boston, SUA, aprecia că *“Irakul nu este o țară liberă, ci una ocupată ... Soldații expediți în această țară – în care li s-a spus că locuitorii săi îi vor primi ca pe eliberatori și care se regăsesc înconjurați de o populație ostilă – au devenit temători”*¹.

Irakul și irakienii, țară și popor de o înaltă și veche civilizație, au valorile, cutumele, tradițiile, mentalitățile lor specifice, uneori complet diferite de cele ce există în țările occidentale. De aici, un conflict aparent între valorile, cutumele, mentalitățile, credințele religioase autohtone și cele occidentale. În realitate, conflictul are loc între maniera în care comunitatea internațională, mai exact unele dintre țările occidentale vor să introducă valorile și normele specifice lor în această țară cu o veche civilizație și cu o religie musulmană majoritară.

De asemenea, se știe că forța nu a putut rezolva niciodată un litigiu social sau militar. De regulă, folosirea forței, inclusiv a forței militare, generează violență. Or, răspunsul la violență rămâne întotdeauna violență. În același timp, trebuie menționat că democrația occidentală pe care țările din Coaliția militară internațională împotriva terorismului vor să o introducă în această țară pare să nu fie compatibilă cu civilizația și cultura din Irak.

În plus, această țară, ca, de altfel, toate statele din regiune, a avut șansa și, în același timp, neșansa, să aibă în subsolul său **petrol**, pe care toată lumea îl dorește.

În opinia mea, în Irak este posibilă stabilizarea situației pe termen mediu, dar puțin probabil acum. Mai întâi, pentru că părțile implicate nu au creat premisele favorabile pentru această activitate. Apoi, întrucât metodele alese nu sunt adecvate condițiilor specifice acestei țări. Se știe că operațiile de stabilizare sunt necesare după un conflict sau în caz că un stat se “prăbușește”. *“Funcția lor este de a restaura ordinea, de a crea și menține un mediu în care serviciile publice pot fi restabilite și infrastructura civilă reconstruită, pentru a aduce instaurarea unui guvern civil. Militarii fac lucrurile posibile pentru ceilalți. Pentru a vorbi deschis, războiul distruge un regim inacceptabil, apoi, operațiile de stabilizare ocupă terenul pentru ca o formulă mai bună să fie pusă în practică pentru viitor. Pe durata tranziției, ele pot să transforme regimurile”*². Dar, se poate pune întrebarea: *Cine este cel care stabilește că un stat trebuie să fie “prăbușit” pentru a-i schimba regimul politic ? Are el – acela care își arogă acest drept – legitimitatea și legalitatea pentru a întreprinde o astfel de acțiune ? Dacă răspunsul este “da”, atunci cine îi conferă legitimitatea și legalitatea acțiunilor sale prin care el aduce atingere suveranității și independenței unei țări ?* Un posibil răspuns este puterea economică și militară pe care acel “cineva”, adică un stat, o organizație politico-militară sau interguvernamentală o posedă. Dar, în acest caz, se deschide cutia Pandorei în ceea ce privește ordinea mondială. Autorul menționat crede că *“operațiunile de stabilizare trebuie să fie capabile să înfrunte eficace o opoziție armată și, dacă este necesar, să se stăpânească escaladarea conflictului. Astfel, operațiile de stabilizare trebuie să folosească forțele de luptă pentru garantarea unei securități stabile”*³. Dar, o acțiune de acest tip

¹ Zinn Howard, profesor la Universitatea din Boston, SUA, *Que faisons-nous en Irak ?*, <http://www.monde-diplomatique.fr/2005/08/ZINN/12400>, pp. 1-2.

² Cobbold Richard, *Opérations de stabilisation. Faire la guerre, maintenir la paix*, în <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pd/FD001281.pdf>, p. 242.

³ *Ibidem*, p. 243.

se bazează pe forțele armate și pe credința că toată lumea trebuie să asculte de cel care deține puterea economică și, mai ales, militară. De aceea, lupta insurgenților în Irak a continuat și după ce dictatorul Saddam Hussein a fost arestat cu sprijinul Coaliției militare internaționale și, ulterior, judecat, condamnat și executat de un tribunal irakian.

Sprrijinul internațional acordat Irakului

Stabilizarea situației din Irak pare o preocupare pentru toată lumea. *“Comunitatea internațională, și poporul irakian în special, au tot interesul să facă în așa fel încât Irakul să devină un stat viabil pe plan economic, stabil din punct de vedere politic și capabil să se guverneze liber ..., respectând primordialitatea dreptului, principiile democratice și normele internaționale”⁴.*

În același timp, situația preocupă și autoritățile irakiene, produs al unor alegeri libere în 2005. Toți cei care sunt implicați în procesul de stabilizare și normalizare a situației din Irak încearcă să întreprindă activități legale pentru a-și realiza obiectivul de stabilizare a situației. Astfel, Uniunea Europeană a organizat, în iunie 2005, o conferință cu SUA, la Bruxelles, pentru a pune în operă un parteneriat internațional reînnoit cu Irakul, cu scopul de a sprijini procesul de tranziție politică, de a favoriza redresarea economică și reconstrucția sa, precum și pentru a contribui la instaurarea statului de drept și a ordinii publice pe întreg teritoriul său. Mai mult de 80 de delegații la nivel ministerial au participat la această conferință și și-au afirmat voința de a susține guvernul de tranziție și populația Irakului pe durata perioadei ce precedă alegerile din semestrul al doilea al anului 2005. Prin declarația politică comună UE–Irak, Uniunea Europeană s-a angajat să poarte un dialog la nivel înalt cu Irakul. De asemenea, Uniunea Europeană a decis să deschidă un birou la Bagdad și să sporească susținerea sa, dincolo de programele de ajutor și reconstrucție deja substanțiale ce sprijină procesul constituțional, începând negocieri asupra unui acord comercial și de cooperare. Comisia Europeană, care a furnizat un ajutor de 518 milioane de euro între finele anilor 2003 și 2005, și-a exprimat intenția de a mai veni cu o susținere suplimentară de 200 de milioane de euro în 2006, pentru a atinge un total de 718 milioane de euro⁵.

În același timp, Uniunea Europeană a oferit experți electorali pentru alegerile din decembrie 2005 și a contribuit la formarea a 300 de experți internaționali. În cadrul misiunii integrate *“Statul de drept”* pentru Irak, *EUJUST LEX*, Uniunea Europeană a oferit posibilitatea formării profesionale a unui număr semnificativ de funcționari din sistemul justiției penale. Această misiune constituie o completare esențială a eforturilor internaționale în domeniul statului de drept în Irak. SUA au acordat un important ajutor în vederea alegerilor din decembrie 2005 prin intermediul unei ONG, care s-a ocupat de formarea

⁴ *Auprès des Nations Unies lors de la réunion publique du Conseil de Sécurité des Nations Unies sur le rôle des Nations Unies dans les situations d’après conflit*, http://www.dfait-maeci.gc.ca/middle_east/peaceprocess-fr.asp, p. 1.

⁵ *Vezi: Sommet UE/Etats-Unis 2006: rapport sur les progrès réalisés concernant les questions de politique et de sécurité*, în <http://ec.europa.eu/comm/external-relations/us/sum06-06/docs/progress-repoort-final-210606-fr.pdf>

a 15 000 de observatori electorali⁶. Programele de ajutor americane sunt din ce în ce mai centrate pe întărirea administrației publice irakiene, atât la nivel ministerial, cât și la nivel local, după cum afirmă sursa citată.

Totodată, statele vecine cu Irakul au făcut o reuniune dedicată situației din această țară⁷. Reprezentanții lor au exprimat neliniști în ceea ce privește viitorul regiunii și, mai ales, al Irakului, căci calvarul din această țară riscă să contamineze întreaga regiune. De aceea, statele și populația din regiune sunt hotărâte să acționeze împotriva amenințărilor de degradare a situației din Irak. Dar, esențial este ca fiecare stat să-și asume responsabilități și să aplice în viață deciziile adoptate de organismele internaționale vizavi de situația din Irak. Starea de stabilitate sau instabilitate din această țară se va repercuta asupra întregii regiuni. De asemenea, țările vecine cu Irakul au apreciat că diagnosticul este stabil și părțile implicate sunt cunoscute. Bineînțeles, nimeni nu vrea să arate cu degetul principalii demolatori ai securității în Irak de teama unei agravări a situației, deși denunțarea lor și presiunile care ar putea fi exercitate asupra lor ar duce la o diminuare a acestor acte și ar ajuta statul irakian să-și regăsească starea firească de normalitate. În timpul ultimei lor întâlniri, miniștrii țărilor vecine au semnat un protocol de cooperare în materie de securitate. Desigur, este vorba de un excelent început. Însă, este necesar ca țările implicate să-și respecte în totalitate angajamentele asumate și să nu acorde insurgenților irakieni nici sprijin financiar și logistic, nici susținere morală.

Comunitatea internațională a sperat că formarea în Irak a unui guvern de unitate națională va contribui semnificativ la reconstrucția politică și economică a țării într-un spirit de reconciliere, dar realitatea, din păcate, este alta. Guvernul și celelalte instituții ale statului s-au constituit și au început să funcționeze după alegerile din decembrie 2005, dar lupta insurgenților împotriva forțelor Coaliției militare internaționale și a noilor structuri irakiene de putere nu a încetat.

România participă, alături de celelalte state, la activitatea de stabilizare din Irak atât cu mijloace militare (pentru că țara noastră condamnă orice act terorist), cât și pe cale diplomatică, economic și politic.

În ciuda acestor eforturi constructive ale guvernului irakian, susținut de comunitatea internațională, forțele insurgente, care sunt sprijinite de o parte a populației irakiene și chiar de unele state vecine, nu au încetat lupta împotriva autorităților irakiene și a forțelor Coaliției militare internaționale ce acționează în Irak. Astfel, atentatele comise cu mașini-capcană sau de către oameni sinucigași, așa-numiții "*kamikaze*", fac încă victime atât în rândul militarilor Coaliției internaționale de luptă împotriva terorismului, a forțelor militare și de securitate irakiene, cât și a multor civili inocenți.

Posibilitatea stabilizării situației din Irak

Irakul trebuie să devină un stat suveran și independent, cu un regim care respectă drepturile și libertățile fundamentale ale fiecărui om. Condiția esențială a unei reconstrucții economice și politice reușite în Irak rezidă, evident, în întoarcerea la starea de normalitate, adică la asigurarea și garantarea siguranței pentru toți și a ordinii publice în întreaga țară.

⁶ *Ibidem*, p. 3.

⁷ Vezi: *Informations prioritaires*, în http://www.ambafrance.org.sa/article.php3?id_article=622#sommaire_1

În aşteptarea deplinei instaurări a suveranităţii irakiene, această responsabilitate le revine, înainte de toate, puterilor ocupante, în conformitate cu dreptul internaţional, îndeosebi a convenţiilor de la Geneva, menţionate şi de Rezoluţiile 1472/2003 şi 1483/2003 ale Consiliului de Securitate al ONU. Din păcate, Irakul a devenit un teatru al operaţiunilor de tip terorist. Există, desigur, mai multe niveluri de răspuns. Mai întâi, sunt măsurile şi dispozitivele de securitate pentru asigurarea siguranţei persoanelor şi a bunurilor în Irak, fie că este vorba de reprezentanţi ai ONU, irakieni sau de persoane străine, de diplomaţi sau persoane ce acordă ajutor umanitar. Naţiunile Unite, în Irak, ca, de altfel, oriunde în lume, nu pot să-şi îndeplinească mandatul pe care li l-a conferit Consiliul de Securitate din moment ce condiţiile necesare şi suficiente atingerii acestui scop nu sunt reunite, îndeosebi în materie de securitate. Răspunsul la provocările de natură teroristă şi la violenţă, în general, nu poate fi doar de ordin securitar şi militar. Soluţia devine completă numai prin luarea în calcul şi a dimensiunii sale politice. Pentru a se ieşi din capcana întinsă de insurgenţi, care apelează la strategia haosului şi a vidului, este absolut necesar să li se redea irakienilor responsabilitatea şi suveranitatea în cadrul unui calendar accelerat şi al unei “foi de parcurs” cu claritate definită.

Pentru a soluţiona problema irakiană, *în primul rând*, trebuie să se asigure eficacitatea procesului de restaurare a statului, adică a instituţiilor sale legale şi legitime. De fapt, autoritatea, legalitatea şi legitimitatea lor se cer recunoscute de către toţi cetăţenii statului, nu doar de o parte a acestora şi de către comunitatea internaţională. *În al doilea rând*, stabilizarea situaţiei din Irak depinde de capacitatea instituţiilor sale de a analiza pertinent şi rapid crimele şi violările drepturilor omului comise de regimul lui Saddam Hussein şi de abilitatea de a pune în practică un dispozitiv de reconciliere naţională, de justiţie a tranziţiei şi de promovarea a respectului drepturilor omului.

În al treilea rând, condiţia fundamentală a unei reconstrucţii economice şi politice reuşite în Irak o constituie mobilizarea concertată a ansamblului comunităţii internaţionale. Acest lucru nu este posibil decât dacă autorităţile Coaliţiei sunt întotdeauna transparente în ceea ce întreprind şi recunosc că ele nu pot reuşi singure în atingerea obiectivelor propuse. Asumarea responsabilităţilor, într-o lume a naţiunilor egale şi suverane, semnifică, în acelaşi timp, atât difuzarea informaţiei către toţi cei implicaţi, cât şi participarea la exercitarea autorităţii.

Comunitatea internaţională şi, mai ales, ONU nu pot juca un rol central şi eficace decât dacă procesul de reconstrucţie început de autorităţile Coaliţiei este transparent pe toate planurile, dar, mai ales, în domeniul politic, economic şi financiar. De asemenea, trebuie să existe o repartitie şi o distincţie clară a rolurilor şi responsabilităţilor între actorii autohtoni – guvernul irakian, de exemplu – şi actorii străini – ţările participante la Coaliţia militară internaţională de luptă împotriva terorismului şi Naţiunile Unite.

În al patrulea rând, pentru stabilizarea situaţiei din Irak, ar trebui ca guvernul irakian să înceapă un amplu proces de rezolvare a tuturor problemelor – sociale, economice, politice, militare, culturale, etnice, religioase şi administrative. Pentru aceasta, mai întâi, trebuie declanşat de către autorităţile centrale şi locale irakiene un proces de reconciliere naţională prin care să se poată crea un climat de încredere în ţară, pe de o parte, între autorităţile

statului irakian și locuitorii săi și, pe de altă parte, între cetățenii acestei țări, indiferent de apartenența religioasă și etnică.

În al cincilea rând, stabilizarea situației în Irak impune realizarea unei legături strânse între instituțiile statului și liderii religioși care au o mare influență asupra populației țării. În acest context, se cere declanșat, de către guvernul irakian, un dialog deschis și sincer între liderii locali civili și religioși și liderii insurgenților. Acest dialog poate avea loc, pentru început, într-o altă țară, aleasă de comun acord de către cei implicați în dezbateri, adică reprezentanții statului irakian, conducătorii insurgenților, liderii religioși irakieni, observatori din partea statelor arabe și a comunității internaționale, reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale regionale și mondiale. Pentru a putea reuși această încercare, este necesar ca guvernul irakian să-i asigure pe liderii insurgenților că vor fi în deplină securitate pe timpul acestor întâlniri. La aceste discuții trebuie să fie invitați ca observatori organizațiile neguvernamentale interesate din lumea arabă, Națiunile Unite și reprezentanți ai țărilor membre ale Coaliției militare internaționale de luptă împotriva terorismului.

În fine, după încheierea, cu succes, a acestei prime runde de discuții, se poate începe procesul de reconciliere națională prin care statul irakian trebuie să garanteze libertatea și securitatea tuturor persoanelor, fără deosebire de religie, sex, activitate anterioară sau situație socială. Apoi, guvernul irakian trebuie să câștige sprijinul populației țării, al liderilor religioși autohtoni și din lumea arabă, precum și al comunității internaționale prin toate activitățile sale legale și acțiunile legitime întreprinse în interiorul și în afara țării. De asemenea, guvernul irakian ar trebui să organizeze un referendum național asupra tipului de regim politic pe care țara îl va alege pentru viitor.

În opinia mea, prin acest referendum, poporul irakian își poate alege în mod liber calea proprie de dezvoltare socială, economică, politică, religioasă. Modelul democrației occidentale pare a fi incompatibil cu civilizația și cultura irakiană. De aceea, irakienii trebuie să fie lăsați să-și aleagă, fără ingerințe externe, calea lor de dezvoltare și regimul politic pe care îl doresc. Această modalitate constituie o soluție viabilă pentru stabilizarea situației din Irak. Desigur, această țară poate și trebuie să fie ajutată de comunitatea internațională, atât material și financiar, cât și prin consilieri, în toate domeniile de activitate umană, dar numai în măsura în care autoritățile irakiene legitime solicită acest sprijin.

După înfăptuirea reconcilierii naționale, inclusiv prin grațierea insurgenților, se poate începe propriu-zis construirea noului Irak, profund diferit de cel din timpul dictaturii lui Saddam Hussein. În același timp, forțele armate străine care sunt astăzi prezente în Irak trebuie să se retragă, potrivit înțelegerii stabilite între statul irakian și țările din Coaliția militară internațională de luptă împotriva terorismului, iar armata și forțele de securitate irakiene trebuie să-și asume *responsabil, activ și voluntar rolul de garant al ordinii constituționale și al securității întregii națiuni și a cetățenilor săi*.

*

Situația actuală din Irak este departe de așteptările comunității internaționale, ale Coaliției militare internaționale de luptă împotriva terorismului și ale poporului și autorităților irakiene. După alegerile din decembrie 2005 și constituirea noului guvern, nu au apărut schimbări semnificative, se pare, în niciun domeniu de activitate, în această țară.

Dimpotrivă, atacurile insurgenților, efectuate prin metode teroriste, s-au intensificat, iar numărul victimelor – militari din coaliție, militari, polițiști și alți cetățeni irakieni, civili străini aflați în Irak – a crescut mult⁸.

Irakul poate deveni o țară liniștită, cu o viață normală, sub toate aspectele, *dacă și numai dacă* atât insurgenții irakieni și străini, cât și statele interesate de petrolul acestei țări lasă poporul irakian să-și construiască viitorul pe care îl dorește cu adevărat.

Irakienii sunt capabili să-și rezolve problemele economice, politice, sociale, religioase, de securitate, militare. Sprijinul comunității arabe și mondiale este necesar, dar nu și suficient. Ingerința comunității arabe și internaționale în treburile interne și externe ale Irakului reprezintă un risc major pentru procesul de stabilizare din această țară. De aceea, Națiunile Unite trebuie să acționeze ferm, prin mijlocele sale specifice, pentru a asigura Irakului și poporului irakian condițiile necesare și suficiente pentru construcția unei țări libere, suverane și independente, în care drepturile omului sunt întotdeauna garantate și respectate pentru fiecare persoană.

Se cuvine amintit, totodată, că Irakul, pentru a se stabili, trebuie să aibă asigurate condițiile propice, adică pacea, liniștea, sprijinul material, financiar și moral din partea întregii lumii, libertatea de alege calea sa de dezvoltare economică, politică, socială etc.

În fine, edificarea unei societăți libere, democratice, independente, suverane și prospere în Irak trebuie să fie opera poporului irakian, desigur, cu aportul comunității internaționale, dar fără nicio ingerință în treburile interne și externe ale statului irakian.

BIBLIOGRAFIE

- *Après des Nations Unies lors de la réunion publique du Conseil de Sécurité des Nations Unies sur le rôle des Nations Unies dans les situations d'après conflit*, http://www.dfait-maeci.gc.ca/middle_east/peaceprocess-fr.asp.
- *Chronologie 2003-2005*, <http://www.monde-diplomatique.fr/cahier/irak/a12383>
- Cobbold Richard, *Opérations de stabilisation. Faire la guerre, maintenir la paix*, <http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pd/FD001281.pdf>
- *Informations prioritaires*, in http://www.ambafrance.org.sa/article.php?id_article=622#sommaire_1
- *Sommet UE/Etats-unis 2006: rapport sur les progrès réalisés concernant les questions de politique et de sécurité*, <http://ec.europa.eu/comm/external-relations/us/sum06-06/docs/progress-repoort-final-210606-fr.pdf>
- Zinn Howard, *Que faisons-nous en Irak ?*, <http://www.monde-diplomatique.fr/2005/08/ZINN/12400>.

⁸ Vezi: *Chronologie 2003-2005*, în <http://www.monde-diplomatique.fr/cahier/irak/a12383>.

ROMÂNIA, MEMBRĂ A UE, ÎN LUPTA ÎMPOTRIVA TERORISMULUI ȘI A CRIMEI ORGANIZATE

~ de la reprezentare socială la cadru legislativ ~

CS III dr. Alexandra SARCINSCHI

From the perspective of the need for a multilateral international cooperation, the author brings to attention the main directions of the stabilisation process in a conflict area, such as Kosovo, Iraq or Afghanistan.

Firstly, Romania's role of an EU member country in the fight against terrorism and organised crime is mentioned. Thus, for the Romanians, the EU is the main institutionalised mechanism to settle regional issues.

Then, a few stipulations regarding Romania's National Security Strategy are brought up, for it guarantees the security of the individual, his/her life and family, in other words, the social security. Moreover, other normative acts are emphasised, which play a significant part in guaranteeing Romania's security, such as the National Strategy to Prevent and Fight Terrorism, the Law on Terrorism Fighting and Prevention.

To conclude, the author notices that there are no major discrepancies between the political elite and the public opinion as far as the fight against terrorism and organised crime are concerned.

Omul este o ființă socială. Comunitățile sunt interconectate. Statele cooperează unele cu celelalte. Organizațiile internaționale concluează în realizarea păcii și securității în lume. În acest context, securitatea unui actor depinde de securitatea celorlalți, indiferent de nivelul de organizare socială despre care vorbim, și, ceea ce este mai important, reprezentarea pe care acesta o are despre amenințările la adresa securității, cum ar fi terorismul și crima organizată, influențează atât comportamentul său și al celor cu care relaționează, cât și strategiile și politicile ce vor fi construite.

Sfârșitul perioadei de bipolaritate a produs schimbări dramatice ce au afectat și mediul de securitate european, cum ar fi: valul de conflicte inter- și intrastatale din vecinătatea Uniunii Europene, terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, crima organizată, imigrația ilegală, statele eșuate, subdezvoltarea economică și socială, încălcarea drepturilor omului, instituții multilaterale disfuncționale, probleme ecologice etc. "Lupta" pentru realizarea și întărirea securității este cu atât mai dificilă, cu cât globalizarea se amplifică. Oamenii de pe tot globul pot interrelaționa mai intens, mai profund și mai rapid, ceea ce înseamnă că sunt expuși, în același timp, atât oportunităților de dezvoltare și prosperare, cât și riscurilor, pericolelor și amenințărilor ce derivă din alte zone ale lumii. Mai mult, lipsa controlului asupra procesului de globalizare sporește efectele negative la nivelul acestei lumi interconectate. Realitatea demonstrează că globalizarea este motorul amplificării

insecurității. În acest context, clasică *matrice a securității*¹ reprezintă, mai degrabă, o *matrice a globalizării insecurității*, întrucât ilustrează modalitatea în care riscurile, pericolele și amenințările se pot propaga de la nivelul individului uman la nivel global și viceversa. Cu alte cuvinte, securitatea unui actor este dependentă de securitatea altuia, de aici luând naștere nevoia de cooperare internațională multilaterală.

Din acest motiv, statele și organizațiile internaționale de securitate au resimțit nevoia de a-și evalua și reformula politicile și strategiile de securitate, astfel încât să poată contracara împreună noile tipuri de riscuri, pericole și amenințări la adresa securității.

UE este un astfel de actor ce s-a alăturat luptei împotriva terorismului, inițiată după momentul 9/11. Totuși, comunitatea internațională a reacționat diferit la aceste evenimente. Astfel, în timp ce SUA au dezvoltat imediat instrumente pentru a-și proteja securitatea spațiului și s-au angajat într-un efort sistematic pentru reducerea vulnerabilității și dezvoltarea unor capacități deosebite de protecție, în Europa, răspunsul a fost oarecum diferit, întrucât o parte dintre țări aveau deja experiența terorismului, chiar dacă la o scară mai mică. Astfel, Europa a reacționat după 11 septembrie prin întărirea instrumentelor existente de luptă împotriva terorismului, atenția sa fiind concentrată în zona contraterorismului, legată de serviciile de informații, impunerea legii și justiției, atitudine amplificată de atentatele de la Madrid (11 martie 2004) și de cele de la Londra (7 iulie 2005).

Din punctul de vedere al luptei împotriva terorismului și, în special, împotriva crimei organizate, Europa de Sud-Est reprezintă un punct de maxim interes pentru UE. Pe de o parte, deoarece țările de aici s-au confruntat și, parțial, încă se mai confruntă cu provocări legate de terorismul la scară mică și crima organizată, iar pe de altă parte, deoarece acest spațiu se suprapune rutelor de acces către Occident al membrilor organizațiilor criminale. Trei dintre țările de aici sunt membre ale UE (Grecia – din 1981, România și Bulgaria – din 2007), două sunt candidate la statutul de membru (Croatia și Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei), iar patru sunt potențiale candidate (Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Serbia), ceea ce ilustrează și proporția în care regiunea corespunde standardelor europene în diverse domenii, dar și în cel al luptei împotriva terorismului și a crimei organizate.

România, în calitate de membră a ONU, NATO și UE, este direct angrenată în procesul de stabilizare a unor zone aflate în conflict (Kosovo, Irak, Afganistan etc.), dar și în cel de securizare a frontierelor estice ale NATO și ale Uniunii Europene. Procesul de elaborare a instrumentelor normative necesare acțiunii instituțiilor abilitate în prevenirea și combaterea fenomenului terorist a pornit de la o viziune unitară asupra intereselor naționale, în concordanță cu interesele organizațiilor din care țara noastră face parte.

Analiza rolului României, ca membră a UE, în lupta împotriva terorismului și a crimei organizate trebuie să aibă în vedere atât măsurile luate de autoritățile centrale, cât și atitudinea populației vizavi de fenomenele aduse în discuție. În primul caz, este evidentă importanța acestor elemente, întrucât legile, doctrinele, acordurile și celelalte documente create de autorități stabilesc atât principalele direcții de acțiune, cât și modalitățile de contracarare

¹ Watson Institute for International Studies, *Global Security Matrix*, <http://www.watsoninstitute.org>.

a terorismului și a crimei organizate. În cazul atitudinilor populației, problema este mai delicată. Nu numai că atitudinile vor influența aplicarea măsurilor stabilite prin documentele menționate, ci aceste documente pot fi formulate, ele însele, în funcție de atitudinile predominante existente la un moment dat în societate.

Din aceste motive, vom începe studiul de caz asupra României cu analiza atitudinilor din societate, pe de o parte, față de terorism și crima organizată, iar pe de altă parte, față de lupta împotriva acestor flageluri.

❖ *Atitudinile cetățenilor români și ale celor europeni, în ansamblul lor, referitoare la securitate, în special la lupta împotriva terorismului și a crimei organizate*

*Eurobarometrul standard 67. Opinia publică în Uniunea Europeană. Raport național – România*² (2007) și *Transatlantic Trends*³ (2006) furnizează datele necesare unei astfel de analize. În cele ce urmează, vom realiza o analiză comparativă între atitudinile românilor și cele ale europenilor (UE – 15)⁴ în ceea ce privește problemele cu care se confruntă țara/Uniunea și modalitățile de răspuns la acestea.

Percepția problemelor cu care se confruntă România, respectiv UE, vedește o orientare a românilor spre mediul intern, în special spre problemele legate de calitatea vieții cetățenilor (*figura 1*). 44% dintre români consideră că situația economică este cea mai importantă

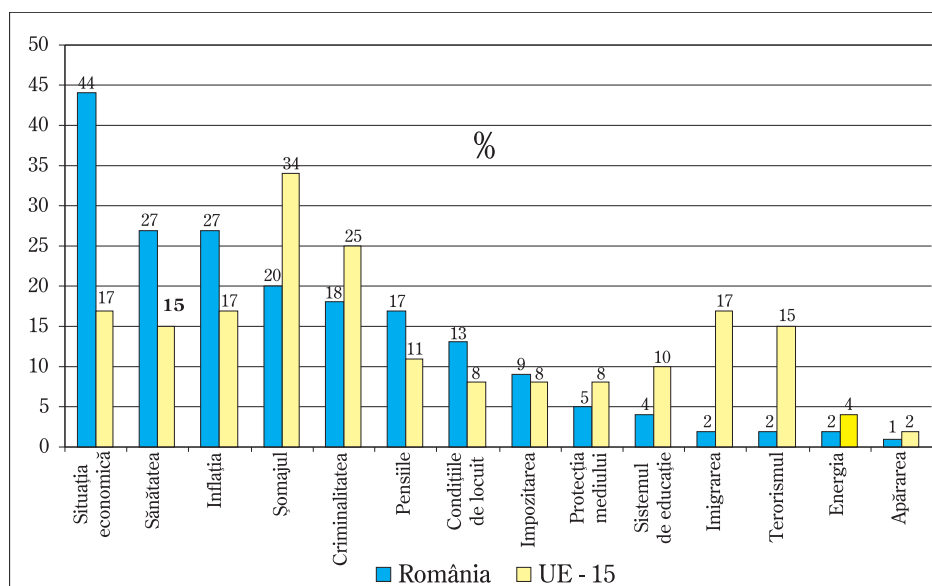

Figura 1: Răspunsurile la întrebarea "Care credeți că sunt cele mai importante două probleme cu care se confruntă țara în prezent?"

² Comisia Europeană, *Eurobarometrul standard 67. Opinia publică în Uniunea Europeană. Raport național – România*, 2007.

³ The German Marshall Fund of the United States, *Transatlantic Trends 2006. Topline Report*, 2006.

⁴ UE – 15 reprezintă Uniunea Europeană înainte de extinderea către Europa Centrală și de Est.

problemă a țării, în timp ce europenii au în vedere șomajul (34%). Interesant este faptul că, în timp ce, în cazul terorismului, diferența de procente este mare între cele două grupuri analizate – 2% dintre români și 15% dintre europeni, criminalitatea este privită oarecum similar – 18% dintre români și 25% dintre europeni o consideră ca fiind o problemă importantă a țării/Uniunii.

Deși românii par a nu fi interesați de probleme ce amenință întreaga umanitate, totuși sondajele referitoare la percepția asupra politicii externe a României contrazic această concluzie. Conform

datelor puse la dispoziție de către Institutul pentru Politici Publice⁵, se constată o trecere în plan secund a amenințărilor tradiționale, de natură nonmilitară, în beneficiul celor cu caracter militar, precum terorismul, dezvoltarea rețelelor internaționale de crimă organizată, proliferarea armelor de distrugere în masă etc. (figura 2).

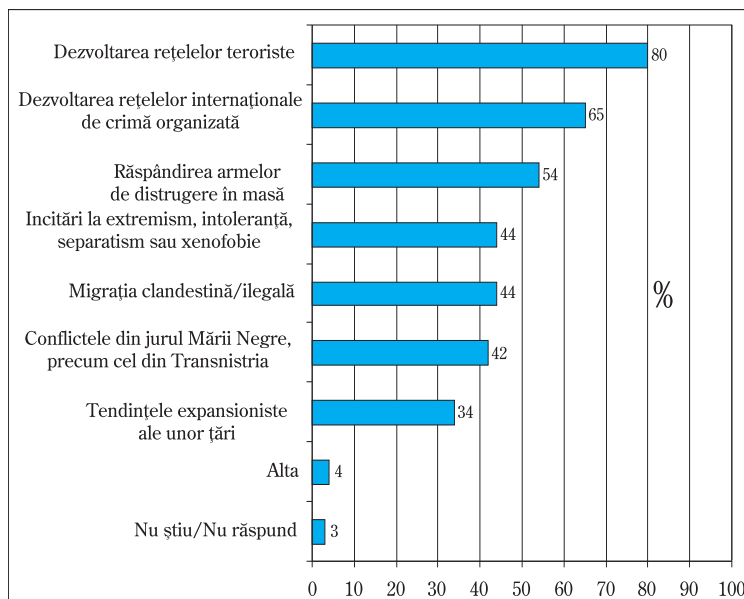

Figura 2: Răspunsurile la întrebarea “Pe care dintre următoarele le considerați o amenințare serioasă pentru securitatea României?”

Datele furnizate de Eurobarometrul 67 sunt contrazise și de răspunsurile la întrebarea “Credeți că ar fi mai bine, pentru viitorul României, ca țara noastră să ia parte în mod activ la rezolvarea problemelor mondiale sau să nu se implice?” din sondajul național menționat (figura 3), dovedind o orientare prooccidentală și cvasisimilară cu NATO și UE în evaluarea și răspunsul la riscurile și amenințările la adresa securității.

În același timp, românii sunt conștienți că, în ceea ce privește problemele cu valențe transnaționale, principalele autorități decidente ar trebui să fie cele naționale și cele europene, aflate într-o atitudine de conlucrare (figura 4). Astfel, spre deosebire de pensii, educație, taxe, șomaj, agricultură și sănătate, unde Guvernul României ar trebui să fie unic decident, grupul analizat consideră că lupta împotriva crimei organizate (59%) și a terorismului (80%), precum și apărarea și afacerile externe (62%) ar trebui să constituie responsabilitatea atât a guvernului național, cât și a Uniunii.

⁵ Institutul pentru Politici Publice, *Percepția opiniei publice din România asupra politicii externe și a relațiilor internaționale*, București, 2005.

Așadar, pentru români, UE este principalul mecanism instituțional de rezolvare a problemelor regionale, concluzie dovedită și de răspunsurile la întrebarea referitoare la aspectele pe care ar trebui să pună accent instituțiile europene în viitor (figura 5).

În ceea ce privește respectarea libertăților civile în lupta împotriva terorismului, europenii și americanii, ca națiuni implicate profund în această luptă, sunt de acord cu limitarea acestora în efortul de a preveni terorismul, cu toate că au viziuni diferite asupra modalității de contracarare a fenomenului (45% dintre americani sunt de acord cu folosirea forței militare, indiferent de rezultatul negocierilor diplomatice, în timp ce 37% dintre europeni sprijină această soluție). Românii se încadrează în același curent de opinie, deși par a fi ușor mai reticenți

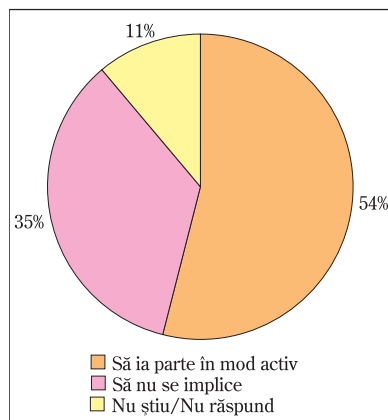

Figura 3: Răspunsurile la întrebarea "Credeți că ar fi mai bine, pentru viitorul României, ca țara noastră să ia parte în mod activ la rezolvarea problemelor mondiale sau să nu se implice?"

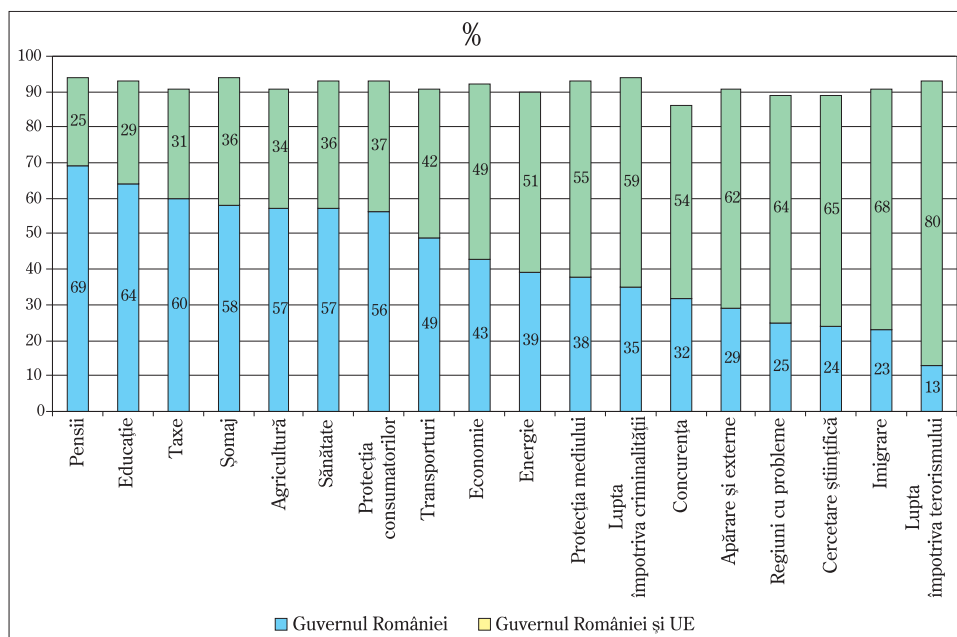

Figura 4: Răspunsurile la întrebarea "Cine ar trebui să ia decizii pe diferite domenii?"

la imixtiunea serviciilor specializate ale statului în viața personală. Figura 6 ilustrează opiniile favorabile vizavi de sprijinul pentru o mai mare autoritate a guvernelor naționale asupra monitorizării, prin diverse mijloace, a vieții cetățenilor lor.

Așadar, deși, la o primă vedere, cetățenii români par a fi preocupați preponderent de problemele legate de calitatea vieții în detrimentul celor legate de securitatea regională,

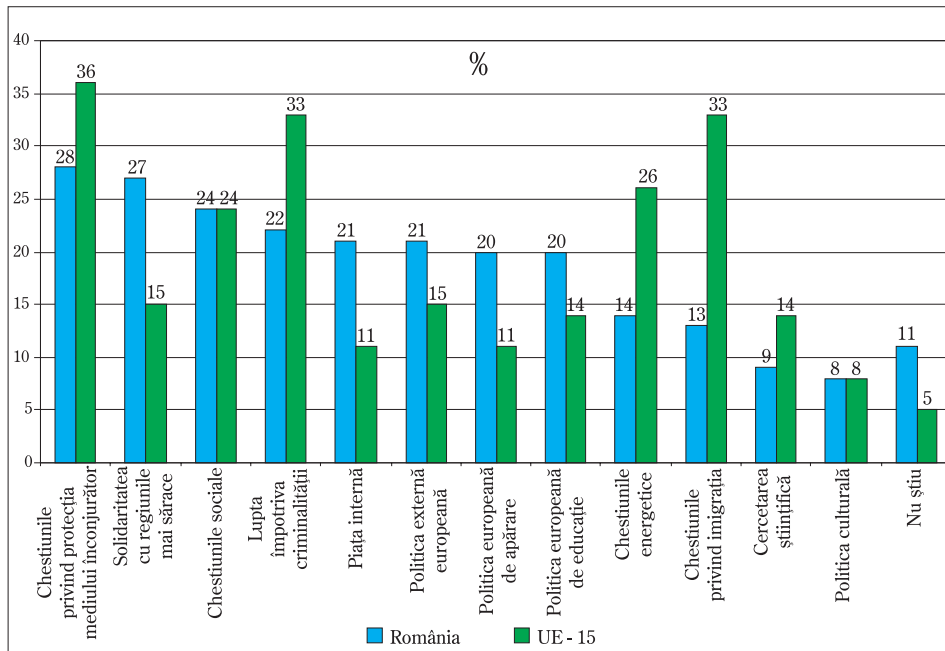

Figura 5: Răspunsurile la întrebarea "În opinia dumneavoastră, care sunt aspectele pe care ar trebui să pună accentul instituțiile europene în următorii ani pentru a întări Uniunea Europeană în viitor?"

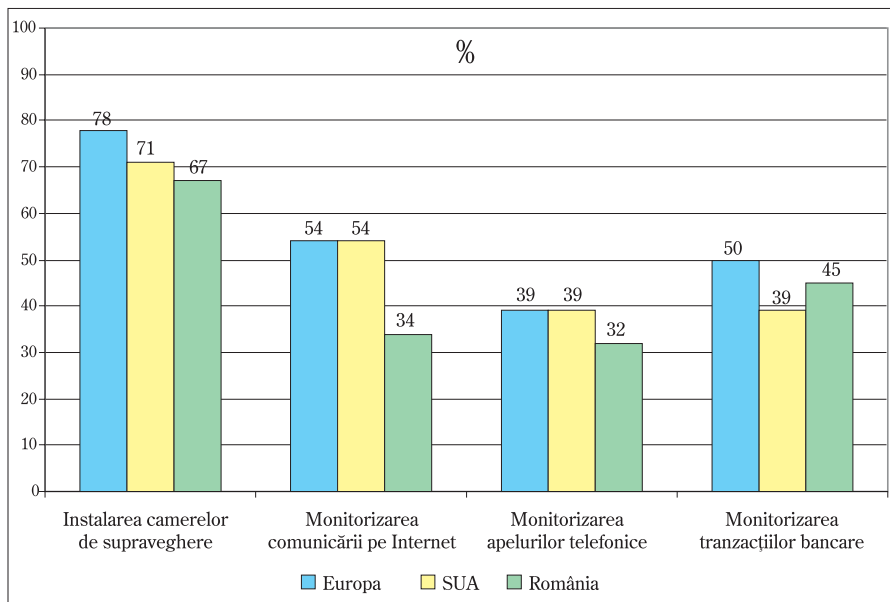

Figura 6: Răspunsurile la întrebarea "Sunteți de acord cu o mai mare autoritate a guvernului în următoarele privințe?"

o analiză mai atentă și mai nuanțată relevă totuși faptul că orientarea opiniei publice românești este similară cu cea europeană. În ansamblu, se remarcă o tendință crescândă de modernitate în ceea ce privește percepția problemelor de securitate internațională, de înțelegere adecvată a comunității de securitate și a spațiului euroatlantic, dar și o încărcătură specifică, determinată de interesele naționale, care se reclamă din tradiție și, poate, incertitudine privind viitorul.

❖ *Cadrul legislativ referitor la lupta împotriva terorismului și a crimei organizate*

Existența terorismului și a crimei organizate și, în special, instituționalizarea acestora determină ca, și în România, activitatea specifică de prevenire și combatere a acestor fenomene să reprezinte o componentă a unui complex de măsuri instituite pentru realizarea securității naționale.

La scurt timp după tragedia de la 11 septembrie 2001, România s-a înscris în tendința generală de dezaprobare și luptă împotriva terorismului, prin aplicarea *Rezoluției nr. 1373/2001 a Consiliului de Securitate al ONU* privind combaterea terorismului internațional, inițierea și efectuarea modificărilor necesare în legislația națională și prin încheierea unei serii de acorduri privind cooperarea în prevenirea și combaterea terorismului atât cu țările vecine, din spațiul sud-est european, cât și cu țări din întreaga lume. De asemenea, țara noastră este semnatară a *Convenției ONU împotriva crimei organizate transnaționale*, adoptată în anul 2000 și intrată în vigoare trei ani mai târziu, dar și a numeroase acorduri de cooperare cu organizațiile regionale de securitate și cu statele sud-est europene. Toate acestea demonstrează preocuparea creării unui cadru larg și unitar, menit să corespundă cerințelor impuse de lupta împotriva tendinței de amplificare la nivel global a fenomenelor analizate.

Astfel, Camerele reunite ale Parlamentului de la București au adoptat, la 18 decembrie 2001, *Strategia de securitate națională a României*, document ce identifică în terorismul internațional, criminalitatea transfrontalieră și proliferarea armelor de distrugere în masă principalii factori externi de risc. Această Strategie a fost modificată în anul 2006 pentru a corespunde noului statut internațional al României. Noua *Strategie de securitate națională a României* „răspunde nevoii și obligației de protecție legitimă împotriva riscurilor și amenințărilor ce pun în pericol drepturile și libertățile fundamentale ale omului, precum și bazele existenței statului român”⁶. Per ansamblu, strategia pune un accent deosebit pe garantarea securității individului, a vieții sale și a familiei, într-un cuvânt, pe securitatea socială. Strategia vizează atât prevenirea și contracararea pericolelor generate de mediul internațional, cât și garantarea stării de securitate internă prin dezvoltarea capacității de anticipare și o acțiune proactivă.

⁶ *Strategia de securitate națională a României*, aprilie 2006, p. 5.

Pe lângă *Strategia de securitate națională* a fost aprobată *Strategia națională de prevenire și combatere a terorismului* (2002), document fundamental în articularea activității factorilor responsabili de asigurare a securității și siguranței României, și au fost adoptate *Hotărârea nr. 21/2001 privind participarea României, împreună cu statele membre ale NATO, la acțiunile de combatere a terorismului internațional* și *Legea privind prevenirea și combaterea terorismului* (2004). Pentru implementarea prevederilor Strategiei, a fost înființat *Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului*, compus din instituțiile statului cu atribuții în domeniu, care interacționează atât în plan informativ, cât și operațional pentru realizarea unei activități coerente de prevenire și combatere a amenințărilor teroriste la adresa siguranței naționale.

Ca urmare a tendințelor existente în plan internațional, *Sistemul Național de Prevenire și Combatere a Terorismului* a fost restructurat, iar Serviciul Român de Informații a fost desemnat ca autoritate națională în materie de antiterorism. Serviciul Român de Informații colaborează cu unități și formațiuni ale Serviciului de Informații Externe, Serviciului de Protecție și Pază, Ministerului Apărării, Ministerului Internelor și Reformei Administrative, Ministerului Justiției, Ministerului Public, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Finanțelor etc. La acest demers se adaugă și activarea, din luna martie 2004, a *Centrului de Coordonare Operativă Antiteroristă* și a *Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism*. Prima instituție acționează pentru asigurarea continuității activității unitare a sistemului de interrelaționare între instituțiile componente ale *Sistemului Național de Prevenire și Combatere a Terorismului*, având rol de coordonare tehnică a acestora, în condițiile păstrării propriilor identități. Cea de-a doua instituție este o structură specializată în combaterea infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism care, pe lângă urmărirea penală, studiază cauzele ce generează săvârșirea infracțiunilor de criminalitate organizată, trafic de droguri, macrocriminalitatea economico-financiară, criminalitate informatică și terorism și a condițiilor care le favorizează, elaborează propuneri în vederea eliminării acestora, precum și pentru perfecționarea legislației penale în domeniu⁷.

Acest cadru este completat prin *Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României*, deja existentă la momentul 9/11, ce precizează că “*actele teroriste, precum și inițierea sau sprijinirea în orice mod a oricăror activități al căror scop constituie săvârșirea de asemenea fapte*”⁸ reprezintă una dintre amenințările la adresa siguranței naționale a României. Aceeași lege prevede și alte amenințări la adresa siguranței naționale, conexe terorismului, cum ar fi: acțiunile prin care se atentează la viața, integritatea fizică sau sănătatea persoanelor care îndeplinesc funcții importante în stat ori a reprezentanților altor state sau ai organizațiilor internaționale a căror protecție trebuie să fie asigurată pe timpul șederii

⁷ A se vedea website-ul Serviciului Român de Informații, <http://www.sri.ro>

⁸ *Legea nr. 51/1991 privind siguranța națională a României*, Articolul 3, Litera i.

în România; atentatele contra unei colectivități; sustragerea de armament, muniție, materiale explozive sau radioactive, toxice sau biologice din unitățile autorizate să le dețină; producerea, deținerea, înstrăinarea, transportul sau folosirea lor în alte condiții decât cele prevăzute de lege, precum și portul de armament sau muniție fără drept, dacă prin acestea se pune în pericol siguranța națională.

*

Analiza acestor elemente relevă faptul că securitatea națională a României este definită și promovată atât în interiorul NATO, cât și în cadrul Uniunii Europene, în funcție de politicile specifice celor două organizații.

Apreciem că ansamblul de măsuri întreprinse pentru combaterea terorismului și a crimei organizate depinde atât de armonizarea și implementarea cadrului legislativ și instituțional, cât și de contribuția serviciilor de informații. Mai mult, se observă că, în general, nu există discrepanțe majore, de orientare fundamentală, între elita politică și opinia publică în ceea ce privește lupta împotriva terorismului și a crimei organizate. Atitudinea populației României vizavi de amenințările la adresa securității, de lupta și modalitățile de luptă împotriva terorismului și a crimei organizate este consonantă cu cea a restului populației Uniunii Europene. De asemenea, legislația și instituțiile românești dedicate luptei împotriva acestor fenomene sunt în deplină concordanță cu cele europene, România fiind semnatară a diverselor acorduri și convenții internaționale în acest domeniu.

ARMELE RĂZBOIULUI INFORMAȚIONAL ÎN EPOCA MODERNĂ

General de brigadă (r.) dr. Constantin ALEXANDRESCU*
Radu POPA**

The authors stress out the fact that information war is a new way of action in the military conflicts that are specific to the information age and employs weapons created by the new revolution in the military domain. The authors elaborate on the importance of information, which has become target and weapon at the same time. This makes the new type of war become invisible, silent and take place without ammunition and from a distance.

The article gives details about the modern age weapons of the information war, which are arranged in three categories, depending on the domain where the attack takes place – physical, electromagnetic and cybernetic.

Thus, the physical attack is a violent method of action, which takes place by surprise, in order to gain access to or destroy the data that travel through communication networks. The effects of the action of some electromagnetic attack means can be compared to the ones obtained through the use of weapons of mass destruction. Finally, cybernetic attack mainly represents an attack on computer networks.

Războiul informațional a apărut ca rezultat al evoluției contemporane în domeniul militar și constituie o componentă de bază a războiului în general, fundamentată pe arme și tehnici de acțiune cu totul noi, în care informația constituie resursă de putere, armă de luptă și țintă a acțiunilor informaționale. El poate rezolva situațiile conflictuale într-un mod necunoscut în trecut, determinând înfrângerea adversarului prin dobândirea supremației sau a dominației informaționale asupra acestuia, obligându-l, astfel, să renunțe, în cele mai multe situații, la luptă, din cauza diminuării drastice a șanselor de a obține succesul.

Se are în vedere faptul că, în război, informațiile constituie principalul mijloc care asigură cunoașterea oportună și în detaliu a inamicului, iar pe această bază se permite executarea celor mai adecvate acțiuni militare pentru nimicirea acestuia.

De asemenea, statul agresat informațional nu își mai poate exercita puterea, nu mai controlează resursele naționale și nu mai poate asigura cetățenilor săi un climat social normal.

Ca orice război, și cel informațional trebuie să dispună de arme de luptă specifice, care vor ataca cu viteze electronice, unele necunoscute, iar altele mai puțin întrebunțate în conflictele militare ce au avut loc. Scopul principal

* Prof. univ. cons. la Universitatea Națională de Apărare “Carol I”.

** Absolvent al Colegiului Național de Apărare, doctorand la Universitatea Națională de Apărare “Carol I”.

al acestora constă în desfășurarea luptei în ciber spațiu pentru neutralizarea sau distrugerea infrastructurii informaționale a adversarului, în principal a informațiilor și sistemelor informaționale, a rețelelor lor de comunicații și de calculatoare cu echipamentele electronice aferente, exploatând vulnerabilitățile¹ fizice, electronice (hardware), software și de management al datelor și informațiilor.

Riscul în era informațională se referă la datele și sistemele informaționale², atât militare, cât și economico-sociale, având în vedere mai ales expunerea accidentală sau imprevizibilă a informațiilor (spectrul informațional de la date la cunoștințe) la acces neautorizat sau violarea operațiilor de integritate, determinată de funcționarea incorectă a hardware-ului sau de proiectarea incompletă sau incorectă a software-ului.

Caracteristicile principale ale armelor războiului informațional sunt: invizibilitatea; caracterul pasiv al acțiunii; controlabilitatea de la distanță; ușor de procurat și mai ieftine.

Armele informaționale cuprind *o mulțime de mijloace, metode și tehnici* bazate pe cunoștințe științifice și pe utilizarea inteligenței artificiale, care pot realiza următoarele categorii de acțiuni: atacul fizic; atacul electromagnetic; atacul cibernetic.

Fiecare dintre acestea are un impact major asupra informațiilor și sistemelor informaționale ale adversarului. Atacul fizic folosește arme mai simple, în general cunoscute, iar celelalte două (atacul electromagnetic și cibernetic) se bazează pe arme specifice înaltelor tehnologii generate de revoluția în domeniul militar. Ele sunt caracterizate prin mare precizie, prin acțiunea lor sinergică și posibilitățile mari și prin utilizarea integrată și sincronizată. Cu cât eterogenitatea mediului informațional este mai mare, cu atât sincronizarea acțiunilor este mai importantă.

În acțiunile de război informațional se folosesc două tipuri de atacuri asupra informațiilor, și anume: *activ și pasiv*.

Atacul activ constituie o formă de acțiune în care datele și informațiile, cu precădere cele destinate proceselor decizionale pentru comandă și control, sunt modificate, falsificate (corupte) sau distruse, dar nu sunt sustrase.

Atacul poate fi executat chirurgical asupra unor puncte importante ale sistemelor informaționale, astfel ca, atunci când nu se hotărăște altfel, să se asigure menținerea integrității structurii globale a rețelelor de comunicații și de calculatoare ale adversarului pentru exploatarea acestora în scopuri proprii.

Atacul pasiv urmărește utilizarea frauduloasă a anumitor programe false sau tehnici pentru capturarea datelor din sistemele informaționale țintă, în principal din rețelele de calculatoare. Este un tip de acțiune care presupune interceptarea, fără alterare, a informațiilor. Se bazează pe amenințarea realizării dislocării neautorizate a datelor și informațiilor, fără a exista o comandă de sistem în acest scop.

¹ Vulnerabilitatea este reprezentată de orice situație, activitate, eveniment sau caracteristici funcționale care pot conduce la materializarea unei acțiuni nedorite și la creșterea nivelului de amenințare din partea adversarului.

² Sistemele informaționale cuprind personal, componente tehnice (rețele de comunicații și de calculatoare), structuri organizatorice și procese bazate pe informația privind culegerea, înțelegerea, analiza, evaluarea, crearea, manipularea, memorarea, regăsirea, afișarea, distribuirea, transmiterea și diseminarea informațiilor, în AJP-3.10, *Allied Joint Doctrine for Information Operations*, iunie 2006, p. 1-1.

**Arme pentru atacul fizic
asupra informațiilor
și sistemelor informaționale**

Atacul fizic asupra informațiilor și sistemelor informaționale ale adversarului constituie o metodă violentă de acțiune, executată prin surprindere, pentru obținerea (capturarea) sau distrugerea datelor care circulă prin rețelele de comunicații sau care sunt stocate și prelucrate în rețelele de calculatoare. El constituie un mod principal de acțiune, realizat prin sabotaj sau atac direct, cu un înalt potențial de succes.

O amenințare de atac fizic presupune existența a trei elemente de bază, și anume: *executanții, motivarea și mijloacele folosite.*

Executanții atacului fizic sunt persoane separate sau mici grupuri care acționează asupra structurii informaționale a adversarului din diferite considerente: militare, politice, economice, religioase, etnice etc. În general, atacatorii sunt persoane cu înaltă pregătire de specialitate și cu multă experiență, capabili să-și îndeplinească misiunile în timp foarte scurt și cu succes. De multe ori, aceștia acționează în colaborare cu persoane rău intenționate, neloiale sau nemulțumite din interiorul sistemului informațional.

Motivarea are în vedere obiective politice, economice, militare sau rezultate din conflictele militare anterioare. Atacul are întotdeauna un impact negativ și se execută pentru a dovedi și a exploata vulnerabilitățile informaționale ale unor structuri militare, țări sau organisme internaționale, precum și pentru publicitate.

Mijloacele utilizate pentru atacul fizic sunt relativ simple și, de regulă, fac parte din categoria armelor convenționale. Ele sunt folosite pentru infiltrarea agenților cibernetici sau a unor teroriști în ciber spațiu³, în sistemele informaționale moderne de tipul C4ISR, pentru executarea atacului din interior asupra nodurilor (centrelor) principale ale rețelor constituite cu acestea. Se urmărește provocarea de distrugerii fizice, defectări sau sustrageri ale echipamentelor de comunicații și de calcul, precum și realizarea manipulării frauduloase a datelor în vederea neutralizării executării automate a funcțiilor informaționale.

În foarte multe cazuri, se preferă atacul fizic nedistructiv, întrucât acesta nu impune înlocuirea componentelor (hardware, software) compromise, acestea fiind folosite în continuare de către victimă (sistemul atacat), fără a ști că ele generează erori, pe când atacul distructiv impune schimbarea obligatorie a acestora.

Infiltrarea unor intruși (teroriști) inamici în structurile informaționale și sustragerea de către aceștia a unui laptop, a unei stații de lucru, server sau a altui echipament important care poate aduce avantaje informaționale constituie un exemplu de atac fizic.

Atacul fizic asupra infrastructurii informaționale a adversarului are următoarele caracteristici principale⁴: singularitate; separabilitate; accesibilitate.

Se consideră că au proprietatea de *singularitate* acele echipamente, facilități sau procese informaționale care sunt caracterizate prin unul sau mai multe din următoarele atribute:

- *unicitatea*, care exprimă funcția de disponibilitate, în sensul că fiecare obiect este unic din punct de vedere funcțional și/sau tehnic în categoria sa;

³ Conceptul de ciber spațiu definește domeniul activităților informaționale, în principal rețeaua compusă din sistemele de comunicații și de calculatoare.

⁴ Anderson H. Robert, *Physical Vulnerabilities of Critical US Information Systems* (Internet, IAVer May 03 pdf), p. 30.

- *centralitatea*, ce definește modalitatea și importanța dispunerii în cadrul oricărei rețele informaționale a fiecărui nod (centru de informare și decizie) ce poate fi atacat fizic, astfel că acestea pot fi ierarhizate conform indicelui de centralitate formulat de Bavelas⁵. Pe baza analizei acestor indici se pot determina punctele cheie ale rețelelor a căror distrugere, defectare sau neutralizare aduc avantaje maxime pentru atacator;
- *omogenitatea*, care are în vedere faptul că structurile informaționale sunt constituite din unul sau câteva tipuri de echipamente, de regulă, de proveniență comercială, fiecare având vulnerabilități tehnice și informaționale specifice, care sunt replicate în toate nodurile rețelelor informaționale. Ca urmare, aparatura utilizată în acestea poate fi studiată și cunoscută dinainte de către agenții cibernetici intruși (teroriști), iar pe timpul atacului să fie sustrasă sau defectată prin tehnici care exploatează vulnerabilitățile acesteia.

Separabilitatea constituie o metodă de luptă care se aplică direct rețelelor de comunicații și de calculatoare cu proprietatea de divizibilitate, ce poate fi folosită pentru segmentarea lor pe câteva subrețele independente. Acestea nu pot comunica între ele, împiedicându-se, astfel, managementul informațiilor în conformitate cu scopurile propuse, precum și circulația pachetelor de date transmise sau recepționate pe circuitele virtuale ale rețelei cu comutarea pe pachete. Agenții cibernetici infiltrați, care urmăresc executarea separării rețelelor, trebuie să fie buni cunoscători ai tipologiei și conectivității acestora. Este o măsură a gradului în care graful de structură al rețelei va rezista la deconectare atunci când se înlătură diferite noduri. Setul de noduri prin a cărui anulare se va realiza separabilitatea (deconectarea) rețelei este denumit *set de noduri de tăiere*.

Atacul fizic, cu precădere al nodurilor rețelelor informaționale, exploatează faptul că acestea sunt mai vulnerabile la pierderea nodurilor decât la pierderea liniilor de interconectare dintre ele, întrucât fiecare nod pierdut inactivează, de regulă, mai multe linii. Importanța măsurii de a nu se deconecta niciun nod al rețelei este dată de faptul că rata defectărilor în rețea este determinată prin probabilitatea ca oricare dintre nodurile rețelei să fie deconectat.

Accesibilitatea este, de asemenea, un atribut foarte important al atacului fizic, executat cu mijloace tehnice specifice și are în vedere detectabilitatea, identificabilitatea, transparența și interceptabilitatea echipamentelor și a structurilor rețelelor informaționale, ceea ce permite localizarea sigură a efectelor atacului fizic asupra acestora.

Sursa primară de vulnerabilitate la mijloacele atacului fizic o constituie echipamentele sau facilitățile unice care sunt accesibile atacului (terestru, aerian) și la care defectiunile nu pot fi reparate, iar echipamentele nu pot fi reamplasate corespunzător într-o perioadă determinată.

Accesibilitatea permite desfășurarea intenționată de activități neautorizate care afectează disponibilitatea, confidențialitatea sau integritatea resurselor de calcul. Acestea includ fraudele și delapidarea componentelor electronice ale calculatoarelor, distrugerea, utilizarea neautorizată, deformarea sau falsificarea datelor și informațiilor, refuzul serviciilor etc.

⁵ Flament C., *Théorie de graphes et structures sociales*, Gauthier Willars, Paris, 1965.

Distrugearea informațiilor constituie un scop principal al atacului fizic și se realizează prin acțiunea directă asupra etapelor de manipulare a datelor, care determină pierderea lor sau interzicerea accesului la acestea.

Manipularea⁶ constă în adăugarea, ștergerea sau falsificarea datelor în avantajul atacatorului, care poate acționa prin metodele prezentate în *figura 1*.

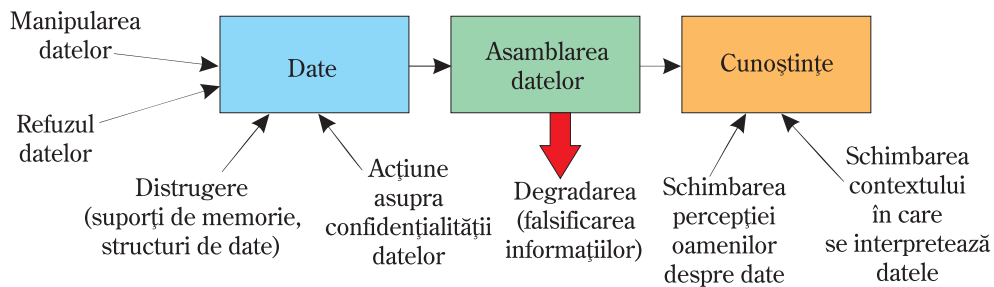

Figura 1: Manipularea datelor în atacul informațional

Adoptarea unor măsuri eficiente de asigurare a securității informațiilor și sistemelor informaționale poate determina împiedicarea sau diminuarea atacurilor fizice, dacă acestea sunt planificate și adoptate din timp și sunt executate de personal cu înaltă pregătire profesională în domeniul comunicațiilor și calculatoarelor, cu multă experiență și cu loialitate deosebită.

Arme pentru atacul electromagnetic asupra informațiilor și sistemelor informaționale

Odată cu dezvoltarea amplă a electronicii și a sistemelor bazate pe propagarea undelor electromagnetice s-a creat posibilitatea utilizării unor noi forme de acțiune în războiul informațional,

bazate pe utilizarea armelor electromagnetice.

Distrugearea prin energii electromagnetice a elementelor pentru comandă, control și execuție ale adversarului, bazate pe electronică, este considerată drept chintesență a războiului viitor, preponderent informațional. Se dovedește că efectele acțiunii unor mijloace de atac electromagnetic pot să fie similare sau apropiate celor realizate cu arme de distrugeere în masă, respectiv impulsului electromagnetic nuclear.

Specialiștii militari contemporani au în vedere ca tehnologia modernă a sistemelor informaționale să fie combătută tot prin tehnologie avansată, confirmându-se concluzia⁷ că, în viitorul război, cu cât este mai mare avantajul obținut din tehnologia informației, cu atât crește și vulnerabilitatea sa potențială.

În general, se acceptă că *obiectivele* atacului prin arme electromagnetice⁸ ar putea fi următoarele: *distrugearea comunicațiilor și producerea de interferențe; distrugearea*

⁶ Hutchinson Bill, Waren Matt, *Information Warfare*, Corporate Attack and Defence in a Digital World (Internet), cap. 4.

⁷ Adams James, *Următorul – ultimul război mondial (arme inteligente și front pretutindeni)*, Editura Antet, 1998, p. 37.

⁸ Schwartau Win, *Information Warfare – Chaos on the Electronic Superhighway*, Thunder's Mouth Press New York, ediția a II-a, 1996, p. 123.

capabilităților informatice; întreruperea serviciilor de transport al datelor în cadrul și între rețelele de calculatoare; hărțuirea continuă a sistemelor informaționale (introducerea de date false, defectarea lor aleatoare pe perioade determinate, atacul structurilor și dispozitivelor de memorare a datelor, procesarea informațiilor cu programe false etc.); sabotarea lucrului în cadrul sistemelor informaționale; împiedicarea desfășurării operațiilor logistice; distrugerea componentelor electronice ale rețelelor de comunicații și de calculatoare; afectarea personalului și a transporturilor.

Apreciem că noile amenințări și riscuri potențiale privind atacul informațiilor și al sistemelor informaționale moderne, în general al infrastructurii informaționale, provin de la armele electromagnetice ce includ emisiunile de radiofrecvență până la razele X pentru bruij și dezinformare și armele cu energii electromagnetice înalte dirijate pentru neutralizarea sau distrugerea mijloacelor electronice și produselor informatice ale sistemelor informaționale (senzori, radare, mijloace de comunicații, calculatoare cu software și bazele lor de date etc.), în general, a sistemelor CAISR, precum și pentru afectarea personalului.

Remarcăm faptul că armele electromagnetice le încorporează și le utilizează și pe cele deja cunoscute ca arme pentru atacul electronic (bruij și dezinformare), care sunt îndreptate cu precădere asupra domeniului comunicațiilor și al senzorilor. Alături de acestea, dispozitivele cu energii înalte dirijate au un rol principal, ele înlocuind substanțele explozibile și armele de foc din războaiele anterioare.

Din grupa armelor cu energie electromagnetică dirijată fac parte: laserii cu înaltă energie (*High Energy Laser ~ HEL*); echipamente electronice cu frecvențe radio de înaltă energie (*High Energy Radio Frequency ~ HERF*); echipamente cu frecvențe radio de înaltă putere pe microunde (*High Power Microwave ~ HPM*); echipamente pentru producerea fluxului de particule încărcate sau neutre (*Energy Particle Beam ~ EPB*).

Dintre acestea, armele cu radiații de înaltă energie în diferite benzi de frecvențe radio pot provoca distrugerii similare celor produse de impulsul electromagnetic al unei explozii nucleare de mică putere.

Armele electromagnetice cu radiații⁹ sunt considerate “arme absolute”, deoarece, nesolicitând un timp special de instalare, iar radiațiile fiind complet fără inerție, practicile pot fi îndreptate instantaneu în orice direcție, putând acționa cu o viteză comparabilă cu viteza luminii. Un avantaj major al acestor arme îl constituie înalta lor precizie, obținută prin sisteme specifice de dirijare a radiației. Tehnologia modernă permite ca echipamentele cu frecvență radio de înaltă energie să fie cu gabarit redus, ușoare și foarte eficiente.

Deoarece între armele electromagnetice cu energie dirijată și țintele din infrastructura informațională a adversarului trebuie să fie o vedere directă, distanța de acțiune a acestor arme se limitează, în general, la dimensiunile orizontului optic. Ca urmare, bătaia armelor cu energii înalte dirijate depinde de mai mulți factori, care includ: altitudinea terenului (sau a aeronavei) pe care este instalată arma, altitudinea terenului unde este instalată ținta din sistemul informațional care trebuie atacată, configurația terenului dintre armă și țintă, precum și modul în care influențează această vizibilitate directă.

⁹ Alexandrescu C., Teodorescu C., *Războiul electronic contemporan*, Editura Silvy, 1999, p. 119.

Laserei cu înaltă energie – HEL, utilizați ca armă cu energie dirijată, asigură distrugerea termică prin iradiere cu radiații laser, constituite dintr-un fascicul îngust de electroni liberi accelerați, având mare viteză, ce produc o variație de energie cinetică cu lungime de undă proprie în spectrul optic, direcționată corespunzător sub forma unei unde luminoase. Energia lor dirijată poate fi folosită ca armă pentru distrugerea țintelor informaționale sau neutralizarea sistemelor tehnice, a rețelelor de comunicații și de calculatoare.

Armele cu frecvență radio de înaltă tehnologie – HERF radiază forme și succesiuni de impulsuri complicate, implicând mai multe modulații și frecvențe într-un spectru electromagnetic larg din gama 0-3 000 GHz, putând ataca și distruge dispozitivele digitale, mai ales calculatoarele, echipamentele de comunicații și mijloacele pentru transportul și stocarea datelor din sistemele informaționale.

Procesul¹⁰ de generare a undelor electromagnetice, propagare în spațiu și efectul acestora la ținta atacată este prezentat în *figura 2*.

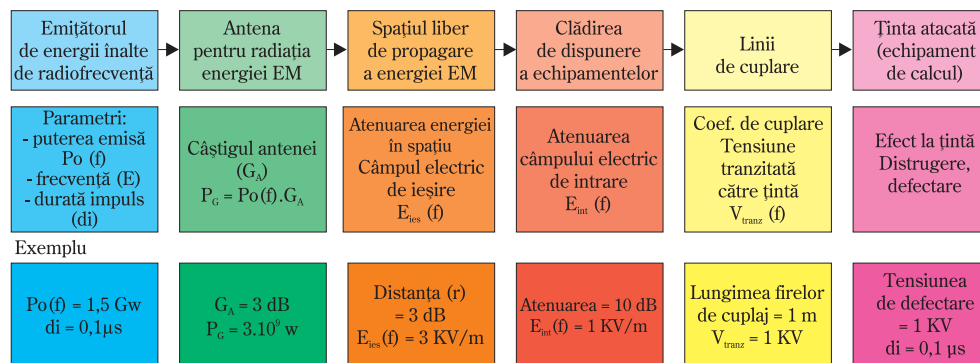

Figura 2: Procesul de generare, propagare a energiilor și atac al țintei de către undele electromagnetice de radiofrecvență

Relația dintre parametrii de ieșire (menționați în *figura 2*) este următoarea:

$$\frac{P_G}{4\pi r^2} = \frac{E_{ies}^2(f)}{Z_s}$$

unde: Z_s = importanța spațiului liber, evaluată la 2π ohmi (377 ohmi);

r = distanța pe care o propagă undele electromagnetice în spațiul liber (atmosfera).

Se remarcă faptul că efectul energiilor înalte asupra mijloacelor de comunicații și de calcul (țintelor atacurilor) depinde de valoarea câmpului electric (E_{ies}) propagat prin spațiu până la adăpostul (clădirea) unde se găsesc echipamentele, de proprietățile de protecție (atenuare) a acestuia și de lungimea cablurilor de interconectare, precum și de durata impulsurilor (di) utilizate.

În funcție de valoarea tensiunii tranzitate (V_{tranz}) care cauzează defectarea sau distrugerea echipamentelor, efectele acestuia sunt ierarhizate pe trei clase (1, 2, 3), corespunzător următoarelor valori de tensiuni: 10-100 V; 50-500 V și 500-3 000 V.

¹⁰ Borki "Mike" John, *Vulnerabilities to Electromagnetic Attack of Defense Information Systems*, în volumul "Information Assurance ..." (Internet), p. 58.

Prin acumularea unei mulțimi de impulsuri se obține o undă electromagnetică de radio-frecvență cu energie înaltă, ce poate fi evaluată ca o armă foarte puternică. Ea are posibilități de distrugere a echipamentelor electronice ale adversarului din cauza suprasolicitării componentelor acestora, ca urmare a inducției unui câmp electric puternic care, prin acțiunea sa termică, determină scurtcircuitarea conexiunilor electrice interne, distrugerea cipurilor de memorie, determinarea plăcii de bază a calculatoarelor (BIOS) și, în general, arderea tuturor componentelor electronice neprotejate din echipamentele sistemelor informaționale, a antenelor și a cablurilor utilizate, iar prin arc electronic se poate determina aprinderea materialelor inflamabile.

Severitatea efectelor biologice produse personalului depinde de intensitatea radiațiilor de radiofrecvență.

Distrugerea echipamentelor sistemelor informaționale prin folosirea armelor cu frecvență radio (HERF) se poate face la nivel tactic prin aparatura instalată pe elicoptere sau în dispozitivul inamicului, iar la nivelurile superioare (operații strategice) prin aparatura dispusă pe platforme aeriene (aeronave, sateliți etc.).

O categorie importantă de arme cu energii dirijate sunt cele bazate pe utilizarea microundelor de mare putere (HPN), pe frecvențe din gama 0,3-300 Ghz. Ele au posibilități foarte mari de penetrare a sistemelor militare ale adversarului sau a infrastructurii informaționale naționale, cauzată prin efectul lor termic, defectarea permanentă sau temporară a aparaturii electronice și optoelectronice, precum și “coacerea” trupurilor personalului neprotejat aflat în calea fasciculului electromagnetic de microunde radiat, a cărui energie poate însemna $2 \cdot 10^6$ W într-o miime de secundă.

Microundele pot penetra ceața, ploaia, zăpada, norii sau fumul. Raza acestor arme o constituie dispozitivele electronice de tipul¹¹ magnetronelor, clistroanelor și retronelor, care au posibilitatea să emită energii de ordinul 0,6-2 GW, cu frecvența de repetare a impulsurilor sub 50 Hz, având durata acestora atât de scurtă (120-300 ns) încât, în acest timp, nu se reușește întotdeauna să se folosească circuite specifice de protecție a aparaturii împotriva energiilor înalte.

O amenințare importantă asupra sistemelor informaționale o constituie *armele cu accelerator de particule – EPB*, care atacă prin radiația particulelor elementare de înaltă energie asupra aparaturii electronice și personalului. Caracterul lor distructiv se manifestă prin radiație și acțiune termomecanică, ce determină topirea echipamentelor neprotejate aflate în raza de acțiune a armei.

Atacul electromagnetic include și acțiunile efectuate sub forma bruiajului de zgomot sau a bombardamentului mediului de comunicații ale sistemelor informaționale cu semnale incoerente, care saturează receptoarele și maschează semnalul util (dorit), putându-se realiza și inducerea în eroare (dezinformarea) prin exploatarea vulnerabilităților privind cunoașterea umană, a senzorilor tehnici și a proceselor de decizie, precum și sufocarea informațională.

De asemenea, în caz de război se pot utiliza și explozii nucleare, care, prin impulsul electromagnetic ce le însoțește, pot realiza distrugerea definitivă sau temporară

¹¹ Barker R., Schamiloglu E., *High Power Microwave. Source and Technologies*, IEEE Press, New York, 2001.

a echipamentelor de comunicații și de calcul din infrastructura informațională a țării sau din cea militară.

Agresiunea impulsului electromagnetic nuclear asupra mijloacelor electronice se manifestă prin *iradiere*, care determină apariția unui câmp electromagnetic în interiorul unor incinte în care există orificii deschise, sau prin *conducție*, care se produce în toate conductoarele electrice (telefonice, de alimentare, de interconexiune) și poate crea tensiuni de până la 10 Kv într-un cablu cu lungimea de 3 m și de 100 Kv în cablurile lungi de câteva sute de metri.

Dacă se compară aceste valori cu cea pentru care sunt proiectate să lucreze echipamentele militare în câmpuri electromagnetice (10 V/m), rezultă că impulsul electromagnetic nuclear, ca, de altfel, și impulsurile armelor cu energie directă dirijată vor distruge total sau parțial ori vor defecta majoritatea echipamentelor sistemelor informaționale.

Nivelul de afectare a funcționării aparaturii din infrastructura informațională, în condițiile atacului cu arme electromagnetice, depinde de *susceptibilitatea* acestuia, definită¹² ca inabilitatea aparatelor, echipamentelor sau sistemelor de a funcționa corect, fără defectarea acestora, în prezența perturbațiilor electromagnetice. Aceasta trebuie definită pentru toate sistemele și nodurile de comunicații, rețelele de calculatoare și centrele de decizie (C2).

Energia electromagnetică emisă afectează, în mod diferit, unii parametri ai sistemelor electronice, dintre care menționăm: indicatorul articulației pentru sistemele radiotelefonice, frecvența erorilor sau gradul de deformare a mesajelor în sistemele de comunicații numerice, rezoluția în sistemele de televiziune și facsimil etc.

Atacul electromagnetic se realizează prin injecție, o dată sau de mai multe ori, cu secvențe de energie în sectorul țintă, prin iradierea antenei acestuia sau prin acțiunea directă asupra echipamentelor pe baza cuplării la liniile de putere și de semnal. Ca urmare, se întrerup operațiile efectuate de țintă, conținutul lor este corupt (falsificat) sau se realizează afectarea fizică a componentelor atacate, astfel încât conducerea să fie separată de execuție, iar transferul de informații și cunoștințe să fie restricționat.

Comunicațiile pot fi atacate prin arme electromagnetice pentru afectarea legăturii (transmitere, recepție) prin radio, pe canalele de date și de sateliți, a comunicațiilor troposferice, liniilor radioreleu pe microunde, fibrelor optice și în cablu. Inserția intenționată de energie electromagnetică în canalele de transmisiuni are scopul de a înșela operatorii sau de a crea confuzii.

În funcție de valoarea nivelului energetic, armele electromagnetice utilizate asupra comunicațiilor pot provoca următoarele efecte:

❖ *Nivelul 1* – interferențe¹³ sau perturbații¹⁴ prin introducerea de zgomote sau erori de date, care afectează calitatea comunicațiilor vocale și determină creșterea însemnată

¹² Timofte Gruia, *Capabilitatea electromagnetică a sistemelor electronice în câmpul de luptă modern*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, pp. 8-13, 44-48.

¹³ Interferența electromagnetică rezidă în acțiunea unor fenomene electromagnetice asupra dispozitivelor, aparatelor și sistemelor electrice (cu pregnanță asupra receptoarelor) cărora le degradează performanțele. După locul în care se produc interferențele, pot fi intersistemice sau intrasistemice.

¹⁴ Perturbația electromagnetică este definită ca orice fenomen electromagnetic care poate degrada performanțele unui aparat, echipament și sistem sau produce efecte negative asupra organismelor vii și materiilor inerte.

a ratei erorilor de biți sau reducerea ratei pachetelor de date (mesaje) în comunicațiile digitale. Comunicațiile revin la normal în momentul încetării atacului electromagnetic.

❖ *Nivelul 2* – diversiunea, în care canalul de comunicație este defectat sau neutralizat și necesită intervenție externă pentru revenirea la operarea normală.

❖ *Nivelul 3* – defectarea uneia sau mai multor componente ale sistemelor de comunicații, care necesită reparații sau înlocuire, neutralizarea realizându-se cel mai bine prin întreruperea funcționării nodurilor critice ale rețelelor.

Efectele similare celor din rețelele de comunicații ale adversarului se obțin în rețelele de senzori ale sistemelor informaționale.

Rețelele de calculatoare constituie, de asemenea, o țintă principală a atacului cu arme electromagnetice, putând fi afectate calculatoarele individuale sau cele conectate în rețele și echipamentele asociate, ca: stații de lucru, memorii, imprimante, scanere, echipamente de telecomunicații pentru interconectare și transportul datelor, aparatură de afișare etc.

Depinzând de intensitatea energiei electromagnetice directe, durata și punctul de intrare al acesteia, atacul electromagnetic poate cauza un cumul de efecte, cum ar fi: neutralizarea calculatoarelor individuale și interfețelor de rețea, pierderea, falsificarea sau obținerea (coruperea) mesajelor din rețele, înregistrarea cu erori a datelor în dispozitivele de memorare etc. O parte a componentelor electronice poate fi defectată permanent sau temporar.

Ierarhizarea efectelor atacului electromagnetic cu arme cu energii directe asupra calculatoarelor este următoarea:

□ *Nivelul 1* – perturbarea, determinată de încetarea operării corecte a unuia sau a mai multor calculatoare, interfețe de rețea sau dispozitive conectate. Operarea revine la normal atunci când atacul electromagnetic încetează sau după unele acțiuni minore ale operatorului.

□ *Nivelul 2* – scoaterea din funcțiune, determinată de încetarea operării corecte a unuia sau a mai multor calculatoare, interfețe de rețea sau dispozitive conectate, ce necesită o intervenție semnificativă pentru a se reveni la operarea normală.

□ *Nivelul 3* – defectarea uneia sau a mai multor componente ale echipamentelor conectate la rețea, care necesită reparații sau înlocuiri.

În categoria mijloacelor electromagnetice de luptă împotriva informațiilor poate intra și atacul pasiv pentru interceptarea radiațiilor secundare Van Eck, care reprezintă unde electromagnetice nedorite (compromițătoare) din apropierea sursei de semnal, generate de către orice echipament electronic, ce nu sunt necesare pentru transmiterea informației, dar conțin în semnale fragmente de date privind serviciile executate de acestea, care pot fi interceptate și prelucrate corespunzător în vederea obținerii de informații.

Radiațiile compromițătoare pot fi emanate de echipamente proiectate special pentru a genera energie electromagnetică (generatoare de semnal, oscilatoare, sincronizatoare) sau de surse întâmplătoare, care nu sunt proiectate pentru a emite energie electromagnetică, dar care pot genera, accidental, anumite radiații (echipamente de calcul și aparatură conexă).

**Arme pentru atacul cibernetic
asupra informațiilor
și sistemelor informaționale**

Revoluția informațională determină ca viitorul război să se bazeze, cu precădere, pe caracterul cibernetic al acțiunilor de luptă, realizat prin ampla utilizare a tehnologiei informației în comanda, controlul și executarea operațiilor, iar viabilitatea operațională a spațiului de luptă să fie asigurată prin implementarea conceptului de *“război bazat pe rețea”*.

Atacul cibernetic reprezintă o amenințare informațională importantă în “spațiul virtual” sau ciber spațiu, ce are în vedere realitatea virtuală, cu o infinitate de electroni care circulă cu viteză foarte mare de la un punct la altul, pe fire de cupru și optic sau prin mediul electromagnetic, precum și sistemele de calcul. Include undele electromagnetice emise de comunicațiile radio de campanie celulare, de cele pe microunde sau sateliți, precum și transmițerile de date și de informații pe canalele de comunicații în rețelele de calculatoare și echipamentele aferente. Așadar, spațiul virtual se compune atât din rețelele de comunicații, cât și din cele de calculatoare, a căror funcționare se bazează pe utilizarea de produse informatice (software, protocoale, baze de date, poștă electronică etc.) și pe transmiterea de date.

Caracteristica principală a acestuia constă în dezvoltarea fără precedent a interconectivității, cu multiplele sale legături informaționale, prin care se asigură transmiterea și prelucrarea de la distanță a informațiilor în rețelele de calculatoare, oferind, totodată, condiții pentru accesul neautorizat și alterarea informațiilor. Cu cât o conexiune este mai des folosită, cu atât ea este mai importantă și utilă pentru funcționarea eficientă a oricărui sistem informațional, iar adversarul este mai interesat în neutralizarea acesteia.

Atacul cibernetic reprezintă confruntarea dintre două tendințe¹⁵ privind securitatea și insecuritatea sistemelor informatice, dusă cu mijloace software, cu produse specifice de atac al parolelor, codurilor de identificare, poștei electronice etc., fără reguli și norme stabilite, în scopul afectării complexității sistemelor și creării haosului informațional prin distrugerea sau modificarea produselor program și a bazelor de date, furtul de date și informații, precum și prin interzicerea utilizării rețelelor de calculatoare și de comunicații care, de asemenea, folosesc calculatoare.

Ca urmare, atacul cibernetic constituie, în principal, un atac asupra rețelelor de calculatoare. Armele sale exploatează cu precădere vulnerabilitățile programelor de bază și de aplicații, mai ales a celor cu acces de la distanță, utilizând împotriva acestora tot componente software create special pentru a produce pagube. De asemenea, atacul este îndreptat și împotriva transmițerilor de date, a stocării și accesării acestora în bazele de date. Totodată, sunt exploatare, în vederea atacului, vulnerabilitățile hardware ale calculatoarelor, dispozitivelor de memorare și echipamentelor tehnice ale rețelelor.

Aceste amenințări externe, bazate mai ales pe arme software, au scopul să reducă posibilitățile de executare corectă a serviciilor în cadrul sistemelor informaționale, prin fructificarea de către adversar a lacunelor sau a slăbiciunilor acestora privind protecția datelor și interzicerea accesului fraudulos.

¹⁵ Roceanu Ion, *Amici și inamici software – despre viruși și antivirushi*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2000, p. 7.

În era informațională, când cunoștințele și informațiile au dobândit o răspândire mondială prin Internet, utilizarea acestei rețele ca armă de luptă este pe deplin posibilă atât pe timp de pace, cât, mai ales, în situații de criză sau conflict. În mod obiectiv, Internetul poate fi considerat principalul câmp de luptă în ciber spațiu și, de aceea, este în atenția tuturor celor implicați sau care se vor implica în această luptă. Se constată¹⁶ trei clase de activități în spațiul cibernetic, denumite *activism*, *hacktivism* și *ciberterrorism*.

Activismul are în vedere utilizarea normală, nedestructivă a Internetului în sprijinul cauzei atacatorilor (grupărilor teroriste), operațiile efectuate referindu-se la studierea (răsfoirea) paginilor web pentru obținerea de informații, construirea de site-uri web în folosul acțiunii acestora și întrebuintarea poștei electronice pentru coordonarea acțiunilor planificate.

Hacktivismul se referă la integrarea sentimentului de superioritate, satisfacție și împlinire de sine (hacking) cu cel de activism, acționând, prin utilizarea de tehnici specifice, împotriva site-urilor țintă de pe Internet pentru întreruperea funcționării normale a acestora, fără a cauza distrugerii importante.

Acțiunea cea mai importantă în spațiul cibernetic se realizează prin *ciberterrorism*. Acesta a fost definit, pentru prima dată, în anul 1980, de către Barry Coolin, ca fiind convergența dintre ciber spațiu și terorism. Ulterior, Mark Pollitt (agent special FBI) a definit ciberterrorismul ca un atac premeditat, motivat politic, împotriva informației, sistemelor de calcul, programelor și datelor, constituind o violență împotriva țintelor necombatante din partea unor agenți clandestini sau grupuri subnaționale.

Ciberterrorismul are avantaje față de atacul fizic. El poate fi desfășurat cu viteză foarte mare de la distanță și anonim, cu arme inteligente invizibile, fără a necesita utilizarea de explozivi sau desfășurarea de atacuri sinucigașe. În prezent, ciberterroriștii pot obține mai mult prin claviatura calculatorului decât prin bombe. Așadar, în atacul cibernetic, infrastructura informațională este mediu, țintă și armă de luptă.

Armele și tehnicile războiului cibernetic sunt numeroase și deosebit de ingenioase, fiind un produs al inteligenței umane elevate și al noilor tehnologii informaționale.

Dintre acestea, mai frecvent sunt utilizate¹⁷ următoarele:

- software malițios (rău intenționat) pentru atacul produselor logice ale calculatoarelor, rețelelor de calculatoare și de comunicații moderne;
- furtul și distrugerea informațiilor din bazele de date și din rețelele de transport al datelor;
- interzicerea (refuzul) sau reducerea posibilităților de efectuare corectă a serviciilor (denial of service), în cadrul sistemului informațional;
- atacul semantic;
- atacul tehnic;
- atacul criptografic.

¹⁶ Denning E. Dorothy, *Activism, Hacktivism and Cyberterrorism* (cap. 8), în vol. *Network and Netwars. The Future of Terror, Crime and Militancy* (Internet), p. 281.

¹⁷ Topor Sorin, *Războiul informațional*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2006, pp. 58-62.

Software-ul malițios reprezintă o amenințare frecventă, foarte importantă și în continuă dezvoltare, care folosește ca arme produse logice de date la țintă precisă, în vederea obținerii de avantaje imediate sau ulterioare în domeniul comenzii și controlului, prin penetrarea sistemelor informatice (mai ales a celor care privesc securitatea națională) și blocarea centrelor de calcul și de comunicații care servesc organele de decizie naționale (sau pe cele ale apărării). Atacatorii vor prelua, modifica, distruge sau redirecționa unele componente software principale care vor facilita accesul neautorizat la bazele de date și vor fura sau distruge informații importante, blocând, totodată, accesul utilizatorilor autorizați la sursele de informații de mare importanță.

Armele software-ului malițios încorporează combinații sofisticate de mici programe (rutine) cu diverse manifestări virtuale. De multe ori, acestea au rolul unui software ascuns, îndreptat împotriva sistemelor de protecție a securității pentru crearea breșelor de penetrare a software-ului de bază și de aplicație (specific domeniului), denumit în literatura de specialitate¹⁸ "back door", adică ușa din spate întredeschisă. Se au în vedere liste de parole, chei, coduri, denumite generic "sniffers", cu ajutorul cărora se va pătrunde ulterior nestingherit, de la distanță, în sistemele informatice și în rețelele de calculatoare.

De asemenea, un software malițios cuprinde¹⁹, ca arme, viruși, viermi informatici, cai troieni, bombe logice etc. De regulă, utilizatorii nu sesizează atacul cibernetic până în momentul în care descoperă efectele acestuia, respectiv distrugerile cauzate.

Se pot utiliza ca arme pentru atac și programe de înșelare prin deghizare (spoofing), care vor forța utilizatorii să accepte identitatea atacatorilor (considerați a fi un calculator mai puțin experimentat), obținând, astfel, accesul neautorizat în sistemele informatice și rețelele de calculatoare (din cauza incompetenței unora din personalul de operare).

Cei mai reprezentativi exponenți ai ciberterorismului sunt hackerii, declarați ca fiind primii luptători în ciber spațiu. Ei sunt persoane (infractori) care accesează deliberat și neautorizat fișiere și programe (produse logice) sau informaționale în ansamblu, producând pagube considerabile. Activitatea acestora se combină cu cea a phrackerilor, care utilizează tehnologia înaltă pentru atacul (spargerea) rețelelor de comunicații (mai ales a celor publice) și sufocarea lor cu apeluri false. Se realizează, astfel, o afectare generală a sistemelor informaționale, greu de descoperit și care necesită un timp destul de mare pentru refacerea lor, ceea ce poate bloca activitatea informațional-decizională pe această perioadă.

O armă importantă pentru atacul cibernetic o reprezintă *virușii informatici*, care sunt produse software de mică dimensiune, scrise într-un limbaj evoluat, capabili de auto-reproducere, autopropagare și autoapărare. Sunt destinați infectării componentelor logice ale unui sistem informatic sau rețele de calculatoare (inclusiv ale calculatoarelor din rețelele de comunicații), în vederea reducerii sau anulării operativității acestora, în scopul obținerii sau distrugerii unor informații utile sau pentru determinarea programelor să prelucreze datele existente în sistem (rețea) într-un scop dorit, favorabil adversarului. Virușii sunt produsul unor programatori și ingineri cu înaltă pregătire de specialitate, foarte buni cunoscători ai software-ului și ai bazelor de date utilizate.

¹⁸ Randall Whitacker, *Glossary: The Convuluted Terminology of Information Warfare*, 1998.

¹⁹ Roceanu Ion, *lucr. cit.*, pp. 23-40.

Un virus constituie în sine un cod executabil, ce poate fi transmis prin toate canalele de date existente între calculatoare.

Principalele categorii de viruși penetrează (atacă) prin software privat, Internet, poștă electronică, rețele de calculatoare, suporturi magnetici externi (CD, dischete, memory stick) și alte metode. O categorie mai complexă de viruși sunt cei polimorfi, în cadrul cărora, în momentul replicării, în scopul înmulțirii, noile exemplare obținute nu vor fi identice cu originalul, ci cât mai diferite.

Indicii de bază care dovedesc prezența virușilor ar putea fi următorii:

- ⇒ apariția unor mesaje neobișnuite pe ecran;
- ⇒ creșterea lungimii fișierelor de sistem;
- ⇒ blocarea frecventă și prăbușirea (crash) a sistemelor de calcul și a rețelelor;
- ⇒ distrugerii de date prin dispariția subită a unor fișiere;
- ⇒ încetinirea sau interzicerea accesului la memoria internă (discul) a calculatoarelor și defectarea unor zone (sectoare) ale memoriei;
- ⇒ încărcarea mai grea sau imposibilă a programelor, cu precădere a celor destinate prelucrării unor informații de importanță deosebită;
- ⇒ operarea înceată a calculatoarelor;
- ⇒ interzicerea utilizării poștei electronice;
- ⇒ furnizarea de soluții informatice rezultate în urma prelucrării datelor, puțin credibilă, ce ar determina luarea de decizii false.

În funcție de ținta atacului, virușii pot fi: de fișiere, de încărcare a sistemelor de calcul (boot), infectări de sisteme de operare, de periferice, de legătură, însoțitori ai fișierelor executabile, viruși macro ca folosesc ca gazdă Microsoft Word etc. După comportamentul lor, virușii pot fi: nerezidenți, care nu rămân activi în memorie după ce aplicația "infectată" s-a executat, și rezidenți, care rămân activi în memorie, putând infecta și alte fișiere supuse prelucrării.

Există și alte clasificări ale virușilor, de exemplu, după momentul acțiunii: cu acțiune imediată, ce pătrund în sistem, sau cu acțiune programată sau după capacitatea de autoreproducere, respectiv cu autoreproducere, fără autoreproducere, kamikaze.

Caii troieni sunt arme bazate pe produse software malițioase ascunse în memoria calculatoarelor sub forma unor programe utile, de interes general, care, la o anumită condiție îndeplinită (dată, timp, operații executabile, număr de apeluri etc.), își manifestă efectul distructiv, de regulă, de amploare (ștergerea unor fișiere mari, blocări de sistem, modificarea conținutului datelor primare, împiedicarea afișării informațiilor și rezultatelor etc.).

Viermele de rețea este un produs software malițios autonom, care se mișcă singur și nu atașat altor fișiere sau segmente de căi (ca virușii). El migrează în cadrul unei platforme de calcul prin autocopiere (replicare) de la un sistem la altul, prin exploatarea facilităților comune ale rețelei, pe timpul execuției programelor.

Bomba logică reprezintă o armă de atac cibernetic printr-un program malițios (virus) rezident în memoria calculatorului, a cărui intrare în funcțiune (nu neapărat distructivă) se declanșează pentru o anumită condiție (semnal) stabilită în cadrul acestuia sau la o anumită

dată, cu scopul de a determina o acțiune neautorizată (atacul fișierelor, programelor, succesiunii operațiilor, accesul la date în scop de sustragere etc.).

Bomba E-mail este o armă de atac deliberat asupra serverelor țintă privind poșta electronică, prin bombardarea artificială a anumitor abonați ai acestora, selectați din rețea (de regulă, a celor mai importanți), cu o mulțime de mesaje false, distribuite automat, făcând imposibil accesul mesajelor legale (autorizate) la căsuța poștală a persoanelor atacate. Se realizează, astfel, o adevărată blocadă virtuală²⁰ prin degradarea sau chiar refuzul serviciilor.

De aceea, în prezent, este aspru criticată lipsa de responsabilitate a unor producători de software, care au neglijat implementarea unor măsuri de securitate în pachetele de programe livrate. Mai frecvente sunt referirile la insuficiența măsurilor de protecție a unor produse Windows și a poștei electronice față de atacurile hackerilor și crackerilor.

Cea mai bună metodă de contracarare a atacurilor cu viruși și cai troieni constă în prevenirea contractării acestora de pe suportii de memorie externă (CD, memory stick, dischete), din rețeaua de calculatoare sau din Internet și activarea scutului antivirus pentru descoperirea acestora.

Furtul și distrugerea informațiilor din bazele de date și din rețelele de transport al datelor constituie o acțiune de bază a hackerilor, întrucât are o mare influență asupra proceselor informaționale și decizionale.

Interzicerea (refuzul) efectuării serviciilor în sistemele informatice și rețelele de calculatoare nu urmărește în mod deosebit să acționeze asupra integrității și confidențialității datelor și informațiilor, ci să afecteze performanțele rețelelor și chiar să împiedice funcționarea acestuia prin transformarea sa într-o structură potențial haotică, pe baza alimentării din exterior cu o cantitate imensă de date care nu pot fi prelucrate oportun. Aceasta determină întârzieri mari în transmiterea fluxurilor constituite și scăderea încrederii utilizatorilor în serviciile asigurate de rețea. Se manifestă mai ales atunci când există multe conexiuni externe ale rețelelor de calculatoare, ce nu pot fi controlate eficient prin software.

Atacul semantic al informațiilor se execută asupra unui sistem informatic existent în rețele informaționale deschise, cu scopul de a realiza manipularea informativă care să îndrepte atenția persoanelor atacate către o altă țintă, diferită de cea vizată real de către adversar. Un sistem aflat sub atac semantic²¹ funcționează fără a fi perturbat, astfel că victima va considera că se găsește într-un regim de funcționare corect.

Atacul tehnic reprezintă o acțiune săvârșită în ciber spațiu pentru împiedicarea sau anularea mecanismelor de protecție hardware și software ale calculatoarelor și rețelelor de calculatoare.

Având în vedere că în sistemele informaționale pentru securitatea națională și apărare informațiile ar trebui să circule și să fie stocate sub formă criptată, utilizarea acestora de către adversar necesită decriptarea lor oportună. De aceea, executarea atacului prin arme criptografice asupra informațiilor și sistemelor informaționale pentru "spargerea" sistemelor de criptare constituie o componentă importantă a atacului cibernetic. Ceea ce oferă protecție

²⁰ Denning E. D., *lucr. cit.*, p. 268.

²¹ Topor Sorin, *lucr. cit.*, p. 63.

împotriva acestui atac sunt algoritmi de criptare utilizați de către echipamentele de secretizare automată din rețelele de comunicații și de calculatoare a căror cheie trebuie să fie de cel puțin 128 de biți.

Desigur, atacul criptografic și protecția împotriva acestuia trebuie să fie examinat cu atenție de către organele de stat îndreptățite.

*

Armele războiului informațional prezentate dovedesc amploarea acțiunilor ce pot fi întreprinse cu acestea și marile pierderi ce pot fi provocate informațiilor și sistemelor informaționale. De aceea, apreciem că studierea lor cu atenție și pregătirea pentru utilizarea acestora în situații de criză și conflict militar (unele și pe timp de pace) constituie o necesitate a zilelor noastre. Fără aceste măsuri, conceptul de operații informaționale nu poate fi implementat, iar dobândirea superiorității informaționale asupra adversarului, cerință a operațiilor moderne, nu va putea fi realizată.

BIBLIOGRAFIE

- AJP-3.10, *Allied Joint Doctrine for Information Operations*, iunie 2006.
- Alexandrescu C., *Amenințări informaționale asupra sistemelor de comandă și control în acțiunile militare moderne "SI-2007"*.
- Alexandrescu C., Teodorescu C., *Războiul electronic contemporan*, Editura Silvy, 1999.
- Anderson H. Robert, *Physical Vulnerabilities of Critical US Information Systems*, <http://www.ndu.edu/ctnsp/IAverMay03.pdf>.
- Denning E. Dorothy, *Activism, Hacktivism and Cyberterrorism* (cap. 8), în vol. *Network and Networks. The Future of Terror, Crime and Militancy* (Internet), p. 281.
- FM 3-13, *Information Operations: Doctrine, Tactics, Techniques and Procedures*, 2003.
- Gansler J., Binnendjik H., *Information Assurance: Trend in Vulnerabilities, Threats and Technologies*, <http://www.ndu.edu/ctnsp>.
- Libicki M., *What is Information Warfare ?*, Defense University Press, 1998.
- Lector dr. Popescu Luminița, *Schimbări organizaționale determinate de tehnologia informației*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 1/2007, pp. 116-120.
- Dr. ing. Virgil Popescu, *Tehnologia informației în spațiul de luptă modern*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 3/2006, pp. 46-50.
- Roceanu I., *Amici și inamici software – despre viruși și antivirushi*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2007.
- Schwartz W., *Information Warfare – Chaos on the Electronic Superhighway*, Thunder's Mouth Press, New York, 1996.
- Szafranski R., *A Theory of Information Warfare*, Air University, 1995, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/szfran.htm>
- Topor Sorin, *Războiul informațional*, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2006.

RECONSTRUCȚIA POSTCONFLICT

~ clarificări conceptuale ~

Iuliana IONESCU

The article presents the current concepts that define and detail the features of post-conflict reconstruction, as described by the specialised literature.

In the first part, the author elaborates on the human security concept, explaining its dimensions and relevance within the European Union.

Then, the indicators that are specific to the stages of the post-conflict reconstruction process are highlighted. In this respect, the post-conflict programmes are mentioned, as indicated by the analysts of the World Bank.

In the final part, the author brings a series of questions to our attention regarding the post-conflict reconstruction issue. For instance: what are the realities and symbols employed in situations such as those in Afghanistan, how original is the Iraqi Constitution or is it just an adaptation of some models used in the Western culture?

Ca majoritatea fenomenelor din domeniul relațiilor internaționale, și în cazul realităților postconflict asistăm la o “inflație” de concepte care definesc, încadrează și detaliază specificitățile reconstrucției postconflict.

Astfel, în literatura de specialitate sunt folosite, paralel cu conceptul de *reconstrucție postconflict*, și concepte precum *nation-building*, *menținerea păcii*, *peace-building*, *ocupație* sau mai cuprinzătorul *operații postconflict*, *refacere postconflict* etc. Literatura de specialitate din SUA, în special din mediul militar, folosește expresia de *reconstrucție și stabilizare postconflict – stabilization and reconstruction ~ S&R*¹.

Aproape în unanimitate se consideră că obiectul acestor operații sunt statele eșuate sau statele afectate de conflicte, însă, cum oare putem denumi procesele de transformare de după sfârșitul *războiului rece* în statele afectate de revoluții de catifea? Și în aceste situații se poate vorbi de reconstrucție, deși conflictul a fost mai mult la nivel ideologic.

În epoca globalizării, a formării unei “națiuni” europene (care să intre în competiție cu națiunea nord-americană), consider că putem muta atenția de la proiecte mari de reconstrucție la nivel statal spre nivelul individual, spre o reinventare, o reconstrucție postconflict

¹ Lt.-col. Mangan Alan, Mathews Lloyd, *Planning for Stabilization and Reconstruction Operations without a Grand Strategy*, USAWC Strategy Research Project, 2004.

a individului, a noului tip de cetățean european și/sau universal. Asistăm așadar la un tip de reconstrucție pentru lumea încă neconectată la sistemul global și un alt tip de reconstrucție (și conflict) în partea globalizată a lumii.

În primul caz se reinventează și resuscitează instituții de stat și se stabilește ca obiectiv aducerea statului eșuat în comunitatea statelor democratice. A fi doar funcțional nu mai este suficient, statul trebuie să fie obligatoriu și democratic. Interesant este faptul că se evoluează spre impunerea unui model unic, standard pentru statul funcțional.

În a doua situație se reconstruiește individul în statele funcționale, tinzându-se spre o altă *normalitate*. După cum aprecia Thomas Barnett², statele eșuate sunt cele neconectate economiei globale, deci neasigurate de rețeaua implicată de globalizare. Asistăm la eșecul statului în asigurarea securității cetățenilor săi (și a celorlalți locuitori). În acest caz, apreciez că reconstrucția postconflict înseamnă, în primul rând, *refacerea securității eșuate*³ și, mai ales, *a încrederii în instituțiile statului*. Majoritatea cazurilor de state eșuate, respectiv securitate eșuată, au fost determinate de cauze interne, conflicte intrastatale și nu de războaie interstatale. Din această perspectivă, în centrul interesului, eforturilor ar trebui să fie individul, cetățeanul și nu instituțiile. Operăm așadar și cu concepte precum *securitatea individului*, *securitatea statului*, uneori chiar în opoziție. Decelăm, de asemenea, și două abordări diferite ale securității, la nivelul “strategilor”: una centrată pe stat, alta centrată pe individ.

Strategii europeni se pare că sunt mai aproape de abordarea concentrată pe individ, cel puțin la nivel conceptual, după cum o demonstrează “*Strategia lui Solana*”. Unii analiști⁴ avansează ideea că, de fapt, abordarea este menită doar să evidențieze diferența față de strategii americani.

Și la nivel ONU se impune dimensiunea umană a securității ca abordare majoritară. De altfel, tot mai mulți analiști preferă apropierea de acest curent de gândire. Centrale sunt conceptele “*freedom from fear*”, “*freedom from want*”, respectiv *restaurarea încrederii în stat*⁵.

Am putea avansa o paralelă-comparație cu relațiile din interiorul unei familii, respectiv relațiile cu *pater familias*, șeful familiei. Atunci când *pater familias* nu mai poate gestiona problemele familiei, membrii acesteia iau viața pe cont propriu, uneori se ridică împotriva șefului familiei. La fel se derulează evenimentele și la nivelul relației dintre actorii stat-cetățeni. Se ajunge la recurgerea la forme de violență intrastatală și încercarea de rezolvare a problemelor individului-cetățean prin forțe proprii, chiar prin apel la violență îndreptată împotriva statului. În aceste situații, statul, cel care deține monopolul asupra folosirii legitime a violenței, o va folosi contra propriilor cetățeni, pe care trebuie să îi protejeze. Individul reacționează violent atunci când drepturile și libertățile fundamentale

² Barnett Thomas P.M., *The Pentagon's New Map: War and Peace in the twentyfirst century*, New York, Putnam's Sons, 2004.

³ Mai exact, *politica de securitate eșuată*, vezi situația din Israel, Freeman Center for Strategic Studies, www.freeman.org

⁴ Liotta P.H., Taylor Owen, in *Sense and Symbolism: Europe Takes on Human Security*, 2006.

⁵ *Idem*.

fi sunt încălcate, deși el însuși renunță la o parte dintre acestea pentru a avea asigurată securitatea. Atunci când securitatea cetățenilor, a întregii comunități este în pericol sau pierdută, asistăm la eșecul statului în îndeplinirea funcției sale fundamentale. În acest caz, cetățenii își reiau libertățile pierdute și realizează ei înșiși funcția de protecție, acordată inițial statului.

Restaurarea securității cetățenilor, a individului, dar și a statului poate fi realizată prin eforturi interne, cu sprijin, asistență în special financiară externă sau exclusiv prin intervenție externă. Putem asista chiar la apelul adresat de indivizi sau cetățeni unor forțe din exterior pentru a realiza o nouă construcție statală, pentru a reconstrui securitatea lor, în toate cele șapte dimensiuni identificate de către ONU. *Pentru SUA, nu este obligatoriu ca un stat să fie categorisit eșuat sau afectat de un conflict pentru a-l reconstrui, fiind suficient ca acesta să fie considerat periculos pentru interesele naționale americane sau ale comunității statelor democratice*⁶.

Dacă, până la declanșarea crizei, statul fusese singurul garant al securității, postcriză, pentru refacerea securității, intervin actori externi (alte state sau organizații, instituții internaționale). În mod tradițional, se consideră că, pentru garantarea securității sale, individul renunță la o serie de libertăți.

La rândul lui, conceptul de *securitate umană – human security* incumbă mai multe dimensiuni. Programul de dezvoltare al ONU, prin Comisia pentru drepturile omului, a identificat și definit, în 1994, șapte componente ale securității individului: *securitatea alimentară, economică, sanitară, personală, a mediului, comunitară și politică*. Cele șapte dimensiuni sunt, de fapt, așa-zisa *definiție extinsă (broad definition)*. În lumea academică este folosită și *definiția restrânsă (narrow definition)*, propusă și folosită la nivel oficial de guvernul canadian. Varianta canadiană se concentrează pe asigurarea securității individuale împotriva amenințărilor violente. P.H. Liotta și Taylor Owen⁷ le caracterizează ca fiind fie *“definiția extinsă și ideală”*, fie *“restrânsă și operabilă”*. Guvernele pot așadar alege varianta pragmatică, adică pe cea canadiană. Este însă suficientă securitatea umană pentru a asigura *“human development”*⁸?

Uniunea Europeană a lansat, în 1994, *“A Human Security Doctrine for Europe”*, concentrată pe protejarea cetățenilor prin impunerea legii, asistență umanitară și folosirea forței ocazional. Raportul propune inclusiv crearea unei forțe umanitare care să fie folosită în caz de nevoie. Doctrina este relaționată cu *Strategia de securitate a UE*, prin accentul deosebit pus pe amenințările directe: terorism, crima organizată, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele regionale și statele eșuate.

La nivelul comunității academice din America Latină și Africa de Sud este folosit conceptul de *“securitatea cetățeanului”*⁹. Strategiile de securitate și constituțiile statelor din regiune

⁶ În Bush G., *The National Strategy for Combating Terrorism*, Washington DC, The White House, februarie 2003.

⁷ Liotta ș.a., *op. cit.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ Neild Rachel, *From National Security to Citizen Security*, International Center for Human Rights and Democratic Development, Montreal, Canada, 1999.

permit forțelor militare apărarea statului împotriva inamicilor ideologici din interiorul țării (securitatea internă).

De asemenea, au fost lansate o serie de instrumente de analiză, *indicatori*¹⁰ specifici ai etapelor procesului de reconstrucție postconflict. În 2002, Center for Strategic and International Studies – CSIS, în cooperare cu Association of US Army, au lansat “*Post Conflict Reconstruction. Task Framework*”.

Banca Mondială a lansat “*Community Driven Reconstruction*”¹¹ ca instrument în realizarea tranziției de la război la pace. În viziunea analiștilor Băncii Mondiale (Scott Guggenheim, Sarah Cliffe), programele postconflict sunt împărțite, în mod tradițional, în “*fază inițială umanitară sau de conflict*” și o “*fază de tranziție sau “developmental phase*”¹². Banca intervine în mod obișnuit la sfârșitul etapei de conflict și începutul celei de tranziție.

Dintre definițiile propuse pentru conceptul de *reconstrucție postconflict* o consider ca atotcuprinzătoare și o voi folosi în extenso în această lucrare pe cea propusă de Craig Cohen¹³. Astfel, reconstrucția și stabilizarea sunt considerate “*procesul care abordează cauzele violenței și instabilității într-o societate, simultan cu construirea capacităților de stat și locale pentru a susține pacea, făcând posibilă, astfel, reducerea intervenției din exterior și asistența la nivele sustenabile*”.

Dincolo de dimensiunea pur teoretică, decelăm și o dimensiune practică. După cum am precizat, în viziunea majorității experților, procesul de *reconstrucție postconflict* se desfășoară între momentul încheierii conflictului violent și întoarcerea la normalitate. Normalitatea este definită ca etapa în care societatea postconflict nu mai necesită asistență deosebită din exterior, procesul de guvernare și activitatea economică sunt funcționale și autosustenabile, iar statul își poate desfășura politica internă și externă conform regulilor internațional agreeate¹⁴.

Identitate și percepție

Dacă acceptăm că realitatea fizică sau cea biologică sunt construite social, sunt realități construite, atunci și în domeniul reconstrucției postconflict ar trebui să abordăm problematica identității și realității percepute (atât de cei reconstruiți, cât și de reconstructori).

Conform lui Gaston Bachelard¹⁵, toată cunoașterea se datorează, este determinată de răspunsul la întrebări. “*Dacă nu ar exista întrebări, atunci nu ar exista nici cunoaștere științifică. Nimic nu există de la sine. Nimic nu este dinainte dat. Nimic nu vine de la sine.*”

¹⁰ *Post Conflict Performance Indicators*, UNDP, World Bank, 2004.

¹¹ *Community-Driven Reconstruction as an Instrument in War-to-Peace Transitions*, Cliffe Sarah, Guggenheim Scott, Kostner Markus, CPR Working Paper, paper no. 7, august 2003.

¹² *Ibidem*.

¹³ Cohen Craig, *Measuring Progress in Stabilization and Reconstruction*, US Institute of Peace, Stabilization and Reconstruction Series, no. 1, martie 2006.

¹⁴ *Post Conflict Fund*, Annual Report, Fiscal Year 2004, The World Bank, 2004.

¹⁵ Raskin Jonathan D., *Constructivism in Psychology: Personal Construct Psychology, Radical Constructivism and Social Constructivism*, în *American Communication Journal*, vol. 5, issue 2, primăvara, 2002.

*Totul este construit.*¹⁶ Explicații mai mult sau mai puțin evaluate și complicate au avansat și alți constructiviști (Antonio Machado, Norbert Wiener, Jean Piaget, von Glaserfeld etc.), fără a se ajunge însă la o teorie constructivistă unitară.

Așadar, dacă totul se rezumă la ceea ce ne reprezentăm noi, la ceea ce percepem de fapt, toate fiind construite, atunci ce este, așadar, procesul de reconstrucție postconflict? Pe de o parte, ne confruntăm cu realitatea construită de “reconstrucțori” și simultan cu realitatea construită, imaginată de cei “reconstruiți”. Pentru situațiile de reconstrucție ale unor comunități care au cunoscut în prealabil forme de organizare statală modernă, putem afirma că se poate utiliza același repertoriu de simboluri. Dar, cu ce realități și simboluri operăm în situații precum Afganistan?

Și-au pus, oare, afganii în mod repetat problema reconstrucției, a unei noi arhitecturi naționale când încă sunt organizați pe logica tribală? În astfel de cazuri se produce vreo criză identitară la nivelul majorității populației afgane?

Conform constructivismului cognitiv, noi ne construim prin procese cognitive propria interpretare, înțelegere a realității. Învățarea, cunoașterea reprezintă un proces intern de interpretare a lumii externe, se creează interpretări ale realității în funcție de experiența fiecăruia¹⁷. Fără doar și poate că reprezentanții inteligenței afgane au fost coopțați în imaginarea reconstrucției statale, incluzând întocmirea unei constituții, formarea parlamentului ... Au folosit însă concepte, procese cognitive pe înțelesul occidentalilor, așa cum, cu decenii în urmă, au încercat o reconstrucție (de tipul) *au comunisme*.

Piaget¹⁸ considera că fiecare dintre noi ar trebui să ne construim propria versiune a adevărului. Istoria ne dovedește că, încă din Antichitate, teoria lui Piaget era implementată fără a fi conceptualizată. În epoca contemporană, fiecare actor crede că a câștigat războiul, nu numai o bătălie! Astfel, oficialii americani¹⁹ pot considera că reconstrucția Irakului este un succes.

Constructivismul social argumentează că procesul optim de învățare (cunoaștere a realității) se produce în condițiile interacțiunii dinamice dintre instructori, “elevi” și obiective, sarcini. Sunt semnificative însă cultura (tradițiile) și contextul. În final, datorită acestor interacțiuni, fiecare elev își produce propria versiune a adevărului²⁰. Ce se întâmplă cu profesorii, transmit doar versiunea lor de adevăr, o “impun” prin metode subtile sau sunt ei înșiși influențați de adevărul elevilor?! Cât de originală este Constituția irakiană și cât este o adaptare a unor modele-tip folosite în cultura occidentală? Cât de necesară este Constituția regimului Karzai pentru afganul iliterat care se identifică în principal (și, adesea, doar astfel) prin apartenența la un trib și dependența economică de cultura macului?

Constructivismul cultural complică și mai mult lucrurile, accentuând diferențele produse de contextul cultural (accent pe obiecte sau evenimente în construirea realității)²¹.

¹⁶ Bachelard Gaston, *La formation de l'esprit scientifique ...*, Paris, 1934.

¹⁷ Raskin Jonathan, *op. cit.*

¹⁸ *Ibidem.*

¹⁹ Declarații de presă ale președintelui G. Bush jr., 2006.

²⁰ Raskin Jonathan, *op. cit.*

²¹ *Ibidem.*

Este, din această perspectivă, sosirea occidentalilor în Afganistan sau în Irak (ca să luăm doar aceste două cazuri, dar este valabilă teoria și pentru alte cazuri de reconstrucție) percepută de localnici ca un eveniment fundamental la nivel micro și macro ?

Ernst von Glasersfeld, constructivistul radical, considera cunoașterea un proces cognitiv autoorganizat al creierului uman²².

Avem, pe de o parte, realitatea (imaginată sau percepută) de “coloniști”, de reconstructori, care adesea vin cu un model prefabricat și îl aplică în regiunile afectate de criză. O realitate construită după standardele proprii. Vedem ceea ce ochiul nostru este pregătit să vadă, înțelegem ceea ce putem conform propriului decodor al realității. Antropologia modernă are, în fond, aceleași probleme precum la începuturi. Percepem societățile mai puțin avansate tehnologic ca pe niște ciudățenii, puțin conștienți sau afectați că noi înșine suntem “ciudățenii” pentru ceilalți.

Câtă importanță acordă localnicii acțiunilor de reconstrucție întreprinse de profesori ? Sunt doar etape tranzitorii, “de-o vară”, paranteze ale istoriei lor sau adevărate borne în evoluția lor ? Fără doar și poate că fiecare comunitate are propriul limbaj, concepte pentru a explica și a percepe realitatea, dar unele dintre ele au devenit dominante (relevante).

Percepția diferită (influențată și de nevoi diferite) explică în parte și eșecul majorității acțiunilor de reconstrucție desfășurate până în prezent atât de state, cât și de organizații.

²² *Ibidem.*

“OCCUPATIONAL STRESS INDICATOR”

~ semnificații pentru mediul militar (II) ~

Comisar-șef medic Tănase FILIP

~ Comandantul Centrului Județean Medical Maramureș,
Ministerul Internelor și Reformei Administrative ~

The article carries on with presenting the results of the study on occupational stress in the military environment. The author insists on the importance of placing work as a moderating factor in perceiving stress. In this regard, a special case concerning two groups of police officers – a British one and a Scottish one, within a study effected with the agency of health questionnaire GHQ – 28 is mentioned.

Then, in the case of the relations between stress at work, professional satisfaction and welfare, the author notices the rather divergent results: practicing dynamic sports does not reduce occupational stress ! In this respect, the author recommends two anti-stress strategies meant to increase professional performance: adequate physical and psychical fitness and equitable distribution of tasks within a community.

In the last part, the author points out the need for identifying the most noteworthy stress-producing factors and for combating them for sanogenetic purposes.

Literatura de specialitate nu este foarte bogată în date referitoare la *stresul ocupațional* din mediile militare sau, mai concret, din cele ale serviciilor speciale. Două pot fi cauzele principale: pe de o parte, confidențialitatea majorității informațiilor din domeniu, iar pe de alta, militarii, în general, sunt educați să suporte cu stoicism situațiile stresante, de cele mai multe ori în numele ierarhiei militare, al intereselor unității respective și ale eșaloanelor superioare.

Specialitatea militară

Până nu demult, stresul și consecințele sale erau privite unilateral, ca aspecte puțin importante, mai ales pentru un bărbat; adesea, cel care parcurgea astfel de dificultăți existențiale era privit, în cel mai fericit caz, cu lipsă de înțelegere, dar risca inclusiv sancțiuni disciplinare.

Polițistul este receptat în mod generic de către comunitate ca un individ puternic, robust psihic, cu o receptivitate scăzută la stres. Nu este mai puțin semnificativ că, dat fiind faptul că orice abatere de la această imagine stereotipă poate diminua prestația și poziția ierarhică a lucrătorului, acesta are tendința de a adopta strategii de coping voluntar îndreptate spre minimalizarea și mascarea eventualelor efecte ale stresului ocupațional. Mai apropiată de realitate este orientarea poliției britanice,

care neagă mitul polițistului imun la suferințe psihice, motiv pentru care, în scopul menținerii unei capacități optime de reacție și acțiune a cadrelor, a introdus, cu titlu de experiment, un serviciu de consiliere pentru acestea. Acest demers are o importanță majoră, întrucât stresul profesional trebuie luat în serios mai ales în mediile militare, argumentul major fiind reprezentat de rolul esențial pe care aceste cadre îl au în orice societate.

Polițiștii și, alături de ei, jandarmii, polițiștii de frontieră și pompierii sunt confrunțați adesea cu stresul psihic și suprasolicitarea fizică; după cum am menționat, selecția personalului se bazează și pe calități ale candidaților care să-i facă mai puțin vulnerabili la aceste surse de disconfort. Însă, fie și numai din cauza trecerii timpului și a înaintării în vârstă, apar efecte concretizate prin suferință fizică și psihică, mai ales în plan strict ocupațional, scăderea eficienței profesionale fiind regula. În primul rând, din această cauză este necesară cunoașterea surselor de stres specific, dintre care: relațiile încordate și rigide cu stafful, resursele materiale nesigure sau insuficiente relativ la sarcinile de rezolvat, presiunea timpului, probleme de comunicare sau de altă natură cu colegii și cu cei care solicită serviciile poliției sau ale altor asemenea instituții, imperfecțiuni și carențe legislative, factori culturali sau etnici neadecvați, desincronizări obiective și subiective între instituții sau servicii ale acelor instituții destinate acțiunilor comune.

Observarea stresului asociat cu o varietate de factori organizaționali și operaționali a permis cercetarea disconfortului ofițerilor de poliție în termenii simptomelor de anxietate, depresie sau alte disfuncții sociale și individuale. Dat fiind că polițiștii se află aproape continuu în mijlocul evenimentelor, Biggam & Moodie (1997) concluzionează că “... *munca în poliție este, psihologic vorbind, cea mai periculoasă profesie din lume*”. În asemenea activitate pot apărea două neplăceri majore: natura intrinsecă a muncii cu expunere la pericol și o rezultantă a structurii organizaționale, putând fi incluși stresori precum stilul managerial, sistemele de comunicare, ambiguități, conflicte de rol etc.

Brown, Cooper & Kirkcaldy (1996) au aplicat chestionare asupra unui lot reprezentativ de ofițeri superiori din poliția engleză, rezultatele confirmând existența stresului ocupațional cauzat de aspectele negative ale climatului muncii, inclusiv în ceea ce privește relațiile cu șefii și superiorii. Similar, Biggam & Moodie (1997) au descoperit diferențe regionale, cum ar fi, de exemplu, metodele de coping, astfel: superintendentii din Scoția utilizează mai mult suportul social domestic (familia), în timp ce omologii lor din Irlanda de Nord mai frecvent pe cel extrafamilial, și anume organizațional (al colegilor) și managerial (al șefilor). Pe de altă parte, ca elemente comune pentru cadrele de poliție din aceste zone geografice – Anglia, Scoția, Țara Galilor – sunt descrise diferențe interindividuale legate de tipul comportamental, locul controlului, disponibilitățile psihice decelabile. Pe termen lung, aceste rezultate vor servi ca bază pentru conceperea și fundamentarea unor strategii de reformă organizațională a serviciilor de poliție din mai multe state.

O mențiune aparte se cuvine pentru o altă categorie de lucrători ai Ministerului Internelor și Reformei Administrative, și anume aceea a pompierilor militari. Părerile privind aprecierea nivelului de stres la care este supusă această categorie de profesioniști se situează între limite relativ largi, de la recunoașterea expunerii la stres accentuat în misiuni până la minimalizarea acestuia de către cei cu un “optimism nerealist”.

Având în vedere apartenența și caracterul misiunilor, pompierii pot fi comparați cu polițiștii și din punctul de vedere al stresului ocupațional. Ca elemente diferențiale pentru același colectiv pot fi enumerate vârsta, gradul, funcția, locul și tipul de muncă concret, mediul (rural sau urban) și, nu în ultimul rând, sexul. Pe lângă aspectele menționate, referitor tot la pompieri, se vor mai reține: stresul cauzat de lucrul la înălțime, în condiții de asigurare logistică insuficientă și precară, expunerea la noxe chimice conținute în soluțiile și pulberile ignifuge, precum și cele din fum, praf și alte emanații de pe urma incendiilor, pericolul arsurilor. De asemenea, pompierii sunt solicitați și pentru efectuarea unor manopere tehnice (descarcerări) și paramedicale necesare în cazul accidentelor (rutiere, cauzate de fenomene meteo etc.).

Locul de muncă, sexul, gradul militar

Trebuie să avem în vedere, în acest context, importanța plasării “în spațiul geografic” a muncii, ca factor moderator în perceperea stresului, precum și diferențele dintre ofițerii de poliție care își desfășoară activitatea în mediul urban și cadrele din mediul rural. Factorul esențial este acela că munca în poliție nu este unitară și uniformă, fiind particularizată de influențe demografice, teritoriale, politice, sociale, economice și altele, cu pondere mai puțin semnificativă. Brown & Fielding (1993), plecând de la o situație în care un ofițer se plângea de disconfortul exercitării profesiei pe o întinsă arie geografică, au constatat și documentat creșterea nivelului de stres în urma schimbării repartizării geografice a cadrelor, probleme existând și din cauza dificultăților care apar în urma pierderii legăturii strânse a polițiștilor cu colegii lor, cu consecința imediată a diminuării camaraderiei; aspectele sunt valabile și pentru femeile-polițist. Gradul militar este o variabilă care a fost apreciată mai mult în relație cu diverse reacții la stres. Rezultatele sunt în consens cu cele ale autorilor Brown și Campbell (1993), în sensul că diversele modalități și situații de expunere la stresorii particulari sunt asociate cu poziția ierarhică, lucru valabil și pentru poliția britanică. Stresorii operaționali au un impact mai puternic pentru ofițerii cu grade inferioare, în timp ce pentru cei cu grade superioare sunt percepuți ca fiind mai stresanți factorii organizaționali.

Deși grupurile studiate au fost mici, deci relativ nesemnificative statistic, rezultate similare s-au obținut și în urma comparării ofițerilor cu subofițerii, mai ales din punctul de vedere al mecanismelor de coping utilizate. Și din perspectiva dezideratului, în parte artificial și nerealist (!) de egalitate între sexe, femeile se orientează tot mai mult spre activități tradițional masculine. Riscurile pe care și le asumă nu sunt evidente de la început, iar atunci când acestea devin simptomatice, o parte dintre aspectele patologice au o anumită doză de ireversibilitate: confruntările fizice, problemele delicate ale victimelor, dificultățile familiale, mai ales maritale, indisponibilități parțiale cauzate de ritmurile biologic-hormonale și, nu în ultimul rând, confruntarea cu o serie de prejudecăți și idei preconcepute atât la locul concret de muncă, cât și în mediile sociale extraprofesionale. Cu toate acestea, tendința actuală, favorizată și de legislație, este de a facilita implicarea tot mai frecventă în activități destinate în trecut exclusiv bărbaților. Una dintre consecințe este creșterea interesului științific pentru experiențele ocupaționale ale femeilor din structurile

militare. Valorile feminine încorporează capacități și disponibilități genetic predestinate spre îngrijire, emotivitate și sensibilitate specifică, compasiune, dar și tenacitate, perseverență, versatilitate și diplomație. Evident că solicitările profesionale, mai ales cele care nu concordă cu aceste abilități native, conflictele cauzate de caracteristicile normative ale meseriei creează și întrețin perturbări interne, cu potențial dezadaptativ și patologic. Spre exterior se conturează un conflict de rol de pe urma disonanței dintre necesitatea intervențiilor ferme în misiuni explicit ordonate cu întreținerea unui cult al masculinității și profilul feminin fragil, sentimental și conciliant, mai puțin dispus spre jargon. Aceste caractere devin abilități dacă sunt folosite în activități de rutină sau în cele de comunicare și mediere interpersonală. Mare parte din munca polițistelor se desfășoară în proximitatea opoziției tacite sau fățișe a bărbaților, majoritari în aceste medii. Femeile ofițer consideră ca fiind mai stresante arestările brutale și violente, injuriile și amenințările la adresa lor și a familiilor, cunoașterea și cercetarea victimelor violențelor inclusiv sexuale, mutările frecvente de la un departament la altul.

Deși supuși stresului intens și repetitiv, polițiștii de ambele sexe au o rată mai coborâtă decât alte grupuri ocupaționale în privința necesității de a fi observați și asistați psihologic sau de a fi tratați medical; inclusiv investigarea cu ajutorul *testului General Health Questionnaire ~ GHQ-28*, după Biggam & Moodie (1997), a demonstrat pentru această categorie profesională un potențial psihologic ridicat pe parcursul confruntărilor cu situații dificile sau solicitante.

Cazul particular al studiului citat cuprinde date referitoare la două loturi de polițiști – unul britanic și unul scoțian, rezultatele fiind însă apropiate. Ca o limită, se poate menționa maniera în care au fost înregistrate datele; în acest sens, apreciem că ar fi fost mai potrivit dacă autorii ar fi pus două întrebări separate pentru fiecare stresor cercetat, și anume: *Cât de des a fost experimentat ?*, respectiv *Cât stres personal a fost resimțit ca urmare a experienței ?*.

După o serie de examinări succesive a fost evidențiat faptul că stresorii cronici sunt de cele mai multe ori o reflectare a stresorilor organizaționali mai degrabă decât a celor operaționali, în majoritatea lor, de “fază acută”.

Motivația și copingul

În toate situațiile tensionate se poate face doar o apreciere relativă, ca urmare a diferențelor substanțiale de percepție de la un individ la altul, aflați în situații de expunere similare sau chiar identice. Datele unanime din literatură arată că puterea motivației este menită să mobilizeze și să întrețină travaliul profesional, să scadă în același timp stresul ocupațional și, în final, să realizeze inclusiv prin metodele de coping (inclusiv cel organizațional) o protecție eficientă împotriva bolilor generate sau favorizate de stres. După Hart, Wearing & Headley (1995), pentru o anumită persoană, nivelul perceput al stresului este intrinsec legat de percepția asupra calității vieții și bunăstării, cu componentele sale mai importante: afectivă, cognitivă, volițională și a sănătății somato-psihice.

Pe lângă asumarea la startul în profesie a majorității privațiunilor aferente, a disciplinei auto- și heteroimpuse, fortificarea prin antrenament fizic și psihic constant și regulat, o metodă sigură de coping este realizarea unui câștig material consistent.

Dacă stresul nu poate fi diminuat semnificativ numai prin metodele de coping organizațional prezentate, se produc perturbări somato-psișice, dintre care Tudorache (1993) menționează: • reacții emoționale necontrolate: furie, plâns, agitație psiho-motorie, strigăte etc.; • stări de “muțenie” temporară, fără substrat patologic; • excitabilitate exagerată, neliniște, tendințe auto- sau heteroagresive; • adicție marcată pentru consumul de toxice (alcool, cafea, țigări); • tendințe negativiste până la neexecutarea ordinelor și respingerea îndrumărilor pentru o mai bună îndeplinire a sarcinilor trasate, urmate de tensiuni și conflicte cu superiorii sau colegii; • simptome maladaptative concretizate prin solicitări frecvente de învoiri, permisi, părăsiri de garnizoană, chiar incapacitate temporară de muncă (prin boală); • randament scăzut și rezultate consecutive constant sub posibilități.

Mai ales pentru unitățile militare din sistemul național de apărare al oricărei țări, în care expunerea la stres este comparabilă pentru toți componenții acestor instituții, o excelentă metodă antistres constă în menținerea unei motivații focalizate pe problemă, conexasă pe cât posibil cu satisfacția profesională prin validarea eforturilor prestate. Efectul sanogenetic este realizat și prin creșterea nivelului de imunoglobuline A secretorii sanguine.

Deși este unanim acceptat că formele de coping organizațional sunt cele mai eficiente, există și forme cu aplicativitate individuală facilă și efecte benefice. Kirkcaldy et al (1994) au studiat rolul exercițiilor fizice în combaterea stresului ocupațional. Loturile a fost constituite din cadre de poliție engleze, atât superioare, cu funcții de conducere, cât și inferioare, de execuție. S-au urmărit legăturile dintre stresul de la locul de muncă, satisfacție profesională și bunăstare – sănătate fizică și psihică. Rezultatele au fost oarecum divergente, în sensul că practicarea, chiar regulată, a exercițiilor fizice dinamice (cele statice, monotone, ce presupun mai ales contracția musculară izometrică, au un efect mai modest) nu reduce stresul ocupațional; totuși, se remarcă existența efectelor sanogenetice datorită întreținerii unei stări de dispoziție care contribuie la menținerea stării de sănătate și care realizează un coping individual indiscutabil printr-o recuperare mai rapidă, cu certe beneficii somatice și psișice.

În aprecierea acestor rezultate, se va ține cont că stresul și efectele sale variază semnificativ în corelație cu percepția individuală, așa cum am arătat. S-a folosit metoda clinică, cu investigație anamnetică; fie că răspunsurile au fost autocenzurate, fie din alte cauze, legăturile de dependență între variabilele studiate au fost inconstante, mai ales în cazul cadrelor de conducere. Dintre cauzele reale care ar fi putut contribui la aceste discordanțe se menționează că aceste persoane au, de regulă, vârste mai avansate, în timpul liber sunt mai puțin dispuse la practicarea exercițiilor fizice, perioadele de relaxare sunt mai reduse și repartizate inegal pe perioada unei zile. Nu este exclus ca, pentru aceste cadre, conținutul noțiunilor de “satisfacție în muncă” și “bunăstare” să conțină nuanțe diferite de cea proprie celor cu funcții de execuție și grade inferioare.

Hurell (1995), într-o analiză aprofundată, investigând stresul perceput de soțiile acestor polițiști, le prezintă ca persoane aflate “în prima linie” în privința preluării și diminuării stresului soților; în aceste situații, se produce atât un coping orientat pe problemă, cât și unul emoțional. În aceste medii ocupaționale, atitudinile antistres se concretizează

prin focalizarea pe sursa problemelor și mai puțin pe efectele acestora, care, conform cutumelor interne, sunt estompate voluntar prin stimularea resurselor psihice de rezistență. Dintre variantele cu componentă managerială de reducere a stresului profesional se mai pot enumera: reducerea suprasolicitării în activitatea curentă printr-o mai bună organizare, creșterea controlului inclusiv pentru cadrele cu activități preponderent de execuție cu lărgire astfel a ariei de decidenți (fără perturbarea ierarhiei stabilite conform competențelor), creșterea flexibilității structurilor etc.

Suportul social

Problematika suportului social a fost investigată și de Kirkcaldy & Furnham (1995, apud Leavy), care, în continuarea studiilor începute în anii '80 relativ la definiția, originea, mecanismele, susținerea și consecințele suportului social, au demonstrat efectele benefice, mentale și fizice, ale exercitării suportului social cu formele sale mai importante: emoțional, instrumental, informațional, motivațional. Nu s-a demonstrat fără echivoc dacă suportul social se constituie într-un factor protectiv direct pentru prezervarea sănătății sau reprezintă doar un factor adjuvant, moderator, constatându-se că, în situații de agresivitate marcată a factorilor de stres, rolul și efectele benefice ale suportului social sunt minime. În privința originii suportului social, printre cele mai bune rezultate sunt reprezentate de cel realizat de familie, prieteni, mai rar sau deloc de colegi ! În context, aceiași autori arată că cei cu grade superioare, situați pe funcții de comandă, adoptă patternuri comportamentale inclusiv cu scop de coping în fața solicitărilor rezultate din contactele interumane, potrivit pozițiilor lor ierarhice, și anume diferențiat față de superiori, egali și inferiori; aceste variante comportamentale se practică și în managementul conflictelor atunci când se urmărește ajungerea la un compromis ca urmare a unor negocieri. Deci, sunt situații în care, printr-un management al stresului, prin mijloacele proprii strategiilor de coping pe care le pot controla în bună măsură, aceste cadre, paradoxal, reușesc o anumită relaxare chiar în mijlocul colectivelor pe care le conduc, în timpul activităților profesionale, desfășurate chiar în zilele oficial libere !

Deși factorii moderator ai stresului ocupațional prezentați par a fi entități distincte, ei influențează, fiecare, stresul ocupațional, fiind în același timp interrelaționați. Creșterea suportului social, a motivației, a gradului profesional, ca și activitatea într-un loc de muncă avantajos au efecte protective asupra polițistului, în timp ce anumite trăsături de personalitate, de tip comportamental *B* sau *C*, specialitate militară nedorită, discriminări pe bază de sex, se constituie în factori de stres permanent.

Obiectivul de etapă al studiului este obținerea unor date preliminare privind relația dintre unele dimensiuni de personalitate și comportament și reacțiile consecutive la situațiile stresante.

Ipoteze:

- Personalitatea determină percepția particulară și adesea individualizată a semnalelor

de stres cu conotație negativă. De asemenea, reprezintă un element de diferențiere între cadrele cu obligații profesionale speciale și populația civilă, în general.

- Tipul comportamental se constituie într-un predictor semnificativ al evaluării situaționale, răspunsului la stresului ocupațional specific, tipului de coping adoptat, atitudinii

în viața particulară și profesională. Acest tip comportamental este mai bine reprezentat numeric în rândurile militarilor comparativ cu mediile civile.

- Există diferențe între profilul psihologic determinat cu ajutorul inventarelor de personalitate și imaginea rezultată în urma auto-evaluării, inerent subiectivă.

Rezultate:

(A) În cadrul chestionarului propriu – PLTS, se remarcă existența corelațiilor semnificative între scalele *capacitatea de analiză și sinteză*, pe de o parte, și scalele *memoria și adaptabilitatea*, pe de altă parte. Alte două corelații semnificative există între *responsabilitate* și *spiritul de inițiativă*, precum și între *atenția distributivă și autocontrol*. Așa cum este de așteptat, o bună memorie, dublată de capacitate de analiză și sinteză, crește posibilitățile de adaptare; similar, scorurile mari la atenția distributivă contribuie la un bun autocontrol. Mai ales în colective ce îndeplinesc misiuni riscante, spiritul de inițiativă trebuie “temperat” de responsabilitatea pentru propria persoană și față de cei din jur (colegi sau/și persoane implicate).

(B) I. Corelația semnificativă statistic dintre *spiritul de inițiativă* (PLTS) și *comunalitate* (CPI) se poate interpreta, în sensul că persoanele cu scoruri mari pe scala Cm sunt caracterizate ca organizate, stabile, integrate, cu inițiative rezonabile și pertinente la locul de muncă sau în misiuni. Prin acești parametri de personalitate confirmă ipoteza potrivit căreia stresul ocupațional este resimțit moderat, fără a perturba echilibrul psihic și eficacitatea profesională.

II. Răspunsurile privitoare la *starea actuală de sănătate* din inventarul OSI concordă semnificativ cu cele din chestionarul propriu. Covariația inversă dintre *independența în misiuni* (PLTS) și *interfața muncă – familie* (OSI) explică faptul că o oarecare detașare de problemele familiei contribuie la creșterea independenței în misiuni, cu asumarea conștientă a unor riscuri mai mari.

III. *Suportul social* (OSI) se corelează pozitiv cu următoarele scale din CPI: *socializarea, sociabilitatea, impresia bună și flexibilitatea*, iar pe de altă parte, corelația este negativă cu *capacitatea de statut*. Cu alte cuvinte,

un individ beneficiar al unui suport social semnificativ, real, se va manifesta îndeosebi în cadrul ocupațional deschis, atașat și dezirabil social, bine integrat în colectiv, chiar prietenos, bine organizat și productiv. Din perspectiva corelației negative menționate, se remarcă inclusiv observațional că ambiția și interesele individuale nu concordă întotdeauna cu cele ale grupului socio-profesional, consecința fiind reducerea suportului social acordat acelei persoane.

Scorurile mari la scala *dominanță* (CPI) sunt firesc asociate pozitiv cu cele ale scalei *rol managerial* (OSI), orice lider veritabil trebuind să se impună prin caracterile sale dominante, să manifeste rezistență la stres și să prezinte un comportament echilibrat cu evaluarea corectă a tuturor situațiilor cu care se confruntă.

O bună stare de sănătate, alături de potențialități de realizare într-un cadru deschis, insuficient definit, presupun inteligență, independență, claritate în gândire, toate stând la baza unor variate strategii de îndeplinire a sarcinilor.

Intuiția psihologică (CPI) este indispensabilă în construcția și întreținerea unei *structuri* și a unui *climat organizațional* optim, benefic. Trebuie remarcată relația de covariație negativă dintre scala V2 (CPI) și *relația muncă-familie* (OSI), explicată prin faptul că sunt situații în care cei care obțin scoruri mari pe V2 (adică au tendința ca, la locul de muncă, să accepte și să respecte normele fără să le comenteze), în familie să aibă un comportament contrar ! Nu se confirmă ipoteza potrivit căreia personalitatea moderează similar atât relațiile interpersonale din mediul ocupațional, cât și pe cele din familie.

În privința relației inverse dintre *toleranță* (CPI) și *rol managerial* (OSI), practica demonstrează că, adesea, creșterea celei dintâi o influențează negativ pe cea de-a doua !

Responsabilitatea (CPI) corelează negativ cu *tipul A de comportament*, explicația aflându-se în relativa indiferență a celor cu comportament ofensiv față de regulile de conviețuire armonioasă cu colaboratorii mai ales. Comportamentul A conduce individul spre un coping individual,

confirmându-se ipoteza potrivit căreia toată activitatea acestui tip este canalizată spre satisfacerea ambițiilor și a nevoii de realizare, fără a prea multe considerații pentru cei din jur.

(C) Diferențele pe scala *tip A de comportament* (CPI) dintre lotul studiat și cele două grupuri de referință (englez, respectiv american) demonstrează frecvența net superioară a acestui tip de comportament dominant al militarilor, în general, și al celor din lotul nostru, în special. Pe de altă parte, sunt evidente corelațiile puternic semnificative cu *atitudinea în fața vieții, stilul comportamental, ambiția și nevoia de realizare* (din OSI); cu *responsabilitatea* (CPI). Ipoteza care prezuma frecvența mai mare a celor cu *comportament de tip A* în serviciile speciale comparativ cu loturile civile este confirmată.

(D) Ipoteza conform căreia membrii trupelor speciale au parametri de personalitate superiori populației civile s-a demonstrat parțial, adică, doar la o parte din scalele CPI subiecții noștri au obținut scoruri mari, realizând diferențe semnificative pozitive între mediile lor și cele ale etalonului național. Menționăm că s-au comparat subiecții cu bărbații din lotul etalon din două motive: numărul femeilor luate în studiu este mult mai mic față de cel

al bărbaților și în misiunile specifice nu se face niciun fel de diferențiere după criteriul sexului. Concret, scalele la care scorurile (și, implicit, mediile) au fost în favoarea militarilor studiați, cu diferențe a căror semnificație statistică a fost probată aplicând criteriul “z” (pentru loturi mai mari de 30 de subiecți), sunt: *dominanța, capacitatea de statut, sociabilitatea, prezența socială, acceptarea de sine, independența și empatia*, corespunzând cu aspectele care trebuie să distingă orice luptător față de persoanele obișnuite !

Concordant cu ipoteza în care anticipam diferențe, inclusiv subiective, între profilul rezultat după aplicarea inventarului de personalitate și cel autorelatat, acestea se referă la majoritatea scalelor la care subiecții noștri nu au obținut scoruri semnificativ mari, dar despre care au relatat că, din punctul lor de vedere, trebuie să se perfecționeze doar în mică și foarte mică măsură (cu excepția *comunicativității*). În privința *sănătății*, diferența este semnificativă doar la pragul de semnificație de 0,05 față de precedentele, la care s-a lucrat cu $p = 0,01$, în principal datorită faptului că, deși la intrarea în viața militară, starea de sănătate este ireproșabilă, în timp, apare uzura prin suprasolicitare, iar afecțiunile ulterioare sunt aceleași cu ale oricărei alte persoane !

*

Societatea românească de după evenimentele din decembrie 1989 s-a confruntat cu o gamă largă de convulsii sociale și politice, majoritatea petrecându-se și fiind apanajul perioadelor de tranziție. Amploarea perturbărilor de acest fel, precum și diversificarea formelor de prezentare și a mijloacelor de acțiune au impus crearea și eficientizarea structurilor specializate capabile să intervină pentru rezolvarea situațiilor destabilizatoare social, politic sau economic. Ministerul Internelor și Reformei Administrative este angrenat în realizarea strategiilor de reformă care să facă efectivele apte să combată prompt și cu profesionalism actele care ar submina siguranța națională, precum și ordinea socială.

Ca forțe de tip special, organizate ca și compartimente în structura unităților Ministerului Internelor și Reformei Administrative, acestea trebuie să asigure protecția persoanelor și a obiectivelor, găsirea și dezamorsarea încărcăturilor explozive, demascarea rețelelor de trafic și de consum de droguri etc. Trebuie să aibă pregătirea profesională de a putea folosi cât mai multe tipuri de armament, vehicule, aparatură și, nu în ultimul rând, de a avea cunoștințe de prim ajutor în urgențele medicale. Dintre calitățile necesare se pot

enumera: memoria, judecata, capacitatea de a realiza asocieri, analiza, sinteza, atenția distributivă, mobilitatea, flexibilitatea intelectuală, curajul, rezistența psihică, puterea de mobilizare, capacitatea de efort, viteza de reacție, autocontrolul, echilibrul interior, toleranța la frustrare, adaptabilitatea, stabilitatea comportamentală, spiritul de echipă. Toate aceste calități, înnăscute sau dobândite, sunt întreținute și valorizate numai printr-un antrenament continuu și susținut.

Respectând specificul instituțiilor, se pot menționa două principale strategii antistres legate direct de creșterea performanței profesionale: *realizarea și menținerea unei condiții fizice și psihice corespunzătoare prin păstrarea echilibrului optim activitate – odihnă și repartizarea echitabilă a sarcinilor între membrii colectivelor, în concordanță cu capacitățile și posibilitățile rezolutive ale fiecărui cadru*; aceasta din urmă creează o încredere în forțele proprii și, ulterior, creșterea siguranței de efectuare a sarcinilor de serviciu.

Întrucât stresul profesional este inerent și, adesea, concordant cu amploarea și dificultatea misiunilor de îndeplinit, în plan funcțional este necesară identificarea factorilor cei mai semnificativi care produc stres și combaterea acestora în scop sanogenetic.

În perioadele istorice anterioare, suferințele psihice și chiar problemele comportamentale având cauză stresul puneau în mod neselectiv în pericol cariera militară, cel care trecea prin dificultăți existențiale evitând să colaboreze cu cadrele medicale și psihologice în sensul declarării reale a eventualelor tulburări psihice, chiar de scurtă durată și minore ca amplitudine. Exista, astfel, riscul ca aceste persoane să fie trimise în misiuni riscante și problemele de sănătate să crească, având consecințe imprevizibile pentru echipa de intervenție sau doar pentru propria persoană. Se impune astfel, ca, mai ales în preajma evenimentelor mai importante, cadrele predispuse să fie încurajate să declare corect și pe cât posibil complet tot ceea ce consideră că are legătură de cauzalitate cu starea de boală, colaborând cu specialiștii în elucidarea diagnostică și stabilirea strategiei terapeutice. Factorii de comandă au rolul cel mai important în crearea unor condiții de muncă ergonomice, mai ales pentru cei mai vulnerabili și, pe cât este posibil, aceste activități medicale și manageriale să fie desfășurate după un program și în cadru organizat. Măsurile de îndepărtare din sistem sau cele disciplinare trebuie luate după o pertinentă analiză, precedată de o bună informare și numai atunci când au fost epuizate toate resursele medicale și psihologice.

La parametrii relevanți de personalitate s-au demonstrat diferențe semnificative ale acestor cadre față de eșantionul etalon de populație civilă; totuși, nivelele nu concordă întocmai cu părerile personale pe care fiecare dintre subiecții le au despre capacitățile și nivelul lor de pregătire actual ! Putem admite ca obiective două cauze: pe de o parte, subiectivitatea inerentă oricărei autoaprecieri, iar pe de alta, relativa neconcordanță între ierarhia valorilor reală, unanim valorizată, și cea de microclimat, respectiv microcultură.

Tipul A de comportament este bine reprezentat în aceste colective, iar caracterele esențiale ale acestuia sunt semnificativ mai puternice comparativ cu ale subiecților din alte loturi investigate (din Marea Britanie, respectiv SUA), cu toate consecințele pozitive și negative cunoscute.

Implicațiile rezultatelor, pe lângă aspectele științifice, pot contribui la creșterea motivației subiecților pentru o autoapreciere realistă și pentru o necesară perfecționare continuă; din perspectiva comandanților se impune documentarea cât mai profesionistă (obligatoriu cu sprijinul și consilierea psihologului) a deciziilor, mai ales a celor din domeniul resurselor umane din unitățile subordonate lor.

Bibliografie selectivă

- Biggam Fiona & Moodie Eleanor, *Self-Perceived Occupational Stress and Distress in a Scottish Police Force*, Work and Stress, nr. 2, 1997, pp. 118-123.
- Brown Jennifer M. & Campbell E. A., *Stress and Policing*, England, Chichester: Wiley, 1993.
- Brown Jennifer, Cooper C. & Kirkcaldy B., *Occupational Stress among Senior Police Officers*, British Journal of Psychology, nr. 1, 1996, pp. 31-39.
- Brown Jennifer & Fielding Jane, *Qualitative Differences in Men and Women Police Officers Experience of Occupational Stress*, Work and Stress, nr. 4, 1993, pp. 327-340.
- Hart P., Wearing A. J. & Headley B., *Police stress and well-being: integrating personality, coping and daily work experiences*, Journal of Occupational and Organisational Psychology, nr. 2, 1995, pp. 133-148.
- Tudorache S., *Pregătirea de luptă și situațiile de stres*, în revista *Gândirea Militară Românească*, nr. 4, 1993, pp. 47-57.

O PERSPECTIVĂ CREȘTINĂ ASUPRA DISCIPLINEI MILITARE

Pastor Emil CONSTANTIN

Cu ceva timp în urmă, în așteptarea sărbătorilor mântuitoare ale Crăciunului, am primit în redacție vizita pastorului Emil Constantin. Aducea unele daruri, din cele obișnuite sfârșitului de an. Printre acestea și o carte, autor fiind el însuși, închinată dragostei de Dumnezeu, drept mulțumire că îl trecuse cu bine prin grele încercări.

Înainte de a pleca, ne-a lăsat, cu o neprefăcută timiditate, un articol. La puțin timp, a trecut în lumea uniformă a umbrelor. Publicăm articolul primit atunci, apăsați de reproșul că nu l-am redat tiparului când pastorul Emil Constantin era convins că a învins moartea.

Dumnezeu să-l odihnească !

The article approaches the military discipline in relation with the man, respectively the military, faith in God.

Firstly, the author focuses on the Ten Commandments on Mount Sinai, underlining the fact that law, order and discipline are important for each and every human community but especially for the military one.

Then, the requirements of military discipline are mentioned, as they are stated in the Romanian Armed Forces Special Regulations. Therefore, a soldier must be self-exigent, honest, must show respect for the superiors and must keep professional secret.

In the last part of the article, the main factors that contribute to the achievement of an efficient military discipline: the military's moral and fighting qualities, order maintenance in all the military structure, according to the rules and regulations, commanders' exigency, persuasive means appropriate use, commanders' and superiors' personal example.

Una dintre componentele de bază ale sistemului universal de valori umane, *disciplina* – definită ca totalitate a regulilor de comportament instituite istoricește în societate și pretinse tuturor membrilor săi de către colectivitatea însăși – are un caracter imperativ, deoarece ea a fost lăsată omenirii, încă de la începuturile ei, de către Dumnezeu.

Din nefericire, istoria omenirii debutează cu un act grav de indisciplină – neascultarea primilor oameni, Adam și Eva, de porunca lui Dumnezeu, care le interzicea să mănânce din fructul pomului cunoștinței binelui și răului, fapt care va avea repercusiuni asupra întregii rase umane. Adam și Eva nu au păstrat adevărata cunoaștere de Dumnezeu și au fost izgoniți din rai.

Conștiința a devenit activă acum și omului i s-a dat ocazia să arate că legea lui Dumnezeu înscrisă în firea omului era suficientă pentru a-l readuce

la Dumnezeu¹. Dar, Cain însuși a fost un ucigaș; și, deși pentru o vreme, a existat evlavie pe linia urmașilor lui Set, încet, încet, toată pietatea a dispărut. Toate faptele au fost corupte în toate căile lor și orice închipuire, orice gând al inimii lor erau îndreptate spre rău. Nimeni nu-L mai căuta pe Dumnezeu. Dumnezeu a fost nevoit să cerceteze lumea cu judecata Sa. Numai Noe și familia lui au fost salvați; ceilalți au fost nimiciți de potopul pe care Dumnezeu l-a trimis ca o pedeapsă asupra omului, din pricina păcatului acestuia. După potop, Dumnezeu i-a dat lui Noe informații cu privire la forma de guvernare umană. Ucigașii trebuiau să fie executați legal: “De va vărsa cineva sânge omenesc, sângele aceluia de mână de om se va vărsa, căci Dumnezeu a făcut omul după chipul Său” (Facerea 9:6). Omul trebuia să conducă pentru Dumnezeu, ca împuternicit al lui Dumnezeu, iar oamenii trebuiau să fie conduși de Dumnezeu prin legi drepte și sfinte.

Dumnezeu S-a folosit de Moise pentru a transmite poporului evreu cuvintele Legii (Ieșirea 20:19-22). Este vorba de Legea Domnului (Iosua 24:26) scrisă într-o carte (Iosua 1:7) conținând poruncile din Ieșirea, Levitic, Numeri, Deuteronom. Pentateuhul, prima secțiune a Canonului, era numită *Legea* (Luca 24:44).

Cele zece porunci date pe Sinai și regulamentele care decurg din acestea reprezintă Constituția statului evreiesc teocratic², iar promulgarea acestei legi fundamentale are loc în auzul întregului popor.

Abrogarea poruncilor cu caracter local și temporar nu a antrenat desființarea *Decalogului*, imperativ divin, valabil nu numai pentru evrei, ci și pentru creștini. Nicio societate omenească nu se poate lipsi de cele zece porunci, expresie a naturii imuabile a lui Dumnezeu. Principiile spirituale și morale care decurg din *Decalog* rămân valabile câtă vreme vor exista oameni pe pământ: închinarea în duh și adevăr adusă singurului Dumnezeu adevărat; teama de Numele Lui; nevoia odihnei pentru toți oamenii; considerația și ascultarea datorate aproapelui, a onoarei sale, a familiei și bunurilor sale.

Ca urmare, legea, ordinea și disciplina se impun ca o necesitate în orice colectivitate umană. O societate așezată pe credința în Dumnezeu și pe principiile statului de drept, pe recunoașterea și respectarea “*de jure*” și “*de facto*” a drepturilor fundamentale ale omului, creează condiții materiale și spirituale ca disciplina să fie înțeleasă, liber consimțită și promovată ca atare. Progresele societăților civilizate se datorează, între altele, și faptului că ordinea și disciplina au fost sădite în fiecare microstructură socio-umană, începând cu familia, în toate nivelurile sistemului, cadrul juridic și cel educațional existent favorizând impunerea, conștientizarea și respectarea normelor de conviețuire socială³.

Răspunzând unor nevoi sociale reale de existență și progres, disciplina exprimă capacitatea individului de a se încadra în cerințele normelor de muncă și de conduită, pe temeiul cărora

¹ Thevasen Henry Clarence, *Prelegeri de teologie sistematică*, S.M.R., 1979, p. 233.

² xxx *Dicționar biblic*, vol. 2, Editura Stephanus, București, 1996, p. 242.

³ Arădăvoice Gheorghe, *Disciplina militară – dimensiuni psihologice*, Editura AISM, București, 1993, p. 7.

omul este deopotrivă liber și răspunzător de acțiunile și faptele sale. Din acest punct de vedere, disciplina asigură desfășurarea normală a întregii vieți a sistemului social și subsistemelor sale, reprezentând cadrul adecvat afirmării fiecărui individ și colectivității. Ea constituie, în același timp, o condiție principală a promovării democratice, dar și un efect al acesteia. Progresul general al națiunii noastre, exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale ale oamenilor pot fi cu adevărat asigurate numai atunci când sunt respectate normele sociale, legalitatea și ordinea de drept.

Armata Română – una dintre instituțiile fundamentale ale statului – oglindește, prin structură, misiune și fizionomia sa, trasăturile și nivelul de civilizație și cultură al societății românești. Ca urmare, disciplina socială, în coordonatele sale principale, se regăsește, cu numeroase particularități, în toate manifestările vieții ostășești. Disciplina militară este parte inseparabilă a disciplinei sociale, distingându-se printr-un șir de trăsături specifice determinate de natura activității, rigorile și misinile organismului militar: *“Disciplina militară este cel mai important factor al capacității de luptă a unei armate. Ea definește subordonarea, asigură autoritatea și este obligatorie pentru toți militarii, fără deosebire de grad sau funcție. Disciplina militară constă în respectarea și executarea cu strictețe și întocmai, de către militarii de toate gradele, a regulilor stabilite prin legile în vigoare și regulamentele militare”*⁴. Disciplina militară presupune o subordonare completă și se bazează pe recunoașterea conștiință, de către fiecare militar, a necesității îndeplinirii îndatoririlor sale militare și pe simțul răspunderii personale față de obligațiile ce-i revin.

Unui creștin, chiar îmbrăcat în uniformă militară, nu-i este greu să recunoască și să respecte **autoritatea**, deoarece el, mai întâi de toate, a recunoscut autoritatea și suveranitatea lui Dumnezeu asupra lui: *“Și se vor închina înaintea Lui toate semințiile neamurilor. Că a Domnului este împărăția și El stăpânește peste neamuri”* (Psalmul 21:22-33). De asemenea, creștinul este învățat în familie și în Biserică să respecte și să accepte autoritatea statului: *“Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri, căci nu este stăpânire decât de la Dumnezeu; iar cele ce sunt, de Dumnezeu sunt rânduite. Pentru aceea, cel ce se împotrivesc stăpânirii se împotrivesc rânduielii lui Dumnezeu. Iar cei ce se împotrivesc își vor lua osânda. Căci dregătorii nu simt frica pentru fapta bună, ci pentru cea rea. Voi ești, deci, să nu-ți fie frică de stăpânire ? Fă binele și vei avea laudă de la ea ! Căci ea este slujitoare a lui Dumnezeu spre binele tău. Iar dacă faci rău, teme-te; căci nu în zadar poartă sabia; pentru că ea este slujitoare a lui Dumnezeu și răzbunătoare a mâniei Lui, asupra celui ce săvârșește răul”* (Romani 13:1-4). Nu putem uita cuvintele Domnului Hristos, care-Și îndemna ucenicii la respectarea îndatoririlor cetățenești, cuvinte intrate în patrimoniul culturii universale: *“Dați deci Cezarului cele ce sunt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu”* (Matei 22:21).

⁴ xxx Regulamentul disciplinei militare, Editura Militară, București, 1973, p. 1.

Dacă privim la **cerințele** disciplinei militare așa cum sunt ele enunțate în Regulamentul de specialitate al Armatei Române, se observă cu ușurință că aceste cerințe nu sunt altceva decât o prelungire specifică, o adaptare concretă a disciplinei și ascultării pe care fiecare creștin trebuie să o aibă. Astfel, în *Regulamentul disciplinei militare* se afirmă că fiecare militar este obligat *“să respecte cu strictețe prevederile legale și jurământul militar și să execute întocmai și la timp prevederile regulamentelor și instrucțiunilor militare și ordinele și dispozițiile primite”*⁵.

Și Biblia, Sfânta Scriptură, îndeamnă la ascultare și supunere. Evanghelia după Matei ne prezintă un model de ascultare și supunere în persoana sutașului (comandant a peste 100 de soldați) roman pe care Domnul Hristos îl laudă pentru credința lui. Acel sutaș din Capernaum avea un rob bolnav și vine cu această problemă la Mântuitor, plin de speranță, căci auzise de vindecările și minunile pe care le făcuse Acesta în ținutul său. Atunci când Domnul Iisus se oferă să vină în casa sutașului, pentru a-i vindeca robul, sutașul recunoaște în persoana lui Iisus ca fiind Cel care are autoritatea supremă: *“Dar sutașul, răspunzând, I-a zis: Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea. Că și eu sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te, și se duce; și celuilalt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face. Auzind Iisus, S-a minunat și a zis celor ce veneau după el: Adevărat grăiesc vouă: la nimeni în Israel, n-am găsit atâta credință”* (Matei 8:8-10).

Demn de subliniat este comentariul Sfântului Ioan Gură de Aur la această întâmplare. El spune: *“Este mare lucru ca un om care nu făcea parte din neamul iudaic, să aibă despre Hristos o părere atât de mare. După socotința mea, sutașul se gândea că ostirile cele cerești, bolile, moartea și toate celelalte se supuneau lui Hristos, așa cum i se supuneau lui ostașii săi”*⁶.

Dincolo de înțelesul pur teologic al acestui pasaj din Sfânta Evanghelie după Matei – respectiv credința în Iisus Hristos!, trebuie să subliniem că Mântuitorul nu a criticat în niciun fel disciplina militară care-l caracteriza pe acel sutaș. Și dacă El n-a criticat-o, considerând-o ca pe ceva normal în viața unui militar, cu atât mai mult Bisericile creștine sunt datoare să încurajeze disciplina.

O altă cerință stipulată în *Regulamentul disciplinei militare* arată că disciplina militară obligă pe fiecare militar **“să suporte cu tărie toate greutățile și privațiunile serviciului militar, iar pentru îndeplinirea îndatoririlor ce-i revin, la nevoie, să nu-și cruțe nici chiar viața”**. Se știe că armata nu-i un pension de domnișoare sensibile, ci o școală aspră! Tinerii care intră în această instituție constată, încă din prima zi, că a fi militar nu-i un lucru ușor. Greutăți de tot felul, privațiuni pe care în viața civilă nu le întâlnesc.

⁵ *Idem*, p. 6.

⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, Editura Institutului Biblic și de Misiune a BOR, București, 1994, p. 334.

Sfântul apostol Pavel îi îndeamnă pe creștini: *“în suferință fiți răbdători !”* (Romani 12:12), căci în mijlocul greutăților, al încercărilor și necazurilor se vede adevărata valoare a omului. Fără greutăți nu se obține nimic. Greutăți și necazuri sunt pe calea credinței, greutăți și necazuri sunt și în viața militară. Sfântul Vasile cel Mare spune că, *“dacă nu suferi necazurile, atunci nici să nu aștepți cununile viitoare, ca unul ce nu a ieșit nici la nevoințele și ostenețile care au fost rânduite pentru primirea cununilor”*⁷.

Pentru creștin, există speranță în orice necaz, căci el, prin rugăciune, primește sprijinul lui Dumnezeu.

De asemenea, Domnul Hristos ne-a arătat că dragostea supremă față de semenii tăi (deci inclusiv față de poporul tău !) este să-ți dăruiești viața pentru ei: *“Mai mare dragoste decât aceasta nimenei nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi”* (Ioan 15:13). Mântuitorul Și-a dat viața pentru lumea întreagă, ca cei care cred în El să fie mântuiți. Și pe urmele Lui au călcat mii de martiri creștini. Dar, oare, eroii de pe câmpul de luptă, căzuți la datorie, nu probează aceeași dragoste în jertfa lor supremă pentru țara lor ?

Istoria poporului român e plină de astfel de exemple – și nu nominalizăm tocmai pentru a nu nedreptăți prin omisiune !, când fiii acestei țări și-au dat viața ca să salveze o altă viață sau mai multe.

Disciplina militară îl obligă pe militar **să păstreze secretul** cu strictețe. A păstra secretul militar înseamnă a dovedi loialitate față de armata și țara căreia îi aparții. Reversul loialității este trădarea. *“Limbuția – spune Sfântul Ioan Scărarul – este tronul pe care are obiceiul a se arată și a se fâli slava deșartă. Limbuția este semnul după care recunoști pe cei neștiutori, ușa pe care intră clevetirea, călăuzitoarea prosteștii veselii, slujitoarea minciunii, destrămarea umilinței, crainica trândăvie, înainte-mergătoarea somnului, împrăștiетоarea gândurilor, nimicirea pazei sufletului, răcirea fierbințelii inimii, întunecarea rugăciunii”*⁸.

O altă obligație ce derivă din disciplina militară este că fiecare militar trebuie **să îi stimeze** pe comandanți (șefi) și superiori, să dea salutul militar și să respecte regulile de politețe. Nici această cerință nu este străină de modul de viață creștin. Sfântul apostol Pavel spune: *“Ascultați pe mai-marii voștri și vă supuneți lor...”* (Evrei 13:17), iar Sfântul apostol Petru scrie: *“Dați tuturor cinste, iubiți frăția, temeți-vă de Dumnezeu, cinstiți pe împărat !”* (1 Petru 2:17).

Tot apostolul Pavel, atunci când este acuzat de lipsă de respect față de marele preot Anania, afirma: *“Fraților, nu știam că este arhieru; căci este scris: Pe mai marele poporului tău să nu-l vorbești de rău”* (Fapte 23:5). Din moment ce creștinul este învățat să-și cinstească – adică să-și respecte – semenii, cu atât mai mult îi va fi ușor să-și respecte și să-și iubească comandanții, în cazul în care este militar. Sigur, relația subordonat – comandant nu este o relație

⁷ Moldoveanu Nicolae, *Dicționar de înțelepciune patristică*, Editura Casa școalelor, București, 1997, p. 211.

⁸ Sf. Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, Editura Amarcord, Timișoara, 1997, p. 280.

simplă. Ea implică multe lucruri și multe probleme. Chiar dacă atât șeful, cât și subordonatul sunt creștini și deci egali în fața dragostei lui Dumnezeu, în activitățile pe care le desfășoară responsabilitățile lor sunt diferite. Foarte bune sunt recomandările psihologului american Meilinger Philip, pentru a ușura subordonarea în sistemul militar. El și-a intitulat studiul “*Cele zece reguli ale unei bune subordonări*”, aceste reguli fiind: 1) *Nu vă blamați șeful.* 2) *Nu vă luptați cu șeful.* 3) *Dați dovadă de inițiativă.* 4) *Asumați-vă responsabilitatea.* 5) *Spuneți adevărul.* 6) *Faceți-vă temele.* 7) *Implementați sugestiile cu înțelepciune.* 8) *Informați-l mereu pe șef.* 9) *Numiți problemele la timp.* 10) *Îndepliniți-vă onest sarcinile*⁹.

Disciplina militară îl mai obligă pe fiecare militar “*să fie sobru și exigent cu sine însuși, să-i oprească pe cei din jurul lui de la încălcarea ordinii de drept și a celei militare*”.

Exigența față de sine este o constantă a învățaturii creștine. Sfântul Ambrozie spune că “*Studiul cunoașterii de noi înșine să-l punem mai presus de orice alt studiu. Cea mai folositoare dintre toate cunoștințele este aceea care ne dă noțiuni drepte despre noi înșine și ne învață să ne conducem*”¹⁰.

Un alt imperativ al disciplinei militare este ca militarul să fie *cinstit, sincer și drept*. Înainte ca societatea și armata să aibă asemenea cerințe de la membrii lor, trebuie arătat că, în primul rând, acest lucru este cerut de Dumnezeu. În *Decalog*, cea de-a noua poruncă este: “*Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău !*” (*Ieșirea* 20:16). De asemenea, apostolul Pavel, în *Epistola către Coloseni*, spune: “*Nu vă mințiți unul pe altul !*” (*Coloseni* 3:9).

Minciuna este un lucru urât de Dumnezeu, iar ultima carte a Bibliei, *Apocalipsa*, spune că minciinoșii au partea lor în iadul care arde cu foc și cu pucioasă (*Apocalipsa* 21:8). Sfântul Vasile cel Mare afirma că: “*Minciuna este cea mai mare răutate*”¹¹. Militarul creștin va urî minciuna și asta nu neapărat pentru că minciuna poate fi pedepsită disciplinar, ci pentru că el, așa cum a fost învățat în familie și în Biserică, nu vrea să păcătuiască pentru a nu-L supăra pe Dumnezeu.

Tot disciplina militară îl obligă pe fiecare militar **să păstreze cu grijă bunurile armatei**. Nici această cerință nu este un lucru nou pentru creștin, căci el a fost învățat să respecte proprietatea și bunurile semenilor săi. Conform ultimei porunci din *Decalog*, creștinul este oprit să-și dorească bunurile aproapelui său. El este îndemnat de credința sa să administreze cu grijă ceea ce i-a fost încredințat, pentru că are o dublă responsabilitate: atât în fața oamenilor, a instituției militare, cât și în fața lui Dumnezeu. Sfântul Clement Alexandrinul spune că: “*Totdeauna trebuie să ne purtăm așa ca și când Domnul ar fi de față*”¹².

⁹ Meilinger Philip, *The Ten Rules of Good Followership*, în *Military Review*, SUA, vol. 74, nr. 8/1994, pp. 32-37.

¹⁰ Moldoveanu Nicolae, *op. cit.*, p. 131.¹¹ *Ibidem*, p. 305.

¹² Sf. Clement Alexandrinul, *Pedagogul II*, 2, p. 163.

Regulamentul disciplinei militare arată că disciplina militară se realizează prin:

- formarea și dezvoltarea la militari a unor înalte calități morale și de luptă, precum și a deprinderilor necesare îndeplinirii îndatoririlor ce le revin;
- menținerea ordinii regulamentare în toate structurile militare în strictă conformitate cu prevederile legilor, regulamentelor, instrucțiunilor și ordinelor;
- exigența comandanților față de subordonați și folosirea justă a măsurilor de convingere și constrângere;
- exemplul personal *dat* de comandanți și de superiori.

Considerăm că acești factori de realizare a disciplinei militare sunt la nivelul maxim atunci când militarul a beneficiat de o reală educație creștină în familie, școală, biserică și își continuă relația cu Dumnezeu în sistemul asistenței religioase organizat de Armată.

Creștinismul, așa cum am arătat, încurajează ascultarea și supunerea de autorități – deci, inclusiv de cele militare!, dezvoltă în ființa umană trăsături nobile, plăcute atât lui Hristos, cât și oamenilor, dându-i militarului loialitate, demnitate, dragoste și respect față de comandanți și camarazi, exigență față de propriul comportament și grijă față de bunurile materiale ale armatei.

Fie ca Dumnezeu să binecuvânteze Țara noastră, Armata Română, ca fiecare să-și poată îndeplini datoria acolo unde se găsește!

BIBLIOGRAFIE

- xxx *Biblia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune a BOR, 1994.

Convorbiri de început de secol

cu domnul
*general de brigadă (r.)
dr. Gheorghe VĂDUVA*

UNDE NU-I VALOARE, NU-I NICI DURATĂ !

◆ *Generalul David Petraeus a prezentat, se pare în premieră, în fața camerelor reunite ale Congresului, un raport detaliat asupra a ceea ce se întâmplă în Irak. Ce înseamnă asta: un general, mare comandant, în conclavul puterii supreme în stat ?*

◆ Nu este nimic prea nou, nici sub soarele strălucitor, îngăduitor și destul de iertător al planetei sau al Sistemului, nici sub cerul nostru, al oamenilor, mai senin sau mai întunecat. Așa a fost mereu și așa va fi, probabil, mereu. Toți generalii din lume dau raportul instituției decidentului politic. Aceasta este instituția supremă în stat, pentru că reprezintă sau ar trebui să reprezinte esența esențelor intereselor statului respectiv și pe cea a voinței publice, a voinței națiunii. De altfel, cum bine știți, la francezi, spre exemplu, gradul de general este considerat grad de demnitar. Generalii care nu dau raport în fața nimănui sau, și mai rău, cei care-l dau în fața orșicui, fie că nu sunt generali adevărați, ci doar ajunși și ei, întâmplător sau nu, pe acolo, prin zona zero a armatelor, fie sunt dictatori, fie servitori. Din câte știu eu, nu există generali ... independenți, oricât de important și de neprețuit ar fi acest grad, pe care unii îl consideră chiar al tuturor posibilităților.

Și ar mai fi ceva. Cu câteva excepții – care, cred eu, numai pe la noi mai pot fi posibile –, toți generalii adevărați din lume sunt, în primul rând, foarte buni soldați. Provin adică, în mod

ierarhic, din soldați, adică din luptători, din lucrători de la talpa armatei, trecând prin furcile caudine ale instrucției, învățaturii, gândirii, reflecției strategice și războiului, chiar dacă unii dintre cei ajunși la acest grad provin și de pe filiera indirectă a carierei militare.

Țin să fac aceste precizări pentru că, într-adevăr, într-o armată mare și într-o țară mare, un general este un demnitar. Este, adică, cineva. Chiar dacă dă raportul. Dar dă raportul în fața unui Parlament, în fața camerelor reunite, adică la nivelul zero al politicii aceluia stat. Este adevărat, toți generalii adevărați din lume dau raportul. Dar nu oricui, ci altor generali, mai mari în grad sau în funcție și, așa cum spuneam, instituției politicianilor puși în fruntea națiunii prin votul și voința poporului.

Niciun general de pe lumea aceasta nu face ce vrea el, ci acționează potrivit unui mandat. Cel puțin, așa ar trebui să fie, dar, din păcate, nu totdeauna este așa. Viața, chiar și pentru generali, este mult mai nuanțată. Uneori, chiar și la americani, competențele s-au mai amestecat, iar lecția cumplit de dureroasă a Vietnamului încă mai este învățată, în mod răscolitor, și astăzi. Acolo, generalii și soldații au fost eroi – chiar dacă eroismul acesta s-a manifestat pentru o cauză discutabilă, cam cum este și cea pentru care americanii sunt acum în Irak și în Afganistan –, dar militarii americani și-au făcut, acolo, datoria. Cu un preț enorm. Jumătate dintre piloții de pe portavionul cu propulsie nucleară *Enterprise*, pe numele lui complet *USS Enterprise (CVN-65)*, spre exemplu, nu s-au mai întors niciodată acasă. Și, după cum bine știți, armata americană mai adună și astăzi oalele sparte în urma eșecului unei politici cel puțin neatente în ceea ce privește folosirea războiului pentru rezolvarea situației de acolo, din Vietnam. Cu toate acestea, în centrul capitalei americane, Washington D.C., se află un uriaș panteon, din marmură neagră, construit în unghi obtuz, nu departe de monumentul președintelui Lincoln și de obeliscul lui Washington, pe un fel de drum care coboară și urcă, impresionant prin simplitate, respect și măreție. Pe această marmură neagră sunt scrise, cu alb, numele tuturor militarilor care au pierit în Vietnam. Mai mult, în fiecare bază militară americană se află un cimitir în care se odihnesc, pe lespezi de beton, în gazonul verde, întreținut cu sfințenie, numele tuturor militarilor căzuți pentru patria lor în întreg spațiul în care unitățile armatei americane au luptat. Eu am sugerat cândva ca, măcar în unitățile de aviație, să se realizeze un mic colțișor în care să fie adunate și adăpostite simbolurile de pe crucile împrăștiate pe câmpurile țării ale piloților care și-au pierdut viața la manșa unor avioane de luptă, în lungul proces de construire și reconstruire a puterii aeriene a României... Escadrilele din cer ale bravilor noștri piloți trebuie să se odihnească și în locurile în care ei, piloții, au trăit, au iubit, s-au bucurat și în care nu s-au mai întors niciodată. Spun toate acestea, pentru că viața de militar, chinuită noastră viață pusă în slujba unei datorii, a unui ideal, a unei profesii merită respectul, prețuirea și responsabilitatea camarazilor, a nației și a aleșilor ei...

Raportul prezentat de generalul american David Petraeus în fața Congresului american constituie o expresie a acestui respect și a acestei responsabilități. Angajamentul american în Irak și în Afganistan este uriaș. Americanii au cheltuit până în prezent, cu aceste războaie, peste 630 de miliarde de dolari. E drept, această sumă reprezintă doar 1% din PIB-ul american, dar efortul este, totuși, uriaș, pentru că este vorba de oameni, de multe mii de vieți omenești pierdute acolo – și de o parte și de alta –, de o situație pe muchie de cuțit, de foarte puține

certitudini și de o mulțime imensă de incertitudini, ce crește mereu, pe zi ce trece. Generalul american a vorbit Congresului, la 10 septembrie 2007, despre unele certitudini, în sensul că, în principiu, obiectivele pentru care sunt americanii și coaliția internațională acolo au fost atinse, dar retragerea completă a forțelor ar constitui un dezastru pentru această țară. Totuși, până în vara anului 2008, ar putea fi retrași din Irak 30 000 de militari americani, efectivele americane de pe acest teatru de operații fiind astfel reduse la 130 000 de oameni. Dintre cei 30 000, vreo 4 000 ar putea fi retrași până la sfârșitul anului în curs. Raportul generalului a fost urmat de comentarii, unele foarte acide, dar și acest lucru ni se pare firesc, întrucât ele exprimă ceea ce gândește și crede poporul american despre prezența armatei sale în Irak. Unele sondajele, între care și cel făcut de New York Times/CBS, arată că 68% dintre americani estimează că, actualmente, comandamentul militar este cel mai bine situat pentru a ieși în mod onorabil din Irak, în timp ce 62% dintre cei intervievați consideră că războiul din Irak este o greșeală, iar 59% cred că acest război nu merită sacrificele vieților militarilor americani. În aceste condiții, era absolut necesar ca, în fața Congresului, comandantul forțelor americane din Irak – și nu altcineva – să prezinte un raport detaliat. Să nu uităm că generalul David Petraeus este și cel care, o lună mai târziu, adică în octombrie, a acuzat Iranul că sprijină violența în Irak, spunând clar că însuși ambasadorul iranian la Bagdad este membru al Forței Al Qods, unitate de elită a Gardienilor Revoluției. După afirmațiile comandantului-șef al forțelor americane din Irak, Iranul *“furnizează arme perfecționate și fonduri, formează miliții și, în anumite cazuri, ia inițiativa unor operații care sunt fatale pentru soldații americani”* și, în opinia acestuia *“nu există nicio îndoială asupra legăturilor dintre Iran și aceste atacuri care costă viața soldaților noștri”*. Generalul a afirmat că iranienii furnizează rebelilor irakieni aruncătoare de grenade, lansatoare de rachete antiaeriene asemănătoare celor denumite “Stinger”, bombe de 240 mm, precum și redutabile mijloace explozive EFP (Explosively Formed Projectiles), care pot perfora blindajele tancurilor. Este o afirmație foarte gravă care, venind din partea comandantului-șef al forței americane din Irak, presupune că vor fi luate serioase măsuri de contracarare.

Însă, una peste alta, rezultă de aici că situația din Irak, ca și cea din Afganistan, nu se prezintă a fi deloc roz, că ea este, totuși, privită și, să fim realiști, tratată cu seriozitate și responsabilitate la Washington și în toată lumea, că lucrurile sunt mult mai complexe și mai grave decât s-a crezut înaintea intervenției, dar că, într-o formă sau alta, trebuia intervenit, întrucât lumea este, azi, interdependentă și haotică în așa măsură încât, parafrazându-l pe Gleik, autorul unei superbe cărți despre teoria haosului, dacă bate un fluture din aripi la Bagdad, s-ar putea ca, peste o lună, să izbucnească, din această cauză, o furtună la New York.

Forțele armate americane nu au, totuși, efective foarte mari, mai ales în forța activă. În 1991, pentru războiul din Irak, au fost mobilizate unități ale Gărzii Naționale. La ora actuală, se consideră că, din punctul de vedere al efectivelor, forțele armate americane se află la unul dintre cele mai joase niveluri, după renunțarea, în 1973, la serviciul militar obligatoriu. Raportul generalului David Petraeus în fața camerelor reunite ale Congresului american mai demonstrează ceva, esențial, după opinia noastră, și anume faptul că nu generalii fac războaiele. Ei doar le duc și dau raportul asupra rezultatelor bătăliilor câștigate sau pierdute ...

◆ *Aproape de la începuturile ei antice, Lumea se croiește și se răscroiește după resursele care o țin în picioare, care îi dau vitalitate. Resursele sunt cele care, de fapt, aproape ciclic, împart lumea, resursele și cei care au puterea să le stăpânească. Ce va fi, în viitor, domnule general ? Resursele vor fi din ce în ce mai puține, iar cei care vor să le stăpânească – din ce în ce mai mulți, mai avizi și mai mulți.*

◆ Nu cred că principala problemă a lumii o constituie resursele ei. Dar este adevărat că lumea se croiește și se construiește și după resursele pe care le are la dispoziție sau pe care și le propune să le aibă. După părerea mea, resursele sunt inepuizabile, pentru că inepuizabil este și Universul. Limitate sau, în orice caz, condiționate se prezintă a fi doar accesul la ele, mai exact, selecționarea lor, și crearea tipului de acces. Selecționarea unor resurse dintr-o infinitate de resurse este cea mai complexă și mai dificilă problemă a lumii, întrucât soluționarea ei depinde de un miliard de fel de fel de condiții, determinări, exigente etc., unele mai obligatorii decât altele. Selecționarea se află, desigur, în strictă coordonare cu tipul de acces și, ca să fiu sincer, nu-mi dau seama, acum și aici, care dintre cele două prezintă cea mai mare importanță. Probabil că amândouă. Entitatea oamenilor, adică societatea omenească, este o componentă a mediului natural, adică a biosferei și nimeni nu poate schimba asta, chiar dacă, în viitor, omul va călători nestingherit în Cosmos și își va fixa reședința de vară pe Lună, pe o platformă stelară sau pe planeta Marte. Acest adevăr nu-l poate schimba nimeni, pentru că, dacă-l va schimba, înseamnă că va schimba izvorul și arhitectura vieții, iar astea, deocamdată, nu sunt posibile nici în literatura fantastică.

Civilizația în care trăim noi este, fără îndoială, o *civilizație a petrolului*. Înaintea ei au mai fost și altele, cunoscute în istorie sub diferite denumiri, a pietrei, a bronzului etc. Unele au durat zeci de mii de ani. Definierea unei civilizații se face în funcție mai ales de cultura timpului, adică de sistemele de valori materiale și spirituale care au stat la baza vieții sociale în epocile respective. Aici intră concepte, patrimoniul, resurse. A defini o civilizație în funcție doar de o resursă energetică ar putea părea un abuz sau doar o metaforă. În realitate, elementele definitorii ale unei civilizații sunt mult mai numeroase. Totuși, noi considerăm că, dacă definim o civilizație pe suportul dinamismului ei material, suportul energetic ni se pare a fi cel mai semnificativ.

Civilizația petrolului este, în comparație cu cele care au precedat-o, foarte tânără. Probabil că abia a atins vârsta maturității. Dar pune deja probleme dintre cele mai complexe și dintre cele mai grave. Teama că zăcămintele de hidrocarburi se vor împuțina și, într-un final previzibil și apropiat, se vor epuiza, că bătălia continuă, extrem de dură, prin toate mijloacele, de la informație la glonț, pentru controlul lor și al căilor de acces la zonele respective, sunt doar câteva dintre aceste numeroase probleme. Întreaga arhitectură industrială, informațională, comunicațională și de transport este concepută și realizată pe suport de petrol, armatele și toate instituțiile din lume funcționează pe bază de petrol, întreaga economie este o economie pe un piedestal de petrol, finanțele sunt centrate pe controlul

și dinamica petrolului etc. Imaginați-vă că un ins oarecare, fie și un *Demiurg* sau un *Superman*, ar dori să schimbe suportul energetic al lumii. Pentru aceasta, ar trebui să închidă toate fabricile și să construiască altele, să oprească toate vehiculele de transport și să construiască altele, pe alt suport energetic etc. Or, așa ceva ar fi foarte greu de realizat, dacă nu chiar de neconceput.

Dar, schimbarea, totuși, se va produce. Dacă rămânem în același spațiu de definire – cel dat de resursa energetică –, se pare că următoarea civilizație va fi *civilizația atomului*. O astfel de civilizație va încheia, de fapt, ciclul, întrucât, după părerea noastră, civilizația atomului este, de fapt, un fel de întoarcere intempestivă și obligatorie la izvoare – la izvoarele de mâine, așa spune eu –, care va însemna o reintrare în circuitul cosmic. Primele elemente ale *civilizației atomului* deja există. În cele două componente esențiale ale oricărei civilizații a oamenilor: *componenta constructivă* și, opusul ei, *componenta distructivă*. *Componenta constructivă* este dată, să zicem, simplificând la maximum realitatea, de centralele nucleare care produc energie electrică, iar cea *distructivă* de exploziile atomice de la Hiroshima și Nagasaki și, între altele, și de cele 18 000 de capete nucleare active care, dacă ar fi explodate, ar distruge lumea de câteva ori ...

Și acesta este abia începutul ... Un început care seamănă cumva, păstrând proporțiile, cu lunga perioadă a introducerii armelor de foc ... Flintele, care se încărcău pe la gura țevii și se explodau cu cremene, băteau, la începutul începuturilor armelor de foc doar ... 60 de metri, în timp ce arcurile mânuite de arcașii englezi – cei mai iscusiți din lume – trimiteau săgețile cu o precizie uimitoare la peste o sută de metri ... Era greu de presupus că astfel de arme, adică arcurile – simple, ecologice și eficiente – vor fi înlocuite de niște flinte care, pe deasupra, făceau și un zgomot infernal ... Și totuși, astăzi, toate armatele din lume folosesc variante ultraperfecționate ale vechilor flinte ...

Civilizația atomului va fi posibilă ceva mai târziu, în orice caz, înainte de epuizarea resurselor de hidrocarburi, adică atunci când energia atomului va fi pusă în frâu și nu va face ce dorește ea ... Dar, vremea aceea nu este prea departe. Poate că, atunci, țările și marile corporații nu se vor mai bate în petrol și pe petrol, ci pe altceva, poate pe informație, pe ... electronii liberi sau pe neutronii inofensivi ... Greu de spus acum și aici. Eu sunt însă optimist în ceea ce privește capacitatea omenirii de a ieși dintr-o bătălie a resurselor și a intra în alta, cea a atomului, a electronului, a cuantei de energie, a energiilor produse prin nanotehnologie, prin tehnologie infraelectronică sau prin ... aducerea Cosmosului la noi acasă.

Dar, dacă lumea și, mai ales, marii ei gestionari nu vor înțelege și nu vor evita pericolele confruntării în zonele de falii și de haos energetic care se vor multiplica din ce în ce mai rapid, ar fi posibil să nu mai apucăm acele vremuri energetice optimiste la care mi-am permis să visez și eu, răspunzând la întrebarea dumneavoastră ... Pentru că ne aflăm într-o epocă încărcată de un material exploziv cu totul special, distribuit în fiecare celulă a civilizației petrolului, care se poate aprinde de la orice chibrit scăpărat în mod nechibzuit ...

◆ ***Domnule general, cum se vede starea de sănătate a secolului în care ne aflăm, pornind, evident, de la ceea ce relevă simptomatic timpul deja trăit ?***

◆ Deși mulți afirmă că secolul în care abia am intrat este un veac deja foarte bolnav, bolnav fără leac, iar vindecarea lui devine din ce în ce mai problematică – nu poți lecui cancerul lumii ! –, eu cred că, în ceea ce privește sănătatea lumii, totul este în ordinea firească a lucrurilor. De aici nu rezultă că nu trebuie să ne facem griji, că putem să stăm liniștiți cu burta la soare, că nu ne pândeste niciun pericol, că bolile veacului sunt simple mângâieri. Nici vorbă ! Pericolele nu dispar niciodată. Ele se află la tot pasul, de la șarpele veninos, care te poate mușca de picior, pe post de câine de pază al solului umilit, la unda radio care, amplificată de un milion de ori, te poate transforma, în câteva zecimi de secundă, în elementele inițiale ale Universului. Nu știu dacă o astfel de “transformare” este cu adevărat un pericol sau o binecuvântare, dar oamenilor nu le prea plac transformările atât de radicale și, de aceea, le consideră foarte periculoase. Oricum, pericolele fac parte nemijlocită din viața noastră și, chiar dacă ne temem grozav de ele, înarmându-ne până în dinți, cu tunuri, rachete și medicamente, pentru a le contracara și a le elimina, suntem, totuși, nevoiți să conviețuim cu ele, să le acceptăm.

Despre sănătatea lumii și a secolului în care am intrat s-au emis și se vor emite tot felul de judecăți, din toată gama cunoscută de logică – asertorice, categorice, apodictice, problematice, dubitative, interogative, afirmative, negative, concluzive etc. – în toate formele și prin toate mijloacele posibile. Unele vor fi sentințe, altele doar semne de îngrijorare. Se vor invoca realități dure, se vor căuta vinovați. Și pentru poluarea mediului, și pentru agresarea ionosferei, și pentru producerea de mutații genetici, și pentru alimentele cu E-uri sau cu componente cancerigene, și pentru cafea, și pentru alcool, și pentru droguri, și pentru stres, și pentru lăcomie, și pentru bogăție, și pentru sărăcie, și pentru războaie ... Foarte puține dintre aceste judecăți vor fi optimiste. Și totuși, eu cred în sănătatea acestui secol, în capacitatea lui de a-și soluționa problemele, în sistemul lui imunitar, în posibilitatea de autocorectare, de autoprotecție. Cred în aceste lucruri pentru că eu cred în Univers, pentru că eu cred în dinamica și dialectica armoniei contrariilor. Chiar dacă o astfel de armonie este, mai mereu, năbădăioasă și paradoxală, ea este singura care întreține Universul, deși rezultă din distrugeri, din bătălii, din dezastre și îndoieli ...

◆ ***Omenirea a trăit dintr-o utopie într-alta. Ne-am lecuït de utopie, domnule general ? Ce urmează ? Mai suntem în stare de utopie, de utopii ?***

◆ Nu, domnule colonel. Nu ne-am lecuït de utopie. Și nu ne vom lecuï, probabil, niciodată, întrucât – o afirm, oricât mi-ar fi de greu! –, *odată cu ultima utopie va dispărea și ultimul om !* Trebuie să vă spun, chiar dacă ceva lume se va supăra, deși eu nu vreau să supăr pe nimeni, întrucât iubesc enorm această lume, căreia, după sfatul lui Creangă, îi zic lume și mă mântuie (el scrie *mântue* !, cu îndulcirea moldovenească a vocalei *e*), că utopia face parte din viața noastră, adică din universul nostru și din iubirea noastră. În liniștea Dumnezeiască a orelor

sau clipelor de meditație, oamenii își creează sau își re-creează imagini dragi, migălos construite, pun la cale lucruri care, probabil, nu se vor realiza niciodată, dar ei au nevoie de idealuri, unii visează să urce Everestul, se și văd acolo, sus, în imensitatea aceea de alb și de albastru, alții își construiesc vile sau palate din cuvinte și simboluri. Într-un univers echilibrat și nonconflictual care, de fapt, nu există decât în imaginația lor, adică a noastră, a oamenilor

Utopia este, în linii generale, în opinia multor oameni, condamnată sau, ca să nu fiu nerealist, privită cu suspiciune și cu îngăduință. Și nu este drept. Oamenii, credem noi, au dreptul să-și facă iluzii, să-și construiască o lume a gândului, să spere și să facă tot ce pot ei și ce este normal să facă pentru a-și împlini visul. Există cel puțin două feluri de utopii: *fanteziste și firești*. Cele fanteziste nu sunt mai puțin firești, iar cele firești nu sunt lipsite de fantezie.

Foarte mulți au imaginat o societate în care oamenii să fie egali, ba chiar s-a și crezut că se va putea realiza efectiv așa ceva. Experiența țărilor care au încercat, de voie, de nevoie, o astfel de societate ne este cunoscută. Prin experiența est-europeană (sau eurasiatică, dacă avem în vedere că Rusia se întinde pe două continente) de aproape un veac a societății de tip comunist, nu s-a realizat altceva decât o punere în operă a unui concept care nu a mai existat vreodată sau care, poate, a existat mereu, fără să ne dăm noi seama – cel de *închisoare a egalității* – o pușcărie păzită strașnic de sloganuri ... Generalul Ion Eremia a scris, în 1958, un roman, "*Guliver în țara minciunilor*", în care descrie magistral această închisoare. Îndrăzneala i-a fost grav sancționată cu ... un sfert de veac de temniță grea din care a și efectuat vreo șapte ani. Probabil că, dacă nu venea anul 1964, cu micile lui deschideri spre nicăieri, dar și cu câteva ieșiri din închistare, generalului Eremia i-ar fi putrezit oasele în pușcărie. Pușcărie, pentru îndrăzneala de a fi scris un roman critic la adresa unei societăți utopice ! Bravo, Dreptate, halal să-ți fie !, cum ar fi spus conu' Iancu ...

Experiența actuală a Chinei este, cred eu, foarte interesantă și ar trebui urmărită cu multă atenție. China este o țară foarte mare, cu o cultură milenară, cu o istorie extrem de substanțială, o țară capabilă de performanțe deosebite. Aproape că nu există nimic important pe lumea aceasta care să nu fi fost inventat, creat sau re-creat în China. Această țară a lui *I-dzing* (Cartea schimbărilor), a *Artei războiului* care, în final, nu trebuie făcut, construiește, inventează, este măsurat din sloganuri, se adaptează la vremuri, dar nu se ia cu ușurință după alții. Este firesc din punctul de vedere al chinezului care va considera totdeauna că țara se află în centrul lumii ...

Socialismul, așa cum ar rezulta el din încercările de definire a unei societăți a egalității făcute de Tomaso Campanella în "*Cetatea soarelui*", de utopiștii francezi și de alți încrezători în minuni, a fost și a rămas o utopie. Încercarea întemeietorilor doctrinei comuniste – Marx, Engels și practicianul Lenin – de a scoate socialismul din utopie și a-l transforma în realitate a durat aproape un veac. Am putea chiar spune că secolul al XX-lea a fost secolul a trei războaie mondiale – două de foc și unul de gheață – și al experimentului comunist. Finalul îl știm. Războaiele au cutremurat lumea, comunismul a ridicat ziduri și s-a năruit în interiorul lor, *libertatea* a murit, trăiască *Libertatea* ! Din *utopia libertății de tip comunist* am trecut la o altă utopie: cea a *libertății democratice*. Acest tip de utopie – *utopia libertății democratice*

– este la fel de firească și de fantezistă, ca orice alt tip de utopie. Cum se manifestă ea, vedem cu ochii noștri. Principiile sună frumos, realitățile se derulează dureros, întrucât, așa cum se subliniază în *Strategia Solana*, în fiecare an, mor de foame și de malnutriție 45 de milioane de oameni ! Din decembrie 1989 și până în prezent, populația României a scăzut cu un milion de oameni, unii dintre tineri, mai ales dintre liceeni consumă droguri, infracționalitatea este în floare, închisorile sunt pline, forța de muncă se dispersează în Europa etc. Singura realizare concretă și vizibilă se poate vedea, constata și exprima în faptul că țara nu mai este o închisoare ... Există, așadar, o democrație reală, competitivă, în care încap de toate, și bune și rele, și o democrație utopică, în sloganuri, un fel de geometrie euclidiană a lumii, care, probabil, nu se va realiza niciodată, dar fără de care lumea nu va putea trăi în viitor, nu-și va mai putea face planuri mari, frumoase și utopice. Pentru că nu va mai putea visa. Iar fără vise nu există viitor.

◆ *Istoric, trecem, din când în când, dintr-o paradigmă a învățării sociale într-alta. Se pare că, tot mai mult, suntem sufocați, sugrumați de pragmatic. Cât de mult putem ieși în afara culturii ? Ne putem împlini uman fără cultură ? Sau asimilând doar derâderi ale culturii ?*

◆ Omul este, prin excelență, o ființă culturală. Pentru că este o ființă socială. Tot ce știe el să facă a învățat, într-o formă sau alta, de la societate. De la familie, de la școală, de la comunitate, de la viața socială. Punerea individului deasupra societății mi se pare nu numai nerealistă, dar și periculoasă. Așa cum este și inversul ei, adică situarea societății deasupra individului. Cred că problema primatului individului sau a societății (primat față de cine ?!) este o falsă problemă. Omul face parte din societate, iar societatea nu poate exista fără oameni. Existența socială înseamnă însă cultură socială, adică sistem de valori sociale. Matricea individualului se află în social. Matricea socialului se află în omul individual. Omul învață tot ce știe de la societate. Dar și societatea învață de la omul individual, de la fiecare din oamenii care o compun. Fără această învățătură, omul n-ar fi nimic. Nici măcar un animal care să se hrănească. Pentru că, în lumea oamenilor, și modul de hrănire se învață. Tot de la societate. Dar, omul nu trăiește doar într-o lume a existenței, adică într-o lume exclusiv ontologică, ci și într-o lume a cunoașterii, într-o lume spirituală, gnoseologică și epistemologică. Prima se compune din tot ce există. Cea de a doua se compune din reprezentarea și evaluarea a tot ce există și din proiectele devenirii. Ambele lumi presupun acțiuni și rezultate, valori și interese. Unele dintre rezultatele acțiunilor și eforturilor oamenilor sunt confirmate de timp, prin importanța și utilitatea acestora, devenind valori. Valorile nu împing lumea înainte – treaba asta o fac interesele, întrucât ele sunt mobilurile acțiunii, ele îndeamnă la acțiuni, ci o ridică mai sus, tot mai sus, pe scara valorilor. Valorile sunt cărămizi în edificiul culturii, sunt altare în templele civilizației. Fără valori, noi, oamenii, n-am exista, fără interese n-ar exista munca, iar fără muncă n-ar fi create valori.

Cultura face parte din arhitectura principală a ființei umane, din structura ei de rezistență. Chiar dacă lumea este plină de kitschuri, omul rămâne, în esența lui, un *om cultural*, adică o ființă structurată pe o arhitectură de valori. Desigur, anticultura și contracultura

fac casă bună cu vremurile tulburi, cu ascensiunea la putere economică și financiară a unor inteligenți hrăpăreți și perversi. Mai mult, bunăstarea lor, fiind lipsită aproape complet de o *cultură a bunăstării*, adică de un sistem de valori pe care să se fundamenteze această bunăstare, devine vulgară, penibilă, de prost gust, dar asta nu contează prea mult pentru ei, întrucât nu au etaloane în sistemele de valori, nu au, adică, la ce se raporta.

Efectul acestui gen de bunăstare poate fi, ce-i drept, și o “iradiere” mărunță a inculturii, mai exact, o infectare cu incultură a celor care n-au un sistem cultural imunitar bine pus la punct. La aceasta se adaugă așa-numita *cultură de piață*. Nu este un termen disprețuitor, ci este vorba de un sistem de valori de întrebuințare, dar și de false valori, care se creează în universul produselor culturale (cărți, filme, literatură de tot soiul, inclusiv pornografică etc.), care se vând și aduc foarte mulți bani. Statele Unite, spre exemplu, câștigă mai mult din exportul de cultură și de produse culturale decât din cel de armament.

Dar cultura nu este, așa, un concept exclusivist și închis între niște hulube. Există sute de definiții date acestui termen, de unde rezultă că sfera ei de cuprindere și, mai ales, conținutul ei sunt dinamice și flexibile. Și cultura aceasta, deși constă în sisteme de valori, ține pasul cu vremurile și nu rămâne doar în arhive. Există o cultură a informației, o cultură a domeniului electronic, o cultură a Internetului, a profesorului, a studentului, a țăranului sau a lucrătorului de la căile ferate. Unde există oameni care muncesc există și o cultură a lor și a muncii lor. Fenomenul de aculturație, dacă nu intervin presiunile politice și de altă natură în cultură (ca, de exemplu, agresiunea produselor culturale de piață), nu schimbă cultura, ci doar o șlefuieste, o consolidează prin congruență de valori, prin armonizare de valori, o scoate din fractalitate și o apropie de universal, iar ofensiva inculturii intră foarte repede în propriile-i ambuscade, pentru că, se știe de mii de ani, *nimic din ceea ce nu are valoare nu are nici durată*. Acest lucru este valabil și pentru oameni.

Omul fără cultură – este vorba de omul fără cultura civilizației lui, a muncii și vieții lui – nu este nici prețuit, nici ascultat, nici urmat. Faptul că unul sau altul au acces, la un moment dat, la funcții importante, poate fi un accident. Un simplu accident. Acest accident se poate datora unor situații haotice, dar și unei “culturi” a vicleniei, unor strategii înșelătoare care-i pot păcăli, uneori, pe decidenți. Apa nu poate, totuși, dizolva orice. În cele din urmă, incultura își dă arama pe față, pentru că *“apa este apă, iar undelemnul-undelemn, piatra e piatră și grâul e grâu”*, cum scria Eugen Ionesco, în celebra lui piesă din teatrul absurdului, *“Ce formidabilă harababură !”*, excelent pusă astăzi în scenă și la Teatrul de Comedie din București.

◆ *Dar Armata ? Învățam, cândva, cu venire din straturile bățătorite ale istoriei moderne, aproape imperativ că personalitatea ofițerului nu se poate împlini decât prin cultură. Mai este valabilă această aserțiune socială acum, în alergătura postmodernă a secolului XXI ? V-ați putea imagina o armată, așa, ca a noastră, fără cultură ?*

◆ A fost o vreme când se considera, în mod oficial, că valoarea nu constă în cultură, ci în ce faci, adică în cantitatea de muncă, în numărul de ore trudite în unitate, în cadrul programului, dar, mai ales, peste program, în cantitatea de noroi de pe bocanci

sau de pe uniformă (asta însemna că ai făcut instrucție), în ... spiritul muncitoresc (de care trebuia să dai dovadă oricând și oriunde !), în filosofia egalizatoare și foarte colectivă a lui "hei-rup!". Fără a neglija filosofia socială, adică de elan social, a lui "hei-rup!", care înseamnă, între altele, și o filosofie a entuziasmului, a sacrificiului, a unității oamenilor pentru ca, împreună, să realizeze ceva, trebuie să ținem seama de faptul că în toate trebuie să existe o măsură. Eu nu știu dacă *hei-rupismul* primilor ani de după război a fost rău sau n-a fost chiar rău (și nemții din Republica Federală Germania l-au practicat, dar cu o anumită discreție și cu un formidabil respect al detaliului), știu însă că, prin el, s-a realizat calea ferată Bumbesti-Livezeni și calea ferată Agnita-Botorca etc. Și mai știu că nimic nu se poate realiza fără efort și fără entuziasm. Lucrurile de valoare nu se fac însă prin *hei-rup*. Din acest motiv, *hei-rupismul* are nota lui de cădere în dispreț, întrucât, în vremurile acelea, era pus în locul priceperii, al calității, al profesionalismului. Hei-rupismul însemna tăvălug, trecere peste nuanțe, lipsă de finețe, lipsă de respect pentru detaliu ... Ideea că, prin spirit muncitoresc, adică muncitorește, se poate rezolva orice este foarte valoroasă doar atunci când muncitorii au o înaltă calificare, când sunt artiști în meseria lor, dar nu fac mofturi, ci pun osul la treabă.

Cam așa era și prin armată. Eu am prins încă vremurile când, în armată, se mai citea ziarul cu la tare la "Cititul presei", când ofițeri mai în vârstă ca noi, fără studii generale și chiar fără un minim de studii de specialitate, ne povesteau cum au ajuns ei ofițeri. "M-au luat din fabrică, mi-au zis că este sarcină de partid să devin ofițer în armata noastră de tip nou, și am devenit ofițer ...". Unii dintre acești oameni, de altfel, cu mult bun simț, rămăneau îngroziți când auzeau de noțiuni simple, precum "sistem de ecuații", "conservarea energiei", "energie cinetică", "fisiunea nucleelor grele", "calcul al probabilității de lovire" etc. Nu era vina lor, dar, pentru refacerea respectului față de cunoaștere, față de cultură, chiar față de cultura militară, au trecut vreo două sau chiar vreo trei generații ...

Spiritul de atunci, din păcate, se mai păstrează și acum, pe ici, pe acolo ... Superficialitatea, dorința de a avea un curs, o diplomă, ceva care să "dea bine în curriculum", foarte departe însă de profunzimea reflecției, de cultura profesiei își fac, din păcate, cam prea mult loc. Cultura este materialul din care se plămădește calitatea ofițerului, a militarului, în general, este resursa lui de putere, de energie, de mișcare, de devenire. Nu știu dacă armata noastră este fără cultură – eu cred că este una dintre acele armate care are nu doar simțul culturii, ci și calitatea de a exista în spațiul unei culturi strategice remarcabile –, dar am avut ocazia ca, de-a lungul anilor, să cunosc ofițeri din alte armate a căror valoare o dădea, după opinia mea, în primul rând cultura. Cultura nu este, pur și simplu, suma cunoștințelor de matematică, fizică, literatură, muzică, pictură etc., nu este un depozit pe care, din când în când, îl inventariezi și îl evaluezi. Cultura este o arhitectură complexă de cunoștințe, capacități, inteligență și imaginație, care dă forțe, echilibru și energie de mișcare persoanei și instituției. Este ceea ce-ți rămâne și poți folosi. Primul strigăt de alarmă al secolului al XXI-lea, sub presiunea produselor culturale de piață și a agresiunii inculturii și prostului gust, este: "Înapoi, la cultură!". Și este foarte corect, întrucât numai cel ce are răbdarea să se întoarcă la izvoare va avea și puterea și energia să meargă înainte.

◆ *Încet-încet, iată, statele din zona dezvoltată a Lumii au renunțat sau sunt pe cale să renunțe la serviciul militar obligatoriu. Atributele fundamentale ale serviciului militar au intrat în ecuația biunivocă cerere-ofertă. Apărarea și securitatea națională, până nu demult, în diferite variante, “cauză și operă a întregului popor”, au devenit un produs aproape ca oricare altul, se cumpără și se vând. Le vinde cine își permite, le cumpără cine poate. Cât de mult paradigmele de azi și de mâine ale apărării și securității se pot detașa de valorile morale care, de fapt, le-au întreținut și afirmat în istorie ?*

◆ Serviciul militar obligatoriu a aparținut, la cota lui maximă, epocii națiunilor. După cel de al Doilea Război Mondial și, mai ales, după încheierea războiului rece, se pare că unele dintre rațiunile pentru care țările au apelat la conscripție s-au diminuat sau chiar au dispărut. Războiul de agresiune este interzis prin Carta ONU, iar dacă un astfel de război nu este acceptat de lege – deci, nu există –, își pierde rațiunea și războiul de apărare. Dar războiul de apărare este acceptat de legislația internațională. Apărare împotriva cui ?! De aceea, astăzi, nu mai există declarații de război, nu se vorbește despre războaie, ci doar de intervenții militare, de conflicte armate, de gestionare a crizelor și conflictelor, de răspuns adecvat la crize, de operații postconflict, de operații de stabilizare, de stabilitate, de menținere a păcii etc.

Aceste concepte nu sunt doar cosmetizări ale unora vechi de când lumea, ci și realități ale epocii noastre. Or, pentru asemenea acțiuni, nu mai este nevoie de armate de masă, ci doar de forțe abile, bine echipate și bine instruite, care pot îndeplini, fără probleme, toată gama de misiuni cerute de epoca în care trăim. Atâta vreme cât nu există amenințări militare clare din partea unui stat asupra altui stat, iar la nivelul marilor puteri o astfel de situație este aproape exclusă, datorită posibilității folosirii de către acestea a armamentului nuclear strategic, sensul armatelor de masă este încă o dată scos din actualitate. Mai mult, sistemele de arme ultraperformante, integrate în grile, rețele, procese complicate nu mai pot fi mânuite de militari în termen. Este nevoie de profesioniști. În epoca de început a globalizării, în ceea ce privește rolul și rostul armatelor, al forțelor armate, în general, există câteva realități, chiar paradoxuri, despre care ar trebui să vorbim cu multă grijă.

Războaiele se decid de politicieni, se duc de militari și se suportă de națiuni. De ce mai discutăm despre ele dacă sunt interzise de legile internaționale ?! Evident, pentru că războiul există, chiar dacă i se pune tichie de mărgăritar. Crizele se gestionează de profesioniști. Dar se produc de disfuncțiuni grave ale sistemelor și proceselor, de prăbușiri dureroase, de numeroasele efecte de falii, care fragmentează și separă încă lumea în bogați și săraci, puternici și slabi, proști și deștepți, geniali și debili mintali, fericiți și necăjiți, venerați și umiliți ...

Lumea se află, păstrând proporțiile, cam în aceeași situație în care se găsea la începutul Evului Mediu, după prăbușirea Imperiului Roman și distrugerea unui edificiu de civilizație construit de cea mai mare entitate a tuturor timpurilor. După distrugerea sau autodistrugerea Imperiului Roman, Europa a intrat într-o stare de haos. Drumuri distruse, legislație zero, cete războinice, lume dezorientată ... De-a lungul a o mie de ani, Europa s-a reconstruit celula cu celula, prin feudele ei, prin acele entități care generau vecinătate acceptabilă

(uneori conflictuală, pentru că mai existau și bătălii între entități, dar, de cele mai multe ori, tolerantă), cultură, învățatură, simț al proprietății și respect al proprietății ... Europa este încă produsul aceluși timp al meditației civilizaționale, al plămădirii civilizaționale, al durării valorilor individuale, care a făcut posibilă Renașterea ...

Fără valoare nu există nimic în istorie. Pentru motivul pe care îl enunțăm, acela că nu există durată acolo unde nu există valoare. Valorile morale sunt cele care dau nivelul de cultură al unui popor și suportul nivelului său de civilizație. Singurul lucru mai tare ca viața este, pentru om, valoarea morală.

◆ *Cioran spunea, referindu-se la poporul german, că nemții sunt o națiune didactică. Noi, românii, ce fel de națiune suntem, domnule general ?*

◆ Noi ?! Noi suntem, din generație, generații de sacrificiu. Termenul este deja împământenit. Există o expresie: hârtia suportă orice. Aceasta se adaptează foarte bine și neamului românesc: românii suportă orice. Noi suntem o generație de experimentare a chinurii. Și a terorismului intrinsec, de sistem. Dar și o generație de *intelligență răbdătoare*. De predispuși la adăpostirea, haotică sau cum o fi, a tot felul de inși și de indivizi profitori, de la noi sau de prin alte părți ale lumii – de la dictatori la trepăduși, de la trădători la colportori, de la șmecheri la huligani, de la căutători în stele căzătoare la profanatori de civilizație –, fără să batem vreodată cu pumnul în masă și fără să fim prea deranjați dacă unii dintre noi sunt jecmăniți de cămătari, iar alții, pensionari bolnavi, trebuie să stea la coadă la fel de fel de ghișee ale instituțiilor publice – și chiar să facă infarct și să moară acolo, în aglomerație – pentru a-și plăti dările către stat. Noi suntem o națiune de țărani alungați de la ei de acasă și lăsați de izbeliște pe miriștile fără de vlagă și fără de orizonturi ale Europei ... Poate vom mai rodi cândva, ca omul bun și pomul copt ...

◆ *Tata m-a învățat că pe Dumnezeu Îl poți afla nu așteptându-L, ci căutându-L. Și-L tot căutăm ! Ce s-ar face Dumnezeu fără noi, fără căutările noastre, fără așteptările noastre ?!*

◆ Exact ce ne-am face și noi fără căutările Lui, fără cuvântul Lui, fără credința în El, fără zămislirea, în gândul și în sufletul nostru, a ideii Lui, a măreției puterii Lui, din care se trage și puterea noastră, a tuturor și a fiecăruia. Dacă noi nu L-am mai căuta, ne-ar reînvia El să-L căutăm, dacă ne-am rătăci, ne-ar arăta El calea, dacă am uita, ne-ar reaminti El, dacă n-am ști, El ne-ar învăța ... El este, de fapt, nu doar viața noastră de fiecare zi, ci însăși Ideea Absolută ...

◆ *François Mitterrand ne spunea că nu poate exista libertate fără organizarea libertății. Vă mărturisesc, îmi este oarecum teamă de libertatea neorganizată, îmi văd periclitată propria mea libertate. Până unde îi putem îngădui libertății neorganizate să meargă ?*

◆ Conceptul de libertate, în societatea omenească, are zeci, poate chiar sute de înțelesuri. Hegel o denumea *necesitate înțeleasă*, un dicționar etimologic, unul din cele foarte multe, o definește ca fiind starea unei persoane sau a unui popor care nu suferă constrângeri,

supuneri, servituți exercitate de o altă persoană, de o putere tiranică sau de o putere străină. De asemenea, libertatea poate fi definită ca statut al unei persoane care nu este nici prizonieră, nici dependentă de cineva. Libertatea poate fi definită și, în mod pozitiv, ca autonomie sau spontaneitate a unei persoane raționale. Libertatea este posibilitatea de a putea acționa după voința proprie, în cadrul unui sistem politic sau social, în măsura în care nu se aduce atingere altor drepturi ale altor persoane și, evident, securității publice. Libertate nu înseamnă că faci ce vrei, ci doar dreptul de a face ceea ce știi că poți să vrei. Libertate înseamnă, peste tot, legalitate, respect al libertății celuilalt, respect al proprietății și, mai ales, capacitate de a gândi și a evalua parametri de libertate. Există mai multe forme de libertate: naturală, în virtutea dreptului natural; civilă, în respectul legii; politică, dreptul de a opta politic; individuală, dreptul fiecăruia de a opta și a se comporta cum dorește (desigur, cu respectarea legii și a drepturilor și libertăților celorlalți). Există și alte forme de libertate: libertatea de conștiință, de gândire, de credință, de opinie, economică, sindicală, de asociere, de acces în locuri publice etc. Toate aceste feluri de libertate – și încă alte zeci și sute înscrise prin felurite Constituții, prin programe politice, prin tot felul de acte normative – creează o frumoasă iluzie de libertate. Pe mine m-au impresionat, în zilele lui decembrie 1989, în timpul violențelor din București, cuvintele scrise de cineva pe crucea de lemn din Piața Universității: *“Nu plângeți moartea pentru libertate, dacia râdeau de moarte și erau liberi !”*. Libertatea omului nu este o libertate în sine, o libertate abstractă, definită pe mulțimi infinite. Libertatea omului este o casă frumoasă între alte case frumoase. Cu cât muncești mai mult la construcția și întreținerea ei, precum și la construcția și întreținerea localității sau a cvartalului de case, cu atât ea va fi mai frumoasă, mai durabilă și mai sigură. Libertatea omului înseamnă, fără îndoială, organizarea libertății, altfel ea nu înseamnă nimic, nici măcar haos. Pentru că nici haosul nu este dezorganizare eternă, ci doar dezorganizare în vederea unei noi organizări.

A consemnat colonelul dr. Costinel PETRACHE
30 octombrie 2007

TACTICA FOLOSIRII FORTELOR NAVALE ÎN TIMPUL PRIMEI CONFLAGRAȚII MONDIALE

Comandor Ionel Dan CIOCOIU
Căpitan-comandor dr. Olimpiu Manuel GLODARENCO

The authors point out the importance of using battleships in the last half of the 19th century.

Initially, cruisers missions are presented. In this context, the Battle of the Falkland Islands is reminded.

In the second part, the state of submarines at the beginning of the war is described. Therefore, while the United Kingdom and France owned together half of the existing submarines, Germany was nonetheless the representative of the technological development in the field.

The authors stress out the need for change in the naval strategy, sense in which, in July 1915, the First Lord of Admiralty, Balfour, identified the fleet's seven most important missions: to attack enemy naval trade; to defence own naval trade; to reduce enemy fleet force; to decrease the enemy's capability to carry troops at sea; to carry own troops wherever necessary; to supply own troops; to support land troops.

Filozofia războiului pe mare era dominată de importanța uriașelor nave de linie care evoluaseră în ultima jumătate a secolului al XIX-lea. Cele mai recente exemple erau confruntările navale din timpul războiului ruso-japonez, care au culminat cu distrugerea Flotei Baltice a Imperiului Rus în bătălia navală din Strâmtoarea Tsushima (27 mai 1905). În ciuda faptului că rezultatul a fost influențat și de incisivitatea navelor mai mici (torpiloare, contratorpiloare), navele de linie au fost cele care au înmagazinat energiile necesare câștigării luptei pe mare.

Navele de luptă s-au dezvoltat rapid începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea. Folosirea cuirasei a dus la construcția de nave care aveau corpul protejat, în zonele vitale, cu oțel de până la 30 cm grosime. În replică, calibrul tunurilor a fost mărit până la 380 mm, pentru a putea penetra blindajul. Inventarea turelei blindate rotative, în care erau montate două sau trei guri de foc, a permis ca focul să fie orientat către prova sau pupa navei. Pentru turelele situate în borduri sau între citadele, s-au menținut limitările sectoarelor de tragere. Viteza de tragere a fost mărită prin sporirea calității închizătoarelor tunurilor, iar precizia a fost îmbunătățită prin crearea tablelor de tragere care au înlocuit sistemul bazat pe ochiul și experiența ochitorului. În afara armamentului principal de mare calibru, navele de linie aveau și armament secundar, care cuprindea tunurile de calibru mediu și mic, cu diferite destinații.

Momentul de cotitură în construcția de nave mari de luptă a constituit-o lansarea la apă a *HMS DREADNOUGHT*, care a intrat în serviciu în anul 1906. Bazat pe ideile amiralului Sir John Fisher (numit Prim Lord al Amiralității, în 1904), bastimentul era cu totul deosebit față de ce se construise până atunci. *DREADNOUGHT* era prima navă care avea zece tunuri de 305 mm, fiecare dispuse în cinci turele duble cu o putere de foc mult mai mare decât a oricărei alte nave de același deplasament. Cuirasa de 30 cm și blindajul de 20 cm al turelelor făceau nava impenetrabilă, viteza (prima navă de linie cu propulsie cu turbine cu gaze și patru elice) de 21 noduri, mai mare cu două noduri față de oricare altă navă de linie și raza de acțiune de 4 000 de mile nautice la viteza de 16 noduri era mai mare cu o treime decât a celei mai bune nave realizate anterior, ceea ce făceau din ea cea mai performantă mașină de luptă, care arunca în desuetudine tot ceea ce se construise până atunci.

Efectul a fost atât de mare, încât *dreadnought* a devenit un termen generic pentru navele care au urmat și care, astfel, au impus numele de *predreadnought* pentru cele construite până atunci. În mod ironic, noua concepție a dus la pierderea supremației navale de către Imperiul Britanic. Având toate navele uzate moral, marile puteri maritime au trecut la construcția de *dreadnought*-uri. În această cursă a înarmărilor navale, Germania și Imperiul Britanic au pornit, practic, de la același nivel. Datorită unui start timpuriu, la începutul războiului, britanicii aveau 24 de *dreadnought*-uri față de numai 14 ale Germaniei. În ceea ce privește navele *predreadnought*, raportul era net favorabil englezilor, care aveau de 2,5 ori mai multe nave.

Crucișătoarele constituiau, ca forță, al doilea tip de nave după cele de linie. Acestea aveau misiuni de patrulare, cercetare și escortă a navelor comerciale. Dintre crucișătoare se remarcă cele cuirasate (cu deplasamente de până la 15 000 de tone), care constituiau o parte importantă a flotei de bătălie. Existau, de asemenea, crucișătoarele așa-zise *de protecție*, care aveau cuirasate numai punțile din dreptul compartimentelor mașini și ale magaziiilor de muniții. În borduri se aflau, din construcție, buncărele de cărbuni, care asigurau o anumită protecție a părții emerse a corpului navelor. Acest tip de nave (de regulă, mai vechi), care aveau unele calități nautice îmbunătățite datorită lipsei blindajului foarte greu, erau folosite mai ales pentru escorta navelor comerciale sau aveau misiuni în colonii.

Dacă apariția *DREADNOUGHT-ului* a făcut din vechile nave de linie niște simple vapoare care nu aveau nici viteză și nici putere de foc, crucișătoarele de bătălie au dat o lovitură de moarte vechilor crucișătoare. Apărute tot în perioada în care amiralul Fischer conducea destinele marinei britanice, crucișătoarele de bătălie erau mai puternice decât cele cuirasate în ceea ce privește puterea de foc. De asemenea, aveau și viteze mai mari datorită cuirasei reduse numai la zonele absolut vulnerabile ale navei. Deși, la început, au fost concepute ca fiind crucișătoare cuirasate rapide, erau mai apropiate de navele de linie, având doar o turelă mai puțin ca acestea, dar considerabil mai lungi și cu instalații de propulsie mai puternice. Pe timpul războiului au fost folosite în prima linie a confruntărilor navale și nu în sprijinul navelor de linie, scop pentru care fuseseră construite. Viteza sporită și artileria performantă au făcut din aceste nave mijlocul ideal de luptă în situații ca cea din Bătălia din Insulele Falkland, dar, ca forță de lovire a celor două flote, britanică și germană, au avut

mai puțin succes. Având un blindaj mai bun și calități nautice deosebite, crucișătoarele de bătlie germane erau mai eficiente. Aceste nave au fost dotate cu uși antiscânteii în urma lecțiilor învățate la Dogger Bank. Noile dotări nu permiteau focului să se extindă de la turelele lovite către magaziile de muniții de dedesubt. Din nefericire, britanicii nu au aplicat aceste învățăminte la navele lor și, drept urmare, *INFATIGABLE*, *INVINCIBLE* și *QUEEN MARY* au fost pierdute în bătlia din Marea Iutlandei, dar și *HOOD*, 25 de ani mai târziu. Crucișătoarele de bătlie nu au intrat în dotarea multor marine decât după război: cele din clasa *LEXINGTON*, construite de Statele Unite, cu toate că au fost proiectate în 1916, au fost realizate abia după armistițiu; Japonia, deși avea nave pe care le considera ca atare, acestea nu aveau viteza necesară și numai cele din clasa *KONGO* erau potrivite numelui; Rusia a început construcția a patru nave de acest tip, dar pe care nu a reușit să le lanseze la apă decât în 1915, acestea rămânând nearmate. Britanicii au încercat o dezvoltare a conceptului, construind crucișătoare de bătlie ușoare care aveau pescaj adaptat pentru Marea Baltică, dar care au devenit, ulterior, portavioane, nefiind folosite în scopul inițial.

Datorită dezvoltării, la începutul anilor 1900, a distrugătoarelor, ca gen de forță și clasă de nave de luptă, din navele mari torpiloare, a apărut necesitatea unui nou crucișător care să fie adaptat la viteza mare a acestora și care să constituie grupurile de căutare a flotei de bătlie (pentru a lua locul vechilor fregate din epocile precedente), dar care să fie suficient de puternice ca să angajeze inamicul cu succes. Rezultatul a fost crucișătorul ușor armat, cu tunuri de calibre până la 155 mm. Deși germanii au construit 37, iar britanicii 35 de astfel de nave până în 1918, ele nu au intrat în masă în dotarea altor marine. Austro-Ungaria avea patru, Japonia avea trei, iar Italia două.

Unul dintre tipurile de nave care s-a dezvoltat constant pe timpul războiului a fost monitorul. Acesta era, practic, o baterie plutitoare de tunuri de calibru mare, folosită pentru bombardarea coastei. În trecut existaseră, în unele marine, nave de linie pentru paza coastei, dar monitorul era, cu specificul său, ceva nou. Trei monitoare fluviale fuseseră construite pentru Brazilia de către Compania Vickers (fiecare având trei tunuri de 150 mm), dar care au fost rechiziționate de britanici în anul 1914. Din acestea s-a dezvoltat o gamă întreagă de nave pe care au fost montate tunuri din diferite surse. Cele patru nave din clasa *ACROMBIE* au avut instalate la bord tunurile americane de 355 mm destinate, inițial, crucișătorului de bătlie grec *SALAMIS*, care se construia în Germania. Altele au primit tunurile de pe *predreadnought*-uri, două fiind de 457 mm de pe *FURIOUS*, care nu s-a dovedit capabil să susțină aceste imense instalații. Monitoarele au fost înzestrate cu paravane contra torpilelor, care au fost foarte eficiente. Nicio navă britanică dotată cu o asemenea protecție și care a fost lovită de torpile nu a fost scufundată. Monitoarele *ERBERUS* și *TERROR* s-au ales numai cu avarii minore după impact, iar navele din clasa *EDGAR*, un tip mai vechi de crucișătoare, care au fost torpilate în Marea Mediterană, au putut să supraviețuiască și să fie remorcate în porturi pentru reparații.

Folosirea torpilelor a dus la apariția unor nave specializate în utilizarea acestora sau în protecția împotriva lor. Aceste mijloace de lovire, cu o rază de acțiune de până la 9 000 m, erau propulsate de motoare cu compresie și echipate cu mecanisme de reglare a imersiunii

și direcției, fiind, probabil, cele mai distructive arme folosite în războiul pe mare. Majoritatea marinelor au păstrat mici flotile de vedete torpiloare, iar distrugătorul (la origine, contratorpilor) a evoluat ca navă al cărei armament principal era torpila, la care s-a adăugat, ulterior, și artileria de calibru mediu. Torpilele se aflau și la bordul navelor mari din alcătuirea flotelor, iar spre sfârșitul războiului, avioanele au fost amenajate pentru ambarcarea și lansarea acestora.

Torpila a fost însă arma de căpătâi a submarinelor. La începutul războiului, Anglia și Franța dețineau, împreună, jumătate din submarinele existente, iar Germania construisese doar 24 până în 1914. Primele construcții au fost terminate în 1902 în Anglia și în 1906 în Germania, deși aceasta mai construisese trei unități pentru Rusia, în 1904. Designul celor britanice era american, bazat pe proiectul *Holland*, un submarin de dimensiuni mici, cu deplasament de până la 200 de tone, care avea, mai ales, misiuni de apărare a coastei. Submarinele din clasa D, construite între 1909 și 1912, erau primele cu deplasament mai mare de 500 de tone și, cu excepția primelor patru, construite în Germania, toate depășeau cu mult acest deplasament. În ciuda diferenței cantitative, Germania era fanionul dezvoltării tehnologice a acestei arme, construind bastimente de dimensiuni mari, capabile să desfășoare acțiuni ofensive în mod independent. Britanicii au considerat submarinul, pe toată durata războiului, ca element de recunoaștere care acționează numai în cooperare cu flota. În 1914, Germania a trecut la producția masivă de submarine, astfel că numărul acestora s-a dublat până la sfârșitul anului și multe altele au fost construite în anii următori.

Submarinele engleze au înregistrat succese semnificative, mai ales pe timpul penetrării Dardanelor, având în vedere numărul de nave folosite. Măiestria în folosirea acestui gen de forțe aparține însă Germaniei, care, mai ales în perioada post-Iutlanda, când acțiunile flotei au fost sporadice, și-a concentrat efortul pe susținerea războiului submarin, ținând cont și de faptul că nu au existat concomitent în serviciu mai mult de 140 de unități (octombrie 1917). În ciuda succeselor remarcabile obținute împotriva navelor de suprafață engleze (distrugerea *HMS ABOUKIR*, *CRESSY* și *HOGUE* de către *U-9* pe 22 septembrie 1914, scufundarea navei de linie *HMS FORMIDABLE*, pe 1 ianuarie 1915, și amenințarea navelor aliate în Dardanele, care a dus la retragerea navelor *HMS TRIUMPH* și *MAJESTIC*), majoritatea submarinelor germane au fost angajate în distrugerea comerțului naval aliat.

Campania submarinelor germane a atras oprobriul internațional, mai ales după distrugerea a nouă nave-spital, printre care și *LLANDOVERY CASTLE* pe 27 iunie 1918 (navă care purta semne evidente ale destinației sale) și a navei *LUSITANIA*, cu implicații majore. Cele mai mari distrugereri au fost provocate comerțului maritim aliat.

În ciuda scăderii pierderilor aliaste după instituirea sistemului de convoiere și creșterea capacităților antisubmarin ale escortelor, importanța submarinelor germane este evidentă.

Numărul navelor comerciale aliaste și neutre scufundate în timpul Primului Război Mondial

Anul	1914	1915	1916	1917	1918
De către submarine	3	396	964	2 439	1 035
De către navele de suprafață	55	23	32	64	3
Prin intermediul minelor	42	97	161	170	27
Datorită aviației	-	-	-	3	1

Relativ la pierderile menționate (tonaj brut 12 739 000), câteva dintre cele atribuite minelor pot fi considerate ca fiind datorate tot submarinelor, care aveau posibilitatea de a lansa mine.

Sistemul de convoiere a fost răspunsul aliat la războiul submarin, care a venit surprinzător de târziu, mai ales că metoda nu era nouă, fiind folosită pe timpul războaielor napoleoniene, dar și pe timpul transporturilor de personal și în cazul comerțului în Canalul Mânecii. Măsurile luate de aliați împotriva *U-boot-urilor* au fost creșterea numărului de nave de luptă care patrulau pe rutele de convoiere, navele comerciale armate și navele *Q*. Aceste măsuri au avut efecte limitate.

Navele comerciale armate erau capabile să aibă la bord armament cu care să se angajeze în luptă. Până în decembrie 1917, aceste nave alcătuiau Divizionul 10 Crucişătoare. Șaptesprezece nave britanice de acest tip au fost pierdute pe timpul războiului, toate scufundate de submarine, mai puțin două, datorită minelor, una sabordată, două lovite de navele de suprafață și alte două eșuate pe coastele scoțiene. Acestea nu trebuie confundate cu alte nave comerciale armate care formau *navele de escortă și control* aflate sub comanda amiralității și, mult mai numeroase, *nave comerciale armate* destinate apărării, care aveau la bord armament antisubmarin. Germania avea un număr redus de asemenea nave, astfel că angajamentele erau rare, cu o singură excepție: scufundarea navei *CAP TRAFALGAR* aparținând Companiei de navigație germane Hamburg South America de către *HMS CARMANIA* în Atlanticul de Sud, în septembrie 1914.

Navele *Q* erau folosite ca momeală, primele exemple fiind, în 1914, nava britanică *VICTORIA* și nava franceză *MARGUERITE*. Submarinele germane preferau să nu irosească torpilele și să folosească artileria pentru a scufunda nave mici, ieșind la suprafață pentru a face acest lucru. Navele *Q* erau urmate, îndeaproape, de submarinele proprii. Când submarinul german ieșea la suprafață pentru a distruge *momeala*, submarinul britanic declanșa atacul cu torpila. Primul succes de acest gen a fost obținut de nava de pescuit *TARANAKI* și de submarinul britanic C-24 asupra celui german, U-40, la Aberdeen, pe coasta scoțiană. O navă *Q* putea fi o mică navă comercială, navă costieră sau chiar mici veliere care aveau tunuri și torpile camuflăte la bord, uneori navigând sub pavilion fals. Puține nave au fost construite pentru acest scop. Alt succes a fost scufundarea lui U-36 în apropierea Insulelor Hebride de către nava *Q*, *PRINCE CHARLES*, în iulie 1915. Între 1915 și sfârșitul lui 1917 (când aceste nave au fost retrase), au fost scufundate 11 submarine germane. Succesele au fost limitate, mai ales după ce submarinele germane au trecut la atacul cu torpila, odată cu deconspirarea acestei tactici.

Germania a avut, de asemenea, un număr de nave armate deghizate în nave comerciale, care au fost folosite pentru atacul navelor aliate. Printre cele mai cunoscute au fost două, care au și supraviețuit, *MOEWE* (ex-SS *PUNGO*, armat cu 4 tunuri de 150 mm și un număr de mine) și *WOLF* (ex-SS *WACHTFELS*, armat cu 2 tunuri de 150 mm și 4 tunuri de 104 mm) și alte trei, care au fost distruse: *GREIF* (ex-SS *GUBEN*, scufundat, de către *HMS COMUS*, la două zile după ce a părăsit Hamburgul, și două nave comerciale armate ca crucişătoare), *LEOPARD* (ex-SS *YARROWDALE*, inițial navă britanică capturată de către *MOEWE*, scufundată în largul Insulelor Shetland, în 1917, de către *HMS ACHILLES*) și *SEADLER*

(ex-PASS DE BALMAHA, navă cu vele, care dispunea și de motoare, eșuată în Insulele Fiji, în august 1917).

Sistemul de convoiere a fost introdus de către aliați începând cu luna mai 1917, dar, din cauza lipsei navelor de escortă, nu a fost pe deplin operabil decât la sfârșitul anului și numai cu ajutorul marinei americane. Scăderea numărului de nave pierdute a fost semnificativă mai ales în ultima parte a anului 1917. Din ianuarie până în iulie 1917, 1 700 de nave aliate și neutre au fost scufundate de submarine. Numărul lor a scăzut în perioada august-decembrie la 739, adică de la o rată lunară de 242,8 la 147,8. Media lunară a anului 1918 a fost de numai 103,5.

Sistemul convoiului de escortare a navelor asigura cea mai bună formație de deplasare. Navele folosite pentru escortă erau, în primul rând, distrugătoarele, apoi traulerele armate și un număr redus de nave mai mari, de regulă crucișătoare. Așezarea tipică a convoiului era pe două coloane, cu traulerele la exterior și distrugătoarele în siguranța apropiată. Între cele două coloane se aflau alte traulere, unele remorcând baloane de recunoaștere, având în prova un distrugător și un crucișător ușor. Convoaiele mai mari, de 25 la 32 de nave, erau distribuite în cinci sau șase coloane, cu 500 m între nave și 700 m între coloane, cu distrugătoarele în borduri și în prova formației. Numărul de distrugătoare varia de la opt, pentru un covoi de 22 de nave, la șase, pentru un convoi de mai puțin de 16 nave. De obicei, convoaiele navigau singure până în punctul de întâlnire cu escorta, la 300 de mile marine în larg. Dacă se semnaliza prezența submarinelor, întregul convoi naviga în zigzag, pentru a evita atacurile. Până la sfârșitul lui octombrie 1917, 99 de convoaie au ajuns în Anglia cu 1 502 nave, din care 10 au fost scufundate, iar alte 14 au fost pierdute după dispersare, pe timpul navigației în apele costiere din apropierea porturilor de destinație. Acest lucru a forțat submarinele germane să-și restrângă zona de operații mai aproape de coastele britanice, ceea ce a crescut pericolul de a fi descoperite și atacate. Numărul de submarine germane pierdute a crescut de 5, în 1914, la 19 în 1915, 25 în 1916, 66 în 1917 și 74 în 1918 (împreună cu alte 14, scufundate pentru a evita capturarea). Unele zone erau foarte periculoase din cauza creșterii eficacității luptei antisubmarin. În 1918, Flotila germană "Flanders", care acționa în zona Dover, a pierdut 25 de submarine, devenind cunoscută ca "*Flotila Scufundată*". Speranța de viață a submarinelor care o alcătuiau era de numai trei la patru patrulări. Chiar dacă au fost critici la adresa sistemului de transport în convoi (perioadă de traversare mai mare cu o săptămână, ca urmare a timpului necesar aranjării navelor), efectele folosirii sale au fost notabile: din 88 000 de nave în convoaie, numai 436 au fost pierdute.

Lipsa de eficiență a submarinelor a dus la schimbarea tacticii de către germani. Aceștia au trecut la atacul cu nave de suprafață, care era posibil pe ruta nordică Marea Britanie – Scandinavia. Eficiența unui astfel de atac a fost demonstrată pe 17 octombrie 1917, când un convoi de 12 nave, escortat de distrugătoarele *MARY ROSE* și *STRONGBOW*, a fost atacat de crucișătoarele ușoare germane *BRUMMER* și *BREMSE*. Ambele distrugătoare britanice și nouă nave comerciale au fost scufundate. Atacul vedetelor torpiloare germane de pe 13 decembrie 1917 asupra convoiului Lerwick – Norway a fost la fel de eficient, ceea ce i-a silit pe britanici să instituie o mai strânsă cooperare între navele care asigurau escorta

și navele escortate. Ultima acțiune în forță a flotei germane a avut loc în aprilie 1918 asupra convoaielor din Marea Nordului. Navele germane au fost silite să întoarcă, crucișătorul de bătaie *MOLTKE* fiind torpilat de submarinul *E-42* pe drumul de întoarcere spre coastele Germaniei.

Lansate, în general, de pe navele de suprafață, minele au fost cauza scufundării unui număr mai mare de nave decât cele scufundate de artileria de la bord. Ca urmare, lansarea minelor și dragajul s-au numărat printre cele mai importante activități ale forțelor navale. Câmpurile de mine și barajele au fost deosebit de eficiente atunci când au fost lansate cu scop precis, în scufundarea navelor sau în limitarea mișcării acestora. Un exemplu în acest sens este linia de mine lansată pe 8 martie 1915 de către expertul turc în mine Geehl, paralel cu țărmul asiatic al Dardanelelor. Când aliații au lansat atacul masiv din 18 martie, minele au fost cauza acțiunilor eșuate ale navelor de linie franceză *BOUVET* și engleză *IRRESISTIBLE*, a avarierii lui *INFLEXIBLE* și a scufundării navei *OCEAN*. Rezultatul a fost abandonarea operației care, dacă ar fi fost dusă la bun sfârșit, ar fi făcut ca eșecul de la Gallipoli să nu mai aibă loc.

Cele mai folosite au fost minele de contact, ancorate de fundul mării, care explodau când partea imersă a navei atingea unul dintre detonatoarele de pe corpul minei. Mai puțin utilizate au fost minele cu detonare controlată, care erau acționate de către personal specializat și care erau folosite mai ales pentru protecția instalațiilor de la coastă. Minele magnetice, care explodau la interferența cu câmpul magnetic al navei care trecea prin apropiere, au fost create de britanici și folosite numai în ultimul an de război. Deși britanicii erau înaintea germanilor în ceea ce privește tehnologia fabricării minelor, dragajul era cea mai dezvoltată activitate.

Folosind nave specializate sau traulere, englezii au făcut din căutarea și distrugerea minelor o activitate continuă. La sfârșitul războiului erau folosite nu mai puțin de 120 de dragoare și 606 traulere pentru dragaj. Dragoarele foloseau drăgi cu foarfeci care tăiau parâmele de ancorare a minelor de contact. Acestea, datorită flotabilității pozitive, ieșeau la suprafață, unde erau distruse cu tunul. Forța de dragaj ajunsese la o asemenea performanță, încât, după armistițiu, o flotilă specializată britanică a dragat aproape 600 de mine britanice și turcești în Dardanele și a deschis drumul flotei spre Constantinopol în 24 de ore. Britanicii au distrus peste 24 000 de mine pe durata războiului. 595 de nave britanice au fost scufundate sau avariate de mine, din care 214 au fost dragoare, ceea ce arată dimensiunea efortului atât în ceea ce privește lansarea, cât și dragarea minelor.

Raportul de forțe pe mare trebuia stabilit ținându-se cont de mai mulți factori, precum: grosimea cuiraselor, calibrul armamentului, profesionalismul echipajului etc. Regula stabilirii raportului de forțe a fost propusă de locotenentul de marină francez Baudry. Conform teoriei sale, atunci când nave de aceeași putere se află în confruntare, forța lor de luptă trebuie calculată ca fiind pătratul numărului de nave. De exemplu, când patru nave se confruntă cu două nave de aceeași putere, raportul nu este de 2 la 1, ci de 4 la 1 ($4 \times 4 = 16$, $2 \times 2 = 4$, iar $16:4$ sau $4:1$). Această diferență crește atunci când se înfruntă 3 nave cu una singură, raportul fiind de 9 la 1.

Deși navele puteau acționa independent, pentru acțiuni concertate exista o organizare tradițională, pe divizioane, care aveau în compunere nave din aceeași clasă sau cu capacități similare.

Oricând era posibil, organizarea forțelor se făcea în funcție de capacități. De exemplu, Divizionul 5, care a fost atașat flotei de crucișătoare de bătălie, era format din superdreadnought-uri care puteau ține pasul cu celelalte nave ale flotei. Același lucru se întâmpla și în flota germană.

Desfășurarea forțelor se făcea, încă, în manieră tradițională, adică “în linie”. Aceasta își avea originea la începuturile navelor cu vele, care aveau artileria dispusă în borduri și care, pentru a obține o poziție favorabilă salvei cu întreg armamentul dintr-un bord, trebuia să navigheze în linie. Chiar dacă eficacitatea altor metode, ca, de pildă, cea folosită de amiralul Nelson, fusese demonstrată, manevra în linie era cea mai uzitată. O variantă a acesteia, așa-numita “*traversare a T-ului*”, a fost practică de japonezi în Strâmtoarea Tsushima. Flota care reprezenta partea orizontală a T-ului manevra, pentru a putea concentra focul pe capul liniei celeilalte flote, care era partea verticală a T-ului, câștigând, astfel, superioritatea locală asupra unei părți a forței inamice. Datorită îmbunătățirii considerabile a comunicațiilor, distanțele la care se purtau luptele navale crescuseră atât de mult, încât un comandant de flotă nu mai putea cunoaște, cu siguranță, situația, așa cum se întâmpla în secolul XVIII, când spațiile erau mici, din cauza distanței de tragere a tunurilor. Distanța de tragere se mărise enorm, astfel că apropierea pe timpul luptei nu mai era necesară. Acțiunea din Marea Iutlandei s-a desfășurat începând de la distanțe de 16 000 de metri până la 18 000. Însă, nu toate angajamentele s-au desfășurat de la distanțe așa mari. *HMS KENT* a scufundat nava germană *NÜRNBERG* în Falkland, trăgând ultima salvă în nava care încă ardea, de la distanța la care comandantul englez a putut vedea pavilionul navei germane.

Criticii l-au acuzat pe Jellicoe pentru eșecul obținerii unei victorii hotărâtoare în Marea Iutlandei, afirmând că fusese prea precaut, ceea ce, în parte, era adevărat. Beatty spusese că era ceva în neregulă cu navele, dar era și ceva în neregulă cu sistemul. Dar, Jellicoe avusese motivele sale de precauție, temându-se că putea fi atras într-o capcană cu submarine și mine, iar pierderea a mai mult de câteva dintre cele mai importante nave engleze putea duce la punerea în pericol a rezultatului războiului. Posibilitatea de a distruge flota germană nu trebuia să pună în pericol strategia generală a războiului împotriva Germaniei.

Acest lucru a condus la un aspect mai larg al strategiei navale. În iulie 1915, Arthur Balfour, primul lord al amiralității, a identificat cele mai importante șapte misiuni ale flotei: *atacul comerțului naval inamic; apărarea comerțului naval propriu; reducerea forței flotei inamice; scăderea capacității inamicului de a transporta trupe pe mare; transportul trupelor proprii acolo unde este nevoie; aprovizionarea trupelor proprii; sprijinul trupelor de uscat.*

Pentru executarea acestor misiuni, atât britanicii, cât și germanii s-au axat pe construcția de nave mari. La jumătatea anului 1916 se ajunsese într-un adevărat impas, iar flota germană, ca să evite riscurile, a trebuit să rămână în port, gata de acțiune. După bătălia din Marea Iutlandei, strategia navală germană s-a orientat către folosirea submarinelor în îndeplinirea

primei misiuni din lista lui Balfour, trecând de la producția de nave mari la construcția masivă de submarine, în timp ce englezii au demarat construcția de nave mai mici pentru apărarea convoaielor și contracararea acțiunilor submarinelor. Deși nu era evidentă la începutul războiului, cea mai mare parte a listei de misiuni ale lui Balfour putea fi îndeplinită de submarine și nave mai mici de suprafață. Numai sprijinul trupelor terestre, sub forma bombardamentelor, reclama existența navelor capitale, cu putere de foc mare. În mod ironic, cea mai mare acțiune a navelor mari, cea din Dardanele, a fost pusă în pericol tocmai de submarine și mine. Deși marile flote au fost menținute atât timp cât și adversarul deținea asemenea mijloace, și în ciuda condamnării tacticii folosirii submarinelor de către unii amirali englezi, care o considerau nedemnă, desfășurarea ulterioară a războiului a demonstrat că viitorul confruntărilor navale aparține submarinului și luptei împotriva acestuia.

BIBLIOGRAFIE

- Creswell John, *La guerra marittima*, Ministero della Marina, Tipo-Litografia dell'Ufficio di Gabinetto, anno 1938 – XVI.
- Fisher John, *Memories*, Hodder and Stoughton, London.
- Harper J.E.T., *La vérité sur la bataille du Jutland*, Payot, Paris, 1928.
- Jellicoe John, *La Grand Fleet (1914-1916)*, Payot, Paris, 1928.
- Laurens Adolphe, *Précis d'histoire de la guerre navale 1914-1918*, Payot, Paris, 1929.
- Am. PO Guido, *La guerra sui mari (sec. XIX-XX)*, Nicola Zanichelli Editore, Bologna, 1940.
- Simkins Peter, Jukes Geoffrey, Hickey Michael, *The First World War*, Osprey Publishing, Oxford, 2003.
- Thomas Lowell, *Les corsaires sous-marins*, Payot, Paris, 1930.

POLITICA PARTIDULUI UNIC PRIVIND APĂRAREA NAȚIONALĂ ÎN ANII 1948-1965

Colonel dr. Costinel PETRACHE

The article presents the domestic and foreign, political and military framework in which the policy of the single party regarding national defence is projected and developed.

In the first part, the author points out the main coordinates of the single party's aggressive action meant to consolidate the political power, through imposing a new social organisation, which annulled the human identity.

Then, the strategy of the single party with regard to fully exerting political control over the armed forces is mentioned. In this respect, the author highlights the way the conception regarding the rapid and radical transformation of the military body was promoted. Moreover, the author draws attention to the role played by term soldiers in building the new body of cadre, based on the political and ideological criterion.

In the end, the author underlines the most relevant conceptual, structural and actional changes in the military body between 1948 and 1965. One of the most essential features of this transformation process is to be found in the organic continuity of the national armed forces through the gradual transition from bourgeois armed forces to popular, socialist ones.

Cadrul politico-militar, intern și extern, de proiectare și afirmare a politicii partidului unic privind apărarea națională

În dimensiunile sale definitorii, cadrul politico-militar de proiectare și afirmare a politicii partidului unic privind apărarea națională a României a fost determinat de:

◆ *Pe plan intern*¹: • acțiunea agresivă a partidului unic de consolidare absolută a puterii politice și de asumare, pe toată verticala reprezentării organizatorice, a tuturor pârgurilor puterii de stat; • excluderea brutală din arealul social a opozanților de orice fel, dovediți ca atare sau doar presupuși; • mutilarea gravă a elitei intelectuale naționale, prin reprimarea, din considerente cel mai adesea neclare, a liderilor ei marcanți; • impunerea unui nou sistem de organizare și împlinire socială, anulator al identității umane în dimensiunile sale primordiale, străin spiritului și construcției creative a poporului român; • translatarea fără discernământ a experienței sovietice în toate domeniile organizării sociale; • politica de forță și dictat ideologic, antinațional a ocupantului sovietic; • înlăturarea, printr-o diplomatie abilă și o politică pozitiv-duplicitară, a aservirii necondiționate – politice, economice și ideologice – față de forța dominatoare a sistemului comunist;

¹ Soulet Jean-François, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*. Traducere din limba franceză, Editura Polirom, Iași, 1998, pp. 17-21; 44-47; 82-88.

• înlăturarea persuasivă a ocupației militare sovietice și începutul unui proces de relaxare internă a relațiilor sociale.

◆ *Pe plan extern*²: ✎ complicarea situației internaționale, prin existența a două blocuri continentale contrapuse politic și ideologic și, de aici, militar; ✎ începerea “războiului rece”, în fapt a confruntării globale dintre “capitalism” și “comunism”, cu consecințe care au putut fi evaluate, evident într-o formă primară, abia peste o jumătate de secol; ✎ declanșarea unui amplu și inevitabil proces de decolonizare, realitate care a alimentat pozitiv propaganda comunistă îndreptată cu osârdie împotriva “imperialismului”, acesta devenind tema ofensivă predilectă a discursului comunist; ✎ apariția unor crize regionale care au degenerat în războaie cu caracter local, întreținute fățiș de cele două superputeri; ✎ apariția strategiilor de descurajare nucleară și a tendințelor de realizare “în sus” a echilibrului de forțe în plan militar; ✎ înființarea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, ca alianță politico-militară destinată să asigure securitatea membrilor săi în fața pericolului global comunist, a cărei strategie se întemeia pe descurajarea nucleară și convențională; ✎ înființarea, în anul 1955, a alianței politico-militare a statelor socialiste din Europa, afirmată pe arena internațională sub numele generic de *Organizația Tratatului de la Varșovia*.

În aceste coordonate, partidul unic a reușit ca, după un deceniu în care nu a existat o concepție autohtonă privind apărarea armată a României, ci doar idei și concepte exprimate cu multă prudență sau, poate, chiar nerostite, să afirme propriile opinii conceptuale.

Procesul a demarat timid, el fiind, de fapt, reflectarea unei mutații profunde intervenite în politica statului român: *deplasarea spre național*, consecințele acestei prefaceri organice încadrându-se într-o plajă largă de apreciere, nelipsind, firește, nici încurajările, dar nici dezaprobările externe. În această perioadă, România a fost constrânsă la privațiuni economice importante determinate, în principal, pe de o parte, de plata datoriei de război, și, pe de altă parte, de spolierea resurselor sale primare și reorganizarea pe principii socialiste a întregii vieți economice. Procesul de așa-zisă “democratizare” a tuturor sectoarelor sistemului social global s-a dovedit a fi o manevră teoretică, politică și ideologică a partidului unic de exercitare a unui control sever asupra întregii societăți, singura formulă care îi putea asigura menținerea la putere.

Strategia partidului unic privind exercitarea absolută a controlului politic asupra armatei

Centrul de greutate al schimbărilor conceptuale structurale și acționale ale organismului militar românesc s-a situat, cu o consecvență aproape didactică, pe necesitatea exprimată partinic de a metamorfoza profilul general și specific al armatei române, proces înfăptuit esențial prin subordonarea sa politică instituției comuniste totalitare.

O direcție importantă a acestui proces, ale cărui consecințe nu pot fi evaluate decât prin detașarea organică de conținutul acelor evenimente, au constituit-o schimbările radicale

² Ionescu Ghiță, *Comunismul în România*, traducere din limba engleză, Editura Litera, București, 1994, pp. 32-51.

operate în corpul de cadre al Oștirii, armata română fiind, practic, mutilată de personalitățile ei cele mai reprezentative. A prevalat în operarea acestei politici criteriul atașamentului necondiționat față de noua putere, comunistă, neutralitatea manifestată în raport cu conducerea politică – semn al verticalității morale și profesionale a ofițerului român – fiind asimilată distructiv cu starea de ostilitate, deci cu incompatibilitatea cu starea de cadru al noii armate. Circumscriș cadrului general de politizare și de subordonare necondiționată a întregii societăți, conținutul activității desfășurate în armată a vizat, fără niciun fel de echivoc, alinierea politică a instituției militare naționale, fapt întreprins, în principal, prin³: • înființarea, în 1945, a Direcției Superioare pentru Educație, Cultură și Propagandă, devenită ulterior Inspectoratul General al Armatei pentru Educație, Cultură și Propagandă, instituție aflată sub conducerea nemijlocită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român; • includerea activității educative, cu un pronunțat caracter politico-ideologic, în cadrul pregătirii militare generale; • angajarea aparatului politic menționat în desfășurarea exclusivă a muncii politice de masă, acesta acționând complementar cu cadrul instituțional de partid; • reșezarea corpului de cadre permanente, exclusiv din perspectiva criteriului politic; • înființarea școlilor de partid care pregăteau ofițeri pentru funcțiile de locuitori politici ai eşaloanelor de la companie în sus, aceștia provenind exclusiv din rândul elementului proletar, devotat fără de condiții regimului politic totalitar; • regimul de subordonare echivocă a locuitorilor politici, aceștia având, în timp, dreptul de a valida sau, după caz, de a invalida hotărârile comandanților; • promovarea membrilor partidului unic exclusiv pe considerente de ordin politic, ignorându-se flagrant criteriul competenței profesionale, în funcții de decizie la toate eşaloanele de reprezentare militară; • acordarea de responsabilități politice și statale, în afara instituției politice, unui număr important de ofițeri cu funcții de răspundere în organica armatei.

De asemenea, deosebit de “eficiente” în planul controlului absolut al instituției militare au fost supravegherea contrainformativă exercitată de către organele Ministerului de Interne – instituția de forță a regimului dictatorial pe care, practic, își întemeia puterea și “școala” ofițerilor pregătiți în Uniunea Sovietică, ofițeri promovați în funcții importante, cu mențiunea că, în cea mai mare parte, aceștia au promovat, mai mult sau mai puțin discret, interesele Moscovei.

Eliminarea sau, după caz, marginalizarea acestora începând cu a doua parte a deceniului șapte este explicabilă prin însuși suportul național imprimat politicii de apărare a României.

În primii ani ai construcției totalitare, procesul de schimbare a profilului armatei a fost influențat decisiv de acțiunea partidului unic, care a potențat omogenizarea globală a scenei politice, prin excluderea absolută a pluripartidismului. Astfel, Armata, expresia instituționalizată a apărării țării, a fost subordonată nemijlocit sferei politice și profund orientată ideologic. Primul pas cu rezonanță instituțională făcut în această direcție a fost numirea la conducerea Ministerului Apărării Naționale a unui membru al Biroului Politic, ulterior, în conducerea armatei fiind numiți și alți lideri comuniști cu funcții politice înrăuritoare decizional.

³ Gheorghe Ion, Soare Corneliu, *Doctrina militară românească. 1968-1989*, Editura Militară, București, 1999, pp. 37-62.

În acest fel, conducerea de către partid a organismului militar nu se mai exercită exclusiv prin intermediul aparatului executiv statal, ci, în mod direct, prin membrii cu funcții marcante în partidul unic.

A fost promovată, fără niciun dubiu, o concepție care a vizat prefacerea rapidă și radicală a organismului militar, în sensul conferirii unui caracter integral socialist compoziției sociale a corpului de cadre și ostașilor, organizării generale și de detaliu a armatei, precum și unora dintre principiile de luptă și modalităților de instruire. Dintr-o altă perspectivă, centrul de greutate al educației politice s-a deplasat de pe componenta persuasivă, promovată în anii 1945-1947, pe cea coercitivă, niciun militar, indiferent de grad sau funcție, neputându-se sustrage instituțional *“devotamentului”* politic.

Era condiția sine qua non a *făuririi armatei populare*. În ceea ce privește compoziția socială a armatei, acordarea acestui factor cu interesul și obiectivele politice și ideologice angajate de partidul unic a presupus esențial preocuparea de a conferi un pronunțat caracter muncitoresc-popular acesteia, fapt materializat într-un alert și riguros proces de epurare. Astfel, începând cu 1948, centrul de greutate al recrutării corpului ofițeresc era situat asupra unui spațiu social care cuprindea sergenții reangajați ce îndeplineau următoarele condiții: *“să fie membri PMR, UTM sau fii de muncitori, de țărani săraci și mijlocași și intelectuali progresiști; să aibă vârsta cuprinsă între 26 și 34 de ani; să nu fi avut o activitate dușmănoasă față de poporul muncitor și să se fi dovedit un element folositor regimului de democrație populară, prin devotamentul și activitatea sa; să nu fi posedat, atât ei, cât și familia lor, avere care să-i fi situat în rândurile exploataților; să fie apreciați de comandanți și locuitorii politici; să aibă o vechime de patru ani; să aibă cunoștințe corespunzătoare a șase clase elementare, cu posibilități de dezvoltare, dar se preciza că, în mod excepțional, puteau fi acceptate numai patru clase !”*⁴.

De asemenea, militarii în termen au constituit una dintre sursele de bază destinate construcției noului corp de cadre, aceștia, după urmarea cursurilor școlilor regimentare, putând fi selecționați pentru cariera militară activă pe una din filierele profesiei de ofițer, maestru militar sau subofițer. În selecția acestora, criteriul politico-ideologic era mai mult decât evident. Astfel, potrivit *“Deciziei ministeriale nr. 955/12 octombrie 1949, aceștia trebuiau să îndeplinească următoarele condiții: origine socială “sănătoasă”, un certificat prin care să se poată demonstra că atât candidatul, cât și părinții săi “nu au făcut parte din organizațiile fasciste și profasciste și că părinții săi nu au fost judecați pentru crime de război”; o “foaie de apreciere” semnată de comandantul companiei, de locuitorii politici ai companiei și unității și de șeful serviciului de informații al unității, contrasemnată apoi de comandantul unității”*⁵.

Graba și radicalitatea cu care s-a desfășurat procesul de recompoziție socială a corpului ofițerilor organismului militar românesc sunt relevante reliefate de faptul că, la nivelul

⁴ Conform Șperlea Florin, *De la Armata Regală la armata populară. Sovietizarea Armatei Române (1948-1959)*, Editura Ziua, București, pp. 138-139.

⁵ *Ibidem*, p. 43.

anului 1955, peste 85 la sută dintre ofițeri proveneau, pe linie directă (*figura 1*), din spectrul social muncitoresc și țărănesc, în cifre însemând că, din cei 37 293 de ofițeri, numai

Anul	Muncitori	Țărani săraci și mijlocași	Total muncitori și țărani	Funcționari / Intelectuali	Chiaburi	Moșieri/ Industr.	Alte categorii
1948	6	23	29	43	18	10	-
1950	8	33	41	(mic burghezi) ⁴	10	5	-
1955	22,35	62,36	84,71	11,93	0,79	0,01	2,51
1968	31,3	50,3	81,6	17	-	-	1,4
1977	36,1	40,3	76,4	-	-	-	23,6

Figura 1: Compoziția socială a corpului ofițeresc⁶

3 386 mai aveau, instituțional, girul formării în vechea armată.

La nivelul aceluiași an de referință – 1955, originea socială a corpului de cadre militare (*figura 2*) reflectă, practic, împlinirea unui proces care oferea prilejul ministrului de atunci al Apărării – Emil Bodnăraș – să afirme: *“Una din principalele realizări ale partidului în construirea forțelor armate este formarea în masă a noilor cadre de ofițeri. Ofițerii armatei noastre de astăzi aparțin clasei muncitoare, țărănimii muncitoare și intelectualității legate de popor”⁷.*

	ORIGINEA SOCIALĂ							PROMOȚII	
	Muncitori	Țărani săraci	Țărani mijloc.	Funcționari	Diverși	Chiaburi	Moșieri/ Industr.	Înainte de 1948	După 1 ian 1948
D.S.P.A.	33,23	30,70	21,71	11,44	2,45	0,44	-	12,34	87,65
Reg. a 2-a Militară	18,41	35,70	32,74	10,03	1,99	1,57	0,03	10,91	89,09
Reg. a 3-a Militară	20,72	37,68	28,63	8,89	2,63	1,39	0,02	9,26	90,74
Comandamentul Trupelor de Transmis.	26,68	25,53	27,36	11,14	7,09	2,36	-	11,48	88,52
Armată	22,35	32,47	29,89	11,93	2,51	0,79	0,01	9,08	90,92

Figura 2: Structura socială a corpului de cadre⁸

După anul 1955, impulsionată de directivele Moscovei, care preconiza o anume destindere în relațiile internaționale⁹, conducerea partidului unic procedează, în intervalul 1955-1960, la trei reduceri ale efectivelor militare, proces care, sintetic, cunoaște următoarele caracteristici: în ultima parte a anului 1955, au fost îndepărtați din armată 2 234 de ofițeri, dintre aceștia 2 053 fiind în funcții de comandă și 181 lucrători politici, motivele invocate

⁶ *Ibidem*, p. 143.

⁷ Arhiva Militară Română, fond microfile, rola PII 4.2463, c. 460.

⁸ Conform Șperlea Florin, *op. cit.*, p. 142.

⁹ Arhiva Militară Română, fond microfile, rola PII 5.115, cc. 23-25.

constând în faptul că erau “necorespunzători din punct de vedere profesional sau cu unele date social-politice negative”¹⁰; în anul 1956, fac obiectul trecerii în rezervă 2 114 ofițeri, dintre care 415 sunt lucrători politici. Ar putea părea surprinzător faptul că aproximativ

60 la sută din cei trecuți în rezervă erau membri de partid sau ai UTM, deci primiți în armată după 1948. Faptul ca atare

Categoría		Membri PCR	Candidați PMR	UTM	Fără partid	Total
Ofițeri comandă	Necorespunzători profesional	142	34	661	668	1 505
	Necorespunzători politic	20	3	40	131	194
Lucrători politici		347	39	2	27	415
Total		509	76	703	826	2 114

poate fi interpretat în sensul că începe să opereze o anumite severitate a criteriilor profesionale de susținere a carierei militare. În această perspectivă, putem afirma că trecerea în rezervă, sub calificativul general de “necorespunzători”, viza, pe de o parte, cadrele formate

Categoría		Muncitori	Țărani săraci	Țărani mijlocăși	Funcționari	Chia-buri	Diverși	Total
Ofițeri comandă	Necorespunzători profesional	361	532	395	141	29	47	1 505
	Necorespunzători politic	27	34	58	52	6	17	194
Lucrători politici		121	180	86	22	-	6	415
Total		509	746	539	215	35	70	2 114

în vechea armată, realitate specifică mai cu seamă perioadei 1948-1955, și, pe de altă parte, eliminarea unui segment important din ceea ce reprezenta “noua armată”, proces încheiat, în linii generale, în ultimii ani ai deceniului șase și în primii ai celui de-al șaptelea.

Caracterul grăbit și agresiv conferit procesului de subordonare politică a instituției militare naționale a cunoscut un moment decisiv prin numirea la conducerea organismului de dirijare a activității politico-ideologice, în luna martie a anului 1950, a viitorului șef de stat, Nicolae Ceaușescu.

Pe dimensiunea sa organizatorică, noul cadru de conducere politică a oștirii a impus două importante transformări¹³: • trecerea, începând cu anul 1948, la activitatea deschisă a organizațiilor de partid din armată, prin oficializarea acestora în structura instituției militare și • organizarea, adecvată obiectivelor preconizate, a aparatului politic, vechea structură transformându-se în *Direcția Superioară Politică a Armatei*. Rostul funcțional al acestei reorganizări a constat în conferirea unui caracter unitar activității de conducere politică, munca de partid fiind agregată cu munca politică de masă. În acest mod, organele politice

¹⁰ Arhiva Militară Română, fond microfile, rola PII 115, cc. 23-25.

¹¹ Conform Șperlea Florin, *op. cit.*, p. 146.

¹² *Ibidem*.

¹³ Gheorghe Ion, Soare Corneliu, *op. cit.*, pp. 26-39.

au întrunit un dublu caracter: organe de partid și structuri militare statale, subordonarea organizațiilor de partid fiind circumscrisă ierarhiei specifice organismului militar. Mai mult, *Direcția Superioară Politică a Armatei* a cumulat în portofoliul executiv atât responsabilități proprii unei instituții de stat – ca organ central al Ministerului Forțelor Armate, cât și atribuții specifice unui organ superior de partid – ca instituție condusă nemijlocit de Comitetul Central.

Pe fondul acestei prefaceri, fără antecedente în evoluția organismului militar românesc, au fost elaborate, sub conducerea și cu aprobarea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, actele, normativele de reglementare a activității de partid din armată. Avem în vedere: *“Regulamentul organelor politice din Forțele Armate ale Republicii Populare Române”*, *“Regulamentul organizațiilor UTM din Forțele Armate ale Republicii Populare Române”*, *“Instrucțiunile pentru organizarea adunărilor organizațiilor de bază pentru dări de seamă și alegeri”* și *“Regulamentul privind structura și modul de constituire a organizațiilor de partid din Forțele Armate ale Republicii Populare Române”*, toate aprobate în forul suprem executiv de conducere a partidului, documente în legătură cu care Emil Bodnăraș, ministrul Forțelor Armate, aprecia că *“au fost întocmite după regulamentele și instrucțiunile sovietice, făcându-se numai modificări de termeni”*¹⁴. Acestea au fost coordonatele normative fundamentale ale subordonării politice exclusive a instituțiilor militare naționale.

Strategia partidului unic privind exercitarea absolută a controlului politic asupra organismului militar este, de fapt, o componentă inseparabilă a procesului de control total al întregii societăți românești, expresie a prerogativelor și dezideratelor sale totalitare. În acest sens, o schemă funcțională este prezentată în *figura 3*.

Detaliile privind specificul organizatoric al exercitării controlului politic asupra structurilor militare sunt relevate în *figura 4*.

Mai mult, s-a procedat la sacralizarea politică și ideologică a jurământului militar, în fapt o asumare fidelă a jurământului militar sovietic, prezentarea lor comparativă evidențiind lipsa de personalitate națională a conducerii partidului unic, dar și forța de impunere a ocupantului sovietic.

Metamorfoze conceptuale, structurale și acționale ale organismului militar în anii 1948-1965

Este mai mult decât evident faptul că instituția militară națională nu putea să rămână în afara procesului instituit de puterea comunistă, de organizare pe baze ideologice socialiste a întregului sistem social.

Una dintre caracteristicile importante ale procesului de schimbare a organismului militar românesc o regăsim în continuitatea organică a armatei naționale, procedându-se, potrivit unei terminologii specifice epocii, la transformarea treptată a *armatei burgheze* într-o *armată populară, socialistă*. Această particularitate rezidă explicativ în următoarele argumente:

- armata română, prin participarea în integralitatea ei, până la victoria generală împotriva forțelor fasciste, și-a dovedit convingerile și atașamentul față de cauza Națiunilor Unite;

¹⁴ Arhiva Militară Română, fond microfilme, rola P II 4.2702, c. 758.

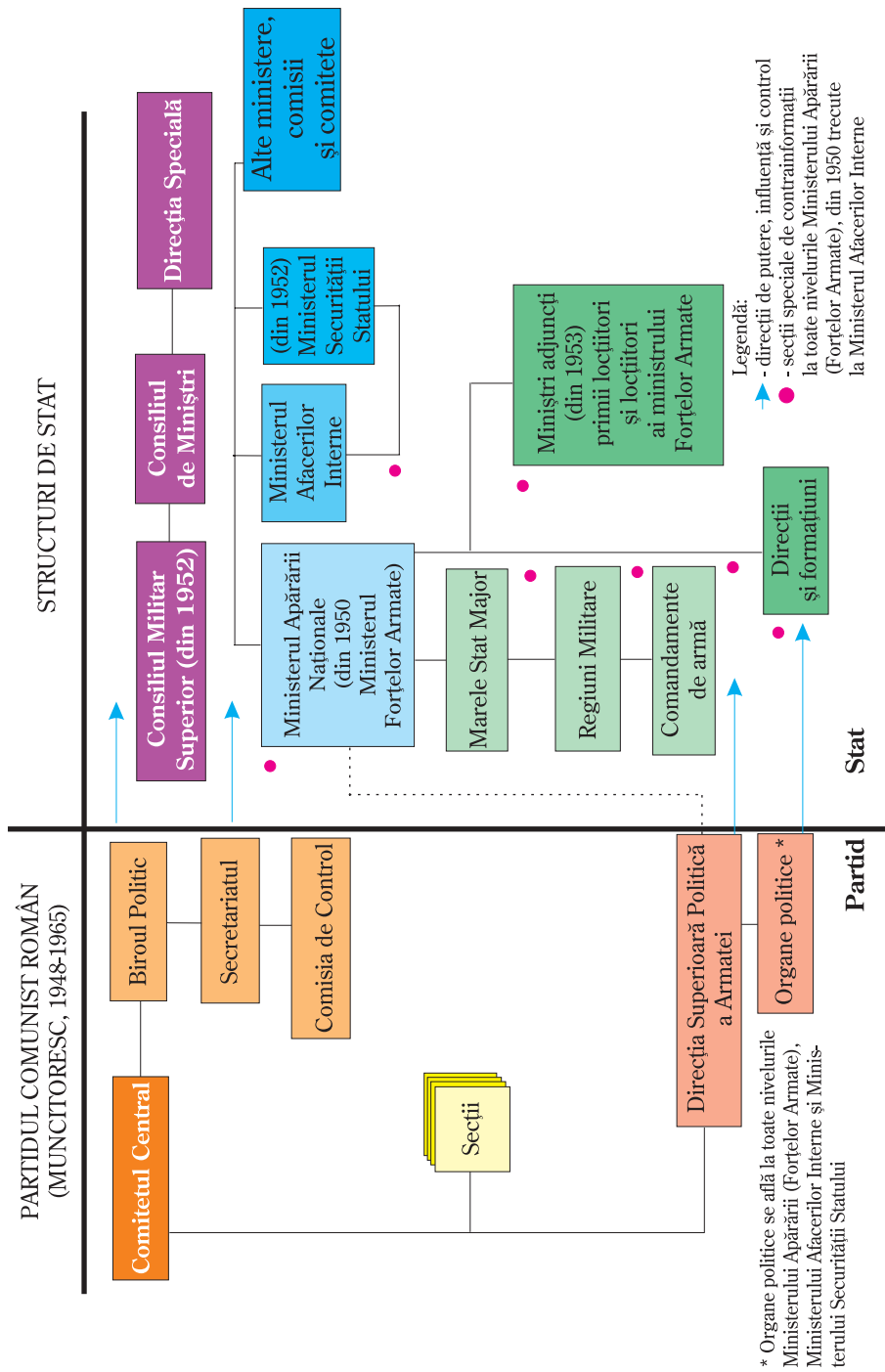
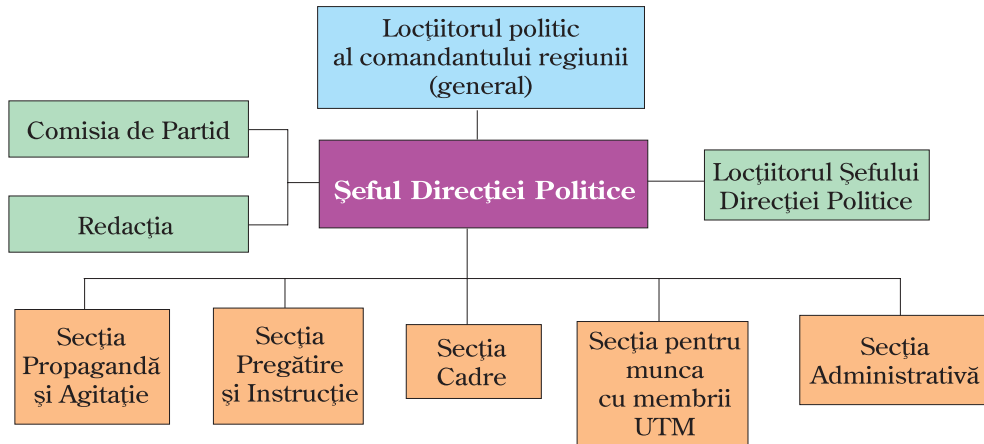

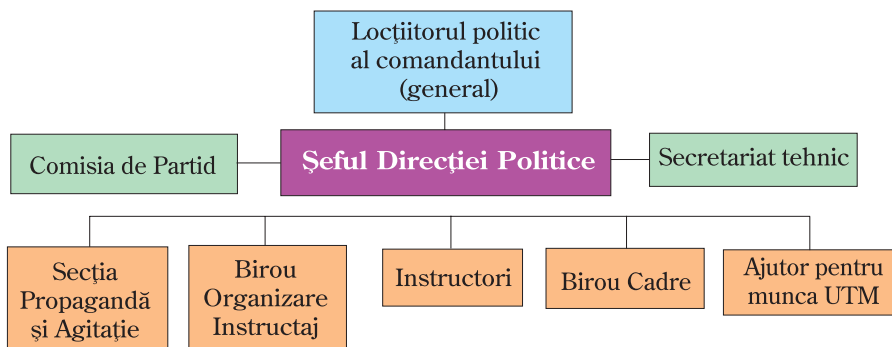
Figura 3: Cadrul funcțional de exercitare a controlului politic asupra armatei și a ministerelor cu responsabilități în domeniul siguranței și securității naționale.¹⁵

¹⁵ Conform Florin Șperlea, *De la armata regală la armata populară ...*, op. cit., p. 72

SCHEMA DIRECȚIEI POLITICE A UNEI REGIUNI MILITARE (1950)

SCHEMA SECȚIEI POLITICE A UNUI CORP DE ARMATĂ (1950)

SCHEMA SECȚIEI POLITICE A UNEI DIVIZII (1950)

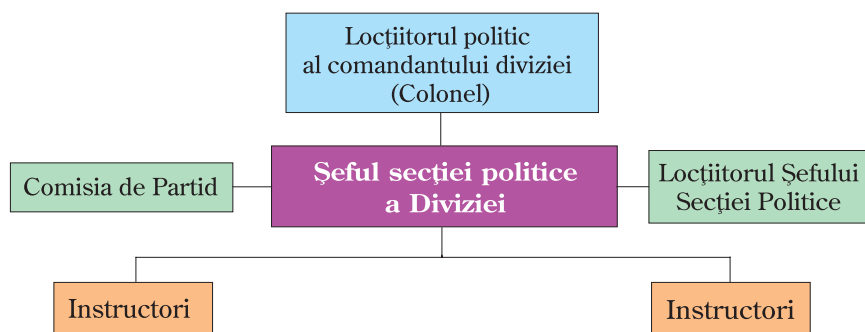
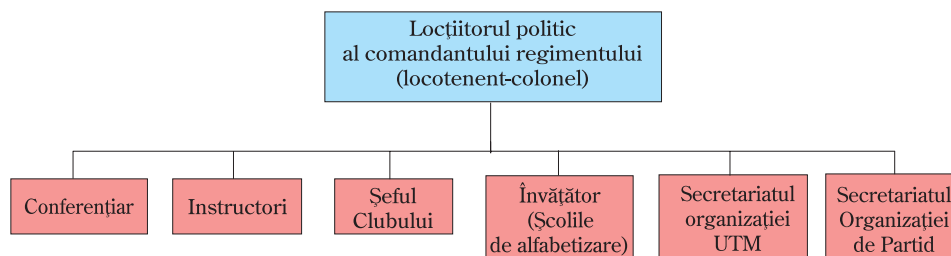

Figura 4: Exercițarea funcțională a controlului politic asupra structurilor militare¹⁶

¹⁶ Conform Florin Șperlea, *op. cit.*, anexele 10, 11, 12, 13.

SCHEMA APARATULUI POLITIC AL UNUI REGIMENT (1950)

Noul text al Jurământului militar (1949)	Jurământul militar sovietic
“Eu, cetățean al Republicii Populare Române, intrând în rândurile Armatei, jur să fiu devotat poporului muncitor, Patriei mele și Guvernului RPR.”	“Eu, cetățean al URSS, intrând în rândurile Armatei Roșii muncitorească-țăărănească, depun jurământ și fac legământ solemn (...) să fiu devotat până la ultima suflare poporului meu, Patriei mele sovietice și Guvernului muncitorească-țăărănesc.”
“Jur să fiu gata oricând, la ordinul Guvernului, să lupt pentru apărarea patriei mele, Republica Populară Română, (...) să lupt cu toată dârzenia și priceperea, neprecupețind sângele și viața mea, pentru dobândirea victoriei depline asupra dușmanilor.”	“Eu sunt gata întotdeauna, la ordinul Guvernului muncitorească-țăărănesc, să apăr patria mea, URSS, (...) cu bărbăție, pricepere, cu demnitate și cinste, fără să-mi cruț sângele și chiar viața pentru dobândirea victoriei asupra dușmanilor.”
“Dacă voi călca jurământul meu, să mă lovească pedeapsa aspră a legii Republicii Populare Române și să-mi atrag ura și disprețul oamenilor muncii.”	“Dacă însă, cu rea intenție, voi călca acest jurământ solemn al meu, să mă ajungă pedeapsa aspră a legii sovietice, ura și disprețul general al celor ce muncesc.”

Prezentarea comparativă a jurământului militar românesc și a celui sovietic¹⁷

- în vâltoarea, cu urmări imprevizibile, a confruntărilor politice, armata și-a păstrat coeziunea, disciplina, organizarea și verticalitatea, neimplicându-se în aranjamente sau jocuri partinice;
- cel puțin în perspectiva încheierii tratatelor de pace, instituția militară națională trebuia menținută, misiunea ei fundamentală nediminuându-se.

Principalele schimbări, care au înrăurit decisiv procesul de transformare a organismului militar românesc, au constat în exercitarea conducerii politice a armatei de către partidul unic și schimbarea radicală a compoziției sociale a corpului de cadre. Referitor la transformările extrem de complexe care au marcat organismul militar, apreciem că factorul dominant “favorizant”, dar și puternic coercitiv, l-a constituit dominația militară, politică și ideologică sovietică exercitată în forme dintre cele mai diverse. În ceea ce privește instituția militară,

¹⁷ *Ibidem*, p. 116.

trebuie precizat că la toate eșaloanele de organizare și de conducere ale armatei existau consilieri sovietici care exercitau un control riguros și sever asupra vieții și activității de comandament, impunându-și poziția în principalele probleme ale devenirii militare.

Prezența acestora a durat până în anul 1958, când a început retragerea trupelor sovietice din România¹⁸.

Regimul de adevărat ocupant militar împlinit de către armata sovietică a avut urmări dintre cele mai nefaste, mai relevante fiind¹⁹:

- ⇒ încălcarea gravă și sistematică a autorității comandanților români, creându-se numeroase stări de tensiune și de confuzie atât pe verticala, cât și pe orizontala organizării militare;
- ⇒ impunerea propriilor concepții militare relative la problemele de organizare, instrucție, educație, înzestrare și de ducere a luptei;
- ⇒ înăbușirea oricărei tentative de afirmare a unor idei cu specific național cu privire la problematica apărării armate a țării;
- ⇒ blocarea învățământului academic militar la nivelul eșalonului tactic, limitând grav orizontul de cunoaștere a artei militare și capacitatea de creație în domeniul științei militare;
- ⇒ inhibarea sistematică a ofițerilor formați în regimul presocialist, militarii dispunând de o foarte consistentă cultură militară, cu o educație patriotică situată în afara oricărui dubiu, cu înclinații reale spre cercetarea și evaluarea fenomenului militar și, de aici, spre proiectarea ipotezelor strategice de configurare teoretică și acțională a apărării naționale.

Este mai mult decât evident că, în planul coagulării unui front de gândire militară descătușată de agresiunea anulatoare a ocupantului, gândire aptă să găsească soluții viabile la încercările la care era supusă apărarea națională, consecințele au fost mai mult decât contraproductive, în manifestarea lor, acestea punând în evidență: • ignorarea și abandonarea tradițiilor proprii în domeniul gândirii militare, fapt care a determinat un clivaj important în construcția militară românească; • adoptarea masivă și fără discernământ a unor teze și concepte provenite din spațiul teoretic al științei militare sovietice și grefarea lor forțată pe trupul realităților militare românești; acesta este, cu siguranță, motivul pentru care renunțarea la ele s-a produs atât de ușor; • vehicularea și asumarea eronată a concepției potrivit căreia eforturile militare ale Armatei Române se reduc la nivelul tacticii și, parțial, la cel al artei operative, eludându-se că orice stat ar trebui să aibă o strategie militară proprie, pe care să-și întemeieze propria sa capacitate de apărare; • perspectiva apărării țării, recurgându-se doar la potențialul armatei regulate, fără a avea în vedere capacitarea întregului potențial național printr-un sistem coerent al apărării naționale; • regresul consistent și descurajator al producției intelectuale de lucrări originale în domeniul teoriei militare generale, provocat atât de propria noastră experiență în construcția militară, cât și de orizontul

¹⁸ Dr. Gheorghe Gheorghe, *Tratatele internaționale ale României*, vol. II și III, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 318.

¹⁹ Hlihor Constantin, *Armata Roșie în România. Adversar-aliat-ocupant. 1940-1948*, vol. I, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996, pp. 51-92.

real de aşteptare românească întemeiat pe interesul naţional; • izolarea de gândirea militară universală şi chiar negarea agresivă a acesteia, pe fondul dogmatizării conceptuale şi al stagnării procesului de creaţie specifică.

Dar, din perspectiva celor menţionate, se remarcă o anume relaxare după retragerea trupelor sovietice, când, destul de anevoios, începe un proces meticulos de clarificare conceptuală.

În ceea ce priveşte domeniul organizării militare, identificăm următoarele mutaţii importante:

- ⇒ au fost create categorii noi de comandamente şi organe centrale, de unităţi şi mari unităţi, o notă aparte reprezentând-o constituirea de sine stătătoare a transmisiunilor şi protecţiei antichimice;
- ⇒ desfiinţarea vânătorilor de munte, restaurarea acestei specialităţi militare specifice armatei noastre producându-se după retragerea trupelor sovietice;
- ⇒ integrarea organizaţională şi operaţională a infanteriei şi tancurilor;
- ⇒ trecerea trupelor de grăniceri în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, în cadrul căruia s-au creat trupele de securitate, alcătuite din unităţi şi mari unităţi cu organizare militară;
- ⇒ s-a produs o schimbare accentuată în zona sensibilă a principiilor şi metodelor de instruire, exerciţiile şi aplicaţiile ocupând un rol important în pregătirea pentru luptă a unităţilor şi a marilor unităţi;
- ⇒ s-a realizat o anume modernizare a înzestrării tehnice a armatei cu mijloace de luptă exclusiv de provenienţă sovietică, parcurgându-se în întregime traseul de motorizare integrală a armatei.

După 1948, partidul unic şi-a subordonat total instituţia militară, eliminând succesiv cadrele considerate neloiale (multe dintre ele au suferit o adevărată dramă în închisorile destinate exclusiv opozanţilor regimului dictatorial) şi a declanşat procesul de ideologizare a noilor promoţii de ofiţeri. Noua structură instituită în toamna anului 1948, *Dirrecţia Superioară Politică a Armatei*, organism central de organizare, conducere şi control al întregii activităţi politice şi de partid din armată, aflat sub conducerea nemijlocită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a impus, din februarie 1949, oficializarea şi integrarea organizaţiilor de partid în structurile organizatorice ale unităţilor şi marilor unităţi, acestea fiind investite cu atribuţii şi sarcini sporite care le-au conferit un rol decisiv atât în desfăptuirea politicii partidului în cadrul organismului militar, cât şi în ţinerea sub control a acestuia.

Concomitent au fost efectuate modificări radicale, după model sovietic, în structurile organizatorice şi în înzestrarea armatei, în principiile de conducere a Ministerului Forţelor Armate (noua denumire a *Ministerului Apărării Naţionale*, de la 23 martie 1950) şi de instruire a oştirii. Paralel cu desfiinţarea unor organe de conducere considerate necorespunzătoare (inspectoratele generale de armată, secretariatul ministrului, Consiliul Superior al Oştirii etc.) au fost introduse *noi structuri şi forme organizatorice* (Consiliul Militar Superior, în 1952, ca organ suprem de conducere a Forţelor Armate, subordonat Consiliului de Miniştri; Consiliul Militar, ca organ consultativ al Ministerului Forţelor Armate; consilii militare la nivelul comandamentelor de regiuni militare şi de armă etc.). Cu puţin timp înainte

fuseseră constituite noi comandamente de armă: al Artileriei (1 septembrie 1948), al Infanteriei (1 noiembrie 1948), al Transmisiunilor (1 februarie 1949), al Aviației Militare* (15 februarie 1949), al Trupelor Blindate de Tancuri și Mecanizate** (noiembrie 1950).

La nivelul armelor, armata a păstrat structura clasică, deși s-au înregistrat modificări substanțiale. Infanteria a început să fie integrată din ce în ce mai mult cu artilerie și tancuri, divizia evoluând spre profilul mecanizat și de arme întrunite. Vânătorii de munte au căpătat structuri asemănătoare infanteriei, fiind desființați între 1949 și 1964, iar cavaleria și-a încetat existența ca armă din 1954. În februarie 1949, trupele de transmisiuni s-au desprins de geniu. Modificări au înregistrat și artileria și trupele de geniu, însă cea mai importantă dezvoltare au căpătat-o în anii 1950 trupele de blindate. Introduse în structura armatei în 1949, trupele radiotehnice s-au constituit ca armă în 1955, urmate fiind, în 1959, de trupele de rachete. Un vast proces de restructurare l-au urmat și aviația, dotată cu avioane supersonice, și marina militară, în special după restituirea de către sovietici, în 1951, a ultimului grup de nave sechestrate după 23 august 1944.

Importante schimbări au fost operate și în cadrul învățământului militar, în 1949 creându-se patru instituții: Academia Militară Generală (prin transformarea Școlii Superioare de Război), Academia Militară Politică, Academia Militară Tehnică și Academia Spatelui; după circa un deceniu, acestea aveau să se contopească în Academia Militară. Concomitent, până în 1952, s-au înmulțit și diversificat și școlile militare, înființându-se școli politice și tehnice. În ianuarie 1949, poliția și jandarmeria au fost desființate, creându-se miliția populară. Concomitent, în subordinea aceluiași minister au fost constituite trupele de securitate, iar la sfârșitul anului s-a înființat Comandamentul Pompierilor. Tot în afara armatei, în 1952, a fost reorganizată apărarea locală antiaeriană. Sub influența evenimentelor din Ungaria, în toamna anului 1956 au fost înființate gărzile muncitorești, pentru coordonarea cărora s-a înființat Comandamentul Central al Gărzilor Muncitorești, subordonat direct Secretariatului Comitetului Central al Partidului Comunist Român.

Structurile organizatorice ale Armatei Române au continuat să fie influențate de sovietici și după semnarea Tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală de la Varșovia, la 10 mai 1955 – instrument esențial pentru coordonarea politicii militare a statelor membre în sensul dorit de Uniunea Sovietică, chiar dacă factorii de conducere ai țării au încercat, treptat, să se distanțeze de deciziile de “integrare militară” adoptate în cadrul Tratatului de la Varșovia, în special după plecarea trupelor sovietice și a consilierilor militari din România (începând cu 1958). Semnificativă este, în acest sens, decizia din august 1968 de a nu participa la invadarea Cehoslovaciei, condamându-se public acest act brutal și încercându-se să se reziste presiunilor Moscovei.

Măsurile adoptate de conducerea Armatei Române în plan militar s-au luat în 1950, în prezența *consilierilor militari sovietici*, cu aprobarea guvernului de la Moscova, care a impus soluții organizatorice, de dotare a unităților cu armament importat din URSS

* Ulterior a fost denumit Comandamentul Forțelor Aeriene Militare. În 1956, aviația a fost inclusă într-o structură proprie de comandament, în cadrul Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului.

** Ulterior a fost contopit cu Direcția Autotractoare, rezultând Direcția Tancuri și Auto.

și de instruire a trupelor după regulamente sovietice, în dezacord cu tradiția și cu specificul Armatei Române. Comparativ însă cu situația existentă la sfârșitul anului 1947, capacitatea de luptă a Armatei Române s-a îmbunătățit, în special din punct de vedere cantitativ (sporirea ponderii armelor cu caracter tehnic, începutul motorizării unităților și marilor unități etc.), însă, din punct de vedere calitativ, a continuat să rămână departe de cerințele moderne ale câmpului de luptă.

Din momentul plecării din țară a trupelor sovietice (1958) s-a acționat cu o oarecare prudență și timiditate pentru revenirea la particularitățile și specificul Armatei Române, efectuându-se modificări importante în structura oștirii, în sistemul de învățământ și în cel al pregătirii pentru luptă. S-a revenit, astfel, în 1959, la trupele vânătorilor de munte, care fuseseră desființate la mijlocul deceniului șase, în 1960, în locul regiunilor militare (redușe între timp de la patru la două) fiind reînființate armatele.

De la mijlocul deceniului al șaselea, autoritățile române au trecut, pe fondul încercărilor de a spori autonomia regimului față de Moscova, la un complex de măsuri care vizau perfecționarea organizării armatei.

Trebuie menționat că, dincolo de avatarurile determinate de intervenția sistemică și sistematică a ocupantului sovietic, orientări greșite, cu un profund caracter antinațional, au plecat de la nivelurile conducerii superioare a partidului unic, ținta fiind încercările de întocmire a unei doctrine militare naționale și, prin aceasta, de dezvoltare a științei militare românești.

Bibliografie selectivă

- *Arhiva Comitetului Central al Partidului Comunist Român.*
- *Arhiva Militară Română*, fondurile Marele Stat Major.
- Dr. Gheorghe Gheorghe, *Tratatele internaționale ale României*, vol. II și III, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Gheorghe Ion, Soare Corneliu, *Doctrina militară românească. 1968-1989*, Editura Militară, București, 1999.
- Hlihor Constantin, *Armata Roșie în România. Adversar-aliat-ocupant. 1940-1948*, vol. I, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996
- Ionescu Ghiță, *Comunismul în România*. Traducere din limba engleză, Editura Litera, București, 1994.
- Soulet Jean-François, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, traducere din limba franceză, Editura Polirom, Iași, 1998
- Șperlea Florin, *De la Armata Regală la armata populară. Sovietizarea Armatei Române (1948-1959)*, Editura Ziua, București, 2003.

“ROMÂNIA MILITARĂ”
FONDATOR ISTORIC
AL
“GÂNDIRII MILITARE ROMÂNEȘTI”

- Restituiri -

“Puterea morală – resortul vieții”

“Omul nu este făcut să trăiască izolat, oricât de retrasă i-ar fi viața, este imposibil să nu fie angajat în relațiuni cu semenii săi, numite relațiuni sociale.

Este chiar o necesitate, o datorie pentru un om, de a nu trăi închis ca un mizantrop, ca un egoist sau ca un pustnic. Aristotel zice: “ca să trăiești singur, trebuie să fii sau Dumnezeu, sau animal”. Respectarea persoanei umane, adică a vieții aproapelui, este prima datorie socială pe care omul o are față de justiție. Legile civilizate opresc și pedepsesc cu mijloacele cele mai aspre atentarea la viața altuia. Sunt însă și cazuri când omul are dreptul asupra vieții altuia, și anume: când este în legitimă apărare, în războiu, condamnare la moarte.

(...) Omul, având ca facultate principală voința, urmează că libertatea voinței, ceea ce constituie propria libertate individuală, este cel mai prețios bun al său. A lua cuiva libertatea înseamnă a-i paraliza toată viața sa. Gradul de civilizație al unei societăți se socotește după libertățile ce le are.

Una din bazele morale cele mai puternice ale omului este onoarea, adică reputația de care se bucură în fața semenilor săi onorabili; prin urmare, el va comite o greșeală de neiertat atunci când va viola reputația sau onoarea altuia. Pentru a nu cădea în astfel de greșeală, omul trebuie să evite defectele morale care lovesc onoarea altuia, și anume: calomnia, bârfeala, ipocrizia și invidia.

Respectul cuvântului dat este o datorie socială a omului, legată de onoare, cinste și demnitate. Cuvântul, odată dat, trebuie respectat cu sfințenie. Irlandezii, un popor de o demnitate exemplară, au următorul proverb: “sunt trei împrejurări prin care lumea se poate socoti în agonie: ciuma, războiul general și nerespectarea cuvântului”.

**Istoria, nume cu nume,
a gândirii militare
românești (XXX)***

1973

Colonel Ion ANGHEL
Colonel Virgiliu STĂNESCU
Colonel Veceslav STOIANOV
General-locotenent
Constantin ZAMFIRESCU
General-maior Dumitru FOTESCU
Colonel Dumitru ISPAS
General-maior Nicolae CIBU
Colonel Ion MITRU
Colonel Stelian CIOLPONEA
Colonel Ion COSTICĂ
Colonel Toma GRAMA
Colonel Ion FURNICĂ
Colonel Ilie CONSTANTINESCU
Colonel Ion NEAGOE
Maior Toader BĂLAN
Capitan rg.1 Dionisie MIHĂILESCU
Colonel Teodor PERJU

1974

Colonel Traian GROZEA
General-maior Dumitru I. DUMITRU
Colonel I. TROFIN
General-locotenent Octavian ORBAN
General-locotenent Gheorghe LEFTER
General-maior Constantin PETCU
General-maior Marin DRAGU
Colonel Virgiliu STĂNESCU
General-colonel Vasile ALEXE
Colonel Alexandru GOGORICI
General-locotenent
Gheorghe LOGOFĂTU
General-maior Vasile DĂNĂU
Colonel ing. Ion BLEOJU
General-locotenent Ion POPESCU
General-maior Mircea MOCANU
General-maior Gheorghe ENCIU
General-maior Emil ANDRIESCU
General-locotenent
Petre CONSTANTINESCU

* Continuăm prezentarea celor care, în aproape un secol și jumătate de trudă căutătoare, au dat identitate și consistență gândirii militare românești în paginile revistei "România Militară".

Ofițerul trebuie să-și dea bine seama de importanța cuvântului dat, aceasta fiind nu numai o datorie de cinste, onoare și demnitate, dar este prima condițiune a autorității sale morale ... Un șef, când a promis o recompensă, s' o dea; când a hotărât o pedeapsă, s' o aplice; trebuie ca toți să știe că, atunci când el a spus o vorbă, ea este sfântă; dacă subalternii vor avea această părere despre el, disciplina va merge de la sine, ba chiar toți cu înclinări morale vor căuta să-l ia de exemplu, găsind în el un adevărat om.

(...) În armată, mai mult ca oriunde, nu trebuie să se tolereze favoritismul, ci să se aplice pentru toți principiul: "să se dea fiecăruia răsplata faptelor sale". Pentru toate acestea, ofițerul are imperioasa obligațiune de a da cea mai mare dezvoltare datoriiilor morale individuale și sociale, ce constituie puterea de conducere în viața sa de om și militar".

"România Militară", anul LV, august 1923, nr. 8, "Educația morală", locotenent-colonel Rambela, pp. 795-803.

*

"Puterea morală a unui popor este la loc de mare cinste în viața modernă a statelor (...). În cadrul preocupărilor militare, încă din cele mai vechi timpuri, elementele morale au fost folosite de către conducătorii armatelor pentru smulgerea victoriilor și distrugerea inamicului.

Frederic cel Mare credea că puterea morală a armatei este suficient asigurată dacă se întemeiază pe o disciplină de fier. Vedem că această putere morală se datorește unor cauze străine de interesele generale, dar suficiente pentru a pune în acțiune forțele sufletești. Și nu este deloc de mirare, deoarece fiecare epocă își are idealurile ei. Abia mai târziu, sub regimul armatelor naționale, idealul națiunii se confundă cu acela al armatei. În raport cu dezvoltarea ideii de stat, popularizarea

General-maior

ing. Tiberiu URDĂREANU

General-maior

dr. Alexandru AUGUSTIN

Colonel

dr. Constantin STĂNCULESCU

Colonel Constantin ISPAS

Colonel Gheorghe ROMANESCU

Colonel Ion MANDA

Colonel Mihai VASILIU

General-maior Paul MARINESCU

General-locotenent Vasile MILEA

Colonel Aurelian BUDEANU

Colonel Ioan SEICEANU

Colonel Dumitru FLOREA

Colonel Corneliu IARCA

Colonel Gheorghe GHINȚEI

Colonel Alexandru PETRICEAN

Locotenent-colonel

Mircea VASILĂȚEANU

Colonel Ștefan GEORGESCU

General-maior Traian DAFINESCU

General-maior Ioan GEOANĂ

Colonel George TOMA

Colonel Petre MIHĂESCU

General-colonel Mihai BURCĂ

Colonel Constantin MORARIU

General-maior (r.) dr. Ion CUPȘA

Colonel Ioan POPOVICI-VLAD

Colonel Alexandru MIHAI

Locotenent-colonel

Alexandru GHELMEGEANU

Colonel dr. Aurel PETRI

Colonel dr. Corneliu SOARE

Colonel Mihail CĂLINESCU

General-maior Ion ȘUȚA

Colonel Mihai VASILIU

Colonel dr. Pavel CIUHUREANU

Colonel Emanoil STANISLAV

Colonel Emil BURBULEA

General de armată Ion IONIȚĂ

Colonel Ion GHEORGHE

General-maior Constantin OPRIȚĂ

General-colonel Sterian ȚÎRCĂ

General-maior Ion HORTOPAN

General-maior Iulian TOPLICEANU

Colonel Onișor CĂRCU

Colonel Dragoș DĂSCĂLESCU

Locotenent-colonel Marin PETOACĂ

Colonel Mihail PERJU

Colonel Valentin ARSENIE

idealurilor naționale, cu progresul și aspectul civilizației, cu dezvoltarea mijloacelor de comunicații, războiul cuprinde și angajează întreaga națiune să decidă înaintea armatei asupra soartei sale. Sunt cunoscute cuvintele unui ilustru militar: "Victoria va fi a noastră, cu condiția ca civilul să reziste".

A dovedit-o foarte bine războiul mondial, o dovedește în zilele noastre războiul alb ce se desfășoară în etape succesive, repezi și foarte surprinzătoare. "Civilul să reziste" – nimic nu exprimă mai plastic rolul forțelor morale în războiul viitor! Armura lui nu trebuie să fie făurită din oțel gros de 18-20 mm, nici înarmat cu ustensile de atac din cele mai moderne sau urcat și plimbat pe străzile orașelor în cele mai perfecționate "care de luptă". El are nevoie de o armură cu totul specială, autohtonă, din materialul cel mai imponderabil și cel mai gingaș, dar cel mai rezistent și inegalat: de suflet oțelit.

(...) În viața individului, ca și în viața statelor, puterea morală constituie resortul vieții. Nu atât hemoglobina oxigenată indică puterea vitalității individului, pe cât o arată cenușul fibrei cerebrale ...

Puterea morală a unei națiuni este bine a fi distinsă în două mari capitole: primul: obârșia forțelor sufletești ale națiunii, rezultate din tot trecutul aceluiași popor, toată cultura sa, tradiția. Al doilea: acea pârgie de rezistență, exponentul forței morale: voința de a se bate, a duce războiul, a consimți pierderi și suferințe pentru un ideal admis și nutrit de națiune".

"România Militară", anul LXXVII, ianuarie 1940, nr. 1, "Puterea morală a națiunii", căpitan Gh. Magherescu, pp. 101-109.

Documentare și selecție texte

 Alina UNGHEANU

UNIVERS

PUBLICISTIC

MILITAR

Armada International, Elveția, vol. 31, nr. 4, august-septembrie 2007

Echipament individual modern pentru forțele speciale • Autoprotecția vehiculelor: grenadele antitanc • Sisteme de arme perfecționate pentru corvete • Protecția convoaielor terestre • Comunicații: Transfer mai mare și mai rapid de informații prin lărgirea bandei de frecvență • Obuziere pe roți • Rachete ghidate aer-sol pentru lovirea țintelor terestre minore • Modernizarea vehiculelor aeriene fără pilot • Arme de infanterie ușoare, dar eficiente • Operațiuni de luptă desfășurate de pe portavioane • Sisteme pentru războiul urban (supliment)

Bulletin européen, Italia, vol. 58, nr. 686-687

Europa în fața terorismului internațional • Despre succes. Convorbiri cu Iosif Constantin Drăgan • Piatra, ca manifestare a sacralului • Uniunea Europeană: reforma tratatului constituțional • Aplicarea dreptului umanitar internațional și respectarea drepturilor omului

Défense nationale, Franța, nr. 6, iunie 2007

Elemente conceptuale ale puterii aerospațiale • Aspectele neștiute ale domeniului puterii aeriene • Aviația militară și descurajarea nucleară • Puterea aeriană: prevenirea și gestionarea conflictelor contemporane • Aviația, în serviciul cetățeanului • O viziune nouă asupra puterii aerospațiale • Reforma Air 2010: o transformare în domeniul capacității operaționale • Necesitatea evoluției organizațiilor care susțin armata • SIA (Serviciul industrial pentru aeronautică): un exemplu de modernizare a Ministerului Apărării din Franța • Putere aeriană și angajamente neconvenționale

• Limita de jos a celei de-a treia dimensiuni
• Vehiculele aeriene fără pilot vor vâna omul din avion • Ce viitor se preconizează pentru spațiul militar aerian francez și european? • Mize și proiecte pentru o politică spațială europeană de apărare
• Spațiul aerian european: dualitate – competitivitate
• Armamentul modular aer-sol: o revoluție pentru lovituri aer-sol de precizie • Încetarea anchetei asupra BAE SYSTEMS și lupta internațională împotriva corupției • Transformarea nucleară și apărarea antirachetă

Défense nationale, Franța, nr. 7, iulie 2007

Proliferarea nucleară în Asia de Sud • Creșterea puterii Indiei și ambițiile sale nucleare • China, Japonia, Taiwan: strategii de mascare a tensiunilor • Franța în fața prezenței chineze în Africa • Myanmar – Coreea de Nord: o înțelegere în vederea supraviețuirii? • Programul nuclear iranian, o ecuație cu multe necunoscute • Să nu ne grăbim să condamnăm războiul din Irak • Situația deltei fluviului Niger • Forțele armate revoluționare columbiene (Farc) la răspântie • Rupturile geostrategice: caracteristici și previzibilitate • Administrație militară și comandament: despre inversarea unei subordonări • “Statele dezunite ale Europei” în lumea de astăzi și de mâine • Strategia penală antiteroristă • Element necesar, TVA-ul nu va rezolva totul • Cel de al doilea portavion este o prioritate pentru apărarea franceză?

Défense nationale, Franța, nr. 8-9,

august-septembrie 2007

Discursuri ale Președintelui Republicii Franceze, Nicolas Sarkozy, rostite cu diverse prilejuri

în iulie 2007 • Tratatul simplificat și relansarea Europei • Mizele puterii în cadrul Uniunii Europene • Pentru o apărare europeană • Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA) în primul semestru al anului 2007 • Conceptul german de securitate integrată – un concept pentru o politică de securitate modernă • Atena: de la paradox la realitate • Perspectiva românească asupra PESC/PESA • Acțiunea europeană contra extremismului • Relațiile actuale dintre Uniunea Europeană și Rusia • Țările baltice, NATO și PESA • Analiza primului atac masiv asupra sistemelor informatice ale unui stat • Kosovo: între concepte și raporturile de forțe internaționale • Succesiunea lui Putin • Necesitatea reformei politicii de apărare a Franței • Operațiunile externe, preocupare majoră • Transparența confuză a eticii militare • Experimentul multinațional în gestionarea crizelor • “Puncte de vedere încrucișate” cu privire la modul în care se percep reciproc cetățenii francezi și cei americani

Exercițiul de trageri cu rachete sol-aer “Carpatina 2007” • Școlile militare de la Bourg-Léopold • Vehiculele aeriene fără pilot “Ultima” în România • Îngerii păzitori. Medici militari belgieni în Afghanistan • Exercițiu de artilerie la Elsenborn • Zilele apărării 2007 •

Sărbătoarea națională a Belgiei

Foreign Affairs, SUA, vol. 86, nr. 4,
iulie-august 2007

Reînnoirea statutului de lider al Statelor Unite • Noua generație de politicieni trebuie să facă față unor provocări globale specifice • Noi aranjamente pentru globalizare • Perfectionarea structurilor de informații ale SUA • Revenirea economică, politică și militară a marilor puteri autoritare (Rusia și China) • Marea strategie pentru o Americă divizată • O opțiune greșită în Pakistan • Turcia redescoperă Orientul Mijlociu • Democrația măsluită în Nigeria

Géopolitique, Franța, nr. 97, ianuarie 2007

Francmasonii, lojile și lumea. Complexitatea fenomenului masonic • Francmasonii francezi

și cosmopolitismul în secolul luminilor • Geopolitica francmasoneriei liberale • Francmasoneria în timpul celei de-a III-a Republici: viața internă și relațiile internaționale • Masoneria sub arme • Francmasoneria și “afacerile externe” • Aceste forțe spirituale care conduc lumea: francmasoneria regulată • Puterea francmasoneriei britanice • Francmasoneria americană: un actor necunoscut al mizelor geopolitice de putere • Contrastele și necazurile francmasonilor ruși • Biserica catolică și francmasoneria: statu-quo post bellum ? • Protestantism și francmasonerie: o înrudire geopolitică ? • Biserica, iluminismul și francmasoneria • De la practică la simbol: metamorfoza francmasoneriei • De la trandafirul francmason la trandafirul politic

International Security, SUA, vol. 32, nr. 1,
vara 2007

Probleme militare și juridice ale implicării forțelor americane în Irak • Autoritatea și ierarhia în politica mondială • Activitatea ilicită și proliferarea: rețele de contrabandă nord-coreene • O pace geriatrică ? Viitorul puterii SUA într-o lume în curs de îmbătrânire • Asociația statelor din Asia de Sud-Est și evoluția economică și politică în Asia de Est

Jane's International Defense Review,
Marea Britanie, vol. 40, august 2007

Crucișătorul american CG(X) – navă multirol pentru operațiuni de apărare antiaeriană și antirachetă • Veste blindate • Doctrina și inovația pentru realizarea sistemelor de transport naval expediționar • Avionul V-22 Osprey se pregătește pentru prima desfășurare operațională • Etapele de realizare a sistemului aerian integrat de comandă și control al NATO • Oferta și cererea: progrese în domeniul tehnologiei de apărare chimică, biologică și nucleară

Military Technology, Germania, vol. 31, nr. 7, 2007

Viitorul forțelor de geniu • Trupele de geniu ale armatei terestre germane • Echipamentul de luptă al trupelor de geniu • Asigurarea mobilității în operațiuni împotriva insurgenților • Noul radar activ cu scanare electronică îmbunătățește eficacitatea în luptă a avionului Eurofighter • NAMSA – Agenția NATO de întreținere și aprovizionare • Logistică “întrunită” în viitor • Transportul aerian în aviația militară germană • Program de modernizare a logisticii – piatră de hotar a transformării armatei • Integrarea logisticii de coaliție la nivel tactic • Conferința internațională pentru logistică în domeniul apărării, Bruxelles, mai 2007 • *Siguranță și securitate*

internațională: Protecția infrastructurii critice. Strategii și tehnologii • Noi strategii în protecția civilă și în gestionarea dezastrelor. Ce rol are UE? • Comunicații civile și militare

Military Technology, Germania, vol. 31, nr. 8, 2007

Bine ați venit la expoziția din domeniul apărării de la Kielce, Polonia • Modernizarea forțelor armate poloneze • Realizările noastre, provocările noastre. Drumul Poloniei spre realizarea unor forțe armate interoperabile, mai prompte și mai bine echipate • Compania de avioane Sikorski investește în Polonia • Sistemele mobile de la compania EADS oferă soluții pentru echipamente medicale • Programul de apărare antirachetă al SUA • NATO și viitorul sistem de apărare antirachetă, propus de SUA • Apărarea antirachetă a SUA se extinde în Europa • Un exemplu de apărare globală împotriva rachetelor balistice • Viitorul protejării forțelor • Protejarea avioanelor de linie împotriva amenințărilor cu sisteme antiaeriene portabile • Dificultățile întâmpinate de noua corporație rusă de construcție a avioanelor • Progrese în consolidarea industriei aerospațiale ruse • Agenția rusă de export în domeniul apărării achiziționează spațiul de expunere la expoziția internațională MAKS, Moscova • Creșterea capacității de desfășurare a forțelor de reacție rapidă • Avionul de vânătoare Eurofighter. Interviu cu Manfred Sadlowski, director de producție la Eurofighter GmbH • Realimentarea în aer a avioanelor în timpul operațiunilor expediționare • Transformarea logisticii aeriene a NATO • Rachete ghidate antitanc aer-sol • Conferința internațională pentru instrucție și educație, organizată pentru prima dată în Germania • Conferința și expoziția pentru tehnologie submarină în domeniul apărării, Neapole, 2007 • Expoziția internațională în domeniul apărării maritime, Sankt Petersburg, 2007 • Salonul aviatic internațional de la Le Bourget, Paris, 2007 • Siguranță și securitate internațională: Analiza informațiilor și managementul sistemelor de informații centrate pe rețea • Schimbarea climei și impactul ei pentru protecția civilă • Simpozion privind protecția împotriva agenților de război chimici și biologici, Gothenburg, 2007

ÖMZ (Österreichische Militärische Zeitschrift), Austria, nr. 5, septembrie-octombrie 2007

Despre renașterea cavaleriei într-o formă modernă. Imaginea umană a soldatului secolului 21 • Tendințele de perspectivă în domeniul sănătății și medicinei militare • Operațiunile militare au nevoie de militari

care gândesc. Formarea militarilor secolului 21 • Echipamentele soldaților pedestri. Evoluții tehnice în domeniul infanteriei în secolul 21 • Diagnosticarea performanțelor umane • Arme neletale pentru conflictele asimetrice • Nanotehnologia – nivelul tehnicii, posibilități și percepții • Proiectul EDA: Sistemul soldatului secolului 21. Perspective și șanse pentru armatele europene și pentru industria de apărare europeană • Strategia militară a armatei austriece

Revue militaire suisse, Elveția, nr. 1, ianuarie-februarie 2007

Revue militaire suisse la 150 de ani • Noțiunea de apărare în miezul problemei • Statul Major de conducere a armatei • Statul Major de brigadă • Tactical Operations Center • Statul Major de planificare a armatei. Securitatea e legată de cooperare. Cooperarea e legată de interoperabilitate • Heer, armata de uscat germană • Geopolitica neutralității – analiză comparată a 8 țări (Elveția, Austria, Suedia, Finlanda, Belgia, Luxemburg, Cambogia, Laos) • Afacerea bazei militare de pe Insula Manus (1944-1947) • Armele ușoare de infanterie astăzi • Blitzkrieg față de războiul fără limite: abordarea tehnocentrică față de abordarea homocentrică • Sainte Barbe și regimentul 10 artilerie • Artileria mecanizată • Evoluția carelor de luptă • Sfântul Gheorghe • Logistica “exact la timp și adecvat situației” sau cum învățăm să gestionăm lipsurile • Jules Repond, primul comandant fribourgez al Gărzii elvețiene pontificale

Revue militaire suisse, Elveția, nr. 3, mai-iunie 2007

Spiritul Genevei • Un an în serviciul Misiunii ONU de organizare în Congo (MONUC) • Somalia și Cornul Africii – Introducere geografică și geopolitică • Între bogăție și sărăcie: exploatarea deltei Nigerului • Brigada specială 72 “Șoimii” (Serbia) • Strategia mijloacelor (1) • Există o forță europeană de apărare? • Politica Europeană de Securitate și Apărare și România: o cărămidă suplimentară la construcția “Uniunii Europene de Apărare”? • 1996: manevrele franceze Leclerc • Politica de apărare a Marii Britanii • Europa – Politica de intervenție și gândirea strategică • Europa: e necesară renașterea Austro-Ungariei? • Reflexii privind războiul • Operațiunile de informații în armata elvețiană • Evoluția armelor antitanc (2) • Luptătorul

viitorului II – FELIN • Uniunea Europeană ca actor al securității internaționale • “Size doesn’t matter”: către o armată europeană

Revue militaire suisse, Elveția, nr. 4,
iulie-august 2007

Războiul de astăzi • Forumul “Securitate și relații internaționale” • Violența • “Incivilitățile” și teoria “geamului spart” • Menținerea ordinii publice în Elveția • Securitate internă – Cine ce trebuie să facă? • Centrala națională de alarmă (CENAL) • SAJ: antiterorism în Serbia • Franța: armata profesionistă este suficientă pentru a acoperi necesitățile de securitate? • Mediarea în conflictele armate • De la reacția de stres la sensul coerenței: psihologia membrilor organizațiilor umanitare • Evoluția efectivelor terestre în Irak și Afganistan 2003-2007 • Strategia mijloacelor (2) • Evoluția armelor antitanc • “Arma păstrată acasă” sau virtutea forței • Multimedia. Când războiul devine un joc • Centrul de recrutare din Lausanne • Ideea republicană în lume • Principiile dreptului conflictelor armate și alegerea obiectivelor (targeting) • Drept internațional umanitar • Sistem de conducere informatizat pentru forțele terestre elvețiene • Sistem integrat de comandă și de conducere a focului de artilerie

Aviația fără frontiere
• Conducerea operațiilor militare în timpul operațiilor de sprijinire a păcii și în timp de pace • Mozaic libanez. Serviciile de informații și Națiunile Unite • Un Orient Mijlociu lipsit de pace • Mitingul aviatic Beaufort 2007 • Salonul aviatic Le Bourget 2007 • Crucea Roșie și Semiluna Roșie. Scurtă istorie a emblemei

Sistemul de transmisiuni tactic întrunit radio este pregătit pentru testele finale
• Rețea de comunicații radio cu acces rapid pentru situații de urgență • Rețea radio de transmitere și prelucrare a datelor privind poziția luptătorilor, a vehiculelor și a altor echipamente militare • Dispozitiv mobil de comunicații și de acces la Internet pentru diferite nivele de secretizare • Excentricitatea rețelei pune în pericol sfera informațiilor • Vehiculele aeriene furnizează date luptătorilor • Nave maritime de suprafață fără echipaj • Nave de suprafață fără echipaj care navighează în zona litoralului • Nave de patrulare pentru misiuni multiple ale marinei militare • Strategie britanică de implicare a cercetării în problemele specifice apărării în mediul urban • Echipă internațională de cercetători care abordează probleme cheie din domeniul comunicațiilor • Capacități de apărare antirachetă care vor permite accesul luptătorilor la datele din rețea

Truppendienst, Austria, nr. 4 (297),
iulie-august 2007

“Pace pentru Galileea”. Campania din Liban, din 1982 • Organizația Națiunilor Unite pentru Supravegherea Încetării Ostilităților (UNTSO) dintre Iran și milițiile libaneze Hezbollah • BPC “Mistral” – noile nave multirol ale marinei franceze • Operațiunile externe ale armatei austriece: acceptare rezervată din partea corpului ofițerilor • SHIRBRIG. Provocările logistice și viitorul brigăzii multinaționale a ONU de intervenție rapidă, aflate în așteptare (articol în limba engleză) • Procesul de pregătire a subofițerilor aspiranți (Part. 2). Misiunea EUFOR “ALTHEEA”. Începutul transformării • Fallujah. Bătălia pentru un oraș irakian (Part. 2).

Selecție și traducere:

*Ioana MANAFU, Octavian MIHALCEA,
Delia PETRACHE, Mihai POPESCU*
Biblioteca Militară Națională

TRECUTUL LA TIMPUL PREZENT

“Trecute vieți de doamne și domnițe ...”

Regina-mamă Elena a României

Elisabeta Movilă

• “Și în ziua de azi – povestește regina Elena –, dacă scap un biscuit în ceai, mă simt vinovată, pentru că în copilărie am fost deseori lovită peste mâini când mi se întâmpla așa ceva”. *Deși mica prințesă a avut o copilărie fericită, marcată de strălucirea glorioasă a unui tron, mama ei i-a dat o educație strictă atât în problemele mărunte, cât și în cele importante ... Iar tatăl ei, un bărbat înalt și blond, vesel și cu inima deschisă, devenea foarte rigid uneori*”.

• “Viața nu era făcută numai din jocuri, copiii având și un program de lecții. Elena se trezea la ora șase dimineața ca să poată începe lecțiile la ora șapte, îndrumată de câțiva profesori care veneau pe rând la Palat pe parcursul unei zile. Ea lua lecții

• “De la Ștefan cel Mare și până la fiul Lăpușneanului, adică mai bine de o sută de ani, Moldova a văzut perindându-se pe scaunul ei numai fiii și nepoții marelui Voievod, o continuitate dinastică, dacă nu întotdeauna legală, în tot cazul de sânge, și cum Ștefan era el însuși coborâtor din întemeietorul țării face că această continuitate a ținut peste 200 de ani ... Printre ambițioșii acelor vremuri s-au ivit, în ultimii ani ai secolului, membrii familiei Movilă”.

• “Povestea Aprodului Purice, făcut de Ștefan cel Mare din Purice Movilă, fiindcă într-o luptă s-ar fi făcut el moviliță ca să poată Ștefan Vodă încăleca mai repede,

* Gould Lee Arthur, *Regina-mamă Elena a României*, Editura Humanitas, București, 2005.

* Gane C., *Trecute vieți de doamne și domnițe*, vol. 1, Editura Universitas, Chișinău, 1991, pp. 124-135.

singură, dar guvernanta era prezentă la toate orele, pe care le urmărea cu răbdare. Prințesa Sofia nu se mulțumea însă ca educația copiilor ei să se rezume la acumularea de cunoștințe, pentru că avea o mare încredere în concepțiile britanice de formare a caracterului. Astfel, când Elena a împlinit opt ani, ea a început să frecventeze cursurile de vară ale școlilor din Seaford și, mai târziu, Eastbourne”.

- “Deși era timidă din fire, în relația cu publicul era prietenoasă, chiar plină de căldură. Dar, cu toate că avea intenția bună de a o împiedica pe prințesă să devină încrezută, guvernanta ei, prin admonestări repetate, nu numai că i-a accentuat timiditatea, ci i-a și determinat un complex de inferioritate de care n-a reușit să scape ani de zile”.

- “În afară de participarea la sărbătorile naționale și alte asemenea festivități, ea nu prea avea ocazia să se implice în viața publică sau în activitățile sociale și nici nu i se pretindea, pe vremea aceea, să se angajeze în politica internă și externă. Dar, în 1912 și 1913 a avut loc războiul cu Imperiul Otoman și pentru prima dată a cunoscut efectul unor forțe nemiloase asupra oazei ei de fericire. Atena a devenit un focar de activități militare, în care schilozii și răniții erau o priveliște obișnuită. Era considerată prea tânără pentru a deveni infirmieră, dar vizitele ei cu scop caritabil, la spitale, erau suficiente pentru a-i deschide ochii asupra ororilor războiului, în special suferința răniților și durerea rudelor celor uciși în război”.

- “Pentru că tatăl ei era comandantul suprem al armatei care obținea victorie după victorie, era normal ca ea să manifeste un mare interes pentru evoluția războiului. Se simțea tot mai mândră de biruințele

este, firește, o legendă¹. Totuși, neamul e vechi, datând din secolul al XV-lea ... Ion și Maria Movilă au avut trei fii, pe Eremia, ajuns Domn al Moldovei, pe Simion, ajuns trecător în scaunul ambelor țări, cel care a amărât ultimele zile ale lui Mihai Viteazul, și pe Gheorghe, mitropolitul Moldovei”.

- “Nevasta lui Eremia, Doamna Elisabeta, numită îndeobște la noi Elisafta, a fost una din figurile cele mai marcante în galeria Doamnelor române. Originea ei este discutată ... Ar fi prea obositor pentru cititori a ne întinde asupra “disputei genealogice” și, pentru a împăca lucrurile, vom numi-o scurt Elisabeta de Lozna, cum îi ziceau aproape constant polonezii. În tot cazul, era catolică. Era o femeie mândră, ambițioasă și frumoasă. Chipul ei, păstrat la Mănăstirea Sucevița în Bucovina e atât de fin, ochii ei mari atât de frumoși și gura ei mică și bine desemnată atât de ispititoare, încât, din câte chipuri de Doamne cunoaștem până acum, putem spune că, alături de Anastasia Duca, Elisabeta a fost cea mai frumoasă Doamnă pe care a avut-o Moldova”.

- “A fost și una din cele mai ambițioase, de-au comparat-o istoricii noștri cu Doamna Chiajna. Îi lipseau însă agerimea minții, pătrunderea clară a situațiilor și rezezi-ciunea în hotărâri. Nu era inteligența ei la înălțimea ambiției care o rodea, ceea ce va pricinui, de altfel, căderea ei și nenorocirea la care ajunsese la bătrânețe”.

- “Căsătoria ei trebuie să fi avut loc în Polonia, la sfârșitul anului 1591, când Ieremia Movilă, întors din Tirol, unde întovărășise pe fostul său Voievod Petre Șchiopul, se stabili provizoriu acolo.

¹ Acest Purice totuși a existat, în *Cronica germană a lui Ștefan cel Mare*.

lui și de aclamațiile poporului la adresa curajului și talentului cu care conducea armata și, când la Palat s-a aflat de înaintarea armatei prin Thessalia, de cucerirea Salonicului și de asaltul victorios asupra Ianinei, bucuria și emoția ei au atins culmile cele mai înalte”.

• “În afară de Casa Nouă, singura soluție pentru o locuință era să folosească o parte din Palatul Cotroceni, care fusese întotdeauna reședința regelui Ferdinand și a reginei Maria, dar care avea mare nevoie de renovări, căci nu fusese locuită de multă vreme. Ca măsură temporară, s-a hotărât să amenajeze și să modernizeze două apartamente și, la dorința lui Mihai, să stea cât mai mult posibil la Sinaia. “Aceasta mi-a convenit de minune”, își amintește regina, “căci iubeam acel colț frumos al Carpaților, cu pădurile lui umbroase și aer pur. Dar m-am supărat când am auzit că Foișorul, dragul conac unde venisem ca mireasă și unde se născuse Mihai, arse până în temelii. Dispariția locului atât de plin de amintiri pentru mine părea să simbolizeze ruptura puținelor legături sentimentale cu trecutul pe care încă nu-l uitasem”.

• “Revoluția bătea la ușă, iar Elena se temea că, dacă Garda de Fier îl va ataca pe Carol, îl va ataca și pe Mihai. N-a primit nicio veste de la el și și-a imaginat tot felul de pericole, unul mai îngrozitor decât altul, pentru că ea nu putea să fie alături de el ca să-l susțină. Pe 3 septembrie, a sosit vestea uluitoare că regele, în disperare de cauză, îl numise pe Antonescu prim-ministru și că îl investise cu prerogative lărgite ... Nu reușea să înțeleagă întru totul nici chiar acum motivele dușmăniei dintre forțele aflate în conflict și, cu atât mai puțin, cât de iminent era un deznodământ care îi va răsturna viața din nou”.

Și, în adevăr, un an mai târziu, în 1592, li se naște primul copil, o fată, Maria. Îi aflăm atunci locuind cu întreaga familie la Ustie, moșia ducelui Ion Simion de Sluczk”.

• “Având în vedere natura blajină și nerăzboinică a lui Eremia, suntem în drept a ne întreba dacă pofta aceasta de mărire zăcea în firea lui sau poate mai curând s-ar fi născut din îndemnul Elisabetei. Faptele cum au curs mai departe ar sta mai curând în sprijinul ultimei ipoteze. Oricum o fi, în vara anului 1595, câțiva nobili poloni își părăsiră feudele și, cu armată proprie, de lefegii și de strânsură, aduseră pe Eremia Moghilă Domn Țării Moldovei ... Doamna Elisabeta sosi la Iași, cu copiii ei, prin ianuarie 1596”.

• “La Iași, Doamna, în liniștea anilor dintâi, avu o grijă a ei, care amintește primele vremuri ale voievodatului Moldovei: lăfșirea catolicismului. Adevărat că, în această privință, nu putu întru nimic influența pe bărbatul ei. Copiii fură crescuți în legea țării, iar Vodă Eremia ocrotea de zor ortodoxismul, prin danii și prin ctitorii în țară și peste hotare ... De asemenea, pare sigur că, prin străduințele Doamnei Elisabeta, Eremia a dăruit 300 de scuzi pentru împodobirea bisericii catolice din Suceava. Nu trebuie uitat că, în afară de ducele Wisznovieski, care era ortodox, ceilalți gineri ai lui Eremia țineau de religia papistașă”.

• “Doamna Elisabeta și-o fi petrecut primii ani ai domniei, cum se și cuvenea pe acele vremuri unei neveste de Voievod moldovean, mai mult în iatac, cosând, țesând și crescându-și copiii ... Vremile fiind nesigure, vaza și puterea lui Mihai Viteazul crescând și dușmănia ce le-o purta acesta făcură pe Domnul Moldovei și pe soția lui să se gândească la un adăpost sigur în străinătate, în care fie ei, fie feciorul lor,

• “Ajunsesse să accepte binele și răul, momentele de destindere și pe cele încărcate de gravitate cu aceeași stăpânire de sine. Anii instabili și cei în care fusese alături de Mihai când înfruntase atâtea pericole și avusese atâtea responsabilități, atât sub stăpânirea germană, cât și sub cea a rușilor, o deprinseseră cu tot felul de presiuni morale ... Flexibilitatea ei innăscută o ajuta să-și recapete echilibrul. Încerca să-și abată gândurile negre ocupându-se de căminul ei, de antichități, de câini și de cai. Dar, avea întotdeauna bagajul pe jumătate pregătit și acest lucru se întâmpla de mult timp. “Vreme de șapte ani am locuit în valize”, și-a descris ea apoi viața agitată”.

Constantin, să se poată adăposti, dacă li s-ar întâmpla să piardă domnia ... În primăvara anului 1601, izbucnește ciuma în oraș și, curând după aceea, pătrunde și în cetate. Împrejurul familiei lui Vodă Eremia se răspândește groaza morții”.

• “Scaunul Moldovei se cuvenea, după însuși firmanul Porții, fiului ei, Constantin. Ambițioasa femeie și-ar fi dat viața pentru a i-l dobândi ... Pentru Moldova, domnia lui Constantin Vodă n-a însemnat nimic. Pentru Doamna Elisabeta însă însemna puterea pe care o deținea în numele ei. Ambițioasa femeie urmează, ca și mai înainte, a se intitula “Doamna Țării Moldovei”.

Selectie și construcție tematică

 Alina UNGHEANU

EVENIMENTE EDITORIALE

La Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I” semnalăm o apariție de excepție, având în vedere profunzimea și registrul subiectului abordat – **Apărarea colectivă a României: participarea Armatei României la operații întrunite multinaționale și la efortul de apărare colectivă a Alianței Nord-Atlantice.**

Autorul, de altfel un specialist în domeniu – **general-maior dr. Ioan CIUPEI**, ne propune o incursiune dincolo și în interiorul realității determinate de problematica *apărării colective*, punctând asupra participării Armatei României la operații multinaționale. Lucrarea prezintă, gradual, *evoluția istorică și determinările obiective relativ la conceptul de operații multinaționale, de stabilitate/în sprijinul păcii; aspecte juridice, umanitare și doctrinare privind participarea Armatei României la astfel de operații; operațiile de luptă armată – componentă a operațiilor multinaționale, pentru îndeplinirea operațiilor de apărare colectivă; particularități privind Strategia politico-militară a participării Armatei României la apărarea colectivă sub comandă NATO; considerații asupra planificării, desfășurării, comenzii și controlului operațiilor de apărare colectivă; contextul general în care se face pregătirea armatei pentru apărarea țării; restructurarea Armatei României și integrarea în NATO – factori determinanți ai evoluției pregătirii armatei pentru apărare; concepția doctrinar-strategică și operațională de pregătire a Armatei României pentru apărarea națională.*

O lucrare necesară și actuală, subliniază *generalul (r.) Emil Chețe*, semnatul *Cuvântului înainte*, în care autorul reușește, “cu măiestrie, să evidențieze specificitatea participării Armatei României la apărarea proprie și la apărarea colectivă sub comandă NATO”.

*“Într-o anumită măsură, globalizarea reprezintă o modalitate concretă de înfăptuire a unei noi ordini mondiale ... S-a constatat, pe măsură ce acest fenomen s-a extins și s-a intensificat, că este prezent în întreaga viață și activitate umană, atât la nivel individual și grupal, cât și la cel al comunităților umane, fără deosebire de mărime, zonă geografică, număr de locuitori, putere economică și militară”. În **Mediul de securitate în contextul***

globalizării și integrării regionale, lucrare apărută la Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", dr. **Petre DUȚU** abordează, succint, subiecte precum: dinamica globalizării; teorii asupra globalizării; strategii de globalizare; integrarea, ca proces regional; raportul globalizare – integrare regională; statutul internațional al Uniunii Europene – PESC, PESA, misiuni și obiective, capacități de gestionare a crizelor, perspective; mediul de securitate strategic; amenințări la adresa mediului de securitate; statutul țării noastre de membră a NATO; securitatea națională – atribut al statului național; efecte ale globalizării; implicarea ONU în desfășurarea globalizării.

Ultimul capitol este destinat relevanței impactului globalizării asupra mediului de securitate național, autorul oprindu-se asupra tipurilor de implicații, a genurilor de provocări ale integrării europene, a statutului și rolului statului național în garantarea și asigurarea mediului de securitate național, asupra posibilelor evoluții ale mediului de securitate național, regional și internațional în contextul globalizării.

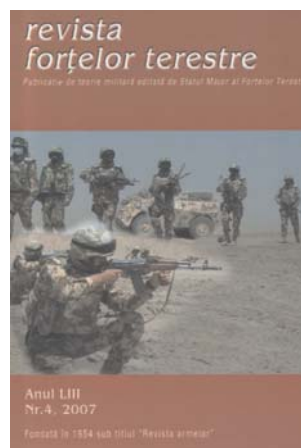
Alexandra SARCINSCHI, doctor în științe militare, așa cum ne-a obișnuit în paginile revistei noastre, aduce un plus de informație asupra actualelor caracteristici ale mediului de securitate național și internațional. Mai mult decât elocvent, titlul lucrării – **Vulnerabilitate, risc, amenințare. Securitatea ca reprezentare psihosocială** – este pe cât de incitant, pe atât de complex. Spicuim din cuprinsul elaborării: repere metodologice în analiza de securitate; securitatea individului în sistemul global; "homeland security" sau securitatea spațiului de interes; privatizarea securității; politici și strategii de securitate la nivel național și internațional: actori statali, actori nonstatali; dimensiunile securității – politică, militară, economică, socială, culturală, ecologică, psihosocială.

În ultimul capitol, autoarea se oprește asupra unei posibile metodologii de analiză a securității, propunând o grilă de analiză a securității în care să fie analizate șase domenii ale vieții sociale cu impact direct asupra securității naționale sau internaționale. Este vorba despre cele cinci dimensiuni clasice ale securității, cu luarea în calcul a celei de-a șasea dimensiuni – cea psihosocială, "ce le transcende pe toate celelalte și reflectă procesul de reprezentare și definire subiectivă a stării de securitate".

Lucrarea a apărut la Editura Militară, cu sprijinul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică.

Din numărul 4 al **Revistei Forțelor Terestre** vă supunem atenției parcurgerea unor elaborări precum: *Resursele Forțelor Terestre în perspectiva transformării Armatei României; Funcționalitatea structurilor militare și competența decizională a ofițerului; Manevra – element al puterii de luptă; Cercetarea de artilerie în cadrul cercetării batalionare; Supraviețuirea în deșert; Manevra batalionului logistic; Argumente pentru sintagma: ofițer = manager; Tendințe în activitatea de predare-învățare; Modul geografic de a privi lucrurile; Sisteme de protecție colectivă COLPRO; Exercițiile tactice fără trageri de luptă cu subunitățile de transport și mentenanță; Riscuri CBRN în teatrele de operații: amenințarea biologică; Posibilități privind sprijinul medical în campanie.*

Plecând de la afirmația fostului secretar general al NATO, lordul Robertson, conform căreia *“credibilitatea Alianței este și va fi determinată în viitor de capabilitățile sale militare”*, generalul de brigadă Ioan Grecu trece în revistă etapele transformării Armatei României în perioada 2005-2007, accentuând direcțiile acestui proces în cadrul Forțelor Terestre.

În numărul 4 al Revistei Forțelor Aeriene ~ **Cer Senin**, despre promoția 110 – *“Integrarea Europeană-2007”* și împlinirea a 118 ani de la înființarea Școlii Superioare de Război; ceremonialul de rotire a detașamentelor ce execută Serviciul Poliție Aeriană în Țările Baltice, la Baza Aeriană Siauliai – Lituania; vizita șefului Statului Major al Forțelor Aeriene din Germania în România; exercițiul *“Carpathian Summer 2007”*, desfășurat, în perioada 16-25 iulie a.c., la Baza Aeriană de la Mihail Kogălniceanu, de către Forțele Aeriene ale SUA din Europa (USAFE); manifestări dedicate Zilei Marinei de la Constanța; aspecte de la Ziua Forțelor Aeriene; exercițiul tactic cu trageri de luptă *“ȘOIMUL 2007”*, desfășurat de către Brigada 1 Rachete Sol-Aer în poligonul Capu Midia; interviu cu generalul de flotilă aeriană Ion Avram, comandantul Bazei 71 Aeriene, care subliniază: *“Misiunile actuale ale Bazei 71 Aeriene sunt legate de angajamentele pe care România și le-a asumat față de Organizația Nord-Atlantică și ele constau, în special, în operaționalizarea pachetelor de forțe care au fost repartizate unității noastre și menținerii operaționalizării altor forțe, care sunt puse la dispoziția NATO încă din 2004”*.

Selecție și argumente editoriale

 Alina UNGHEANU

SPONSORUL
PREMIILOR NAȚIONALE ALE REVISTEI
GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ
EDIȚIA A IX-A ~ 9 MAI 2007

EXIMTUR

AGENȚIE DE TURISM ȘI BILETE DE AVION

- Bilete de avion
- Vacanțe în România
- Vacanțe în străinătate
- Organizări evenimente
- Asigurări de călătorie
- Rezervări cazări în marile orașe din România și din întreaga lume
- Cursuri de pregătire în meserii din domeniul turismului

www.eximtur.ro

EXIMTUR BUCUREȘTI Latină
Str. Latină nr. 1, Sector 2
Tel: 021-3184005
Mobil: 0741-239718
bucurestilatino@eximtur.ro

EXIMTUR CLUJ-NAPOCA
Str. A. Șaguna nr. 34-36
Tel/Fax: 0264-433569
Mobil: 0745-112337 -bilete avion
0748-210764 -turism intern
0745-112336 -turism extern
travel@eximtur.ro

EXIMTUR TIMIȘOARA Victoriei
Piata Victoriei nr. 2
Tel/Fax: 0256-492958
Mobil: 0745-112338
timisoaravictoriei@eximtur.ro

EXIMTUR BAIA-MARE
Bd. Traian nr. 5
Tel/Fax: 0262-222395
Mobil: 0745-112340
baiamare@eximtur.ro

EXIMTUR BUCUREȘTI Gerota
Str. Prof. Dr. Dimitrie Gerota nr. 1-5
(fosta J. Louis Calderon), Sector 2
Tel/Fax: 021-3158711
Mobil: 0745-112331
bucurestigerota@eximtur.ro

EXIMTUR SIBIU
Str. N. Balcescu nr. 6
Tel/Fax: 0269-245508
Mobil: 0745-112339
sibiu@eximtur.ro

EXIMTUR TIMIȘOARA Mall
in Mall Timișoara,
parter mag. BA 64
Tel/Fax: 0256-247633
Mobil: 0746-123527
timisoaramall@eximtur.ro

EXIMTUR ARAD
Bd. Revoluției nr. 65
Tel/Fax: 0257-270077
Mobil: 0749-114402
arad@eximtur.ro

EXIMTUR ORADEA
Str. Ady Endre nr. 2
Tel/Fax: 0259-412418
Mobil: 0747-773705
oradea@eximtur.ro

TRUSTUL DE PRESĂ AL MINISTERULUI APĂRĂRII

148 de ani de la apariția primului număr

348 000 de accesări

69 de ani de la prima apariție

54 de ani de la apariția
sub denumirea actuală

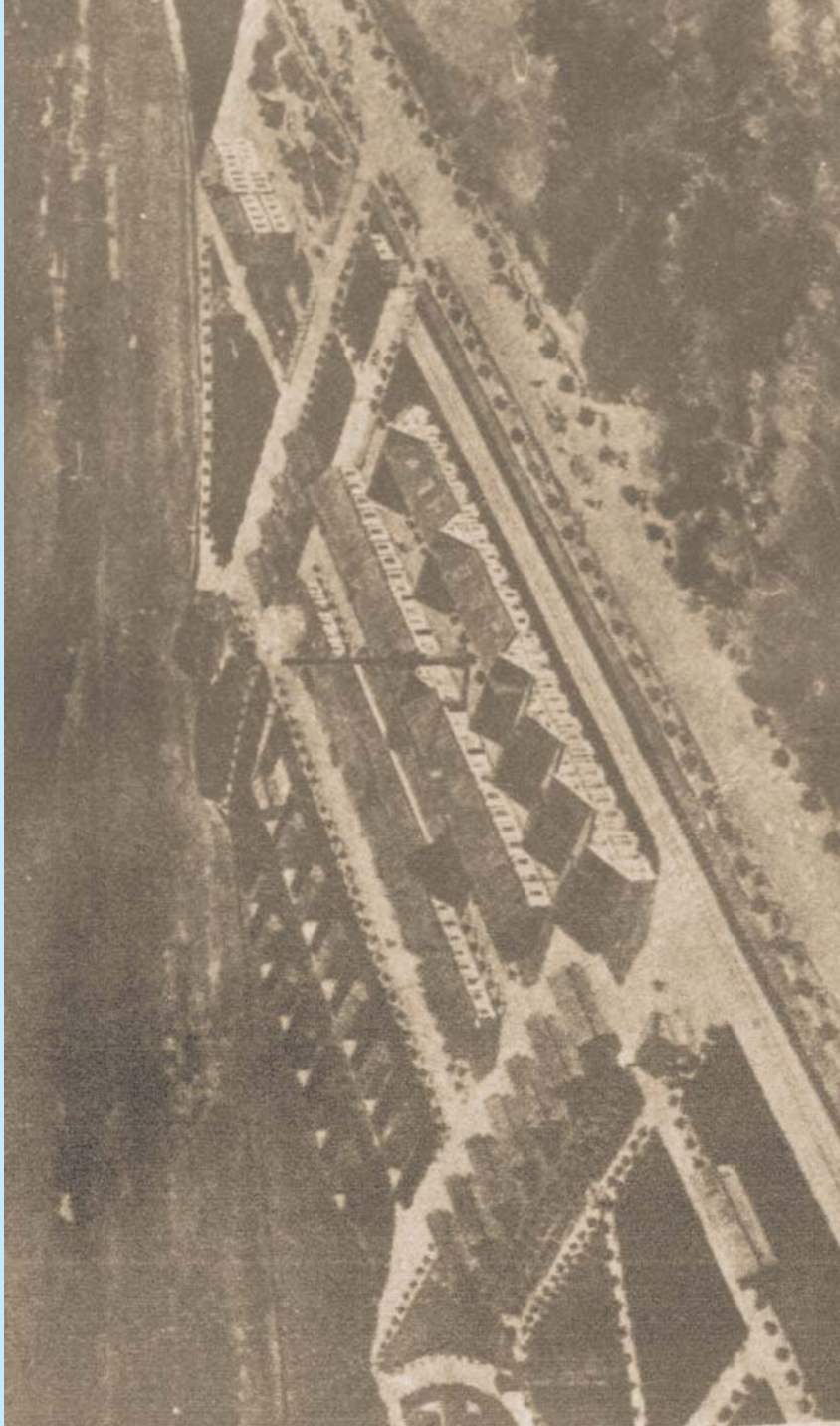
39 de ani de la prima
emisiune TV

STUDIUL CINEMATOGRAFIC AL MINISTERULUI APĂRĂRII

90 de ani
de activitate

67 de ani de la întâia
emisiune radiofonică

Pirotehnia Armatei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Sursa: Muzeul Militar Național, prin amabilitatea doamnei Valeria BĂLESCU

gmr

<http://gmr.mapn.ro>